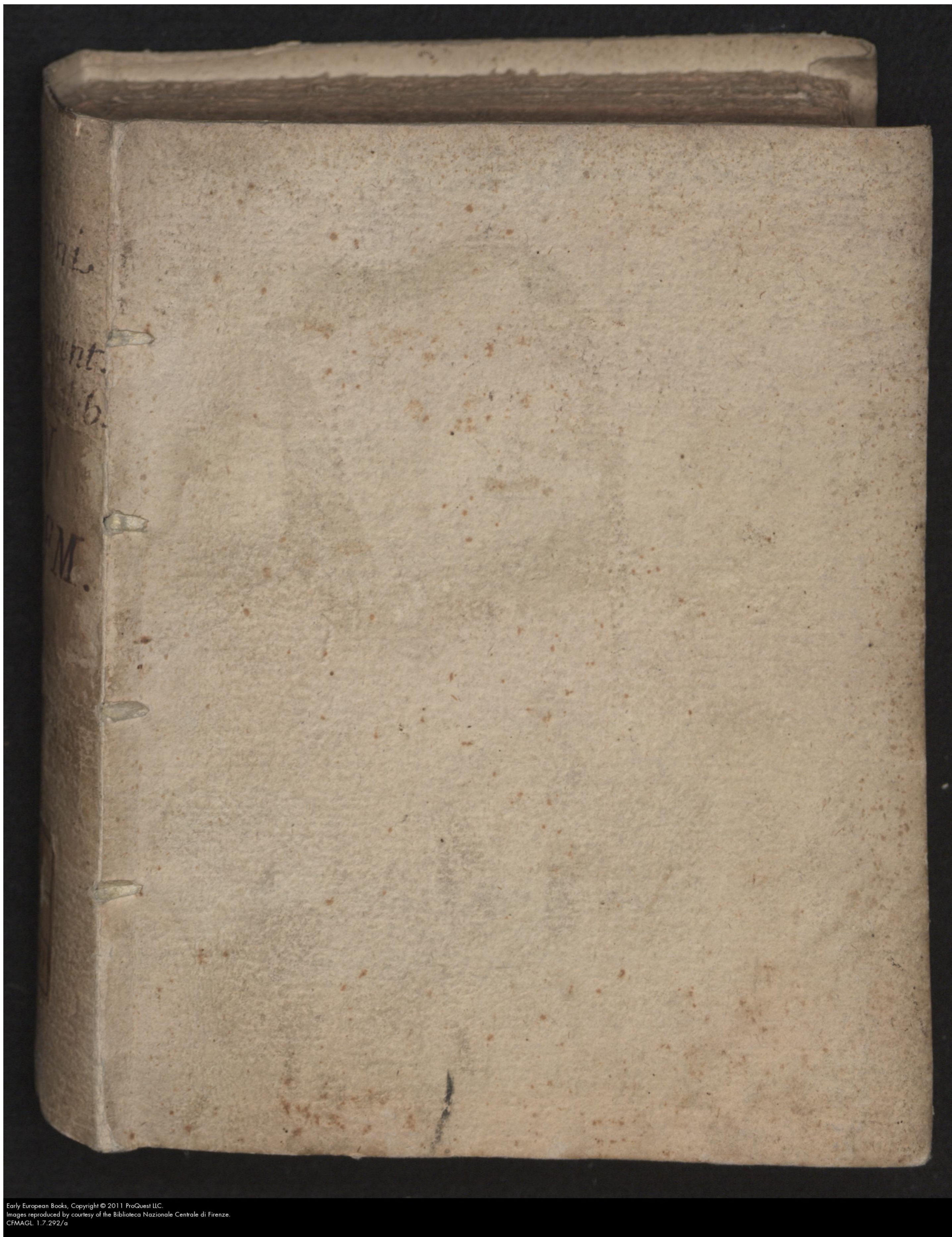
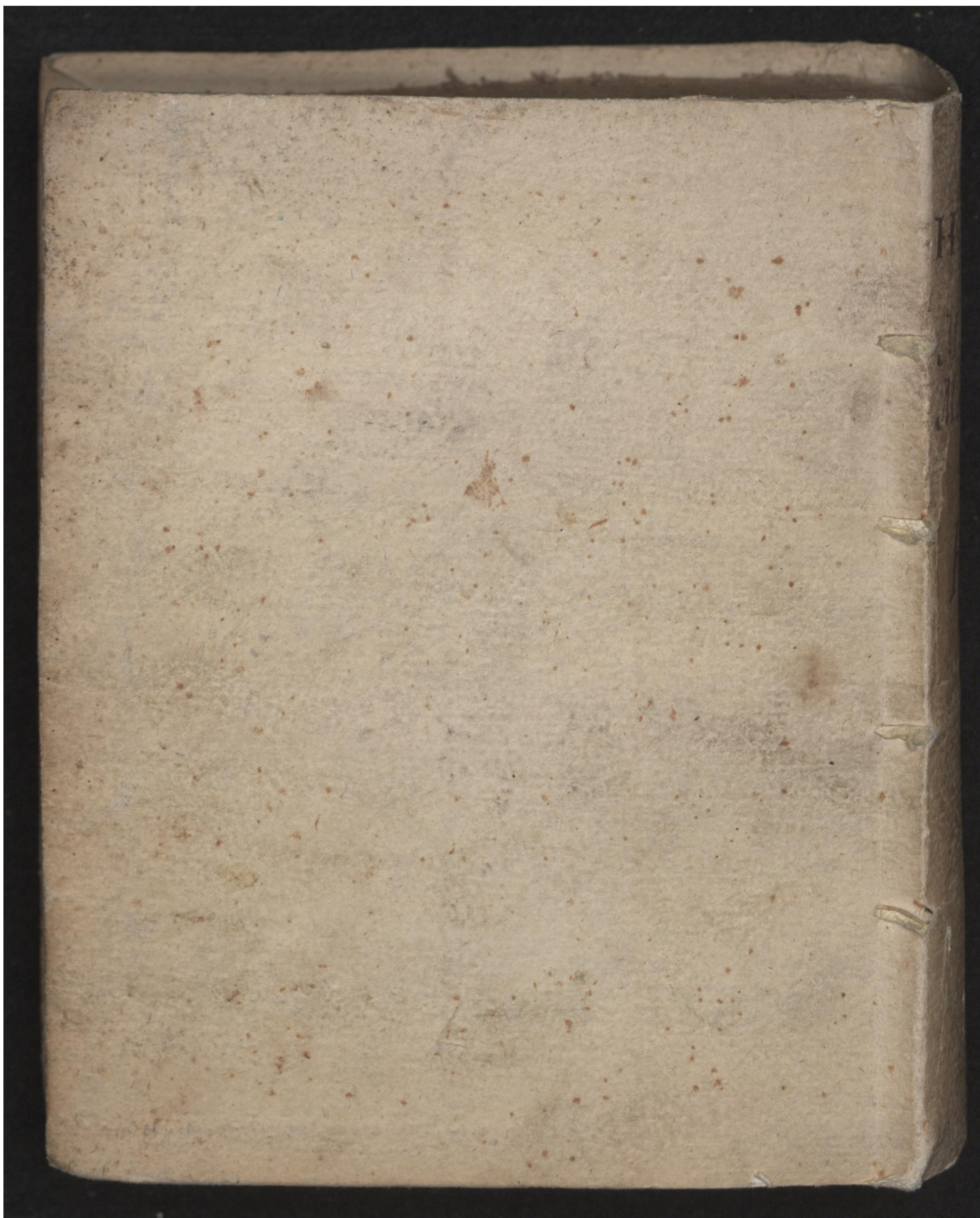

XV
HOFM.

CASPARI HOFMANNI, DE CALIDO INNATO ET SPIRITIBUS, SYNTAGMA

in duos Libros tributum, cum præfatione De SECTIS PHILOSOPHORUM.

FRANCOFURTI AD MOENUM,
Apud THOMAM MATTHIAM GÖTZIUM.
M DC LXVII.

rum historia liquet. Ab his transiviſſe ad Ægyptios putem. Non tantùm enim Moyſen in horum Philoſophia inſtitutum eſſe ſcimus, ſed & philoſophandi rationem habemus ex ſcriptis Mercurii Triſmegiſti, qui non longè abfuit à temporibus Moyſis. Ab alterutris ad vicinos Indos Æthiopesque veniſſe perſuadent Gymnoſophiſtæ, ſive omneis unâ voce ita dicere velis, ſive dividere in Brachmanas & Germanos, ſeu ut alii, Sermanos, Hylobiosque. Ab his ad Mauriſos ſeu Mauritanos (cum quibus Libycos jungo, & Atlanticos) derivatam fuiſſe veriſimile eſt. Fortaſſis ab his transfretavit ad Hiſpanos, deinde Gallos, qui Druidas vocabant Philoſophos ſuos, tandemque Scythas quoque noſtros. Neque verò dici poteſt, ſeriùs hoc contigiſſe. Orpheus enim qui natione Thrax fuit, longè ante Romam conditam (annis quingentis, & ampliùs) vixit. Hujus autem vel filius, vel diſcipulus Muſæus fuit, à quo Heſiodus habuit ſua. Iisdem penè temporibus Linus vixit: ſed longiſſimè poſt Homerus, ſi Cornelio Nepoti credimus, annis 160. ante conditam Romam. Toto hoc tempore, annis ter mille & amplius, imò ad Thaletem usque, ſeu Anaximandrum, qui vixere circa annum mundi 3370. aut ſi mavis, Olympiada 46. non fuit Philoſophia ſub ullius ſectæ nomine. Nempe enim vetuſtiſſimi philoſophantium (verba ſunt Clementis Alexand. 7. Strom.) minimè ad contendendum vel diſſerendum ferebantur. Magni viri tribuunt in Barbaricam & Poëticam: à quibus ſi leviter diſſentiam, non ferent illi moleſtè. Licèt enim ex ejusdem Clementis 1. Strom. diſtinctio peti poſſit Philoſophorum in Barbaros & Græcos: non licet tamen Philoſophiam ipſam Barbaricam vocare, quòd Græci plurimi eam ſectarentur. Licèt Græci iidem ferè Poëtæ fuerint: omnes tamen fuiſſe, cupio mihi demonſtrari. Cùm igitur reliqui idem philoſophandi genus (patebit id ex dicendis) ſectarentur: à genere orationis quei peti poteſt firmum diſcrimen? Quamobrem ego quidem, hoc dimiſſo, illud accepto, vocoque Barbaricam Philoſophiam, omnem illam quæ ad Thaletem usque fuit: cui, ut & reliquis, ſi non nocet quod è Barbarica pullulârint, quin autores habuerint Barbaros; utique nec Barbaricæ nocebit, ſi pauci Græci fuerint illi permiſti. Circa igitur annum dictum quum Thales è Phœnicia profugus, Miletum Ioniæ veniſſet cum Neleo quodam, ferì cœpit ſecta Ionica, ſive ab ipſo, ſive ab Anaximandro diſcipulo. Incidit hoc in tempora Nabuchdonoſoris, qui & Nebucadnezar, & illum ferè articulum quo mente captus in ſylvis errabat. Si aliquid ex profana quoque hiſtoriâ deſideras in regnum Tarquinii Priſci. Hic Thales non Barbarus tantùm fuit, ſed & ab Ægyptiis Barbaris didicit Philoſophiam. Vt etiam hinc dignitatem Barbaricæ agnoſcas! Duravit hæc annis non multis, niſi Socratem jungere ei velis, Platonem,

nem, Aristotelem, alios, quod neutiquam fieri potest. Quomodo enim Socratem possis, qui

——— de Naturæ pondere migrans,
Ad mores hominum limandos transtulit usum?

Quomodo reliquos duos, qui sectas peculiares constituerunt? Tanto minùs, quòd intersit inter has & Ionicam Italica? Et hæc quidem quâ fronte anteponitur Ionicæ, nisi temporum rationem omnem confundere volumus? Italica hæc dicta fuit, quod in illa Italiæ ora, quæ Græcia-magna vocabatur, erigeretur à Pythagora. Et vixit is, non temporibus Numæ, ut quidam nimis quàm licentiosè nugantur: sed Tarquinii Superbi. Sub hoc enim in Italiam venisse, autor est Gellius lib. 17. cap. ult. *nec alienus est Cicero, qui* 4. Tuscul. *iis temporibus in Italia fuisse ait, quibus L. Brutus patriam liberavit. Cum quo planè est D. Augustinus, qui* 18. Civit. Dei, 37. *cœpisse ait excellere & nosci, quo tempore soluta est captivitas Babylonica. Id verò accidit circa Olymp.* 50. *quam ipsam nominat Dionysius Halicarnassæus* 2. Antiq. *Putaverim igitur rescribendum apud Plin.* lib. 2. c. 8. *Olympiade circiter quinquagesimâ, qui fuit Vrbis Romæ annus centesimus septuagesimus secundus. Duravit hæc secta non diu, si modò verum est, Thelaugen, filium Pythagoræ, fuisse autorem Eleaticæ. At si, quod verius est, Xenophanes Colophonius, duravit ad annos quinquaginta. Hunc enim circa Olympiadem* 60. *vixisse Laërtius refert. Cæterùm quò nobilior fuit Italica secta, eò obscurior hæc Eleatica est. Vt enim Pythagoras suam Philosophiam debet Ægyptiis, Chaldæis & Indis, atque ita sapit aliquid Barbaricæ, si modò non ipse Pythagoras fuit Barbarus: ita Xenophanes fuit non* αὐτοδίδακτος *tantùm, sed & irrisor multò præstantiorum se, Homeri, Thaletis, Pythagoræ, aliorum, ut est apud eundem Laërtium. Dicta fuit à duobus, ut Cicero ait, discipulis ejus, Parmenide & Zenone, qui Eleâ in Lucanis orti erant. Non diu duravit, nec celebres habuit viros. Nam qui Democritum Abderitam illi dant, videntur falli. Qui enim præceptores habuit Magos & Gymnosophistas, caperetur ille talibus nugis? Et Pythagoricum fuisse, haud obscurè docet Laërtius. Quòd si in atomis, in aliis quibusdam ab illo discessit, non debet id esse mirum, quando plerique liberè tum agebant. Vixit circa Olympiadem* 80. *ut Herodotus rectè videtur statuere. Circa Olymp.* 88. *natus est Plato. Is post varias peregrinationes Academiam instituit veterem: (fuerunt enim qui & Novam & Mediam, & nescio quas alias introduxerunt) licèt in plerisque omnibus Pythagoram secutus sit, ut ex Arist. novimus. Hic cùm natus esset Olymp.* 99. *quadraginta plus minùs annis post Platonem sectam Peri-*

pateticam instituit. Instituit autem longè aliam ob causam, quàm vulgo creditur. Neque enim vel sedendi vel inambulandi inter docendum consuetudo quidquam mutat in Philosophia: mutat autem ipsa philosophandi ratio, quæ ὅλῳ τῷ παντὶ, *ut Græci loquuntur, differt à Platonica. Circa Olymp.* 126. *Zeno Cittiéus Stoicam nobis dedit Philosophiam, à porticu, in qua versabatur, dictam. Hic cùm origine Barbarus esset, (Pœnulum enim per jocum vocat Cicero) mirum etiam non est, quòd in plerisque Punicam sectatus sit philosophandi rationem. Secutæ hanc sunt aliæ, præcesserunt plures, sed ferè minutiores, quam ut debeat heic fieri illarum mentio. Qui velit, videat Justum Lipsium* τὸν πάνυ, 1. Manud. Stoic. 5. & seq. *& Pererium* lib. 4. *qui est de antiquis Philosophis, apud nos pleraque omnia leget, quæ eo faciunt. Mihi enim incumbit necessitas docendi, quid Barbarica illa Philosophia de primis rerum initiis statuerit, quoque modo fierent rerum generationes? Vbi ante omnia sciendum est, ex jam aliquoties laudato Clemente* 1. Strom. τὸν τρόπον τῆς παρὰ παλαιοῖς φιλοσοφίας, ὡς ἑβραϊκὸν καὶ αἰνιγματώδη. *Quæ ita intelligo, Philosophandi rationem apud veteres fuisse fere talem, qualis apud primos Philosophos Ebræos frequentabatur, per ænigmata videlicet, seu signa. Interim apud plerosque fuisse satis perspicuam. Deinde & hoc, priscos illos, & origini suæ viciniores, rectè procul dubio de Deo sensisse, non fecisse, inquam, (quod Lactantium reprehendere audiemus) Deum creaturarum partem, neque fatali necessitati inclusisse: posteriores autem & in his, & in aliis forte, graviter deliquisse. Fuit igitur plerorumque, à prima ingenuitate deflectentium sententia, duo esse rerum principia, Deum & Materiam, sive Agens & Patiens. Et quemadmodum Materiam, non secus ac Peripatetici, duplicem constituebant, Primam seu omnium, & secundam seu singulorum: ita in Deo duo constituebant, Essentiam ipsam divinam quam & intellectum divinum vocabant, & Rationem quandam divinam. Ab intellectu divino procedere seu fluere ajebant corpus quoddam ætherium, lucidum & perspicuum, quod ab octava usque sphæra ad centrum mundi effusum, ante quidem rerum constitutionem, seorsim ab aliis corporibus esset, in ipsa autem constitutione, seu mistiane seu generatione, corpora ingrederetur, eademq́ animaret, quod est, vivifico calore perfunderet, perfusa in eo statu servaret, contineretque, ne diffluant. Hoc corpus vocabant illi, modò eodem cum Deo ipso nomine, Deum, Mentem, Naturam & essentiam communem, causam; modò proprio, Animam seu Spiritum mundi. Hæc confirmare oportet autoritatibus quibusdam. Adam duo significare tradunt quidam ex Chaldæorum, puto, doctrinâ, & Philone, Mentem, terræ applicatam.*

Quis

Quis enim heic non videt duo illa principia? Eadem exſculpunt è diverſis in Geneſi *de creatione verbis, quorum hoc quidem ad corpus pertinet, illud autem ad animam. Eadem qui non agnoſcunt in* primo *ſtatim* veſtibulo *Mercurii Triſmegiſti, ſed temerè convolant ad unam in tribus perſonis diſtinctam eſſentiam divinam, quam è Sacro codice habemus: nimis iÿ faciles ſunt. Si enim Mercurium, non cum Moyſe conferas, quod quidam magno ſtudio faciunt, ſed cum iis, cum quibus debes, cum paganis, inquam: videbis ovum ovo tam ſimile eſſe non poſſe. Reverà enim Mens illa divinæ potentiæ nihil aliud eſt, quàm Deus rerum omnium efficiens, quod tota illa oratio nimis quam clarè docet. Ratio autem, quæ in mente eſt, ut poſtea ſe explicat, eſt vis illa divina, eſt ſpiritus ille ſacer, qui conſtituit in nobis id, quod videt & audit, ut loquitur. Et hæc Ratio, quia à Deo manat, dicitur Filius Dei, quemadmodum Deus ipſe, pater. Quæ Ratio, unita Materiæ, quam vocat Naturam humidam, quâ etiam antiquiorem ſe eſſe affirmat Deus, facit vitam. Facit autem mediante Spiritu, ut ſe explicat, qui Spiritus corpus eſt reliqua corpora penetrans, in iis diſcurrens, ea replens. Hic Spiritus eſt in corpore, in Spiritu eſt Anima, in Anima Ratio, in Ratione Mens quam ſcalam poſt pauca inſtituit. Hæc ita eſſe, (Phyſica, inquam, tradi à Mercurio, non Theologica) probo duobus modis, altero, ex ænigmatis & fabulis deſumto, altero ex doctrina Stoicorum, qui & propinquiores nobis ſunt, & verò ſatis luculenta teſtimonia reliquerunt in ſcriptis, quæ ſuperſunt. Orpheus cùm fingit Protea (ſignificat hic vel ipſo nomine principatum) πάσης φύσεως ἀρχὰς φαίνειν,*

Ὕλην ἀλλάσσειν ἰερὴν ἰδίαις πολυμόρφοις.

——omnis Naturæ primordia exhibere,

alterando molem materiæ in formas multiplices:

Annon dicit mutationem illam formæ, de qua Mercurius ſtatim in frontiſpicio? Hunc cùm imitatur Homerus, eique filiam tribuit εἰδοθέαν, hoc eſt, eſſentiam quæ in ſpecies vertitur: quid aliud vult? Certè hinc fit, ut primùm fiat generoſus leo, deinde draco, &c. Rursùs, cùm Orpheus ait, interprete Natali Comite in Mytholog.

Juppiter eſt fundamen humi, & ſtellantis Olympi,
Juppiter & mas eſt & fœmina, neſcia mortis,
Spiritus è cunctis, validi vis Juppiter *ignis:*

Dicine poteſt aliud inter alia diſcrimen, quàm nominum? Debet autem vicinitas tantò acceptior eſſe, quò certius eſt, Mercurium etiam agnoviſſe diviſionem Dei in marem & fœminam. Quid enim, inquit Comes, poteſt eſſe idem mas & fœmina

immortalis, nisi Anima mundi, quæ habeat in se omnia hæc producendi facultatem! Debet verò & ideò non contemni, quòd Jupiter non minores subiit mutationes propter generationem, quàm ipse Proteus! Et prima ejus uxor, μῆτις, Prudentia; prima ejus filia, ex eodem conjugio monstrosè nata, Pallas: quorsum it, si huc non it? ad animam mundi, inquam, cujus interventu omnia gubernantur? Et vulgaris est sententia, Jovem nihil aliud esse, quàm Æthera, seu Aërem, cujus ad generationem quanta sit necessitas, omnes norunt. Scilicet, hujus inprimis beneficio fit ἱερὸς ille γάμος, sacræ illæ nuptiæ, quas Veteres dicebant institui tempore verno, cùm Sole ad nos redeunte omnia reviresçunt. De his est coitus Jovis cum Junone apud Orphea, Homerum, Lucretium, Virgilium, è quo omnis generis flores enati sunt. Hic est magnus ille Jupiter, qui apud Platonem volucrem in cœlo impellens currum, omnia ordinat disponitque, ut cogantur sequi illum Dii & Dæmones, &c. Hic est ille, qui apud Homerum cœlo demittit catenam auream, à quâ omnia sunt apta. E quâ confictam esse à Platone Deam necessitatis, quæ cuncta devinciat divinâ quadam lege, deducatque in actum, planè mihi persuadeo. Huic sedem fingit in centro mundi, quippe quòd sciebat Pythagoreos facere ζηνὸς πύργον ἢ φυλακὴν, Jovis arcem seu domum, ut inde quaquaversum sese extendere possit. Facit autem hoc ope δυνάμεων quarundam φρουρητικῶν, quas Anaxagoras vocabat, facultatum quarundam præsidiariarum, quæ sunt naturæ illæ ætheriæ, aqueæ, aliæ, quas Plato in Phædone sugillat. Sunt autem, meâ opinione, nihil aliud, quàm Anima mundi, secta (ut ita dicam) in animas multas particulares, unicuique speciei familiares. Vt vel hinc possit aliquis, Anaxagoræ defensionem suscipere, & dicere, non omnia illum retulisse ad Mentem, sed ad Animam mundi, Menti illi succenturiatam, ne Deum nimis oneraret. Meminit hujus rei Galenus quoque 6. Vs. part. 12. ubi vide commentaria, si lubet. Nisi fallor, ad hanc rerum vicissitudinem Atlas quoque respicit, de quo Homerus ait, columnas habere longas,

— αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι,

— quæ terram cœlo jungunt.

Præterquàm enim quod ad catenam auream proximè accedit, Atlas ille non minores subiit mutationes, quàm vel Proteus vel Jupiter: quin Atlanti, detruso ab imperio, successit Jupiter. Hac in re consensum habeo eorum, qui ex Arist quoque probant, Atlantem mythologicè esse Animam mundi. Nimirum huc denique tendunt omnia, Deum esse verissimum rerum omnium principium, à quo procedens virtus substantialis constituat omnia. Verba in hanc rem sunt Macrobii 1. in

somn.

somn. Scip. 14. *vel ideò huc afferenda, ut certò constet, Mercurii illa merè Physica esse.* Deus, *inquit*, qui prima causa & est, & vocatur, unus omnium, quæque sunt, quæque videntur esse, Princeps & origo est. Hic, superabundanti majestatis fœcunditate, de se mentem creavit. Hæc mens, quæ νοῦς vocatur, quâ patrem inspicit, plenam similitudinem servat autoris. Animam verò de se creat, posteriora respiciens. Rursus, anima patrem, quà intuetur, induitur, ac paulatim regrediente respectu in fabricam corporum, in corporea ipsa degenerat, *&c. quæ vide. Iis enim omnibus quia explicat Ciceronis illud, Hominibus datum esse animum ex illis sempiternis ignibus, quæ sidera & stellas vocamus; & verò ex eodem Cic. ostendi potest, in singulis mundi partibus inesse quiddam, quod est quasi Spiritus ac proprius calor, qui viventibus convenire conspicitur: jam hinc intelligi potest, Quæ fuerit priscorum de rerum generatione sententia? præcipuè, unde singulis rebus sit id, per quod sunt, quod sunt? Hoc ipso quia sensim defluximus ab ænigmatis ad doctrinam Stoicam: age videamus rem distinctius. Heic ab initio illud sciendum est, quod è Laërtio, Stobæo, Plutarcho deduci poterat, si opus esset, Distinxisse illos Principia ab Elementis, quippe quæ ex principiis orta sint. Principia autem non statuisse alia, quàm quæ dixi, Deum & Materiam; principia verò eadem Platonis fuisse, & Pythagoræ: tam certis documentis probat ὁ θαυμασιώτατος Lipsius* 1. Phys. Stoic. c. 4. *ut hominis temerarii sit dubitare velle. Siquis de Trismegisto ambigeret, ab illo ego cupiam intelligere, Quis sit ille Pimander, qui seipsum appellat Mentem divinæ potentiæ? Quæ sit item Natura illa humida, quam Ratio (ita enim vertere oportet) fovebat? Nimis igitur hæc quàm clara sunt! Fortassis non ita clarum est, An scriptum ipsum tam sit antiquum, ut vulgò creditur! Ego valde quam suspicor & argumenta afferre possum non levia, quibus convincam, Stoici potius cujusdam esse. Quod quia operosius futurum erat, quàm utilius, accingar ad id probandum, quod loci hujus proprium est, Stoicorum doctrinam tam vetustam esse, quàm ipsa Barbarica Philosophia est. Hac in parte utar statim Piccolhominei* in lib. de Cœlo & Mundo, *autoritate. Contendit enim is & verè, Orphea, Theologosque Phœnices docuisse, Animam mundi, è divino intellectu ortam, & ab eodem redditam fœcundam, continuò spirare communem illum, vitalem, lucidum & perspicuum Spiritum, qui ad centrum usque terræ effusus, omnibus & singulis dat portionem caloris illius, per quem sunt, quod sunt. Hinc adeo Aristot. scribere, Animam hominum, de sententia Orphei, ingredi, dum spirant. Idem statuere Pythagoreos quosdam, necnon Stoicos, quamvis plerique à*

Deo

Deo non secernant, ait ille. Cui siquis rusticior fidem deroget, ei non difficile esset testimonia ob oculos ponere, quibus in sententiam hanc ire cogatur. Quid enim est Spiritus ille Orphei, de quo nuper? Et quia Poëtæ de Poëtis mutuò accipere solent, quid est illud Virgilianum,

Spiritus intùs alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet?

Atque ut videas, non solitos fuisse semper distinguere Deum ab Anima mundi, accipe sis hoc alterum ex eodem fonte.

——— Deum namque ire per omnes
Terrasque, tractusque maris, cœlumque profundum.

Quid tertium ejusdem, —— Jovis omnia plena?

Planè Catonis illud, renuentis ad Ammonem progredi,

Nam Deus est (*inquit*) quodcunque vides, quocunque moveris.

Nec aliò eunt, Ciceronis illa in Consulatu suo,

Principio, ætherio flammatus Juppiter igni
Vertitur, & totum collustrat lumine mundum,
Menteque divinâ cœlum, terrasque petessit.

Illa item Manilii ——— cùm Spiritus unus
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia pervolitans, corpusque animale figuret.

Tandem illa Arati quoque, —— Μεσαὶ δὲ διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυῖαι,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί, μεστὴ δὲ θάλασα,
Καὶ λιμένες, πάντῃ δὲ διὸς κεχρήμεθα πάντες.

——— Plena Jovis sunt omnia compita,
Omnes hominum conventus pleni sunt, plenum est mare,
Portusque, ubique locorum omnes Jove opus habemus.

Quæ si fastidis, ut Poëtica: non argues tamen (spero) mendacii illos, qui agnoscunt hæc talia pro genuina Philosophia Pythagoræ, Platonis, aliorum. Quin Thaletis est illud apud Aristotelem, πάντα πλήρη θεῶν εἶναι, Deorum omnia esse plena. *Quod totidem verbis sed sine autore, apud Platonem legeris,* 10. de Leg. *Et apud eundem Heraclitus, in taberna furnaria sedens, jubet ingredi eos, qui allocutum illum volebant,* εἶναι γὰρ καὶ ἐνταῦθα θεούς, esse enim ibi quoque Deos, *dicens. Quibus è verbis cùm pariter elucescat confusio illa, de qua loquebar; & verò illa parum sit amica distinctæ cognitioni: operæ fuerit pretium conquirere distinctas super ea re locutiones, licèt ipsi (Stoici) in rei veritate non distinxerint Deum ab*

Ani-

Anima mundi. Laërtii in Zenone *ista sunt:* φύσιν μὲν ποτὲ ἀποφαίνονται τὴν συνέχουσαν τὸν κόσμον· ποτὲ δὲ τὴν φύουσαν τὰ ἐπὶ γῆς: Naturam *(sic Lipsius) modò dicunt eam, quæ Mundum continet: modò illam, quæ gignit, producitq; super terram. Priori igitur loquendi modo Creatorem cum creaturis confundunt: Posteriori distinguunt à Deo id, quod à Deo fluit, & ad constitutionem particularium concurrit. Hæc ipsa pulcrè distincta sunt à Chrysippo iis, quæ Plutarchus affert,* ὅτι ἡ κοινὴ φύσις, καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, οὐδὲ τοὺς ἀντίποδας λέληθεν. *Quasi diceret, Quòd sit Natura quædam communis (sic etiam Seneca appellat Deum) quæ mundum continet omnem, eumq; tuetur, ut Ciceronis verba habent; quod etiam præter communem Naturam, sit communis quædam ejus virtus seu Ratio: ne Antipodibus quidem obscurũ est. Hinc intelligitur quia Animam mundi vocat Rationem: non velle illum, esse hanc Animam sine sensu & ratione. Quâ in opinione cùm essent quidam ex Veteribus, ipseq; adeò Hippocr. à quo non dissentit Gal. de vi plastica loquens: acerbè eos taxat Plato.* Ego verò assero, *inquit, quòd omnia cum ratione fiant, & divinâ scientiâ, ab ipso Deo. Hactenus ergo bene Stoici, cùm non Deum tantùm, sed & animam mundi faciunt rationalem. Ita Cicero, In Natura sentiẽte Ratio perfecta inest, quam vim Animum dicunt esse mundi. Et cautè! Si enim Anima mundi, nihil aliud est quàm Deus, in res has sublunares expansus, quei possit aliter esse? Ita Posidonius apud Stobæum:* Θεός ἐστι πνεῦμα νοερὸν καὶ πυρῶδες, οὐκ ἔχον μορφὴν, μεταβάλλον δὲ εἰς ἃ βούλεται, καὶ συνεξομοιούμενον πᾶσι, Deus est Spititus intelligens & igneus, ex se quidem informis, induens verò se in formas, in quas vult, ipsisq; se similẽ faciens. *Quæ aliis tantùm literis scripsisse videri potest Trismegistus:* Μίαν μὲν οὖν ἰδέαν ἔχει θεὸς, ἥτις ἐστὶν ἰδία αὐτοῦ, ἥτις ταῖς ὄψεσιν οὐχ ὑποπίπτει, ἀσώματος, καὶ πάσας διὰ σωμάτων δείκνυσι. Deus nonnisi unam formã habet, quæq; illius propria est, & in oculos nõ incurrit, incorporeã: qui tamen omnes formas, per assumpta corpora, exhibet. *Ex quib⁹ intelligitur affinitas aperta hujus Philosophiæ cum tecta illa seu Mythologica. Intelligitur verò inprimis, quo modo accipiẽda sint illa Zenonis apud Laërtiũ,* θεὸν εἶναι πνεῦμα, διῆκον δι' ὅλου τοῦ κόσμου. *Item illa in l. de Mundo, quem Aristotelis non esse, sed Stoici cujusdã vel inde patére possit,* πνεῦμα λέγεται ἡ οὐσία ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος, ἥ τε ἐν φυτοῖς καὶ ζώοις, καὶ διὰ πάντων διήκουσα. *Rectè enim ibi Lipsius, Ciceronis autoritate,* Deus est Spiritus, pertinens per totum mundum. *Rectè heic quoq; Budæus,* Spiritus aliquando dicitur substantia animata & genitalis, in stirpibus & animalibus existens, per omniaq; pertinẽs. *An melius in his posterioribus dicere poterat, Per stirpes & animalia, adeoq; per omnia pertinẽs? Est enim* διήκειν *heic, non pervadere, transire, transmeare: sed continuũ esse, & ut alibi*

Cicero vertit, intentum esse. *Hoc manifestum fit ex illis Laërtii: Volebant Stoici,* εἰς ἅπαν κόσμου μέρος διήκειν τὸν νοῦν, καθάπερ ἐφ' ἡμῖν τὴν ψυχήν. *Quasi hoc vellent, Quemadmodum in nobis anima non est in certa aliqua parte (effectivè) sed in omnibus: ita Deus, qui est anima Mundi, est in omnibus mundi partibus. Unde obiter intelligitur, Stoicum esse dogma illud, quod vulgò pro Aristotelico vendunt, Animam totam esse in toto, & totam in qualibet parte. Manifestissimum evadit ex Alexand. Aphrodis.* l. de Mistione, *ubi Chrysippi de eâ sententiam fuisse ait,* ἡνῶσθαι τὴν σύμπασαν οὐσίαν διὰ πνεύματός τινος, διὰ πάσης αὐτῆς διήκοντος, Omnem corporum mistionem fieri beneficio spiritûs cujusdam, qui per totum mistum pertineat. *Hoc explicat mox, & repetit in sequentibus, cùm docet, Stoicos voluisse, ratione Spiritûs illius,* συνέχεσθαί τε καὶ συμμένειν τὸ πᾶν, καὶ συμπαθὲς εἶναι αὐτῷ, Omnia, quæ sunt, contineri & conservari in suo esse, sibique compati. *Et hæc est Causa continens Stoicorum, quæ non in Philosophia tantùm, sed & in Medicina gravissimas peperit lites. Atque utinam aliquis ex Leoniceni bibliotheca promat nobis Galeni super hoc negotio laborem! Fortassis carere poteramus iis omnibus, quæ Bettus, Pellegrinus, Pacinus, Montisianus, Ingrassias, Schegkius, Fuchsius, Erastus, Valleriola, alii de illa commentati sunt! Fortassis carere quoque poteramus his tam longis ambagibus, quibus usi fuimus, ut tandem huc perveniremus! Scilicet, qui de Calido innato, ejusq; sobole, Spiritu, agere vult, necessariò incurrit in hos scopulos, quos nisi maturè removerit, lectorem perpetuò hærere necesse sit. Hoc tantò magis urget, quò plures sunt inter nostros quoque homines, qui de Calido hoc agentes planissimè agunt Stoicos. Reverà enim jam non ampliùs bene Stoici: sed tam malè, ut & Theologos & Philosophos omnes jure merito inimicos habere debeant. Ut de utrisq; strictè agam. Hoc est illud, quod Lactantius l. 7. c. 3. rectè incessit, Intolerabile dictu esse, Deum per mundum ita diffusum esse, ut Mundus veluti ejus pars sit.* Deus, *inquit,* est divina & æterna mens, corpore soluta & libera: cujus vim, majestatemq; cùm intelligere nō possent, miscuerunt eum Mundo, hoc est, operi suo. *Nec excusat, quod dici possit; Mundum, & res in mundo, nonnisi* κατὰ μετάδοσιν, *quia communicant & participant Deum, Deum dici. Rectè enim idem Lactantius post pauca: Divinum quidem spiritum esse ubique diffusum, eoq; omnia contineri, nec tamen ita, ut Deus ipse, qui est incorruptus, gravibus & corruptibilibus misceatur elementis. Sic* Joannes *Damascenus,* Deus ipse omnia pervadit, sed sine mixtione, & omnibus vim, efficaciamque suam participat, sed pro cujusque aptitudine & captu. *Quin ne saniores quidem Ethnici pro sana habuerunt hanc sententiam. Hujus generis est illud, quod*

Plu-

Plutarchus iis objicit, Facere Deum, qui principium est, corpus in materie immersum, atq; ita non purum, neq; simplicem, neq; incompositum, sed ex alio & per aliud constituere. Multò minùs excusat, quod ex Trismegisto afferri potest, Deum quidem esse principem omnium Deorum, æternum, ingenitum, omnium conditorem & opificem: Mundum autem alterum Deum, animal scilicet immortale. Inducit enim in easdem difficultates, cùm Deum mundo permistum esse statuit οὐσιωδῶς, substantificè, adeoq; includit illum sordibus his elementaribus. A Theologis ad Philosophos ubi iveris, cautione opus est, ne corpora mista cum animatis confundas. Inter hos Alexander, quem dixi, contra corporum, quà mista duntaxat sunt, causam continentem ita agit, si rectè assequor mentem ipsius. Corpus aliquod, quale est divinum illud, quod Stoici urgent, per alterum corpus ferri, totum toti attensum, non modò pugnat cum communibus notionibus, sed & incomprehensibile est. Physica notio est, Quod solidum & plenum jam est, non posse aliquid ampliùs in se recipere. Si enim recipere potest, solidum neutiquam est. Incomprehensibile est, corpus aliquod solidum, quodque spatium inane in se nullum habet, recipere in se aliud corpus, quod similiter solidum sit. Fortassis dicent, Corpora sibi invicem subingredi per poros quosdã? A quibus cupias intelligere, Porósne illos vacuos velint dicere, an plenos? Si vacuos, erudiendi erunt, corpus, quà corpus, nihil habere vacui. Si plenos, iterum interrogandi fuerint, Velintne corpus illud cedere alteri, an potiùs manere? Si cedit, jam prius illud recrudescit incommodum. Si manet, ad sensum ducendi erunt, qui ait, Vel minimos corporis poros, ubi semel farti sunt, non posse suscipere aliud corpus. Quòd si corpus per plenos corporis alterius poros ingredi potest, adeoq; jam datur corporum mutua penetratio: ne opus quidem est poris. Sed sit tantum spatii, ut recipi aliud corpus possit: non est hæc mistio, sed juxtà-positio, ut in granis tritici fit. Fortassis alii dicent, Corpus totũ nihil aliud esse, quàm poros? Qui monendi erũt, poros esse alicujus poros. Ut necesse sit duo esse, quorum alterũ sit porus, alterũ id, in quo porus est. Quòd si totũ corpus sit porus, ne corpus quidẽ erit. Quod verò non est, non potest misceri. Fortassis iterum alii, abdicatis poris, dicent, corpora ipsa solida sese invicem penetrare! Hi docebunt nos, An velint, quodvis à quovis fieri majus, accessione similis? an potiùs, Certa à certis fieri, vel minora, vel certè non majora, quàm antea erant? Si illud, jam corpus non habet easdem dimensiones. Si hoc, tollit ipsum corpus, dum tollit, quod maximè proprium ipsius est. Sed & ignorant hi proprietatem loci. Si enim nihil addit ad magnitudinem corporis, ne in loco quidem fuit anteà. At quia reverà fuit in loco, & quidem distinctum ab eo, cum quo jam coivit, oportet hoc unum occupet tantum spatii, quantum anteà

utrumque. Neque verò fieri ullâ ratione potest, ut corpus cum corpore mistum, non exhibeat majus aliquod, quàm erat alterutrum ante mistionem. Et quomodo non dictu ineptum est, etiam minimum corpus additum majori, nō augere molem majoris? Vsque adeò commentitia est ista corporis per corpus itio, & quæ pugnat, tam contra communes omnium hominum opiniones, quàm contra Physicæ, ab ipsismet concessa, κεστήελα*! Hæc ferè ille: qui mox fusè ostendit, Quomodo Spiritus ille continens evertat propriam de mixtione sententiam, quæ erat, Elementa servari integra? Quod quia hujus loci non est; interest verò omninò scire, Quo modo fiat mixtio apud Aristot. absq; hoc spiritu? Audiamus Alexandrum, eruditè id explicantē.* Ἡ κυριωτάτη τῆς τοῦ παντὸς ἑνώσεως αἰτία ἐστὶν, ἡ τοῦ θείου τε, καὶ κυκλοφορητικοῦ, καὶ αἰθερίου σώματος φύσις, ἥτις περιέχουσα πᾶσαν τὴν ἔνυλόν τε καὶ παθητὴν καὶ μεταβλητὴν οὐσίαν, τῇ συνεχεῖ τε καὶ διηνεκεῖ κινήσει, καὶ ἄλλην τε ἀλλοίως σχέσει, πρὸς αὐτὰς τὰς εἰς ἄλληλα τῶν ἐν γενέσει σωμάτων μεταβολὰς, ἐν ὡρισμένῃ τάξει ποιουμένη, συνέχει καὶ σώζει τὸ πᾶν ταύτην. *Quæ hunc mihi pariunt sensum. Principalis causa, cur omnia in his sublunaribus servent suam naturam absque ope alterius, est Natura corporis illius divini, circulariter lati & ætherii. Hæc enim, quatenùs continuò & jugi motu continet & amplectitur omnem substantiam materiatam, patibilem, mutabilem, & quidem aliam in alia atque alia habitudine: eatenùs facit, ut quodlibet servet suam naturam, continendo & servando singula in ordine quodam definito, tum, cùm corpora in generatione in se invicem mutantur. Atque hæc, ut dixi, (monetque insuper Piccolhominus* in libello ejusdem argumenti) *pertinent ad mista, quà mista: sunt, inquam, de inanimis, hoc est, de primâ rerum compositione, quæ fit ex elementis, quā* σύμφυσιν *peculiari nomine vocant Philosophi, & respicit illa tantùm, quæ* ὁμοιομερῆ *vocant iidem. Animatorum enim, præcipuè sexu distinctorum, quia, præter similarium compositionem, habent aliam quoque, fortè præter hanc, etiam tertiam: longè alia est ratio. Atque hoc jam est alterum, in quo causa Continens quæritur, in corporibus animatis, seu organicis, quod præcipuè hujus loci est. De his igitur si quæstio sit, Vnde, & quæ sit causa illa quæ facit, ut sint, & permaneant? Respondent quidam planè Stoicè, nisi bonam consequentiam negare volent, Animam esse, quæ cœlitùs infundatur. Alii dicunt, & ad Aristotelis mentem, ut nobis persuadere volunt, Primo subjecto generabilium, seu materiæ primæ, perfecta est in cœlo Intelligentia, quam ubi comprehenderint animalia & plantæ, celeriter consistunt. Sed reverà non possunt, neque illi Stoicum dogma defendere, vel in Theologia, vel in Philosophia: neque hi obtinere vel Aristotelis vel Veritatis vocem esse. Non nescio, quot difficultatibus urgeatur sententia de traduce, ut vulgò loquimur: sed*

& hoc

& hoc scio, multò pluribus urgeri novam animarum generationem. Atque ut ad priores facilè invenit responsiones Doctor olim meus, D. Nicolaus Taurellus in geminâ super isthac re disputatione: ita, qui in posterioribus paria illi fecerit, nondum videre potui. Non nego ego, Cœlum esse animatum, sive vis illa sit σωυκσιωμένη, ut Alexandrum ex Jamblicho loqui intelligo de Bonamico lib. de Motu; sive nihil aliud sit, quàm Natura, quod Doctori item meo, D. Cæsari Cremonino in Disputationib. de Cœlo placere video; sive illa vis & hæc natura sit re ipsâ idem, in quod nunc non inquiro; sive sit quodcunq; aliud, quod à proposito meo alienum est: Sed hoc nego, vel Aristotelem id voluisse, vel verum esse, Animam illam cœli eo modo fœcundam esse, quo Animam mundi Stoici dicebant esse, demissâ videlicet substantiâ aliqua ætheria, ut video illos loqui Neq; audio heic magnos alioquin viros, qui dicunt, Animam mundi Stoicam non esse alienam à sensu Aristotelico, si non distinguatur à Deo; esse autem, si distinguatur. Nimis enim quàm clara sunt verba 1. Animâ 3. l. 49. ἐπίπτον εἶναι μεμίχθαι, μὴ δυνάμενον ἀπολυθῆναι. Licet enim (quod dixi nuper) Stoici verbis aliquando distinguerent Deum ab Anima mundi: esse tamen reapse Animam illam Dei partem, nimis quàm clarè docebant. Deum igitur ita esse alligatum creaturis, quomodo nō miserum? Non audio etiam eosdem, cùm illa 3. Gen. ult. Generantur in terra, humoreq; animalia & plantæ, quoniam humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in universo inest, ita ut quodāmodo plena sint animæ omnia: ad eandem animam mundi trahūt. Loquitur enim ibi Philosophus de generatione ὁμωνύμως, quæ quantum differat à ζωωνύμως, verbis non est opus. Quòd si ad ζυνωνυμὸν trahere voles, quo modo nō quodvis generabitur ex quovis? Multo minùs audio, cùm illa ex 1. Part. ult. de Heraclito repetunt. Non enim de generatione ibi agit, sed de contemplatione Naturæ, in qua nihil vile aut sordidum. Et queî dici possit, Animam mundi apud Aristot. esse Deum, cùm Anima illa sit efficiens, Deus autem finis? Quo autem modo Cœlum fœcundet, & dictū est ex Alexandro, & dicetur infra in expositione nobilis illius loci 2. Gen. 3. Inest in omnium semine, quod facit, ut fœcundum sit, &c. quæ nimis quàm promtè suis rebus accōmodant illi. Quòd si igitur uno verbo audire velis, Quid sit illud in Philosophia Peripatetica, quod olim in Barbarica, & postea Stoica faciebat, & specierum continuationem, & individuorum conservationem? dicetur tibi, τὸ ἔμφυτον θερμὸν, innatum calidum. Nempe enim è cœlo petebāt illi perpetua rerum generationem, neque aliam perpetuitatis causam dare poterant, nisi Deum, quem perpetuum esse sciebant, materiæ huic mundanæ, tanquam carceri, includerent. Secùs Aristoteles, qui perfectioni mundi plurimum decedere arbitrabatur, si

ipse ex seipso perennare non posset. Quamobrem docebat, Omnia in hoc mundo tum debere perfecta dici, si possint sibi simile procudere. Ad hanc rem, non minùs quàm illi, duo causarum genera advocabat, Agens & Patiens, Formam & Materiam, Marem & fœminam in iis, in quibus illa distinctio est. Et fieri generationem, cùm Mas quidem seu Agens potest dare formale quid, semē: Fœmina autem seu Patiens, materiale quid, sanguinem menstruum dictum. Hæc duo principia postquàm in agro Naturæ, utero, convenerunt, agit unumquodq; suas partes. Semen enim, tanquam opifex, non orditur tantùm, sed & perficit opus generationis: sanguis, tanquam materia, ad omnia sequax, patitur ex se fingi statuam illam Dædaleam, ex se mobilem. Atque ut semen non potest fingere, nisi ex sua materia, semen humanum ex sanguine humano: ita sanguis non patitur se duci, nisi à suo semine, sanguis humanus à semine humano, equinus ab equino semine, & sic de cæteris. Quo fit, ut quoties diversa principia concurrunt, aut nihil fiat, aut monstrosum quid. Rursus, ut sanguis est merè merissima materia, solusq; constituit omnes partes animalis: ita semē nullas. Ergóne semen elabitur, aut in nihilum redigitur? Neutrum fit. Sed ut coagulum in caseum absumitur; ut fermentum in massam farinaceam ita absumitur, ut maneat, licèt ad oculum ostendere non possis: ita semen in sanguinem διαλύεται ϛ πνευματοῦται, inquit Aristoteles, hoc est, in tam minutas partes, adeoque in spiritum seu vaporem redigitur, ut vim quidem & efficaciā ejus (non minùs quàm coaguli & fermenti) negare non possis, substantiam autem ad sensum monstrare neutiquam possis. Cùm igitur in animali sit; aspectabile non sit: quid est? Hoc est illud, quod latet penè omnes Medicos, qui multa quidem de ortu Calidi innati dicunt; at quis sit ille ortus juxtà cum ignorantissimis sciunt. Ex semine & sanguine est (inquiunt) primordiis nativitatis nostræ. Rectè: sed non satis distinctè. Cupio enim scire, Ex utro sit? Ex utroq; enim si dicere volent, dicam ego nunc hoc tantùm, Ergò sanguis quoq; est principium activum, quod ipsimet tamen negant. Ex semine masculo esse si affirmabunt: cupiam intelligere, Quomodo hoc admitti possit, cùm præbeat materiam partibus spermaticis dictis? Vt igitur non dicam, quomodo tantillum semen satis esse possit, & partibus dictis constituendis, & calido innato: quomodo res eadem potest simul esse subjectum seu materia; & forma, subjectum informans? Quomodo unum & idem, ratione ejusdem, potest agere & pati? esse & non esse? Apud Gal. 1. Nat. hum. 5. ἰσχυρότατος λόγος, firmissimum argumentum est illud Hippocr. Si homo esset unum, non doleret: non esset enim, à quo doleret. Hujus rei ratio est, ab ipsomet Hippocr. tacitè insinuata, Vbicunque actio est, oportet sit inter duo ad minimum, quæ ὑπ' ἀλλήλων, à se invicem, mutentur.

At semen, ut heic consideratur, nonnisi unum est. Ergò, cùm unum in alterum mutari non possit, cùm non sit, in quod mutetur, ut loquitur idem Gal. de Const. 8. *quo modo semen abire possit in partes, cùm non sit, à quo ita alteretur? Nimirum,* τὸ μεταβάλλον, ᾗ μεταβάλλῃ, ταύτῃ μεταχωρεῖν δεῖ εἰς τοὐναντίον, quod mutat, quatenus mutat, eatenus transire oportet in contrarium, *quæ verba sunt ejusdem* 1. *Temp.* 2. *Semen igitur, quia mutat, oportet habeat aliud quid sibiq; contrarium, quod mutare possit, nisi si fortè sibi ipsi contrarium est. At verò,* ποιεῖν εἰς ἑαυτὸ λέγειν ὁτιοῦν, ἢ ἐνεργεῖν εἰς ἑαυτό, παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι, dicere, aliquid agere aut operari in seipsum, præter rationem est, *sunt iterum ejusdem verba,* de Pleth. 3. *Quod si verum est, quod Nemesius alicubi dicit, Gravia esse inimicorum testimonia, si à nobis sint, neq; contradici quidquam posse: jam vici. Quidquid sit de victoria: clarè & absq; circuitione cum Arist. dico, Calidum nativum in animali constituto, est id, quod erat semen in animali constituendo. Et semen hoc est semen, hoc est,* γόνιμον, *fœcundum, prolificum, non quia aliquid illi accessit, vel à substantia divina, vel à substantia cœli, ut alii volebant: sed quia in homine, in equo, in cane, cooperantibus superioribus lationibus, ita est elaboratum, ut hominem, equum, canem producere possit. Eodem modo calidum hoc est calidum, datq; de se aliud semen prolificum, non ob permistionem corporis alicujus cœlestis: sed quia est calidum humanum, equinum, caninum. Scio, quæ sit difficultas de Mente humana; scio etiam, quosdam planè Stoice explicare illud* θύραθεν, *Tum videlicet accedere, cùm fœtus in lucem editur: sed scio etiam, Aristotelem in iis, quæ supra sensum sunt, fuisse timidiorem; scio quinetiam, si fiat animarum in generatione divisio, non posse nos consistere in unitate animæ, tantoperè ab omnibus asserta. Quare cum Præceptoribus dico,* Homo generat totum hominem, *quia deterioris conditionis non est, quàm equus vel canis. Quod si contra Arist. est, non refert. Neq; enim includimus nos in illas angustias, in quibus illi gemunt, qui ne latum quidem unguem (ita loquuntur) ab Arist. discedere volunt. Interim in iis, in quibus Aristoteles nobis præluxit, sive ille primus omnium viderit, sive ab aliis non rectè explicita depromserit, & scriptis mandârit: cur non sequamur vestigia ejus? Scio, Platoni quoque displicuisse conatûs ipsius: Sed ita fit, ubi amantiores sumus nostri, quàm veritatis, quod ab Aristotele Platoni objici observavit Mazonius* 1. Prælud. 14. *Scio Strabonem Lampsacenum, aliosq;, qui proximi ab illo fuerunt, multimodis contaminâsse Philosophiam ipsius. Scio, tam sorduisse plerisq; omnibus, ut ad tempora usque L. Syllæ cum tineis pugnârint libri ipsius. Sed ita est, ut ille inquit, Non tam bene agitur cum genere humano, ut verè bona multis placeant. Ausim affirmare, majorem Aristoteli calamitatem (in hac quidem Philosophiæ parte) non contigisse, quàm à Galeno. Is enim fiduciâ linguæ eò progressus est, ut non tantùm in iis, in quibus poterat & debebat, se opposuerit illi: sed in plerisq; aliis, quæ vel non intelligebat, vel intelligere nolebat. Ne longius abeam, Persuasissimus sum, illum libros de Semine scripsisse, (ut ipsemet de aliis quibusdã operibus suis fatetur)* διὰ φιλοτιμίαν ἐν τῷ τότε καιρῷ, *ex ambitione juvenili, &* ὅπως λυπήσαιτο, *ut ægrè faceret Peripateticis ejus seculi. Qui enim legerat, adeoq; verba ipsa Aristotelis de controversia, Quid fiat de* ὄγκῳ *seminis masculi, exscripserat: quei dici potest, non intellexisse mentem ipsius? Si intellexit, cur dimisso toto contextu, & præcipuè simili de coagulo, carpit tantùm: quid dico autem? malitiosè interpretatur duo illa verba,* διαλύεται καὶ πνευματοῦται? *Interim Aristotelem inclamãt omnes, tanquam in judicio legitimo accusatum*

jam,

jam,convictum,damnatumq;. At,ô vos tales,nisi præjudicium tolleret vobis judiciũ,mitiùs ageretis,nec subitò repudiaretis,quæ repudiare alios videtis. Quid enim? Certa per incerta infirmari debent,cùm in toto mundo contrà fiat? Certum est,& ab ipsismet adversariis concessum,semen masculum habere vim activã,& quidem talem,quæ sufficere possit edendo effectui:cur igitur semini fœmineo quoq; tribuitur illa? quod fortassis ne semẽ quidem dici meretur? Non aliam ob causam,quàm quia vident,vasa spermatica in fœminis quoq; esse,fœminasq; quasdam habere semen. At illi cogitare debebãt accuratiùs,quod ipsimet in hac disputatione pro principio habent, Fœminas esse frigidiores, quàm ut eò usq; excoquere possint semen. Quod quia certum est,debebant sinere certum,& cogitare de παραμυθίᾳ aliqua,quâ leniretur alterum illud. Quam παραμυθίαν quia dat ipsa Natura,Semini fœmineo nullatenus patet aditus in uterum:cur non admittimus? Cur contrà potiùs tot ferè mendacia fingimus, quot usûs illius seminis comminiscimur? Hac ratione negotium de Calido innato fieret nobis expeditius, & abdicatis multis ambitiosis quæstionibus, citiùs & breviùs ad usum, qui in praxi consistit,deveniremus. Ita,certum est,& ab ipsismet cõfirmatum,sanguinem esse materiam omnium partiũ,vel ideò,quia sanguine nutriuntur omnes partes:cur igitur corporaturã seminis masculi heic quoq; intrudũt? Non aliam ob causam,quàm quia nescire volunt, quò vertatur corporatura illa. At verò si,quod nuper dixi,scire vellent,& quod Galenus ipse docere illos potuit,Unum,quà unũ,ratione ejusdem,non posse in se invicem agere & pati:non uterentur etiã ambagibus istis. Hoc igitur quia principiũ est certum,vereq; irrefutabile,cur negligimus,induimusq; nos sine causa in laqueos incerti & falsi? Vel ideò,quia,hoc nõ admisso,originẽ calidi nativi dare nullã possumus? Et meræ sunt fabulæ,quoties semen masculũ dividitur vel in partẽ tenuẽ & crassam;vel in spiritum & crassamentũ;vel in corpus & animã; vel in spumam & spiritum;vel in nescio quæ alia. Est enim unum τόδε τι,quod per rerũ naturam dividi non potest in agens & patiens,in actum & potentiã. Sed tempero mihi,tandemq; cõcludo,Jure Aristoteles infregit causam illam continentẽ Stoicam,ut sic dicam,contentusq; rerum à Deo generatarũ perfectione,quæ consistit in eo, quòd quælibet illarũ possit se augere, docuit, Formam substantialẽ cum materia ultima uniri,nullâ aliâ causâ,quàm quia causa generans quæ formã infert,jungit se cũ materia. Actus enim & potentia sunt principia ἄμεσα,inquit Schegkius,nec medio quodam vinculo cõtinente opus habent. Hæc ego latius diducere volui,ne vetustas dogmatis cõtrarii præstruat oculis nostris. Jamq; venio ad rem ipsam, in qua cupio dicere,quæ vera sunt,absq; ullius injuria. Quod si nõ ubiq; ex voto succedet,veniam mihi paratam esse apud bonos & candidos viros sperabo. Utar autẽ methodo Galenicâ, in doctrina de pulsibus observatâ, puta,ut ab initio dicam sententiã,cui subjungam παροράματα aliorũ,sed & κατορθώματα singulorũ afferam in mediũ,imitatus hac in parte Photium, qui indicem nobis reliquit eorum autorũ,quos legit. Hunc laborem cur subierim,causam nôrunt ij qui me nôrunt. Cùm enim,quod à laboribus officii,curaq; valetudinis delicatæ,vacuũ mihi superest tempus,studiis soleã impendere: si quando Veritatis aureum jubar perstringit oculos,non quiesco,usq; dum videã,esse illud undiquaq; diffusum. Nimirum,postquàm è veris principiis res deducta est,falsa ultrò dilabuntur. Cujus rei specimen cùm mecũ consideras, Lector,cogita vetus illud, Oculos nostros ad Veritatis lumen se habere,ut noctuarũ ad Solis. Quamobrem,si ego,qui dissero,probabilia attulero, tu,qui legis, ultra probabilitatem nihil desiderabis. Deus,qui est ipsissima Veritas,ducat nos Spiritus suo Sancto in omnem Veritatem! O fiat!

LIBER PRIMUS,
DE CALIDO INNATO.
CAPUT I.
Explicatio nominum, eorumq; distinctio.

SI ullâ in re latissimæ sunt ambages, quæque nos in magnum errorum pelagus præcipitant, hîc esse docebit res ipsa: Ideò ut quantocyùs enatemus, summa adhibenda diligentia est. Credo autem unumquemque intelligere ex se, agi hîc de Calido, quod sit substantia. Hanc si autores alicubi Calorem vocant, non magis id nocere debet Calido huic, quàm Elementis nocet, quæ Hippocr. ipse non rarò exprimit nomine Qualitatum suarum, ut Gal. monet 1. *de Elem*. 8. Non minùs credo intelligi, non agi hîc de substantia simpliciter calida, qualia sunt vulgò vocata Elementa: sed de substantia per exsuperantiam tali. Hujus substantiæ pluscula sunt nomina: sed duo in primis opus habent distinctione, quia apud magni etiam nominis scriptores confunduntur. Cùm enim, quod alibi deducitur, duplex sit corporum viventium temperamentum, Commune & Proprium: modò utrumque dicitur θερμὸν ἔμφυτον, aut ζύμφυτον, modò alterutrum nomen tribuitur alterutri. Ut certum, definitumque aliquid sit, dicamus, θερμὸν ἔμφυτον pertinere tantùm ad temperamentum commune: ζύμφυτον ad proprium. Dico autem temperamentum commune, quod ex Corde, Cordisve analogo habent viventia, cujus etiam beneficio pleraque actu calent, quamdiu vivunt. Dico proprium, quod singulæ partes ex mistione Elementorum nactæ sunt. Quod ne videatur alicui novum, inspicere placet locum Gal. 5. *de Loc. aff*. 1. ubi expressè ait, Partes operari propriâ Cordis temperie, &, pereunte Cordis temperie, perire quoque actiones partium. Ubi quis non videt duplicem temperiem, communem illam, propriam hanc, & consequenter duplex Calidum, commune illud, proprium hoc? Quare, ut redeam ad priora, illud quidem pertinet ad mista, quatenus animata sunt; hoc autem ad mista, quatenus mista. Et iterum: Illud quidem in sexu distincto à mare est: hoc autem à fœmina. Ut enim *in lib. de Gener. hom.* fusè docui, ut animans sit unumquodque, à patre est: ut mistum, à matre. Quare Arist. toties docet, à mare esse animam & formam: à fœmina corpus & materiam. Et cùm

operosius sit facere animal, quàm mistum, priùs etiam desinit esse animal quàm mistum. Mortuo enim animali durat aliquandiu mistum, usquedum superveniente putredine solvatur & ipsum. Appello, hoc quidem σύμφυτον, materiale; hoc autem ἔμφυτον, formale: quia τὸ σύμφυτον constituit primam illam compositionem, quæ σύμφυσις dicitur Philosophis: τὸ σύμφυτον alius à materia constituente naturæ, vel in omnes partes, vel quod verius videtur esse in Cor solum ἐμφύεται, inseritur, implantatur, in minimas partes distributum, dispergitur per substantiam Cordis, eo modo, quo coagulum in caseum. Tribuo autem omnibus partibus calorem aliquem, eumque cognatum, σύμφυτον, non quia in Calido consistat omnium vita: sed quia non minùs de calidis quàm frigidis Elementis participat. Cæterùm, de hoc calido συμφύτῳ non mihi agendum est, quod cùm negligant alii, incidunt in tot absurda, quot fortassis vix numerare licet: agendum autem mihi est de Calore ἐμφύτῳ, qui tantò majorem poscit diligentiam, quò nobilior est inter omnes compositas partes. Et ne tu frustrà illud quæras inter eas, quas vulgò ex Fernelio definiunt plerique omnes, scire oportet, nō esse ullam illarum, sed esse & constituere tertium partium ordinem in divisione Hippocratis, εἰς ἴσχοντα, ἰσχόμενα, καὶ ἐνορμῶντα, *in Continentia, Contenta, & impetum facientia.* Nec verò mirari aliquis debet, quòd unam partem efferat in numero plurali, ut Grammatici loquuntur. Quod enim hîc per anticipationem dicendum est, tanta est cognatio inter Calidum innatum & Spiritûs (habent enim se ut causa & effectus, quæ duo semper sunt simul) ut alterum sub alterius nomine sæpissimè veniat. Hoc duobus exemplis demonstrasse sufficiat. Aristoteles 2. *de Gener.* 3. loquens de semine fœcundo maris, ait, τὸ καλούμενον θερμὸν facere, ut sit tale. Subinde autem explicans, quid sit illud θερμὸν? negat, aut ignem esse, aut qualitatem aliquam igneam, sed πνεῦμα. Priore igitur voce notare illum Calidum nostrum, ut dubium non est: ita nescio an dubitare quis possit, posteriorem vocem (Spiritus) esse loco definitionis calidi istius. Definitum autem & definitio sunt idem. Galenus cùm 14. *de Us. part.* 3. dixisset, semen masculum à Calido innato incitatum, incidere in tunicas uteri, statim dicit, spiritum seminis ad unguem retentum, ordiri opus generationis. Hîc quis non agnoscit æquipollentiam? Si quis tamen sit, qui agnoscere nolit, ille tertio loco capiat hæc. Idem Galenus 5. *Simpl.* 9. agens de iis medicamentis, quæ pus movent, expressè ait, ab Hippocr. 1. *Aphor.* 14. Calidum innatum dici, quod etiam spiritum in singulis animalibus vocamus, de quo (addit) spiritu Arist. etiam scripsit. Ut intelligas hinc, & Hippocr. & Arist. & Galen. hac in re consentire sibi. Reverâ autem, ut docet Conciliator *diff.* 59. si proprietatem sermonis sectaremur, Calidum debebat dici causa, id scilicet quod in Corde stabile est: Spiritus, effectus, id quod per corpus disjicitur. Interim quia apud priscos ita est, frustrà quærimus consilia. Quicquid sit, cùm Hippocrates modò simpliciter θερμὸν, ἢ θέρμην, modò cum additione θερμὸν ἔμφυτον vocat; cùm Aristoteles itidem modò simpliciter, τὸ καλούμενον θερμὸν, modò addendo φυσικὸν; cùm Galenus sæpissimè θερμὸν ἔμφυτον: debet id servire stabiliendæ sententiæ & distinctioni nostræ. Tamen, si etiam Aristoteles σύμφυτον vocavit, & Galenus extendit ad idem: non potest, aut

debet

debet id nocere nobis. Cùm enim Ariſtoteles *de Juvent. & ſeneƈt.* 4. & 6. expreſsè dicat, de quo Calido loquatur: inſipientis foret, verba captare velle. Cùm Galenus ab Ariſt. ſeceſſerit, & ex corporatura ſeminis, non tantùm fecerit Calidum hoc, ſed & partes ſolidas: debuit aliquid audere, ὅπως διαφυλάττῃ τὴν θέσιν, *ut ſalvaret id, quod ab initio poſuerat*. Hac autem de re poſteà. Jam, ne à propoſito dilabamur, quia tanta eſt ſimilitudo inter Calidum & Spiritûs, mirum eſſe non debet, ſi Hippocr. τὸ θερμὸν vocavit ἐνορμῶν, *cum impeturuens*: hoc enim de natura ſpiritûs eſt. Mirum etiam eſſe non debet, ſi, quod unum eſt, vocavit multa: Hoc enim differt Calidum à Spiritu, quòd illud quidem ſedem certam, fixamque in uno Corde habeat: hic autem (ſpiritus) ex Corde in omnes partes undiquaque ſe diffundat. In quibus quia, ut dicetur, aliam atque aliam rationem habet, pro diverſitate videlicet ſubjeƈti, in quo recipitur, non ineptè ſpiritûs plures, non unus ſtatuuntur. Vocavit idem Hippocr. hoc Calidum ἀρχηγονον, aut, ut alii ſcribunt, ἀρχαιόγονον, ut author nobis eſt Galenus *l. adv. Lycum, cap.* 7. Ratio nominis eſt, quòd ab initio animalis ad finem usque perennet, ut *in ſequentibus* dicetur. Hinc πρῶτον dicitur Gal. *l. de trem. & palpit. c.* 6. quòd primò & per ſe caleat, reliquæ partes per aliud, calidum ſcil hoc. Ariſtoteles ut oſtenderet nomenclaturam τοῦ θερμοῦ eſſe veterem, addit ferè τὸ καλούμενον, tu puta, à nobiliori ſuâ facultate, ut Pacius *Comm. in Meth.* 6 explicat. Fortaſſis is ex Gal. habet, qui Calidum, *adv. Lycum loc. cit.* diƈtum fuiſſe ait, *ab alterâ, eaque activiſſima*, ut ſic dicam, *Qualitate* Item Ariſtoteles; *de Part.* 7. *ignitabulum naturæ* appellat. Vetus & myſtica Philoſophia vocabat *ignem Promethei*, quem ille è cœlo *in cava ferula*, ut Heſiodus canit, detulerit. Fertur enim cœlum aſcendiſſe, adjutrice Minervâ, ferulaque Soli applicatâ, conceptum ignem ad nos tuliſſe. Quo quid aliud ſignificârint quàm hoc, *Animam noſtram eſſe particulam cœleſtis corporis?* Plato in Timæo, laudante id Galeno quoque 8. *de ſent. Hippoc.* 7. *ignem animalem* vocavit. Zeno, Stoicorum pater, *ignem artificioſum*, ita quippe concinnatum ut non urat, aut abſumat ſubjeƈtum ſuum, ſed ſervet. Poſidonius, referente Gal. *ejusdem operis l.* 5. *c.* 6. vocat δαίμονα quendam nobis congenitum, ejusdemque naturæ, cujus ille, qui totum mundum gubernat. Philoſophis quibusdam & Medicis Arabibus vocatur Calidum *coeſſentiale, conſubſtantiale, complexionale, radicale*, quamvis ferè huic voci humidum potiùs præponi ſoleat, quàm calidum.

CAP. II.

Quid ſit Calidum innatum, & quæ origo ejus.

CUm circumſpicio & conſidero librorum acervum ſatis magnum, nullum ex omnibus video, in quo meliùs explicata ſit origo hujus Calidi, quàm in Ariſtot. Ex quo cùm id ipſum depromſerim, *lib. de Generat. hom.* confirmârimq; autoritate paucorũ quorundam, quibus meliore è luto finxit præcordia Titan: repetere hîc debeo nõniſi pauca. Cur animalia quædam ſint diſtinƈta in ſexus? cauſam dat, ut hinc quidem talis facultas

in fœtum prodiret, hinc autem talis. Mas quia in toto genere animalium calidior & siccior est, utique potest etiam aliquid contribuere, quod activum potiùs sit quàm passivum. Fœmina quia frigidior & humidior, passivum potiùs aliquid dat, quàm activum. Et est ita, docetque experientia seculorum omnium, marem ad generationem conferre semen, quod habeat rationem formæ, sive efficientis; fœminam conferre ad eandem semen, quod habeat rationem materiæ. Hinc fit, ut tam in oviparo, quàm in viviparo genere tum demum fiat generatio, cùm utrumque principium, benè se habens, concurrerit. Recepto igitur, vel in ovo, vel in utero, semine masculo, formari incipit fœtus, primumque omnium Cor, deinde reliquæ partes. Et quia Cor statim pulsat, verisimile est, vel omne semen masculum, vel optimam ejus partem in constitutionem ejus absumi. Absumitur autem, ut eruditè se explicat Philosophus, & ego modò innui, non secùs ac coagulum in caseum, & fermentum in massam farinaceam. Quemadmodum igitur è neutro horum fit aliquid, quod ad oculum ostendere possis; esse tamen aliquid ejus in caseo & pane, clarissimè demonstrat gustus: ita ex semine masculo, nec Cor fit, nec ulla alia pars, sed vel in Cor solum, vel in reliquas etiam partes ita absumitur, ut inesse manifestis argumentis docere possis. Quid enim est illud, quod causatur perpetuum Cordis motum, si non est illa substantia spirituosa seminis? Esse porrò, probatur duabus rationibus, quarum *Prima* est, De essentia spiritûs est, non quiescere: *Altera*, Subitò atque semen receptum est in suam materiam, orditur hunc motum, nisi impediatur. His addere licet *tertiam*: Nisi adsit hoc semen, nec motus ullus se exhibet, nec generatio ullatenùs procedit. Atque hæc est explicatio genuina verborum Aristot. quæ nostri homines miserrimè raptant, aguntque, non ob aliam causam quàm quia cum Galeno errare malint, quàm cum Aristotele rectà sentire. Dico, cum Galeno in *libb. de Semin.* Nam 1. *Aphor.* 14. *D.* expressè cum Aristotele est. Et hæc vis Adrastéas est! Indigent autem Aristotelis verba majori luce, quam afferam per partes.

CAP. III.

Quæ sit sedes hujus Calidi.

HOc inprimis indiget declaratione propter locutionem alternativam, quâ usus sum. Usus autem sum Aristotelis causâ, cujus hæc sunt verba, *l. de Juvent. & Senect.* 4. Omnes partes, totumque adeò animalium corpus, habet calorem quendam sibi cognatum, naturalem, cujus merito quamdiu vita durat, calent actu, mortua autem, vitaque privata, frigent. Hæc primo aspectu videntur velle, Calidi nativi sedem, non Cor tantùm esse, sed reliquas partes omnes. Quo pacto non leviter stabilitur Galeni sententia, qui in omnibus spermaticis sibi dictis partibus quærit. Et licèt de Galeni sententiâ partes sint ipsum calidum, ex semine quippe factæ; de Aristotelis, siquidem explicationem admittis, insit tantùm partibus, ex sanguine factis: tamen accedit Galeno aliquid. Nec juvat περὶ συμμετρίαν, in Corde quidem eminenter & in maxima copia esse, ut sensui sit manifestum: in reliquis autem partibus tantillum esse, quantum scil. superat post constitutio-

nem

nem puncti illius ſalientis, ut Plin. appellat primum Cordis in avibus rudimentum. Nam nec Ariſt. id voluit, nec veritas eſt. Ariſtotelem & explicabit, & excuſabit tota oratio. Agit enim de principio animalis, ut conſtituitur per ſenſum, & ait, Cor eſſe: & quia ſenſitivum præſupponit vegetativum; oportet autem utriusque principium ſit idem: addit, Cor & conficere ſanguinem, (maximè τὸν κυριώτατον ipſi dictum) & ſuſcipere, quod eſt, ſi non faſtidis ſenſum, ex aliis locis erutum. Duplex cùm ſit in animalibus ſanguis, utrumque quidem facit Cor, ſed principaliſſimum tantùm in ſe, minùs principalem alibi factum, & ad ſe ablegatum, ſuſcipit, ut fiat inde ὁ κυριώτατος, ille (inquam) quem ἡγεμονικὸν Hippocr. vocat. Nimirum, partes omnes quæ alimento ſerviunt, antequàm ad Cor ſanguis perveniat, præſtant miniſteria tantùm ad ſanguinis confectionem: Cor eſt princeps in hoc opere, quodque ultimam manum ſanguini imponit, ut nutrire poſſit, veluti *cap. præced.* loquitur Philoſophus. Hic igitur cùm ſit ſenſus loci, cumque & immediatè ante producta verba, & immediatè poſt eadem, Cor faciat principium Caloris nativi, admittenda potiùs fuerit ἡ διάνοια, quàm odioſè urgendum τὸ ῥητόν. Διάνοια illa fuerit, ſi dicamus, per Calorem cognatum, naturalem, intelligere Philoſophum non calidum, quod ſubſtantia eſt, ſed calorem à ſubſtantia illa tributum omnibus partibus, totique animali, ſpiritum (inquam) vulgò dictum. Ita τὸ σύμφυτον aſcribendum fuerit, non τοῖς μορίοις, quæ longiuſculè præcedunt, ſed παντὶ τῷ ἐν σώματι, quod immediatè tangit illud. Et quid obſtat, quominùs aliquando toti tribuas, quod partis eſt proprium, maximè ſi lectorem non diu ſinas ſuſpenſum? Neceſſarium hoc eſſe, patet ex ipſa ratione, quæ eſt, partes calere propter illum calorem, quibus ſi σύμφυτος eſſet calor, utique calerent ſemper. At calent, quamdiu vita eſt; vita autem in Corde eſt. Quid ſi dicamus, τὸ σύμφυτον eſſe transpoſitum, more Græcis valde uſitato, & pertinere, vel ad anteriora, vel ad poſteriora? Quicquid ſit, conſtans eſt Ariſtotelis ſententia, evidensque adeò, ut Galenus infinitis penè locis concedat, Cor & eſſe principium & fontem calidi nativi. Quod ut conveniat cum altero dogmate, Partes quasdam eſſe ſpermaticas, quòd ex ſemine maſculo ſint factæ: videant illi, qui pro his rebus moroſiſſimè pugnant. Videbimus autem & nos infrà ſi Deus volet. Porrò conſiderare oportet, an hic Ariſtotelis & Galeni conſenſus, quem commune omnium hominum ſuffragium confirmat, congruat cum veritate? Cùm intueor, non Cor tantùm, ſed & thoracem cum circumjacentibus viſceribus omnibus, videor mihi vocem naturæ exaudire, clariſſimè id affirmantis. I. Non potuit ullo alio loco commodiùs figi hoc naturæ tentorium quàm in thorace, qui oſſibus, muſculis, membranis, aliisque præſidiis ita eſt munitus, ut meliùs non poſſit. Non eſt autem, quòd quis putet, tutius fuiſſe, ſi vallum habuiſſet totum oſſeum. Neſcit enim qui hoc cogitat, debere hanc arcem mobilem eſſe, ne Calor ſub cineribus ſuffocetur. Ita enim eſt, ut ſæpe Gal. docet, non oportet fingere, quid natura vel potuiſſet, vel debuiſſet facere: ſed videre, an ex iis quæ facta ſunt, quicquam fieri potuerit meliùs. II. Non potuit Calor alio loco ſtatui, quàm ibi, ubi aër quaſi in porticu quadam ultrò citroque commeare poteſt, & præſtare refrigerationem illam, quæ omni igni neceſſaria eſt. Hanc porticum conſtituit aſpera arteria cum pulmonibus, quibus intexi-

tur. III. Non potuit ideò etiam alio loco aptiùs poni, quàm ibi ubi fomentum (ὑπέκκαυμα vocant Græci) liberè affluit. Est enim ignis quidam, qui, ut dicetur, sine alimento durabilis non est. Alimentum autem hoc ex inferiore ventre affluit illi, quod perficit, itaque exornat ut alendis reliquis quoque partibus sufficiat. IV. Non potuit alio loco esse, quàm unde pateret illi via in reliquum corpus. Viæ hæ sunt venæ, arteriæ, nervi, quibus quasi tubis utitur ad communicanda vitæ necessaria. Hic modus constituit mirabilem illum Calidi istius Euripum, de quo Gal. *de Trem. & palpit. 6.* tam multa differit. In eodem motu consistunt affectûs seu perturbationes animi, quas ob id πάθη calidi istius innati vocant, quâ de re videri potest Vallesius *Comm. in lib. de Aliment. Hippocr.* Ut pauca dicam, & quidem per simile, quo utitur Hippocr. *in lib. de Carn.* Si in accensum ignem feratur ventus, movetur ille, amplior què fit: ita in nobis cùm agitamur ventis affectuum, calidum seu ignis noster impetuosè fertur. Atque hæc assertio fundamentum habet in Arist. qui 3. *de Part. 6.* item *l. de respir. 20.* saltum Cordis definit collisionem seu contrusionem calidi illius, quod in Corde est. Nisi fallor, hæc eadem res facit τὸ θυμοειδὲς Platonicum & Galenicum: quamvis Galenus videatur aliò deflexisse ad vitalem. Reverà non differunt aliter, quàm quòd irascibilis præsupponat causam externam, à qua imaginatio mota, moveat spiritus, qui fluctus suos ad fontem usque porrigunt: vitalis non præsupponat, sed fiat semper, quamdiu natura non est impedita. Quod ipsum si sine glaucomate intuearis, nihil aliud sit quàm ipsa facultas naturalis, Stoicorum more dicta, sed exaltata, ut alibi fusè docui. V. Non debuit in alio viscere esse, quàm in Corde, quod omnium aliorum solidissimum & robustissimum est. Hinc est, quòd ferè immune sit à gravioribus morbis, nisi illi propiùs accidant ad animum. In talibus enim Cor pyro tosto simile fieri, docet nō tantùm exemplum Casimiri, Marchionis Brandeburg. quod Melanchthon *in lib. de anima* habet: sed & Joh Friderici, Electoris Saxoniæ, illius, inquam, qui ad Mülbergam luculentum vulnus in facie accepit, ut memini me audire à Præceptoribus. Hic mirificus & ferè stupendus apparatus, quem de fovendo & tutando summo hoc suo, & intimo amico Natura fecit, omninò mihi persuadet, non esse alibi quàm in Corde.

CAP. IV.

Quod sit Temperamentum Calidi hujus.

SI χύσις tantùm differt à semine masculo, quod rectè docet Bonamicus, 4. *de Alim. 23. & 25.* in constitutione scilicet semen, post constitutionem forma seu anima: fortassis non difficile erit judicium. Verùm enimverò quia temperamentum seminis est obscurissimum, fuerit procul dubio & calidi: interim maneo in hac sententia, quam 1. *de Gener. hom. 9. & 10* professus sum, semen (& consequenter calidum) esse calidum & humidum, non minus quàm sanguis est, in ulteriore tamen gradu, propter copiam admistorum spirituum. Hoc temperamentum cùm sit ex mistione quatuor Elementorum, jure quæro, quod ex illis dominium habeat? Mihi dubium non est, cùm nullum illorum sit calidum & humidum præter aërem, aërem hîc prædominari. Et quia Calor, ut in sangui-

ſanguine quoque, κατὰ πάθος tantùm eſt, *per aſſociationem*, ut Interpretes loquuntur: mirum etiam non eſt, dici aliquando frigidum & terreum ὑποκειμένῳ, ſubjecto: quia humor, ut in oleoſis quoque & pinguibus, ab aëre eſt, quo difflato ſemen diffluit perinde ut aqua: mirum iterum non eſt, dici aliquando aqueum, ob commune illud omnium humorum πάθος, non contineri propriis terminis. Ita, quia aëris cum igne (ob communionem caloris) tanta eſt affinitas, ut aër in ignem tranſire poſſit: mirum pariter non eſt, dici aliquando igneum. Sed & ideò dici meretur igneum, quia non ſecùs ac ignis quærit ὑπέκκαυμα, in quo, & ſine quo non conſiſtit. Interim reverà nec igneum eſſe, nec aqueum perſuadet, quòd nec ignis ſine ſiccitate, nec aqua ſine frigiditate ſit: ſine autem utrâque ſit ſemen. Hanc Calidi temperiem profitetur Gal *3. de fac. nat. 7.* ubi contra Eraſiſtratum diſputans, ſcribit, Calorem noſtrum eſſe humidum, quæque ab eo fit coctio, elixationi ſimilem eſſe. In eundem ſenſum ait 2. *Acut.* 22. Coctionem in nobis elixationi ſimilem eſſe, fierique à calore non ſicco, & ſqualido, ſed humido & vaporoſo, qui animalibus ſecundùm naturam eſt. Hanc ipſam temperiem, quia productis in medium Ariſtotelis locis fusè probavi *libro præalleg.* non eſt nunc opus pluribus, niſi fortè, ut oſtendam, Ariſtot. in hac ſententia fuiſſe conſtantem. Hoc facere nos cogunt illi, qui ex 2. *de Gener.* 3. probare volunt, Ariſtotelem quoque Stoicum fuiſſe, & accerſiiſſe Calidi iſtius ortum è cœlo. Sunt autẽ duo inprimis, quæ in horum argumentatione nunquã potui intelligere. Cùm enim inquit Philoſophus, *Clarum eſſe, quòd calor, qui in animalibus, nec ignis ſit, nec ab igne originem habeat*: colligunt ii, Ergò *Corpus eſt cæleſte*. Unde verò veſtrũ illud, Ergò eſt. Ego enim video, Ariſtotelem diſputâſſe cõtra Democritũ, alioſque, qui animam volebant eſſe ignem. Hoc quâratione admitti poteſt, inquit 2. de Anim. 4 text. 40? cùm ignei alimenti nullus ſit terminus, adeoq; appoſitâ materiâ in infinitum creſcat? Sed pura ſit aſſertio, cùm negat Philoſophus, ſemen eſſe igneum, negatne ſimul aëreum eſſe? Nam verba illa, τὴν αὐτὴν δύναμιν, non extendere ſe ad alia Elementa, argumento mihi eſt, quòd in veſtigio ad ſolũ ignem aſtringit verbis illis, quæ attuli. Deinde, cùm corpus iſtud divinius dicũt eſſe cœleſte, cùm Ariſt. ipſe dicat, *analogum eſſe elemento aſtrorum*. Quod enim analogum eſt, quo modo eſt idem cum eo, cujus analogum eſt? Hoc cùm cœperint agnoſcere quidam, dixerintq;, nec cœleſtis eſſe, nec elementaris materiæ, valde cupiam audire, quid tandem ſit. Præter enim quatuor Elementa, & Cœlum, quod pro quinto Elemento habent Philoſophi, nihil eſt in rerum natura, niſi Deus ipſe, à quo ſi petere volent, habebunt hoſtes Theologos quoque. Huic culpæ affines ſunt illi quoque, qui modò elementare dicunt, modò cœleſte, ut ſub nube illa lateant. Interim loqui ita illum poſſe, qui cæteroquin bene ſentiat, non nego Mercenario. Quod eſt igitur corpus illud (dicunt) divinius Elementis? Semen animale, quod differt quidem à ſeipſo ſecundùm differentiam animalium: convenit autem in eo, quòd in omnibus animalibus bene ſanis fœcundum eſt. In hac fœcunditate conſiſtit & divinũ, & analogum, quia perinde ut corpora cœleſtia generat, ſemen quidem in generatione συνωνύμῳ: cœlum in ὁμωνύμῳ. Quin niſi in συνωνύμῳ vis ſupera accedat, nihil fit. Eſt autem vis illa ſine corpore, recipiturq; in ſingulis ſpeciebus pro natura recepti, ut pronun-

ciatum

ciatum Physicum habet. Unde fit ut nomen etiam meritò accipiat à recepto, sitque adeò Elementare, non cœleste. Jam igitur Aristot. considerat non tantùm naturam seminis, (quo in subterfugio quidam magnam spem habent) sed & usum, actionemque ipsius. Quid, inquam, faciat? Scio, quid coëgerit illos operam divinam implorare, & ad virtutem cœlestem confugere, ceu loquitur Bonamicus: sed scio quoque, illos ipsos non audere adimere Elementis omnes actiones, quæ Elementis nobiliores sunt. Si ergò tanti est illud Scaligeri: *Nihil esse in quapiam re, quod non actu fuerit in suis principiis,* quomodo jam συμπάθειαι & ἀντιπάθειαι rerum, *occulti rerum consensûs & dissensûs* possunt esse ab Elementis? Noverat Aristoteles, nobilitatem mentis nostræ, propterea ex Elementis deducere non audebat. At, ô vos, dicite mihi, an propterea inferiores quoque gradûs, sensitivum & vegetativum, aliunde quàm ex Elementis deduxit? Omninò, jugulant seipsos, cùm concedunt, non solam caliditatem esse instrumentum animæ, sed totum hoc corpus calidum, his dotibus à Deo ter Opt. Max. in prima creatione donatum, pro varietate specierum continuandarum, varians & ipsum. Reverà, qui ista pro Aristotelicis haberi volunt, non intelligunt principia Aristotelis.

CAP. V.

Quis sit usus Calidi hujus.

Cùm iterum circumspicio, non invenio quenquam, qui disertiùs exposuerit nostro Aristotele: ex quo cùm docuerim *lib.2. de Thorace, c.16.* & verò res paucis sit cognita: licebit fortassis mihi inde spicilegium facere. Præter cæteros locos, egregiè huc facit ille, qui ex 2 *de Generat.* 4. ibidem adducitur, ubi docet Aristot. κύημα, hoc est, *primam illam ex utriusque parentis semine misturam,* esse tanquam filiumfamilias, à patre emancipatum. Quemadmodum enim ille, qui propriam instituit domum, & quasi coloniam ducit, ipsemet præest rebus suis, non indigus auxilii paterni: ita semen masculum in materia sua receptum, incipit sibi ipsi ædificare domum, eique præsidere. Domus hæc est animal: Dominus domûs est anima, cujus regia est Cor. Quamobrem Arist. *l. de Communi animal. motu,* dicere potest: membro genitali egressam seminis vim esse instar animalis cujusdam. Facit enim animal, quale erat id, unde egressum est, & ubi fecit, habitat ibi, regitque propriis rationibus. Quod ipsum habet membrum genitale non ex se, sed ex Corde patris, quod *ibidem* ait esse quasi animal quoddam, non quasi pars animalis. Primò enim omnium fabricat Cor, ut docuit experientia, ex ovis multipliciter habita: deinde ex Corde vim suam exserens, non perficit tantùm reliqua omnia, sed & ubi perfecit, degenerat in formam, quæ materiæ suæ præest, quamdiu potest. Hinc adeò Bonamicus, *3. de Motu, c.36.* Semen paternum vocat, *Elementum, à quo motus in generato à generante. Primò enim,* inquit, *idem generans, quatenus generans, transfert rem, quæ generatur ordine naturæ, è potentia prima, quam essentialem dicunt, ad actum primum, qui est ipsa forma de prædicam. Substantiæ. Atque id omninò facit per se & proximè, quoniam ejus natura talis est. Siquis verò hujus rei causam requirat, nescio*

quid

quid ſit futurum de ipſo, qui in re tam perſpicua demonſtrationes requirat. Deinde, cùm forma ſit tunc abſoluta, quando muneribus ſuis fungitur, & ex iis quidem id, quod perfectiſſimum eſt, & maximè ſecundùm naturam: ita per ſe generans efficit, ut eam quoque perfectionem largiatur, niſi quid obſtet. Et hæc ille. Tu verò, ſi otium tuum permittit, vide prorſus ea quoque, quæ ſequuntur, ut intelligas, verè me dixiſſe, non eſſe hoc negotium meliùs explicatum, quàm ab Ariſtot. Huc igitur tandem tendit res omnis: Quemadmodum ſemen facit animal: ita Calidum conſervat animal factum. Et hoc eſt vulgatum illud: *Cor eſt primum vivens, & ultimum moriens.* Primum vivens, quia, ceu dixi, ſemen ſtatim ab initio conſtituit ſibi regiam, Cor: ultimum moriens, quia calidum ex Corde tamdiu ſuccurrit aliis partibus, quamdiu poteſt. Incipit enim defectus ſentiri, non in ipſo Corde, quod quidam nimis quàm temerariè jactant, ſed in partibus longinquis, in manibus, pedibus, &c. Ut enim candela tantilla nonniſi breve ſpatium illuſtrat: ita Calidum debile nonniſi vicinas partes. Eſt igitur Calidum hoc primo nativitatis die fortiſſimum, 2. *Nat. hum.* 12. ſemperque decreſcit, 1. *San. tu.* 12. usque dum extinguatur totum, niſi interveniat cauſa violenta. Decrementum illud naturale eſt à duabus cauſis, internâ alterâ, alterâ externâ. Interna eſt illa, quam Gal. 1. *de San tu.* 2. multis explicat, ſi rectè intelligas. Cùm enim ait: principia ortûs noſtri calida quidem & humida eſſe, ſed quæ continuo progreſſu eant ad frigidius & ſiccius, hoc fine, ut animal fiat robuſtum, obeundisque functionibus ſuis aptum: non debet aut poteſt hoc accipi de ipſis principiis, quaſi illa in ſeipſa agant, ſed potiùs de aptitudine ad patiendum majori minorive. Cùm enim in principiis dictis, pro individuorum diverſitate, ſit latitudo quædam, contingit, ut quod in ulteriore caliditatis gradu eſt, & conſequenter humiditatis inferiore, citiùs & faciliùs perveniat ad ſtatum, quem ἀκμὴν vocant Græci, & ab illa denique ad mortem. Pertinet etiam totum hoc principaliter ad Calorem ζύμφυτον, nonniſi accidentaliter ad ἔμφυτον. Siccatio enim illa eſt propria partium ſolidarum, in quibus conſiſtit robur corporis. Quatenus igitur ſolidæ partes conſtant ex ſanguine materno, & conſiderantur tantùm ut miſta, eatenus nativa caliditas, ſeu ignis, ut Ariſt. vocat 4. *Meteor.* 1 major poteſt eſſe aut minor, atque ut major faciliùs patitur à ſimili externo: ita minor difficiliùs. Hinc illa eſt varietas in robore animalium, pro ratione ætatis tardiùs & citiùs ſeſe exhibens. Jam quia Cor habet peculiare aliquid præ omnibus aliis partibus, id eſt conſtitutum quidem & ipſum eſt ex ſanguine materno, atque ita non deſtituitur calore quoque illo ζυμφύτῳ; fit, ut calore hoc eunte ad interitum, cogatur ſimul interire hoſpes illius Calor ἔμφυτος. Immediatè enim tangit illum. Hic, niſi fallor, fluor quoque ſubſtantiæ eſt, de quo Gal. loquitur, ſed qui nec à calore ἐμφύτῳ, quod ipſe putat, fit, nec à συμφύτῳ, quod alii. Eſt enim (quod ad hoc poſterius) immotum principium illud, *Unum, quà unum, non agit in ſe.* Quare? quia Calor ille, ſeu ignis ille ita eſt unitus cum reliquis Elementis, ut conſtituant unum τόδε τι, quomodo poſſunt agere in ſe mutuò? Multo minùs hoc expectes à Calore ἐμφύτῳ. Cùm enim, ut nuper dixi, ſit humidus, quomodo ſiccare poſſit? quomodo agere in σύμφυτον, qui ſiccus eſt? Multo itidem minùs de Calore ἐμφύτῳ dicas, quòd agat in ſeipſum: Quomodo enim dici id

possit, salvo principio illo? Atque hæc est interna causa decrementi Calidi hujus: altera & externa est ὑπέκκαυμα, quod ex Hippocr. 1. *Aphor.* 14. vocant, quæ ut intelligatur, ita est habendum. Reverà Calidum hoc est aëreum: interim cum igne non levem habet affinitatem. Quæ causa est, cur Arist. *lib. de Juvent. & senect.* 4. & 5. appellet animam non tantùm quasi ignitam, sed & communem cum igne interitum ascribat. Quemadmodum enim omnis ignis, nisi habeat alimentum (& hoc est illud ὑπέκκαυμα) & in Quantitate & in Qualitate commodum, interit: ita Calidum hoc. Videtur autem Arist. 3. *de Part.* 10. vocare Caliditatem adventitiam. Omne enim alimentum forinsecùs accedit. Intelligo autem per alimentum, non tantùm cibum & potum, è quibus sanguis fit: sed omnes res non naturales Medicis sic dictas, à quibus sanguis, aut melior aut deterior fit. Si enim contingat, aut omnes res illas, aut plerasque conspirare cum cibo calido, sanguis fit calidior, itaque vim infert huic calido: sin contrà, sanguis fit frigidior, qui pariter vim illi infert. Hinc occasio sumi potest paulò aliter explicandi duos illos interitûs modos, quorum Arist. meminit *dicto loco.* Σβέσις enim est, quoties hic subitò extinguitur, sive à nimio id fiat calore, sive à frigore: Μάρανσις est, cùm sensim tabescit à quacunque causâ. Hinc quoque occasio sumi potest inquirendi in vulgatum dogma: An possit hic calor à seipso tabescere? Profectò, non solùm Aristot. hoc dicit, ut in propatulo est, sed & Hippoc. quem laudat Gal. *lib. de Marasm.* 3. *Calor*, inquit, *qui autor fuit corporum nostrorum, eadem interficit.* Quin Gal. de Sanit. tu. l. c. 7. Aphor. 59. disertè affirmat, & adhærent his tanto numero Philosophi & Medici, ut inepti hominis videri possit opponere se velle toti exercitui! Sed ita est, ut alibi docui, non oportet videre multitudinem hominum, sed rationum momenta. Fortassis enim ibi quidem chorea est longior: hîc autem concinnior. Quia igitur ratio obstat maxima, quin principium Physicum, omni machinâ ab Arist. demonstratum, ut Bonamicus loquitur, quid cunctamur? Hoc verò est, *Unum, quà unum, non agit in se.* Quod quia 3. *de Gener. hom.* 3 & 4. latè deduxi, non est pudoris mei hîc repetere. Imò quia Schegkius *initio tract. de Caloris vi*, planissimè demonstrat: alia causa est, cur actum agere non debeam. Ita enim se habet res: quia Calidum nativum, non minùs quàm semen, est unum τόδε τι, constans ex materia & forma, quomodo dici potest, aut materiam agere in formam, aut contrà? Et alioquin in tota Philosophia, actio non debetur, vel materiæ, vel formæ, sed toti composito. Nec me terret Aristotelis illud: ἐφ' ἑαυτοῦ. Longè enim alium sensum habet, quàm vulgò putant, hunc scilicet. Quemadmodum ignis extinguitur spontè suâ, & nullâ adhibitâ vi, si alimentum desit: ita Calidum nativum. Hoc enim est ὑπέκκαυμα illud, de quo dictum. Et Gal. multis locis docuit, Calorem nostrum, si non inveniat pabulum, interire, ut imperiti hominis sit ambigere velle. Hunc interitum nisi huc referas, quorsum tandem referes? Multò minùs terret me Hippoc. illud, ex *lib. de Nat. hum. Si homo esset unum quid, non doleret.* Videtur enim hoc velle, dolorem esse à diversitate Elementorum, è quibus homo compositus est. Inquit enim: Fieri hoc, cùm ὑπ' ἀλλήλων, *à se mutuò* calefiunt, refrigerantur, siccantur, humectantur quatuor corporis Elementa. Hoc non esse, nemo facilè persuaserit mihi. Ut enim jam hoc dem, Galenum

hæc

hæc parum diſcuſſiſſe, ut quidam loquuntur: non intelligo vim illam grandem, quam dicit habere experimentum Hippoc. contra antiquos Philoſophos. Sit ita: Unum illud Elementum, è quo conſtituebant corpus humanum, ſit impatibile, quid concludit contra illos Hippoc.? Non eſt unum, quia dolemus. Dolor autem ſit, cùm Elementum ab Elemento patitur. Dico ego, Falſum hoc eſt, unum enim hoc per unionem Elementorum conſtitutum, pati à ſeipſo poteſt, quod luculenter demonſtrat Schegkius, *initio tractatûs dicti:* Manet igitur hoc, quod quærebatur: Unde eſt dolor? nonniſi ab alio, & eo quidem toto genere diverſo ab Elementis, è quibus etiam conſtituitur homo. Non terret me etiam alterum, quod in *de Maraſm.* Galenum afferre dixi. Licet enim mihi uti ſcuto Galeni, qui negat ita eſſe, allatâ ratione illâ, quâ ſuprà negavi, Calorem hunc verè eſſe igneum. *Oratio hæc*, inquit Gal. *Hippocratica, non eſt veritati conſona, ſi quicquam judico*, Quia, addit, ignis natus eſt conſumere. At calor hic non conſumit, ſed conſtituit. Nec ſatis hoc fuit Galeno: Negavit enim Hippocraticum eſſe. Sed & ſi ſit Hippocraticum, voluit ſibi demonſtrari: Ut enim alibi ſcribit: Ego huic viro, tanquam teſti, non credo: ſed quia firmas habet dogmatum ſuorum demonſtrationes.

CAP. VI.

Problemata quædam de Calido nativo.

IN more poſitum habent magni viri, ut poſt explicatam οὐσίαν rei alicujus ſubjungant ἐπισυνόδη quædam, quorum veſtigia placuit hîc ſequi. Primo loco quærunt quidam, quando incipiat Calidum hoc declinare? Intelligitur hoc ex ſuperioribus fieri tunc, cùm accedunt cauſæ populabundæ. Id verò cùm accidat ſtatim à nativitate, non poteſt etiam obſcurum eſſe, quando declinare incipiat. Differt enim ab aliis partibus omnibus, quod non ad materiam, ſed ad formam pertineat: quare etiam non perficitur cum materialibus.

II. Quærunt alii, quando ſit in ἀκμῇ, *in ſtatu?* Hoc pariter ex dictis intelligitur: ſtatim in pueritia. Et hoc eſt Hippocratis illud, 1. *Aphor.* 14. *Qui creſcunt, plurimum habent calidi innati.* Quare? quia plurimum alimenti conficiunt. Nam & plurimo indigent ad corporis augmentum. Nec impedit, quòd quidam in pueritia non creſcant, creſcant autem in adoleſcentia. In talibus enim non eſt proportio caloris ad aſſumptum alimentum: nimis enim voraces cùm ſint, obtundunt calorem viſcerum. Fortè etiam obſtructiones cauſantur, quæ ſanguinis boni generationem impediunt. Hinc quidam poſt febres, aut etiam in febribus ſubitò ſe extendunt. Sunt qui dicant, Calidum ſuperari ab humido. Sed hi nimis quàm facilè multiplicant entia. Ut enim Gal. docet 2. *de Nat. hum.* 13. & alibi, Calidum cum humido conſtituit unum τόδε τι, quorum alterum habet rationem formæ, & erat in ſemine ὁ λόγος σπερματικὸς, alterum materiæ, & erat ὁ ὄγκος σπερματικὸς. Nomen autem habet à nobiliori Qualitate. Quid verò fiet de principio illo: *Unum, quà unum, non agit in ſe*, quod ipſimet tanto cum apparatu inducunt? Quamobrem ita applicare oportet: Calidum nativum, quod conſtat ex dua-

bus illis partibus, superatur ab humido alimentari, ideò auctio non fit: fiet autem, ubi proportio constabit, & fiet tamdiu, quamdiu solidæ partes poterunt extendi, quod cùm non ampliùs fit, est ἀκμὴ corporis. At calidum nativum, ob caussam dictam, jam præteriit scopum illum.

III. Cur pueri difficulter ferunt jejunium, senes facilè, nisi sint prorsus in extremo senio? Non, ut alii volunt, quia pueri ob habitûs mollitiem, multum dissipant, senes, ob ejusdem densitatem, parum: sed quia illi quidem Calidum habent potentius, hi autem victum. Et hoc est, quod Hippoc. indicat iis verbis: *Accidere id maximè pueris agilioribus, & alacrioribus*: nam & Gal. ait, illos esse tales, quibus est copia Calidi nativi.

IV. Quî fieri potest, ut viri & senes sint prudentiores, siquidem Calidum in illis jam vergit deorsum? Non pendet prudentia à solo Calido hoc, quia plurimùm corroboratur ab usu & experientia rerum. Sed & in pueris non potest esse, ob humiditatem corporis. Nam ut Heraclitus ait apud Gal. *Anima sicca est sapientior.*

V. Estne in omnibus ejusdem conditionis? Tam non est, ut vel hinc oriantur mirabiles illæ varietates, tardioris aut citioris, majoris aut minoris incrementi, felicioris vitæ, seu sanitatis, aut infelicioris, celerioris aut tardioris senectutis, adeoque mortis. Atque ut varietas hæc insignis est: ita insignior fit, pro ratione alimenti; quâ de re pulcher est locus apud Gal. *lib. de Curandi rat. per venæsect. c. 5.* Ubi omnia secundùm naturam se habent, jure dicitur, Gaudeant bene nati. Mihi non minori jure dici videtur, Gaudeant bene instituti. Qui enim modum vitæ suæ habere possunt, ut plurimùm sunt vitaliores. Vide Aristotelis verba pulcherrima, *19. Probl. 38.* Sunt autem illi bene nati, Calidi & humidi, quemadmodum malè nati, frigidi, vel cum humiditate, vel cum siccitate. Qui cum humiditate, sunt illi, de quibus Gal. ait *1. de San. tu. 12.* Ne quidem si Æsculapium illis præfeceris, produci posse ad annum 60. Qui cum siccitate, alioqui bene valent, sed citò decurrunt spatium suum. Consistit autem varietas hæc, non in gradu tantum caloris, sed & in modo substantiæ, ut Turnebus nos docet in *libello de Calido.* Hæc duo si exactè sciremus, tam in brutis, quàm in homine, liceret nobis caussas reddere multorum mirabilium eventuum, quæ nunc nos latent. De homine aliquid ausus est Gal. *1. Simpl. 11.* Calidum nostrum, præterquàm quod est in substantia crassa & vaporosa, debile etiam est: ideoq; in confectione sanguinis infelicius est. Quod ad rem nostram, autor est idem Gal. *1. de San. tu. 5.* tot esse temperamentorum differentias, quot functionum. Functionum autem fundamentum cùm sit Calidum hoc, utique tot erunt differentiæ Calidi, quot temperamenti. Quare *3. in 3. Epid. 20.* ait, Idem Calidum, ubi retinet temperiem suam, facit sanguinem: cùm ignescit, bilem. Quod ita intelligo, simulque ad alia transfero: Calidum, quod est naturalissimum, hoc est, aërium, facit sanguinem laudabilem: quod leviter declinat, idque versùs caliditatem igneam, sanguinem biliosum: quod itidem declinat versùs humiditatem aqueam, facit sanguinem pituitosum: quod versùs siccitatē terream, melancholicum. Ex his caussam reddere possumus, cur alii quidem ad hos morbos sint procliviores, alii ad illos, prout excrementa ab-

undant hæc vel illa, ita fit hoc vel illud. Ubi robustissimus est calor, nulla fiunt, præterquàm quæ ex alimenti necessitate quotidie fiunt. Illa verò propter eandē caussam quotidie etiam evacuantur. Cæterùm, accipit Calidum hoc varietatem, etiam à rebus tam naturalibus, quàm præternaturalibus: quod docuisse sufficiat duobus exemplis. De Vere & de Hyeme ait Gal. 3. *de Caus. puls.* 6. in Vere quidem se habere hoc Calidum secundùm naturam, in hyeme autem fieri ascititium. De Febribus tot locis Gal. docet, quot dici vix possunt, fieri mutationem Caloris nativi in igneum. Is autem idem est cum ascititio, quem etiam præternaturalem, non secundùm naturam vocat Gal. Non est autem, ut quidam sibi imaginantur, alius numero Calor, sed est hic ipse nativus, in Corde sedem habens, sed in ignem conversus, ut Hippoc. loquitur 5. *in 6. Epid.* 5. Accidit id ipsum calori quoque συμφύτῳ in inflammatione dicta sicca, quæ aliquatenùs est febris partis, quam obsedit, ut Gal. loquitur 2. *ad Glauc.* 1.

VI. Restituiturne per alimenta, ut reliquæ partes? Sunt qui penè impium dictu putant, negare. Quo enim modo, inquiunt, durat, si non restituitur? Cur alia ipsius conditio est, quàm reliquarum partium omnium? Mihi invertendæ vidētur hæ quæstiones, & primùm omnium docendum, Aliam & peculiarem ipsius rationem esse: Deinde inferendum, non posse restitui. Probatio peti potest, debetque ex superioribus. Cùm enim reliquæ partes sint ex sanguine materno, hæc sola ex semine paterno, ut clariùs loquar ex Bonamico, 1. *de Aliment.* 6. cùm reliquæ omnes ad materiam pertineant, hęc ad formam: quomodo non alia & peculiaris ipsius ratio est? Illatio ex his non erit difficilis. Reliquæ omnes cùm constent ex sanguine, sanguine ali mirum non est: hoc cùm ex semine fit, & quidem alius Individui, unde potest ali? Hîc illi subitò: Nituntur hæc falsâ hypothesi, quæ est, Omnes partes esse ex sanguine & omnes nutriri sanguine. Gal. enim sufficienter probavit, quasdam tantùm ex sanguine esse, easque nutriri etiam sanguine, quasdam ex semine, quæ etiam nutriantur semine. Quibus ego: Sit sanè nunc ita, sufficienter, inquam, probârit Gal. constitutionem quarundam partium ex semine, quomodo probavit earundem nutritionem ex semine? Ego profectò sine pudore meminisse non possum, probationem, imò demonstrationem dici, quæ sumta est ex accidente communissimo, candore: Estne subitò semen, quicquid est album? fitne sanguis, qui in partium albarum substantiam incipit facessere, semen? *Sanguis*, inquit Albertus Magnus, 9. *Animal. tract.* 2. *c.* 3. *est humor corpus nutriens, sive sit rubeus, sive ultimâ digestione in partibus dealbatus.* Quòd si omninò album id vis vocare semen, concedas oportet, non convenire illi appellationem eodem modo, quo semini masculo.

CAP. VII.

Quæ in hoc negotio dici possint contra Galenum, & pro Galeno.

QVod Marsilius Cagnatus *lib. de Gymnast.* ait, Galenum Platonem esse interpretatum suo arbitrio, & verba ad suam sententiam accommodâsse, nisi meliùs, inquit,

 dixe-

dixerimus, detorsisse: id de Aristotele, in negotio de corporatura seminis, quamvis in alio sensu, multò meliore jure dixerimus. Cùm enim, ut suprà dixi, in oculis haberet totam illam disputationem ex 2 *de Generat*.3. exscriberet verò etiam quædam, 1.*de Semine*,2. quid caussæ dicemus esse, cur tam longè secesserit à genuina Philosophi sententia? Ego hactenùs aliam indagare non potui ab illa, quam Capivaccius edit: *Noluit Aristotelem intelligere.* Hinc adeò factum est, ut vincendi studio dementatus mirificè implicârit seipsum, dum à veris & sufficienter probatis principiis deflectens, modò ait, modò negat, modò inania effugia quærit: omnia, inquam, agit, ut jure ab Aristotele descivisse videri possit. Quod ipsum quia ad Veritatis Majestatem tuendam vel inprimis facit, age videamus quædam.

I. Cor principium & fontem Caloris nativi esse, cùm negare non posset, quia tribus locis, 5.*de Us.part*.7.*de Format.fœtûs*.3.4.*in 6.Epid*.24 cùm uteretur eâ voce, quâ Arist. ipse 3.*de Part*.7. usus fuerat, *ἑστία*, *focus*: quâ fronte alibi quæsivit alia principia, alios fontes, alios focos? vel ideò, quia 4.*de Us.part* 6. Calorem illum cordis concedit esse primum naturæ instrumentum, quippe qui caussa princeps sit, non tantùm omnium in corpore coctionum, 4.*in 6.Epid*.14. sed & omnium operum naturalium, 1.*Aphor*.15. 8.*de Sent.Hipp*.7. Hæres. Dicam igitur clariùs. Cùm triplicitatem animæ tanto cum supercilio jactârit, quid aliud fecit? Ut propiùs veniam, cùm hepar quoquo 2.*Progn*.37. constituit focum, quid aliud fecit? Hoc falsum esse cùm sciret ipsus, quoties inconsultò illi excidit aliud? Tale est illud 5.*in 6.Epid*.5. In corde major est calor, quàm in hepate. Item illud, huic simile, *de Us.puls*.3 In venis minùs est caloris quàm in arteriis. Debebat enim dixisse, In Corde & arteriis calorem esse primariò; in hepate & venis nonnisi quantum ex Corde & arteriis influit. Huic sensui vicina sunt illa, eodem *de Us. puls.c*.2. Cor semper fervere debere, reliquis satis esse si non sint frigida. Item illa, *de Format.fœtûs*.3. sine Corde tantum esse in corpore caloris, quantum æstivo tempore à Sole est: cum Corde, non secùs ac ignis ibi fuisset accensus. Reverà dicere debebat, Cor calere propter caliditatem nativam, ideoque ex se: reliqua, quantum calidi illius participant. Res enim ipsa loquitur: quamprimùm ignis ille in Corde extinctus est, totum corpus actu frigidum esse.

II. Cor solùm calore insito & motu nativo moveri, reliquas omnes partes quiescere, cùm sciat, quam caussam ejus rei dabit? Equidem diligenter & diu quæsivi, sicubi Gal. me docere vellet: sed frustrà. Vocat quidem, *lib.de Tremore & palp*.6. Calidum nativum substantiam per se & semper mobilem: Verùm non dat ullam caussam perpetui illius, & de propria rei natura motûs. Est autem caussa una & sola, quia solum Cor est sedes Calidi innati. Hoc autem movetur *ad imitationem perpetuo mobilis ignis*, ut Gregorius Nyssenus loquitur: nimirum cùm semen sit particula ignis paterni; is verò non quiescat: nec calidum quidem nativum quiescere potest. Quo ex loco stabiliveris fortassis interpretationem Ciceronianam ἐντελεχείας Aristotelicæ. Vide, si placet, concertantes inter se, Monlorium *l.de Entelechia*.& Mazonium 1.*Prælud*.28. Agit autem eo prorsus modo quo ille, tam in generatione, quàm post generationem. In generatio-

ratione, ut dixi, attrahit ſibi materiam, è qua domum fabricat; poſt generationem gubernat domum ſuam. Hoc eſt, quod Ariſt. docet, ſemen non excidere. Quod dum trahit Gal. & immanere quidem ait, ſed ita, ut conſtituantur ex illo partes quædam: non ſatis cautus eſt. Sin in partes abſumitur, unde eſt Calidum innatum? Si dicere volent amici, partem ejus quandam in Corde facere motum illum; partem alteram, in partibus inde conſtitutis, quietam eſſe: cupiam audire rationem diverſitatis. Cupiam verò & illud intelligere, quomodo in Corde quidem habeat rationem formæ; in reliquis autem partibus, materiæ? Hinc alterum exſurgit dubium, quomodo forma informans ſit idem cum ſubjecta materia, & viciſſim? Exſeret ſe illud quoque, quomodo in generatione ſeminis pars altera habere potuerit rationem agentis, altera patientis? *Unum enim, quà unum, non agit in ſe.* Cujus contrarium qui dicit, contra rationem loquitur, Gal. ipſo judice.

III. Calorem ex Corde, beneficio perpetui illius motûs, in totum corpus diſpergi, cùm non ignoret Gal. mirêris cur ignorare velit, pulsûs longè majores eſſe uſus, quàm ipſe dicit. Quantillum enim eſt ventilare partes, ne Calor illarum inflammetur? Hæc alibi oſtendi, vix tertiam partem totius eſſe. Huic loco ſufficere poſſunt illa, quæ in hoc ipſo veſtigio dixi, Calorem nativum eſſe maximè activum, non ſolùm ad coctiones omnes, ſed alia quoque opera naturalia. Quòd ſi coacervare velim hîc loca, quibus calori huic Gal. aſcribit ſanguinis confectionem, non ſufficeret integra pagina. Reverà Cor beneficio caloris, quem, mediante motu in univerſum corpus diſtribuit, & coquit alimentum, & aliis partibus coquendi facultatem tribuit, & ventilatione prohibet caloris interitum. Quid autem? Eſt illa caloris ex uno Corde in totum corpus diſtributio, tam confeſſa Medicis, ut nullam febrim accendi poſſe doceant, niſi ſuccenſo Corde. Quòd ſi in hepate, v.g. etiam eſt focus quidam, cur ille pariter non facit febres?

IV. Ob hos tales tantosque Calidi hujus in Corde usûs cùm ab Hippoc. juxtà & Gal. (Stoicis etiam, 5. *Simpl.* 9.) mereatur dici anima & natura, 5. *in 6. Epid* 5. *de Tremore & palp* 6. 1. *Aphor.* 14. & 15. 4. *Aphor.* 37. 5. *Aphor.* 22. 1. *de Fac. nat.* 1. ſubſtantia facultatis vitalis, 3. *in 6. Epid.* 18 cauſſa noſtri conditrix, & gubernatrix, 9. *de Sent. Hipp.* 8. *de Format. fœtus*, 6. 3. *de Criſ.* 8 aut, ſi hoc nimium ſit, inſtrumentum proximum cauſſæ ſeu ſubſtantiæ illius, quæ anima, & natura dicitur, 2. *ad Glauc.* 2. 14. *de Uſ. part.* 6. 5. *in 6. Epid.* 5. quî veriſimile eſt, eſſe Calidum illud alibi, quàm in uno loco? & eo quidem, unde imperium ſuum oſtendit? Et quis imperium ſine ſubjectione animo concipere poteſt? Nempe, ſi Calidum in omnibus eſt partibus, omnes imperabunt. Sed & ſenſus dicit, hoc eſſe falſum. Si enim perinde ut Cor habent calorem illum, cur actu & per ſe ſine ope Cordis non calent?

V. Ex his locis qui intellexit, Calidum nativum eſſe cauſſam noſtri efficientem, eſſe ſubſtantiam facultatum, quibus animal regitur, eſſe animam, quæ ſibi ipſi ædificat domum, non ab alio facta utitur: ille putet Galenum purum Peripateticum eſſe. Contrà, qui legerit illa, 2. *de Temper.* 6. Ariſtotelem dubitâſſe, numquid vis formatrix ſit ex Elementis, & non potiùs diverſum quid ab iis: rationabile videri, Elementa nihil aliud eſſe,

esse, quàm instrumenta, quibus formator, supernè originem habens (ut ex 1. *de Temper. ult.* explicare licet) utatur: ille videbit declinare illum ad spiritum Stoicum. Imò qui viderit illa, 17. *de Us. part.* 1. mentem quandam in universum extensam: ille intelliget, illum jam penè totum Stoicum esse. Imò qui consideràrit παλινῳδίαν illam, 5. *in 6. Epid.* 5 Temerè sibi inclinâsse animum, ut crederet, animam esse spiritum: is intelliget, minimùm in juventute fuisse illum Stoicum. Rursus qui legerit librum, cujus inscriptio est, Quòd animi mores sequantur corporis temperamentum; vix poterit illum absolvere ab impietate. Animam enim facit temperamentum, & consequenter mortalem esse concedit. Id verò vel inprimis memoriâ dignum est, quod *lib. cit. c. 3. & 5.* urget, dicitque à Platone, si viveret, libenter se cogniturum, qui fiat, siquidem mens sit immortalis, nec utatur ad actiones instrumentis corporeis, cur læso cerebro lædatur mens? Certè affecto cerebro, non imaginatio tantùm & memoria læditur, sed ipsa quoque ratio. Hac de re qui volent, legant Cæsalpinum 2. *Peripat. quæst.* 7. *de Dæmon. investigat. c.* 2. Personam, *comment. in dictum locum*, Huartem *lib. de Ingeniorum examine, c.* 7. Ego Galenum & à varietate, & ab impietate absolvo. Ab illa, quia toties fatetur, se substantiam animæ ignorare, & esse totum id in Medicina Logicum. Quid absurdi igitur, si magnorum virorum placita attulit, rebusque suis accommodavit? Ab hac, quia ut Medicus loquitur. Is enim quia in corpore humano considerat ea tantùm, quæ alterabilia sunt; ultra autem temperamentum nihil est alterabile: impunè ille temperamentum potest vocare animam. Servato enim temperamento servat animam. Hoc ita probàris. Si, quod Methodus jubet, excessus omnis contrario excessu corrigi debet; in animam autem excessus non cadit: patet, quod dico. Quin 2. *Præsag. puls.* 8. expressè dicit, se ausum non fuisse asserere, essentiam facultatum esse temperamentum, priusquàm animadvertit, Omnia, & in dignoscendo, & in prægnoscendo, & in curando convenire cum hoc dogmate. Est autem sermo de solis Intemperiebus, non etiam de aliis morbis.

VI. Ex his omnibus exstitit tanta sententiarum de Calido innato apud Gal. varietas, ut quidam operæ pretium judicàrint colligere eas, & pro magno thesauro vendere. Mihi ut scelus est Veritatem prodere: ita impium est incessere bene meritos, sine sufficiente caussa. Rectè igitur objiciuntur Galeno hæc. I. Si semen & sanguis simul sunt Calidum nativum, quomodo, quod 1. *Aphor.* 15. ait, Substantia calidi est aërea & aquea, ad instar seminis masculi tantùm? Certè sanguis valde terrestris est. Quin, si ex semine masculo fierent partes terrestres, ut ossa, quomodo aëreum & aqueum est? Item: Si ex Corde influit in partes, quod multis ille locis docet, quomodo partibus nativum est? Nec me terret terriculamentum illud, Calidum esse duplex, insitum & influens, quorum illud simile sit calori domûs tempore æstivo, &c. Præterquàm enim ut distinctio ipsa inanis est, confusio est cum calore συμφύτῳ, omnino est hoc calidum ex solo semine masculo, & ita quidem ut non sit substantialiter mutatum in ullam partem solidam, sed in modum coaguli, seu fermenti, per solidam Cordis substantiam diffusum. II. Si ex semine & sanguine pariter fiunt partes omnes, quomodo (quod Galenus objicit Lyco, *cap.* 7.) animo concipere possum corpus quoddam aliud, ita à partibus distinctum, ut

partes

partes quidem dicantur corpora acquisititia, generata, non innata? corpus autem ipsum non generatum, ab initio generatis corporibus assistens, & illis copulatum? Quomodo, inquam, instituere possum comparationem inter duo hæc corpora, si ex Corpore non generato extiterunt reliqua generata? Mihi planè incomprehensibile est: facilimum comprehensu contrà est, quod dixi, ex semine masculo nullam partem constitui, præter Calidum nativum, & hoc comparari cum reliquis partibus omnibus ex sanguine cõstitutis. III. Si Calidi nativi tanta est præstantia, quanta dictum est, Si solum Cor est fons & principium Caloris illius, Si Calor Cordis est proximum instrumentum omnium actionum; quomodo idem Calidum potest esse in omnibus aliis partibus, etiam abjectissimis? Imò, si est in illis, cur à Corde petunt, cur Cor est primum vivens, & ultimum moriens? Unde intelligitur, quid prohibeat, quo minùs, præter semen acceptem sanguinem, 5. *Simpl.* 9. Nimirum, ita legendus est locus ille: *Nihil verò obstat, quo minùs cum sanguine pro Calido nativo accipiamus substantiam sanguineam.* Eandem medicinam si ex Th. à Veiga, *comment. in* 1. *de Differ. febr.* 1. adhibuerimus alteri loco, 8. *de Sent. Hippoc.* 7. & pro φλέγματι legerimus σπέρματι: non opus erit stylo, quo conficiatur ampliùs is locus. Eàdem, sed paulò graviori medicinâ indiget alter, 1. *Aph.* 15. Cùm enim *lib. adversùs Lycum*, 7. expressè dicat, se præter semen & sanguinem, non novisse tertium, quod ad constitutionem Calidi nativi pertineat; in *comment.* 1. *Aph. cit.* tria doceat constituere Calidum nativum: deleo omnia, quæ pertinent ad tertium illud. Nimirum, tota oratio absque his pulchrè cohæret: cum his fit hiulca. Sed & tertiam addere licet. Ineptum est dictu, ex spiritu factas esse partes quasdam. Quòd si omnino hæc toleranda tibi videntur, loco (*tria*) legere oportet (δύο:) & mox pro πνεύματος, σπέρμα. Utrum feceris, liberabis Galenum à calumnia. Nimirum jam hoc est alterum caput eorum, quæ Galeno non rectè objiciuntur, & in quibus candidum potiùs interpretẽ quærit, quàm acutum censorem. Talia sunt hæc quoq; ab imperitis quibusdã jactata. I. Non constat sibi, quum modò Calidum vocat, modò Spiritum. Imò perbellè sibi constat: ut enim ab initio dixi, Vetustissima est consuetudo, quâ eidem rei utrumque nomen tribuitur, & acceptat consuetudinem hanc Monlorius etiam in *quæst. de* ἐντελεχείᾳ. II. Pariter non constat sibi, cùm modò in Corde locat, modò in sanguine. Constat sibi: Calidum enim, ut in foco, ponit in Corde; ut in vaporario, in sanguine. Ut clariùs dicam, Calidum seu substantiam fixam in Corde ponit: Spiritum, seu Calidi illius ῥεῦμα, ut loqui solent Philosophi, in sanguine. Duplex enim cùm sit motus Calidi hujus, extrà & intrà, ut Gal. docet *l. de Us. respir.* 3. *de Tremore & palp.* 6. cùm intrà fertur, seu deorsum, ad alimentum, rectè dicitur Calidum: cùm extrà, seu sursum, Spiritus. III. Neutri videtur convenire cùm ait, Augeri per exercitia. Imò convenit Spiritibus, qui per motum exstimulantur, ut alibi se explicat. Ut enim proverbio notum est, qui ignem fodit, facit illum majorem, motâ materiâ, pulsisque excrementis. Eodem modo hîc accidit. IV. Absurdè loquitur, cùm in solis pueris agnoscit pro naturali: in reliquis vult præter naturam esse. Non diffiteor hîc, sed cupio admitti commodam explicationem, eam videlicet, quæ debetur distinctioni caloris in proprium, natura-

turalem, ingenitum, domesticum; & alienum, ascititium, externum, præternaturalem, igneum, *3 in 3. Epid.* 22. *4. in 6. Epid.* 25. *3. de Causs. puls.* 6. *3. de diff. resp.* 21. *2. de San. tu.* 9. alibi. Nempe, distinctiones hæ sunt Medicæ, quæ ad usum potiùs pertinent, quàm ad rem ipsam. Reverà unus & idem numero est calor, in singulis, à primo nativitatis die usque ad mortem. At quia in solis pueris est σύμμετρος, talis, inquam, qualem Individuum postulat, in reliquis, aut intenditur aut remittitur, prout quisque hanc vel istam vitæ rationem init: dicitur ille quidem solus naturalis, hic autem præternaturalis, intellige huic corpori. Et ita quidem in latitudine sanitatis. In morbis, præcipuè febribus, dicitur igneus, quia talis ad sensum apparet. Tum verò cùm dicitur, Calorem nativum agere in Igneum, intelligere oportet sano modo. Non enim sunt duo subjecta, quæ in se invicem agere possint, agit autem nativus in igneum, cùm redit ad naturam suam, adjutus ope medicamentorum. Quòd si ἀκυρολογίαν vocare velis, non peccabis quidem, sed incurres in principia Medica. Usus enim hîc est dicendi & faciendi magister. V. Temerè seipsum confundit, præbetque aliis occasionem incessendi se, cùm modò Calorem vocat seu Qualitatem, modò Calidum seu Substantiam. Hoc imperiti jactant. Cùm enim, ut pridem dixi, Hippocrates ipsa Elementa, modò nomine substantivo, modò adjectivo, ut Grammatici loquuntur, appellet; Galenus verò non improbet, fortassis quia usum respiciebat: quid frustrà facessimus negotium bonis viris? Imò cùm hoc ipsum, de quo agimus, Calidum, modò substantivè, modò adjectivè describat; scimus autem, quid velit: quid festucas legimus? Hac eâdem libertate Galenus gaudet, ut ne verbis quidem aliis sit opus. Cùm enim Hippoc. 1. *Aph.* 14. de Calido innato scripsisset; Galenus ferè toties, quoties laudat Calidum nativum, affert, uti videre est *4. in 6. Epid.* 14. 8. *de Sent. Hippoc.* 7. 5. *Simpl.* 9. Ex his jam intelliguntur quidam loquendi modi, v. g. Calorem in somno introrsum vergere. Reverà enim potiùs dicendum erat: Calorem in somno intùs majorem esse, quòd occupatus sit in coquendo alimento. Item; Calorem in somno introrsum delatum, si non inveniat, quod agat, languescere: Debebat enim dixisse, Calorem tum fieri debiliorem, ob defectum pabuli. Item; Cibos calorem augere, non in Qualitate tantùm, sed & in Substantia. Non enim ampliùs auget, quàm intendit Calorem per corpus diffusum. Item; Calorem strangulari in venarum interceptionibus Hippocrati dictis, quòd aëri externo non pateat aditus. Fit enim ob longè aliam caussam, ob impeditam, inquam, liberam perspirationem, seu, si ita vis, motum Caloris ad extra, ut loqui Galenum audivimus.

CAP. VIII.

Contra Bernardinum Telesium.

HIc homo cùm ex propriis, ut loqui amat, principiis, propriam moliretur philosophiam: Chaos nobis dedit mirabile & miserabile, à quo tamen sunt, qui Telesiani dici volunt! Hanc gloriam ut nemini invideo: ita constare volo bonis, sapientibusque, quid in hoc negotio, quod præ manibus habemus, deliret Morosophia illa. Docet Te-

lesius

lesius *l. 5. & 6. de Rer. nat.* itemque *l. de Unica anima*, contra Gal. In universo quidem animantium genere, animam vegetativam & sensitivam esse à semine: in homine autem peculiariter, perfecto jam in utero fœtu, superaddi *Animam rationalem*, quæ sit *forma formarum* illarum. Hinc fieri, ut una in homine sit anima, non plures. Atque ut formas illas inferiores appellat aliquando simpliciter *Animam*, frequentiùs *Spiritum*: ita hanc superiorem pariter vel *Animam rationalem*, vel *Spiritum*. Hujus sedem statuit quidem in genere nervoso, hoc est, in partibus spermaticis Gal. sed ita, ut princeps ejus portio, ac veluti universitas, sit in *Ventriculis cerebri*. Quamobrem sentire quidem & moveri ait partes omnes (exceptis ossibus, & quæ ossibus similes) beneficio inclusi illius spiritûs: sed ita, ut arbitrium & imperium tandem referatur ad cerebrum. Cur cerebro, non cordi, offerat hoc laboris, caussam dat, Quia crasso aëre, cerebri ventriculos subeunte, aut alioquin insignibus nervis offensis, nihil corde ipso, aut ullâ corporis parte læsa, mors statim consequitur. Hæc ferè ille. Ex quibus quis non agnoscit, fartum esse dogma ex *spiritu Stoico*, & *partibus Galeni spermaticis*? Quod ad *unicam animam*, rectè quidem Gal. accusat: sed profectò rationes sunt nullius momenti. Ut enim hoc tantùm dicam, Adimit homini generationem substantificam, jubetque deterioris conditionis esse, quàm vel equus sit, vel canis. Quâ in culpâ si maximè Arist. quoque sit: non ob id tamen Telesii causa fit melior. Facit enim heic quoque Philosophus, quod facit, ex timiditate, quâ uti solet in hujusmodi difficultatibus: Telesius, ex captura gloriolæ ex nova, si Diis placet, secta. Quod ad *Spiritum*, mireris acriculum non distinguere mistum ab animato! Si enim Spiritus ille ingreditur constitutionem partium, meritò vapulat ab Alexandro, *l. de Mistione*. Si, præter spiritum misti, datur alius spiritus, qui animat mistum, jam duo erunt spiritûs, duæ animæ. Tum verò repetenda fuerint tela, in Gal. jacta de partibus spermaticis. Si enim spiritus ille habet rationem formatoris, quo modo simul esse potest materia, seu subjectum, è quo formantur partes? quo modo unum, quà unum, ratione ejusdem, potest agere & pati simul? esse & non esse? Reverà, hoc principium urget & instat ubiq;, quin fugientes quaquà versum inimicitèr persequitur. Age verò, si spiritus ille inhabitat partes solidas, sive quà mista, sive quà animata: quo modo maxima ejus portio est in ventriculis cerebri? quæ similitudo est inter partes & ventriculos hos? Sed sit sanè: quis Æolus inclusit spiritum huic carceri? quis Argus observat illum, ne evolet? Sint verò hæc quoque: quo modo, quâ viâ, quâ ratione spiritus reliquarum partium omnium communicat cum hoc spiritu? Et quei intelligam, spiritus, partibus insitos, agere quidem: sed actionis arbitrium deferre in cerebrum? Scio, quid fiat in sensibus: in motibus planè nihil video simile. Quei item intelligam, Ossa, ossibusque affinia, facta quidem esse ex semine, adeoque habere spiritum illum, nec tamen sentire? Pariter, quei intelligam, Reliquas partes non perinde moveri ac cor, siquidem similitudo in eo est, quòd cordis motus sit à spiritu, fibris insito? Et quomodo naturalis ille cordis motus est idem cum voluntario reliquarum partium? Quàm egregia verò sunt illa, quæ de motibus quibusdam blaterat? Talia, quale alterum illud, Corde vulnerato statim animal interire, non quòd cor ipsum sit vitæ fons, sed quòd vulneretur spi-

 ritus,

ritus, qui tunicæ ejus, fibrisque inexſiſtit. Ergone ſpiritus quoque vulneratur? Sed nugarum ſatis.

CAP. IX.

Contra Auguſtinum Donium.

QVod in utroque mundo tentavit Conſentinus ille: hoc in parvo hic, ſcriptis *de Natura hominis libris duobus.* Tanto verò ſtudio celebrat ſpiritum ſuum, ut Ariſtoteli & Galeno non ſine pipulo exprobret ignorantiam ſubſtantiæ animæ. Contra Ariſtotelem ut multa dicit, variaque: ita hujus loci præcipuè ſunt illa, quæ de ortu animæ, & conſequenter *Calidi* hujus, facit illi controverſa. Primò odioſè urget illud, Ariſtotelem dicere, ſemen non eſſe niſi potentiâ animatum. Quid ſi oſtendam illi loca, quibus actu animatum eſſe expreſsè dicit? Quia feci abundè 2. *Generat. hom. 2. & ſeq.* non libet nunc actum agere, præcipuè loco alieno. Tamen oportet inde petere hoc, tam pro explicando Ariſtotele, quàm erudiendo Donio. Cùm de potentiâ loquitur Philoſophus, accipere oportet, non de materiali, ſed formali, quæ cum actu primo eadem eſt. Secundo loco vult ſibi dari ab Ariſtotele motorem & moderatorem in ſemine. Atat, ſanè dedit illum, cùm actum primum hominis in ſemine humano collocavit. Hunc actum explicuit ſimilitudine ab automatis ſumtâ. Quam cùm diſparem ait eſſe Donius, oſtendit, ſe luſcioſum eſſe, quique credit alios omnes laborare eodem vitio. Quo de ut certior ſis, conſiderare tibi licet, quæ tertio loco (ut mihi quidem diſponere libuit) inculcat de diſperditione & diſſipatione corporis ſeminis. Item, quæ quarto, de ſimili à coagulo ſumto. Profectò, ſi ſanis oculis intuitus eſſet locum integrum, & quidem Græci potiùs codicis, quàm Latini, vidiſſet ſine dubio, quod non vidit. Ejuſdem generis eſt quintum de ſimili, quod à *filio emancipato* (ſic Gaza) ſumit Philoſophus. Quia enim acceptat explicationem adulterinam celebratiſſimarum duarum vocum, διαλύεται καὶ πνευματοῦται: nimirum non eſt, raptâſſe alia quoque aliò. Ejuſdem valoris ſextum quoq; eſt, quod Ariſtot. 1. *Generat.* 21. ſemen faciat *Inſtrumentum.* Quàm enim pulcra eſt illatio, Ergò ſemen eſt inanimatum, perinde ac aſcia & dolabra! Vidiſſet enim contigua tantùm verba, ἣ ἔχουσα κίνησιν ἐνεργείᾳ, mitiùs egiſſet. In tot & tantis rebus, (imò, in non paucis aliis, quas huc pertrahere nolui) quia nimis quàm ſupinè egit: miréris animadvertiſſe illud Ariſtotelis, *Calidum hoc non divinum, ſed elementare eſſe*: dici autem divinum, cœloque analogum, quòd compoſitum quid ſit, cujus par in generando poteſtas cum cœlo. Contra Galenum latè agit, in quibuſdam malè, in quibuſdam benè. *Malè*, cùm ait, feciſſe illum duo calida, æque efficacia, quorum alterum ſit nativum & aërium, alterum adſcititium & igneum. Ut enim nuper dixi, locutio hæc eſt Medica, quæ ad uſum potiùs pertinet, quàm ad rei naturam. *Malè*, cùm tantopere illum exagitat, quòd *Temperamentum* aliquando dixerit *Animam.* Ut enim pariter dixi, Non eſt illi hoc vitio vertendum, qui loquitur ut Medicus. Vide hac de re, ſi placet, *Comm. in 7. Uſ. part.* 10. *Malè*: cùm animam rationalem ei extorquere vult. Qui enim tot locis (produxi

duxi

duxi horum quosdam in *Comm. dictis*) ingenuè fassus fuerat, se substantiam animæ humanæ ignorare, debebat immunis esse à talibus. Contrà, *bene* & eruditè impugnat animæ triplicitatem, triplicesque spiritûs. Quorum illud cùm prolixè egerim *in libb. de Thorace*; hoc explicaturus sim infrà, quatenùs spiritus vel unus, vel uno plures sint: tempus est, ut ad *spiritum Stoicum* veniamus. Ita loquor: quia certus sum, Donium non satis memorem fuisse principiorum Telesianorum, *Terræ & Cœli, seu Ætheris*, cùm docuit, Calorem nostrum esse elementarem. Expressè enim excipit Telesius spiritum seminis à generibus substantiarum, è quibus compositum est semen. Nempè enim substantiæ illæ constituunt tantùm crassamentum seu crassitudines seminis, è quibus genus nervosum, hoc est, omnes partes, quotquot habent fibras seu villos albos, constitutæ sunt. Has fibras quia facit sedem spiritûs sui, incurrit in illas difficultates, in quas Telesium, omnesque asseclas Galeni incurrere necesse est. Incurrit verò Donius tantò violentiùs, quòd cum populari suo supplementum spirituum suorum cogitur petere ex arteriis, & consequenter corde, quamvis id non nominet, fortassis quia videbat, quantum damni habitura sit thesis ipsius. Sed sive nominet, sive non nominet, ita est, adeoque per Telesianos quoque Cor est arx illa spirituum, universitas illa, in qua judicium fit omne. Et scio, quid causentur, *Arteriam cordis coronalem*: sed est id tam futile, ut verbo non sit opus. Quo ergò tandem modo caput est unicum illud & solum principium spiritûs illius, qui solus & unicus sapit, judicat, memorat, audit, videt, breviter est substantia animæ? Non alio certè, quàm quia ita placuit ponere aericulis illis, qui meras crepant subtilitates. Hoc tibi prædictum volui, mi Lector, ut cautior sis in erogando bono tempore. Ecce tibi autem aliud, ut faciliùs credas. Ait, Calorem nostrum quotidie fieri majorem, & hoc docuisse Hippoc. illis verbis, *Anima hominis generatur usque ad mortem*. Si discere cupias, Cur homo non sit immortalis? *Quia*, inquit, *calor ita auctus exurit sanguinem in terram, quæ refrigerando interimit calorem, à quo sanguis ille*. Et hoc iterum docuisse Hippoc. illis verbis illud, *Calor qui nos produxit, interficit*. Rides, an doles?

CAP. X.

Contra Adrianum Turnebum.

Hic quoniam *in libello de Calore nativo*, non tantùm proximè accedit ad principia Telesiana, sed & spiritum Stoicum profitetur: fortassis debuit huc quoque accersiri. Quemadmodum autem examinari nec possunt, nec debent illa, quæ disputat, Calorem omnẽ è cœlo esse; frigus omne à terra esse; aërem esse ἄποιον; ignem nõ esse elementum, nec illum, inquam, quem supra sphæram aëris collocant Philosophi, nec domesticũ nostrum ministratorium seu culinarium; ignem hunc esse propaginem illius; non hunc tantùm esse consumtorium, sed & illum; non illum tantùm esse vitalem, sed & hunc; cœlum nõ esse corpus simplex, sed ex quatuor elementis compositũ, ut reliqua omnia, quæ sublunaria vocamus, & si quæ sunt alia fortassis: ita levi manu tangere oportet sequentia.

I. pertendit, Radios Solis, lumenque è cœlo dimissum esse corpora. Cui enim, inquit, calor ille inhæsurus sit, cùm corpus nullum subjectum habeat? Cui, inquam ego, nisi aëri quem ob id tanto cum apparatu videri possis, ô vir magne! statuisse ἄποιον? Nec verendum esse ait, ne corpus penetrando, corporis alterius locum obsideat: sunt enim inanitates, &c. Quibus verbis manifestum est obviàm ire voluisse Alexandro Aphrod. de quo suprà: at quàm infeliciter, non minùs manifestum est. Fit verò etiam manifestius, ex exemplo quod subjungit de aëre. Non possit enim esse ulla major disparitas, quàm inter aërem est, corporaque solida. II. affirmat, Corpora illa Solaria usque adeò esse genitalia, ut in conchis formas serpentum, in lapidibus piscium, in aliis alia effigient. Mihi planè ἄτοπον videtur, corpora tam præstantia recipi in materias tam brutas! & quidem formas inducere emortuales! Non nego lusus istos Naturæ, ut Plinius vocat, fieri cooperantibus superioribus lationibus: sed recipi in illas aliquid corporis cœlestis, omni caret verisimilitudine. III. docet, Eadem corpora Solaria formas inducere concoctione materiæ. Atqui, dicam ego, concoctio est alteratio, quæ fit à calore: at tua ista, Turnebe, formarum è cœlo delibatio & carptio, ut ferè loqueris, augmentatio est, cùm videlicet corpus additur corpori. Et profectò labascis, cùm ais, Lumen & calorem devehere in terram, cæcam quandam & tacitam potestatem, tanquam rerum primigenia semina, formas rerum inducentia. Quo enim modo non diversa sunt, *Potestas*, quam Arist. agnoscit, & *Semina*, quæ Stoicum quid sapiunt? Quo minùs credibile est, Aristotelem quoque, vel sensisse ita, vel locutum esse. Hoc autem (à te ipso institutus) dicam voluisse Philosophum, Corpus illud genitale esse divinum, quia æstimat actionem ipsius, non ex primâ tantùm elementorum mistione, sed & secunda, tertia, & quarta mistione, temperationéve. Et hinc esse gradus illos insignes, pro ratione crassitiei aut tenuitatis materiæ, in qua fundatur. Hos ipsos gradus esse instrumenta cujuslibet formæ, sine quibus efficax esse non potest, ἔνυλος quippe. Idem corpus esse analogum cœlo, quia diutinâ temperatione ad eam tenuitatem, atque, ut ita dicam, pelluciditatem pervenit, quâ gignere potest, non secùs ac cœlum. Quemadmodum igitur (concludam) Solis radii in aëre, corpore tenuissimo, concepti pervadunt, & quasi terebrant solidissima quæque: ita semen est corpus tam tenui textu præditum, tam subtili filo ductum, ut in uterum receptum, & materiæ suæ conjunctum, possit illam quaquaversum pervadere & permanare, adeoque animal ex illa formare. Et hoc fuerit, quod Gal. 2. *Fac nat.* 3 perquàm scitè docet, Naturam seminis Polycleto esse aut Phidiæ dissimilimam. Hi enim opifices exteriorem tantùm superficiem poliunt, & ornant: illa interiora omnia solertissimè perficit. Hæc solertia non in generatione tantùm conspicua est: sed posteà in omni vita, in omnibus operibus, quæ ad conservationem animalis pertinent. In quodam animalium genere, in quibusdam individuis tales conficit cibos & tantos: quia semen, & hinc ortum *Calidum nativum*, est tale & tantum. Hæc illave certo animalium generi sunt cibi, sunt medicamenta, sunt venena: quia modus substantiæ vel ita habet, ut vinci possit ab hoc calore, vel ita, ut vinci non possit. Aurifex liquat aurum structo igne ex paleis, quod liquare non potest igne ex carbonibus, licèt hic

vehe-

vehementior sit; Struthiocamelus (loquor ex vulgi fide) ferrum concoquit, quod leo, qui calidior est, non concoquit: quæ caussa est? Ignis palearis tam est subtilis, ut poros auri transire possit. Ita, calor Struthiocameli tam est tenuis, uti ferrum corrodere possit. Hæc, ô Turnebe, si est mens Aristotelis, ut valde puto, & quidem à te inscio prodita: quid frustrà inhæres *spiritui Stoico?* Magnes (dicam ex his ipsis) trahit ferrum, non propter spiritum cœlestem: sed propter spiritum, quem habet à mistione elementari. Succinum trahit paleas, alia agunt alia, non propter particulam aliquam cœli: sed quia congeries elementorum ita vel ita temperata est. Et quemadmodum non hæc tantùm impediri possunt, ne agant, sed & ignis ipse, quod productis exemplis facile probatu erat: ita & in generatione, & in conservatione animalis, multa possunt objici semini, calidoque nativo, quò minùs possint, quod volunt, sed ea non cœlestia, verùm elementaria. Æquum autem erat, siquidem è cœlo descendisset, id, quod in singulis rebus est efficax, ut liberum esset ab impuritate elementari. Quâ de re cùm cogito, videor mihi additamentum insigne facere posse ad sententiam Cæsalpini, 1. *Quæst. Perip.* 3. Proprietatem Calidi nativi in unoquoque animali, indeque ortam in ventriculo certam pituitæ speciem, facere, ut hoc animal coquat ossa, hoc stramen, hoc carnes crudas, hoc pisces insolatos, hoc semina Cerealia, hoc nihil horum: imò, in certo genere, ut humano, hoc quidem individuum carnes bubulas salitas, infumatasve, panem furfuraceum, &c. hoc autem vix ova tremula, pisces minutos, panem similagineum, &c. Multò enim verisimilius fit hoc ex Turnebi dogmate.

CAP. XI.

Contra Philippum Paracelsum.

ITa voco cum Erasto, sive nativum hoc illi fuerit nomen, sive adscititium, sive Theophrastus fuerit, sive Cacophrastus, sive albus, sive niger, sive cujuscunque alius coloris. Non eram autem mentionem facturus ejus, nisi animadversione dignum judicâssem, Pleraque dogmata non esse nova, sed ex *Barbarica philosophia* desumta, unde unde etiam hauserit, licèt suis quibusdam impietatibus conspurcârit. Cùm enim docet, quæ facta sunt, facta esse non ex nihilo, sed ex *mysterio magno*, quod increatum esse vult, vocatque *Matrem rerum*: quid aliud nobis dat, quàm *Chaos Ovidianum?* Cùm negat, per creationem facta esse, sed per separationem, ope Deorum quorundam mortalium: quid à πανσπερμίᾳ Anaxagoréa, Deunculisque Platonicis diversum docet? Cùm cœlum, seu quintum elementum includit in alia elementa omnia: quid aliud dicit quàm *spiritum Stoicum?* Nempe enim semina illa immortalia, quæ omnibus rebus tribuit, nihil aliud sunt quàm pars quinti elementi. Quamobrem cum Trismegisto vocat *Conspicuum* (ita enim explicant complices) *filium Dei*, & dicit, nihil aliud esse quàm *Spiritum mundi*, qui idem sit cum *spiritu & naturâ corporis nostri.* Vocat etiam cum Pythagora, Platone, aliis *Mentem primam, divinum intellectum, imaginem divinæ intelligentiæ, statuam Dei conspicuam, Jovem mundi Orphei*, & nescio quei aliter. Huic spiritui tribuit

omnes

omnes actiones, esuriendi, inquam, sitiendi, vigilandi, dormiendi, fortassis etiam. Hic spiritus constituit *quintam essentiam omnium rerum, balsamum vitæ, Elixir, Arcanum, Materiam perlatam, Archéum, Sulfur vitale, Mumiam corporis & radicalem, Solem internum, &c.* Hunc ad imitationem Mœridis Virg. cœlo deducere nôrunt, & alembico includere, ut homines forment, non secùs ac Natura. Hunc eundem indunt Theriacis suis cœlestibus, Mithridatiis Olympicis, & nescio quibus aliis, quorum ope immortalitatem promittunt hominibus, &c. Paulò prudentiores qui sunt, distinguunt & dicunt, Calorem quidem cœlestem esse, nec debilitari posse, nec augeri: fieri autem morbos & mortem, quia impediatur. Rursus, ne parum periti videantur architecti immortalitatis, balsamum quidem seu quintam essentiam esse dicunt mortalem, ratione individuorum: quæ tamen supersit in cadaveribus, possitque alteri individuo plurimùm prodesse ad vivacitatem. Hinc extrahunt essentias, quas propinant illis, qui Glauci esse cupiunt. Quod ipsum cùm vident fallere, parant aurum potabile, parant hæc & illa, de quibus magnificè promittunt, ut aurum portatile à vivis extorqueant. Et quid ego plura? Horum quidam superioribus annis sub nomine *Fratrum Roseæ-crucis*, multos in vanam spem erexerunt immensarum divitiarum, & nescio cujus aurei sæculi. Sed evanuerunt & ipsi, & omnia illorum deliramenta.

CAP. XII.

Contra Johannem *Fernelium.*

QVando quidem hic inclytus *Stoici spiritûs* patronus tam longam trahit Medicorum familiam, paulò diligentiùs cum illo agendum fuerit. Et quia sunt, qui ullam illi cum Stoicis affinitatem negant, age veniant illi mecum ad *lib. 2. de abdit. rer. caus. cap. 7.* videantque distinctionem inter *spiritum Dei* & *spiritum Naturæ*. *Dei spiritus*, inquit, *occultam Dei majestatem potestatemque præferens, per omnia sparsus permeat, ubique præsens omnia complectitur: Naturæ spiritus is est, quem Philosophi juxtà & Poëtæ celebrant, quem Plato mundi animam, Galenus mentem huc ex superioribus deductam appellavit*, &c. Quæ Stoica esse negabimusne? Sed accipe hæc quoque, ex *cap.* 18. sequenti: *Quicunque animantibus aut spiritus à prima origine aut calor insidet, totius formæ custos aut propugnator, ab illo totius mundi generali spiritu (qui unus animam mundo consociat, & omnes virtutes continet) excitatur, conservatur, & augescit. Is enim omnium genitorum seminales rationes, omnesque omnium occultas proprietates complexus, omnia implet, per omnia diffusus, in animantia, in stirpes, in metalla propagatur.* Et mox: *Si efficientis causæ vires spectabimus, spiritus ille cœlitùs quoquoversùs defluens, licèt semper & in omnia, nec tamen similiter, nec pari mensurâ, illabitur, sed definitis syderum coitionibus cumulatissimè.* Et quid? si, quod Fernelius unicè agit in toto illo opere, anima tota est è cœlo, nec quicquam ejus in semine fuit, quid hæremus de spiritu Stoico? Ita ergò argumentatur ille, 4. *Physiol.* 1. & passim in opere laudato. I. In Elementaribus actio debetur Elemento prædominanti. At verò in multis Elementis prædominatur frigus. Quo ergò modo calori Elementari ascribi potest actio? Minor probatur. Senes, ex omnium consensu,

sunt

ſunt frigidi, ſenes tamen agunt. Oportet igitur actioni illi aliam aſſignare cauſſam quàm Calorem Elementarem. Serpentes, pariter de communi ſententia, ſunt frigidi, qui tamen vivunt. Oportet igitur aliunde habeant vitam, quàm à Calore Elementari. Ita plantæ multæ temperamento ſunt frigidæ, ut papaver, mandragora, quas tamen vivere nemo negat. Ut ita liceat uti argumento: Ubi frigus dominatur, ibi vita eſſe non poteſt. At in ſenibus, ſerpentibus, plantis quibusdam, dominatur frigus. Ergò vel non vivunt, vel vivunt alio calore quàm Elementari. II. Si vita eſt à temperamento, ſervato temperamento ſervabitur vita. At conſequens eſt falſum. Ergò & antecedens. Connexum probatur: In cadavere ſupereſt temperamentum, cadaver tamen non vivit: In pipere vis ſupereſt calefactoria, licèt non ampliùs vivat. Vita igitur aliunde fluit quàm à temperamento. III. Si vita eſt à temperamento, omnia miſta vivent. At conſequens eſt falſum. Ergò. Connexum probatur: Miſta etiam inanimata habent actiones quasdam, & quidem à ſuo temperamento: illa tamen non vivunt. Arſenicum v.g. ſulphur, alia, eò usque calent, ut urant: non vivunt tamen, quia calore cœleſti deſtituta ſunt. IV. Si inanimata absque Sole nec generantur, nec quicquam agunt, quantò magis animata? V. Si in generatione ὁμωνύμῳ, quæ fit ex putri, Sol præſtat formam, quantò magis præſtabit in συνωνύμῳ? In hoc argumento magnum robur ponit, 1. *de abdit.* 6. VI. Niſi forma dici poſſit diviſibilis, non poteſt dici fuiſſe ejus aliquid in ſemine. At prius dici non poteſt: Forma enim apud Ariſtot. ſubitò, & in τῷ νῦν adeſt, & quidem tota. Ergò non præfuit, ſed ſupervenit rei factæ, poſtquàm debitas præparationes ſuſcepit. E. non poteſt aliunde eſſe quam à Sole. VII. Ariſtoteles id ipſum non uno loco docuit. Quæ enim cauſſa eſt, cur mortem definiverit, non per oppoſitum calori frigus, ſed per caloris extinctionem? quæ cauſſa eſt cur caloris noſtri originem aſcribere noluerit igni, aſcripſerit autem corpori Elementis diviniori? Hæc ferè ille, de quo in biviis canitur:

Juſſerat Jatricæ myſteria Delius artis
Scribere, Fernelius *ſcripſit, & occubuit.*

Huic video à magnis Viris dupliciter obviàm iri, altero quidem modo, prolatis abſurdis, in quæ dogma hoc cœleſte incurrit: altero autem, adductis reſponſionibus ad argumenta. Argenterius *lib.* 1. *de ſomn. & vig. cap.* 5. tria illi objicit. 1. Si calor eſt cœleſtis, quî fit quòd intereat à frigore Elementari? 2. Si calor eſt cœleſtis, quî poteſt augeri & conſervari à ſanguine, qui ex Elementis eſt? 3. Si ex ſemine eſt, ut fatetur ipſus, quî cœleſtis eſt? Plura in hanc rem vide apud ipſum, *Comm.* 2. *in Artem*, c. 10. Ab hoc non longè diſcedit Curéus, qui *lib.* 2. *de ſenſu & ſenſili*, *cap.* 29. hæc illi objicit. 1. Si calor animalium eſt cœleſtis, quomodo animalia calent actu? Certè corpora cœleſtia non calent actu. 2. Calor noſter ſubjacet mutationibus, & tandem extinguitur: at corpora cœleſtia ſunt æterna. 3. Si omnino Calor hic eſt cœleſtis; anima autem (de ſententia plerorumque) etiam eſt cœleſtis: jam in corpore animato duo erunt corpora cœleſtia & immortalia. Mercenarius *in Dilucidationib.* tria etiam illi objicit. I. Ubicunque natura poteſt, ſemper præfert unitatem multitudini. At per calorem Elementarem poteſt natura exercere opera ſua. Ergò per illum exercet, nec quærit alium.

Minorem latè declarat, esse scilicet calorem illum attemperatum & refractum, adeoque imperio animæ subjectum, variisque gradibus distinctum, pro cujuscunque viventis aptitudine. II. Si maximè concedendum sit, calorem animalem esse è cœlo, est ille tamen ejusdem cum Elementari naturæ. Calor enim cœlestis nihil aliud est, quàm dispositio materiæ pro generatione ignis Elementaris. Et in universum omnes calores sunt ejusdem generis: differunt autem accidentibus tantùm. III. Si maximè calor sit cœlestis: tamen habet contrariam frigiditatem. Agit enim in frigiditatem, ideò non potest non contraria illi esse. Stupanus in 6. *de Spirit.* pariter tria illi objicit. 1. Si cœlestis est, quomodo ὑπέκκαυμα habet à sanguine, qui Elementaris est? 2. Si cœlestis est, quomodo non movetur circulariter, ut cœlum? At movetur tantùm à centro ad superficiem, Galeno authore, *de trem. & palpit. 6. de Caus. sympt. 5.* 3. Si cœlestis est, quomodo pati potest ab Elementis? Cœleste enim non patitur, *1. Generat. & corrupt. 7. 1. de Cœlo, 3.* Idem Stupanus repugnantiam illi ostendit. Si enim (quod docet *Physiol. 4. c. 2.* ex Alexand.) spiritus est medium illud, quod jungit animæ cœlestis substantiam densæ corporis nostri moli, quomodo spiritus ille non est Elementaris? Bertachius *1. de Spirit. 8.* aliam ei ostendit, quòd nimirùm non consentiat in eo, quòd sit ætherium seu cœleste? Ostenderunt etiam alii alias, exiguo, ut puto, cum fructu. Quid enim facilius est, quàm malè-cautum falsi convincere ex propriis dictis? Quamobrem venio ad alterum caput, & ostendo, quid responderi possit, & debeat argumentis istis. I. Hîc subitò mireris hominis facilitatem. Quo enim respectu senes sunt frigidi? Juvenum. Quòd si simpliciter essent frigidi, ne viverent quidem. Quo respectu serpentes & alia animalia, quæ per hyemem latent? Aliorum, quæ non latent. Habent enim calorem tantillum, qui erigendo corpori satis non est, nisi augeatur à Sole. Interim vivunt, & quidem beneficio caloris sui, non cœlestis: quo respectu plantæ quædam sunt, quid dico autem? dicuntur potiùs frigidæ, quia refrigerant hominem. Hoc autem quid ad rem, quam agimus? Ut inficiandum sit assumtum secundi Syllogismi, In senibus, serpentibus, plantis quibusdam dominari frigus: imò verò nisi dominaretur calor, neutiquam viverent. De communi enim omnium hominum sententia, calor est vitæ, frigus est mortis. Interim scire oportet, gradûs quosdam esse caloris vitalis, ut hæc quidem insignem habeant, illa autem exiguum. Hinc enim est actionum illa varietas secundùm species & individua. Et hoc est, quod Mercenarius ait, differentiam esse in animatis secundùm gradum, non autem secundùm virtutem & potestatem agendi. II. Hîc multò magis mireris hominis oscitationem! Si enim cogitâsset distinguere inter mistum & animatum, inter duplex temperamentum, inter mortem & putredinem, non occentâsset nobis talia. Ut enim jam aliquoties dixi, duplex est viventium omnium temperamentum: Alterum proprium est singularum partium, quibus hoc competit ratione elementorum, è quibus temperatæ sunt partes. Hoc habent à sanguine materno, & differunt inter se, quòd aliis quidem plus caloris est, aliis minus. Omnis enim calor hic, dicitur σύμφυτος, & communis illis est cum mistis inanimis. Quamobrem cùm sermo est de hoc temperamento, dicimus, competere rebus, quà mistæ sunt, & hoc ipsum constituit

formam

formam mistorum, quà mista sunt, cujus etiam ratione agunt, quod agunt, & huic temperamento opponitur putredo. Alterum temperamentum est commune partibus omnibus, sedemque habet in certa parte, Corde, aut Cordis analogo, à quo in reliquas omnes influit, facitque calêre actu. Hoc habent à semine paterno, aut quod ei analogiâ respondet: recipiturque calor hic pariter in omnes quidem partes, licèt non omnes eodem modo ejus capaces sint. Hic dicitur ἔμφυτος, propriusque est animatis tantùm. Igitur competit rebus, non quà mistæ sunt, sed quà animatæ. In hoc temperamento consistit vita, cui opponitur mors. Jam igitur argumentum totum est de calore συμφύτῳ, qui multis differt ab ἐμφύτῳ. Atque hæc subobscurè indicat Mercenarius quoque. III. Hîc iterum mireris hominis facilitatem! Accidit enim Arsenico, sulphuri, aliis omnibus, quòd corpori animato applicata, urant illud. Interim non minor est hallucinatio, quòd vitam vult tribuere illis, quæ vitam non habent. Quo enim modo idem dici potest de mistis inanimatis & animatis? Nam vel hinc est, quòd quidam ignem mortuum vocant, qui in caustícis nostris est. IV. Quis unquam negavit, Solis & aliorum corporum superiorum efficaciam in hæc inferiora? Interim nulla est consequentia ab efficacia ad substantiam, quæ ex cœlo descendat. V. Nulla neque heic est consequentia. Quæ enim ex putri gignuntur, imperfectiora sunt, & non desiderant semen specificum, ut sic dicam. Cæterùm, quæ Cæsalpinus contendit 5. *Peripat. quæst.* 1. validè prosternit Accoromboni lectio antiqua, Homo generat hominem, ἐν ὕλῃ εἶδος, quâ de re alibi. VI. Hac de re fusè egi *in sententia de formarum origine secundùm Arist.* cui jam succenturiatam facio ultimam quæstionem *lib. 4. Peripat. quæst. Cæsalp.* Quin verisimilitudinis aliquid illi venor ex ipso Fernelio. Is enim cùm 1. *de Abdit.* 7. concedit, in semine esse animalis essentiam, quâ fronte negare potest, semen esse animatum? Nihil enim facit ad rem, quod ait, ab actionibus esse nomina, semen autem, cùm non agat, quod animal agit, non posse etiam dici animatum. Ut enim ex Simplicio alibi ostendi, animatum esse, aut refertur ad corpus quod fit, aut ad corpus quod factum est. Prior sensus vel ideò à Fernelio repudiari non potest, quia, ut suprà dixi, concedit Galeno 1. *Aphor.* 15. & *in fine lib. de Format. fœt.* docenti, Unam & eandem esse animam, quæ format animal, & quæ formato utitur. Hinc enim infero: Si in semine est essentia animæ quæ format, semen est animatum. Formatio enim est actio, quæ τὸ τί, & nomen dat. Et quid? Annon in verbis ludit Fernelius, cùm semini quidem negat animam, concedit autem illi vim & potentiam quandam, per quam seipsam adornet, instruatque rebus ad formam recipiendam commodis? Profectò, hæc vis & potentia non est merè materialis, vel ideò quia actionem illi tribuit: materiæ enim est pati. Hîc valdè accuratus est (quod ad VII. attinet) Mercenarius, ut vindicet Aristot. à dogmate tam absurdo. Qui enim 2. *de Anim.* 4. *t.* 41. docuit, Ignem esse concausam nutritionis & auctionis, quo dici potest modo præfecisse huic rei cœlestem calorem? Ita argumentatur: Ille est calor innatus, & animæ instrumentum, qui secundùm veteres erat præcipua causa nutritionis & auctionis: Is autem erat calor igneus & Elementaris, quo fit ut calor hic igneus & Elementaris reipsâ non sit distinctus ab Innato. Qui (pergit) *sub initium* 4. *Meteor.* docuit,

Qualitates Elementorum activas eſſe cauſam generationis, corruptionis, concoctionis, quo dici poteſt modo diverſum ſtatuiſſe calorem innatum ab igneo? Qui *de Reſpir. cap.*8. negavit, animam nutritivam conſiſtere poſſe ſine naturali igne, (in hoc enim igne, addit, natura animam ignivit) quî dici poteſt ab Elementis diſceſſiſſe? Quod autem Fernelius ait, Ariſtotelem non oppoſuiſſe calori noſtro frigus, fallitur manifeſtè. Non tantùm enim *lib. de Juvent. & ſeneƈt. c.*3. ſed & *de Reſpir. loc. cit.* duos ſtatuit exſtinctionis ipſius modos, quorum alter eſt planè à contrariis. Et quid? Auſitne aliquis experientiam negare, quæ non loquitur, ſed clamat, Socratem & alios multos interiiſſe uſu cicutæ? Et quid facilius eſt hodieque, quàm experimentum illud denuò capere exhibito lactucæ ſucco, endiviæ, aliorum, in magna copia? Quod ad vexatiſſimum illum locum 2.*de Generat.*3. de corpore ſtellis analogo, Stoicè illum Cicero quoque 1. *Tuſcul.* interpretatus eſt. Errat tamen in eo, quòd nomine vacare dicit, cùm non Ariſtoteles tantùm nominet *τὸ τῶν ἄστρων στοιχεῖον*, ſed & Plato *in Epinomide αἰθέρα*. Quicquid ſit, ita ſe expedit Mercenarius: Analogia conſiſtit in eo, quòd calor animalis eò usque retuſus eſt, ut jam non maleficus, ſed beneficus ſit, gignatque inſtar caloris cœleſtis. Quamobrem licèt naturâ igneus ſit: ab igne tamen contradiſtinguitur, & ratione gradûs, & ratione virtutis. Ratione gradûs, quia natura poſuit illi modum, ultra citraque quem agere non poteſt, non ſecùs ac coquus moderatur ignem noſtrum, ne comburat, ſed ut coquat. Ratione virtutis, quia habet illam aliunde, à generante ſcilicet, ſeu à generantis anima, quæ producit de ſe alteram ipſam. Cæterùm ut non abludunt hæc à ſuperioribus, perinde eſſe, ſive igneum dicas ob viciniam, ſive aëreum voces calorem noſtrum: ita placet mihi hîc uti diligentiâ Eraſti, qui in *II. Antiparacelſicâ* tam clarè vindicat Ariſtotelis locum hunc à ſenſu Stoico, ut cæci ſit ampliùs dubitare velle. In tota Ariſtot. doctrina (docet) cùm omnia habeant ex 4. Elementis ortum: veriſimile non eſt, illum addidiſſe hîc quintum. Sed addiderit: non poteſt locus unus, & is quidem obſcurus, tot aliis obeſſe, in quibus planè demonſtravit numerum quaternum. Nihil igitur agunt, qui prætendunt, loqui Philoſophum de vehiculis animæ Platonicis. Loquitur enim omnino de aliquo, quod ſemini ineſt, nō quod aliunde venit. Multò minùs agunt, qui perſuadere volunt, loqui illum de glutine quodam Stoico. Qui enim tam diſertè docet, tam non eſſe quærendum, quid jungat animam corpori, quàm non ſciſcitamur, quid in cera retineat ſignum: non potuit cogitare de ſimili aliquo glutine. Certo certius eſt, non loqui illum de ullo Elemento: ſed de corpore quodam generabili, corruptibili, quod aliunde eſſe nequit, quàm ex 4. vocatis Elementis, ut loqui ſolet. Quod ut clarum fiat, age inſpiciamus locum ipſum. Cùm oſtendiſſet, animas potentiâ eſſe in conceptibus, priusquàm actu ſint; negâſſet autem vel priùs ortas immitti, vel non ortas quidem ingenerari: accipit tertium modum, qui eſt, nec omninò fuiſſe, nec omninò non fuiſſe. Fuiſſe quidem Mentem à materiæ conſortio alienam, quæ forinſecùs accedit: non fuiſſe reliquas omnes, quippe materiæ ſemper alligatas. His poſitis, cùm quæri poſſet, quæ eſſet ratio ingeneratarum ſeu inſeparabilium iſtarum animarum? reſpondet, Calorem, in ſpiritu ſeminis contentum, ſic movere ſanguinem maternum,

quo-

quomodo anima, à qua decisum est, semen moveri solebat, atque ita fieri generationis autorem. Quando igitur inter alia ait, Calorem genitivum, nec ignem esse, nec ab igne principium sumere, hoc vult, calorem illum non esse igneum, sed nobilius quid. Quid autem est? Ipse quidem non explicat: at nos ex Sacris scimus, quid reverà sit. Hoc satis est huic loco, Aristotelem non dicere, Calorem nativum, sive genitivum, esse cœlestem. Expressè enim ait, esse analogum. Non esse autem ejusdem naturæ, quæ analogiâ sunt eadem, longè est evidentissimum & certissimum. Sed quo tandem modo probat, Calorem genitivum esse igneum? Hoc modo, Quod spiritum participat, in quo est natura illa, quæ proportione calori cœlesti respondet, id participat corpus Elementis nobilius. At omnis anima participat talem spiritum. Vis argumenti in eo est, quòd virtus divinior Elementis necessariò sit in corpore Elementis præstabiliore. Virtus enim, & subjectum in quo virtus, oportet respondeant inter se. Minorem ita probat: Ille calor est similior cœlesti, cujus virtus propiùs accedit ad virtutem cœlestem. At virtus seminis propiùs accedit, quàm Elementa. Generat enim calor ille: at Elementa non generant. Hoc ampliùs probat de igne, quia, inquit, calor ignis non perinde suavis est & benignus, ac cœlestis: etenim nec animal ullum generat ignis, nec apparet consistens aliquid in rebus ignitis. Quid est (sic tandem concludit Erastus) in hac tota disputatione, quod Elementum quintum introducat? Quibus rationibus cùm putem Aristotelem satis explicatum esse; Fernelius verò Galenum etiam sibi socium asciscere velit: age videamus, quomodo prò hoc quoque pugnet, non Erastus sed Mercenarius. I. Cùm 1. *Aphor.* 14. & 16. definit febrim, quòd sit mutatio caloris nativi in igneum, intelligere oportet alterutro modo. Aut calorem nativum simpliciter interiisse, ejusque loco genitum esse alium, formâ diversum, aut interiisse secundùm modum seu gradum. Primo modo intelligi non potest. Nam 8. *Meth.* 1. explicat se, & calorem febrilem ait esse cùm immodicè auctus est calor nativus, ut actionem lædat. Ergò modo secundo intelligitur. II. Cùm secundùm Arist. 2. de Anim. c. 4. text 45. unumquodque conservetur & augeatur à simili: Calor autem noster perseverantiam habeat ex cibis ingestis: erit utique is Elementaris, non minùs quàm cibi. III. Cùm robur accedat calori nostro ex cibis, aut potiùs ex sanguine, è cibis genito: oportet sit calor ejus generis, cujus sunt cibi. IV. Cùm unumquodque perimatur à contrario; Calor autem noster (inter alios pereundi modos) pereat à frigiditate Elementari, ut Gal. docet 1. *de Caus. morb.* oportet & ipse sit ab Elementis. Et hæc quidem contra Fernelium de Spiritu Stoico dicta sunto. In reliquis, partim bene se gerit, partim malè. Bene, I. Cùm calidum hoc nativum vocat naturam, & temperamentum, ex 4 Elementis conflatum, quo ipso annon conficit ipsus spiritum suum cœlestem? II. Cùm idem calidum, in actu quidem fortissimum (temperatum tamen) esse scribit, quod mediâ ætate minui ait: quo ipso annon ipse vim facit corpori suo ætherio? III. Cùm quodammodo idem servari semper docet, licèt animal subinde frigidius & siccius fiat. IV. Cùm à caussis externis vim illi fieri concedit. Malè, I. Cùm calidũ ab humido distinguit. Constituunt enim hæc duo unum τόδε τι, 2. *de Nat. hum.* 13.

3 *de Fac.nat.*7.2 *Acut.*22. quorum alterum habet rationem formæ, λόγ☉, alterum materiæ ὄγκ☉ σπερματικός. Hæc scilicet est consentiens illa, conspirans & continuata utriusque cognatio, societas, amicitia, quam animo tractare jubet, & contemplari. Inani consilio! II. Cùm sedem Calidi hujus facit omnes partes spermaticas seu solidas! Hinc enim tot sunt distinctiones substantiarum, humorum, aliorum, quibus una litura satis sit. Hinc etiam est multitudo spirituum, & consequenter Calidi nativi, quam ipsemet debilitat confessione illâ, Nullam partem sine spiritu influente perennare posse. Hinc tandem sunt jejuna illa, & reverà è trivio petita exempla de combustis corporibus, ignisque pabulo. III. Cùm tantam temperamenti, & consequenter calidi hujus latitudinem esse dicit, ut quoddam sit frigidum. Non enim distinguit locutionem comparatam à simplici, ut suprà quoque dixi. Imò, jugulat seipsum, cùm scribit, Quidquid vitam agit, salutari calore perfusum continetur & regitur. IV. Cùm ratione ætatum, temporum anni & regionum, putat mutari substantiam Calidi. Quæ enim heic mutatio, aut potiùs varietas est, illa accidit ratione caussarum externarum, & pertinet ad spiritus potiùs, quàm ad Calidum ipsum. Interim, Calidum quoque recipit varietatem, sed secundùm magis & minus tantùm, pro ratione benignitatis & violentiæ caussarum dictarum. V. Cùm instaurari ait subinde, licèt nullâ vivendi lege, nec ullo quantumlibet exquisito & salutari alimento revocari possit humidum æquè bonum atque id, quod Natura ab ipso ortu elaboravit, ut Conimbricenses loquuntur, *Com.in* 1.*Gener.& Corr.*5.*quæst*11.*art.*3. Atque hinc est pulchella illa distinctio in purum & impurum. Reverà, ut infrà latiùs deducam, nihil illi ab alimento accedit, manetque verum illud, A primo nativitatis die incipere decrescere usque ad mortem. VI. Cùm vult, seipsum destruere, non per se quidem, & ex instituto: verùm ex accidenti, & alterius interjectu. Cupio enim scire, quod sit illud *alterum, quod se interjicit?* Nempe distinctio inter *Calidum* & *Humidum*, tanquam duo diversa entia, jam explosa est. Sed sit tolerabilis: quid tum interjicitur inter *Calidum* & *Humidum*? Immotũ enim manet principium, *Unum, quà unum, &c.* Corollarii loco sit hoc, Qui Riolanum, insignem Fernelii commentatorem, heic sequi volet, paulò minus quàm Herostratéum quid esse ausurum, famam & applausum, unde minimè decet, temerè captando.

CAP. XIII.

Contra Franciscum Valleriolam.

QVoniam inter consortes Fernelii facilè primus est hic, erit etiam nobis instar omnium. Utitur autem his argumentis, 1.*Loc.comm.*15. I. Calor elementaris vehementissimè agit, urit, dissipat, attenuat, disgregat, siccat, tandemque perdit: at cœlestis est mitis, vivificat, &c. Hujus rei probationem petere jubet à beneficiis Solis, quæ nobis præstat. II. Calor elementaris est simplex: at noster hic est compositus. III. In omnibus elementaribus actio fit secundùm prædominans. At in quibusdam, non plantis tantùm, sed & animalibus, prædominatur frigus. Ergò calor, quo talia vivunt, aliun-

aliunde est quàm ab elementis. IV. In quibusdam non viventibus, qualia sunt mineralia quædam, magnus est calor elementaris, qui tamen vitam illis non præstat. Oportet igitur calor ille, qui vitam dat, alius sit generis. V. In plerisque animalibus morientibus diu superest calor actualis, qui tamen perit tandem, relicto cadavere, in quo superest calor elementaris. VI. Vitæ apud Arist. non opponitur frigus. Cur? Quia vita aliunde est quàm à calore illo, cui frigus opponitur. Hæc sunt argumenta, quæ ego propositurus non eram, nisi persuasissimum haberem, Valleriolam ipsum parum, aut nihil illis tribuisse. An ab Adrastéa hæc sunt? Quorsum enim illa, *Calorem esse sui generis, cœlesti quàm simillimum?* Nempe enim hæc est *analogia Aristotelica*, quæ docet, Elementi ignei (si omnino hoc est dandum) vim ita esse fractam in hoc corpore genitabili, ut ampliùs maligna non sit. Quo fit, ut nemo sanus sit dicturus, sermonem esse nobis de simplici elemento. Nemo etiam, qui vel inspexit *libb. de Temperamentis*, & *Simplicium facultat.* ignorat, quo respectu quædam dicantur frigida, non simpliciter, sed comparatè. Ut plane ἀφιλόσοφος sit, qui vitam ullius vel plantæ, vel animalis in frigore collocet! Et quâ fronte vitam quærimus in iis, in quibus vita non est? Calorem ἔμφυτον, in quibus σύμφυτος tantùm est? Quâ item fronte confundimus μῖξιν καὶ κρᾶσιν? mista cum animatis? imò verò inanima cum animatis? Annon ea ipsa experimenta, quæ de lucii corde, de hirundinibus, de nescio quibus aliis affert, debebant homini non ignavo dictare differentiam inter ista, quæ dicta sunt? Sed ita est: præconcepta opinio de sede Calidi hujus in omnibus solidis, facit istos planè cæcos. Habet autem inter hos prærogativam quandam Noster, ut dici possit luscus. Ut enim calorem cœlestem non nisi timidè admittit: ita à Galeno desciscit in eo, quòd sedem Calidi hujus tribuit spermaticis tantùm partibus, non etiam sanguineis. Quæ res facit, ut rectè doceat, Calidum hoc non posse ullatenùs restitui alimentis. Crederim, si fuisset, qui diligenter ipsi explicâsset, quæ docet *cap. 18 seq. de cordis primatu*, propiùs fuisse accessurum ad nos. Fortassis, si quisquam monuisset illum, non conciperet Calorem, tanquam rem diversam ab *Humido radicali* vocato: non comparâsset etiam calorem cum igne, humidum cum ligno, in quod ignis agit. Neque enim Gal. cui ille barbam vellit, tam rudis erat, hæc uti ignoraret. Quin habuisse illum in animo principium illud, quod jam toties produco, *Unum, quà unum, non agit in se*, quia, *Nihil sibi est contrarium*, planè puto. Vide *l. 2. Post-curarum, 3.* Quo fit, ut ne nunc quidem intelligam, quod sit illud accidens, quod intervenit, facitque ut *Calidum* cum suo *Humido* bellum Cadméum ineat. Quin planè convicium est apud me, quod jactant quidam, *Calidum esse tanquam gladium melle litum.*

CAP. XIV.

Contra Petrum Aponitanum, dictum Conciliatorem.

VErum esse, quod de hoc homine censent Montanus, Champerius, alii, Ingenio quidem valuisse, sed non judicio: patebit ex paucis, quæ de proposita materia dicentur. Qui enim rectè explicârat Aristotelis mentem de corporatura seminis, ad formam potiùs

tiùs quàm ad materiam pertinente, *Diff.* 36. qui id ipsum semen potentiâ proximâ, seu actu primo animatum esse docuerat, *Diff.* 38. qui facultatem vitalem Galeni prorsus Peripateticè explicârat de principio caloris in solo corde radicato, *Diff.* 31. & 57. qui non arterias tantùm, sed venas quoque & nervos ex corde deduxerat, *Diff.* 41. & 47. quo modo potuit is ignorare & οὐσίαν Calidi innati, & τὰ ἐπουσιώδη ejusdem? οὐσίαν ignorâsse inde conjicio, quòd *Diff.* 57. 111. & 112. distinguit inter humidum & calorem, dicitque, *Humidum* quidem esse substantiam: *Calorem* autem non nisi qualitatem, ut alioquin accidentia inhærent subjectis. Item, inter *Calorem* & *Spiritus* realem esse differentiam, licèt subjecto sint idem: item, inter Calidum influens & innatum: item, quòd Calidi hujus sedem facit in omnibus partibus spermaticis: item, quòd non bene distinguit Calidum hoc ἔμφυτον, ut nos vocamus, à συμφύτῳ, quod ille *Complexionale*, seu *Complexionatum*, seu *Complantatum*. Ignorâsse vel ideò etiam dicas, quòd assertiones suas tam miseris fulcit distinctiunculis, ut infans sit, qui non subitò agnoscat futilitatem. Res ita se habet, *Semen* primò omnium constituit *Cor*, ut ipsemet fatetur, manetque in corde, ut coagulum in caseo. Quamobrem, quod modò *semen* erat, & fabricabat sibi domum: id jam est *Calidum innatum*, quod, tanquam proximum animæ instrumentum, regit domum à se fabricatam. Quemadmodum igitur ex uno & solo corde proficiscitur omnis calor, quæ caussa etiam est, cur ex corde sit triplex illud vasorum genus: ita in solo corde est Calidum nativum. Et, per Apollinem, ô Conciliator, si corporatura seminis eo modo in Cor abiit, ut tu ipse explicas: quomodo ex eadem fieri possunt spermaticæ dictæ partes? quomodo (quod ipsemet alicubi negas) aliquid est sibi ipsi contrarium? Erit autem semen sibi ipsi contrarium, si & agentis & patientis rationem habet. Semen hoc quia substantia est calida & humida: cur, quæ inde existit, substantia, non dicatur potiùs à calore, qui activissimus est, sed à pigro humore? Sed vocetur sanè *Humidum radicale*: cur calorem, quem in universum corpus diffundit, qualitatem vocas, & accidens? Certè, accidens sine corpore non fertur de loco in locum. Et hinc natum tibi videtur pulchellum illud, An *Calor* & *Spiritus* differant? Neque enim heic audio enucleatores istos, qui loqui te ajunt, ô Conciliator, de calore & spiritu insito: immò verò agis manifestè de calore & spiritu in universum corpus didito. Hi quomodo differunt? Nullatenùs. Quo modo ergò differunt Calidum in corde stabulans, à calore in corpus distributo? Dicam tribus verbis, Si flamma, quæ circa lignum videtur immobilis, differt à flamma illa, quæ in aëre scintillat, realiter & subjecto: differunt hæc quoque iisdem modis. At verò ut flamma serpens circa lignum est idem corpus, continuatumque cum flamma sursum elata: ita Calidum quoque Cordis, & spiritus aliarum partium. Quæ caussa fuit Hippocrati & Galeno, cur substantiam hanc vocârint modò *Calidum*, modò *Spiritum*, ut suprà indicavi. Quo dato, quo modo non inepta est quæstio, An *Calidum innatum* plus consumat *humidum radicale*, quàm *Calidum influens*? Et quod est illud *Calidum innatum*, distinctum ab *Humido radicali*? distinctum ab *Calido influente*? Fortassis, alterum quidem Cordi ascribent, alterum autem partibus spermaticis? Quibus per me licet esse ingeniosis. Ego verò jam ostendo, neque τὰ ἐπουσιώδη

rectè fuisse explicita. Si enim ea est Calidi in Corde origo, quei verisimile est posse instaurari? Omnia enim ex simili suscipiunt incrementum. At Calidum cùm sit ex semine, quo modo, & unde suscipiet? Quare non tantùm de *Complantato* verum erit, nō restitui: sed & de *Innato*, quod proprium Cordis est. Rursus, si calidum cum humido constituunt unum τόδε τι: quo modo calidum agit in humidum? Ipse enim negat, ut modò innui, aliquid sibi ipsi contrarium esse. Aliunde igitur pendeat oportet corruptio ipsius. Sed ego jam dimitto hominem, coronidis loco verbis Montani, *Com. in* 1. *Aph.* 14. superadditis. *Quemadmodum*, inquit, *flamma, quæ lignum comburit, eadem semper est, licèt modò fumosa sit, modò lucida, modò prorsus deficiat, deficiente scilicet ligno: ita calor in pueris est vaporosus, ob multam humiditatem, in juvenibus est acrior usque ad ἀκμὴν, posthac paulatim deficit.* Et mox: *Calor innatus est forma ultima, quæ quò plus amittit humiditatis aëriæ, plusque acquirit siccitatis, eò magis amittit nomen Caloris innati, quoniam Calor innatus stat in humido aërio, cui quamdiu conjunctus est, tamdiu edit optimas operationes, &c.* Ex his intelligitur, Quid sit sentiendum de quæstionibus illis, *Pueri, an adolescentes sint temperatiores? utri utris sint calidiores?* Omninò, pueri, quippe nativitati suæ propinquiores. Intelligere verò oportet heic caliditatem naturalem, quæ omninò non longè abest à temperie. Quod ipsum expedit nos ex difficultatibus, quas nectunt quidam de mutationibus per ætates. Semper vergit in pejus.

CAP. XV.

Contra Joh. Baptistam Montanum.

AD hunc quia, Fortunæ ductu, devoluti sumus, videamus, quatenus scopum attigerit. Hæc enim ipsius verba sunt, *Aph. loc. cit. Ego, ut ingenuè fatear, profitebar me Doctorem esse, & vix tandem senex cognovi, quid esset Calor innatus.* Hæc felicitas an verè contigerit illi, videamus paucis, non, inquam, vagantes per omnia, aut etiam pleraque ipsius scripta: sed inspecto hoc loco solo, additoque, explicatioris doctrinæ gratiâ, altero, ex *præf. Comm. in lib. ad Glauc.* Quod maximè huc facit, est. *Calorem vult esse duplicem, Alium, Complantatum seu Complexionalem, qui sit in singulis partibus, quarum temperamentum, adeoque formam constituat, licèt per eum sint in esse imperfecto, & in potentia, quippe per quem disponantur tantùm ad recipiendam ultimam formam. Alium, Influentem à corde, qui ponat actum vitæ* (sic loquitur) *in singulis partibus, addatq; illis ultimam profectionem, vivificando & actuando calorem Complantatum, quo fiat, ut competat illi definitio Animæ, ab Arist. tradita.* Hæc quàm pulcrè explicant diversitatem Caloris ἐμφύτου καὶ συμφύτου, ut nos loquimur; quàm rectè distinguunt mistum ab animato, stabiliuntque duplex temperamentū, proprium & commune: tam malè confunduntur in sequentibus. Mox enim agens de triplici spiritu, *Naturali, Vitali* & *Animali*, docet, Naturalem esse eundem cum Complantato, cujus origo sit ex semine & sanguine, Calidum, humidumq;: Vitalem in corde esse, cui à Deo peculiariter tributa sit hæc vis, ut possit generare hunc spiritum: Animalem in cerebro, ex vitali in Reti mira-

bili factum. Et quia hæc omnia propoſuerat, ut quæſtionem à Conciliatore habitam melius tractaret ipſe: reſpondet tandem, *Calorem* quidem *naturalem* ſeu *Spiritum* eſſe idem, ſed differre ſecundùm nomen συνώνυμον: *Calorem* autem *vitalem & animalem* dici *Spiritum*, propter communionem naturæ, formæ, & operationum. Ita enim intelligo, ſi modò intelligi poſſunt à quoquam. Quâ in re ſiquis mihi opem ferret, & oſtenderet, quâ ratione dici poſſit hæc eſſe Ariſt. & Gal. ſententia: magnam gratiam apud me iniret. Et quæ ſpes? Cùm uterque tantoperè diſſentiat in doctrina de Anima: quo modo in proximo animæ inſtrumento concordes eſſe poſſunt? Omninò, ut Gal. triplicem facit animam: ita *triplices* oportet fabricet *Spiritus, triplexque Calidum innatum*, ſiquidem, ut ipſemet docet, ejuſdem rei duo hæc ſunt nomina. Quàm verò longè abeſt à Gal. Montanus, cùm ſpiritum naturalem dicit eſſe eundem cum συμφύτῳ nobis dicto? Notum enim eſt, & deducetur infrà, Galenum petere ſpiritum naturalem ex ſolo hepate, quamvis etiam dubitet de illo. Notum etiam pariter eſt, quæ ſit conſequentia dogmatis, Partes ſpermaticas eſſe ex corporatura ſeminis maſculi. Notum non minùs eſt, quæ ſit ſequela dogmatis alterius, Cor eſſe principium & fontem *Calidi nativi*, & conſequenter *Spirituum*. Si in partes dictas abit ſemen, quomodo ſimul in Calidum nativum? Tantillum ſcilicet. Quæ cauſa eſt, cur Montanus non poſſit dicere, unde ſit vis Galeni vitalis. Quare, factum quidem ipſum coincidit cum Comicorum & Tragicorum conſuetudine, quæ eſt, Deum quendam è machina producere, poſtquàm mentiendo tam longè proceſſerunt, ut tacendum ſit: locutio autem cum tergiverſatione eorum, qui ſimpliciter à Natura eſſe dicunt. At verò, quemadmodum Naturæ nomen ignorantia peperit: ita effugium illud Montani aliunde non eſt, quàm quia neſciebat originem Calidi. Scimus, Deum omnia feciſſe: ſed ſcimus hoc quoque, deſtinâſſe illum ſingulis rebus ſuam materiam. Quam qui non exprimit in hoc negotio, illum ego dico ignorare & originem & ſubſtantiam Calidi. Vide hac de re pulcerrima apud Huartem, *Eſſame de gli ingegni, c.2.* Mirum autem eſt, vidiſſe Montanum originem animalis in cerebro: naturalem in hepate involviſſe tantis tenebris! Quàm verò pulcra eſt determinatio, Calorem & Spiritum non differre niſi nominibus! Profectò, quæ differunt nominibus, non differunt: imò abſurdus ſermo eſt, differre nominibus. Quamobrem dicere debebat ex ſimili à ſe dato. Ut flamma alia occupat ſuperiorem locum, alia inferiorem: ita Calidum, quod inhæret fomiti, dicitur *Calidum*; quod per corpus ſe expandit, *Spiritus*. Et hoc eſt, quod ipſemet docet loco altero, Calorem eſſe ex ſolo corde, & ibi dici quoque calorem: ubi autem in alias partes translatus eſt, ibidemque alteratus, mutat nomen, & dicitur ſpiritus, modò naturalis, modò animalis, ut infrà dilucidabitur. Vide Cratonem, *Epiſt.* 114. & 115. qui profitetur ſe ſequi Præceptorem.

CAP.

CAP. XVI.

Contra Don. Ant. Altimarum.

AGit ille hoc de negotio duobus locis, altero *in lib. de Alteratione*, altero 1. *Febr.* 6. *& seq.* Priore compilatorem agit, satis se egisse ratus, si multa afferat Gal. loca. Quæ quia nuper redegi ad suos fontes: non video quid superesse mihi possit, nisi fortè clypeum parare mihi velim ex illis, Calidum innatum, ex intentione Medicorum, esse Animam, nosque (ait) citra controversiam fatemur, etsi, ut Christi assecla, atque ut rei veritas est, aliud de nostra anima sentiam, quam incorruptibilem & immortalem firmiter teneo. Eadem est Thomæ à Veiga sententia, *comm. in 3. Loc. aff. 6.* cùm docet, Medicos considerationem formarum sistere in Calore innato, & nihil de ulteriori formâ speculari, nec in eo, quia Medicè agunt, condemnationem mereri. Ut enim (addit) scribit Galenus *lib. de Subst. facc.* 3 nihil interest tractationis Medicæ, sitne functionis opifex temperamentum, an superior forma, temperamento imperans? Non enim ea forma vel servari potest præsens, vel restitui absens. Ut mirari subeat doctissimos quosdam scriptores, qui ex Gal formas substantiales, præter temperamentum, concedunt, quas Gal. ne animalibus quidem tribuit. Hæc illi. Quæ commendata esse volo Philosophastro cuidam parvulo, cui ridiculus olim eram publicè, quod dicerem, *Non esse vitio vertendum Medico, si in sua cathedra dicat, Animam esse mortalem.* Nam & heic & alibi multum refert, distinguere posse τρόπον ἐπιστήμης ab ipsa ἐπιστήμῃ, τὰ πιστὰ ab τοῖς ἐπιστητοῖς. Hujus rei ignorantia immane quantum omnibus terrarum locis tenebrarum parit! ausim dicere etiam θεομαχίας! Sed hæc quidem alîus sunt loci & temporis: posteriore loco Altimarus tria agit tribus continuis capitibus. I. Vellicat Platonem, qui *Calidum* vocârit *Ignem*, & ait, dissentire hac in parte ab Arist. At Mercenarius in Dilucid. suprà laudatis, ex 2. *de Anim. text.* 41. item ex *lib. de Respir.* 4. ostendit, adeò nullam esse dissensionem, ut Arist. ipse animam vocârit ignem. Ego factum id esse dixi, ob viciniam aëris & ignis. Reverà enim, & apud accuratè loquentes, Calidum nostrum est aërium. II. Postquàm multa aliena de primâ corporum constitutione ex elementis & humoribus dixit, relabitur ad consuetudinem suam, confusamque doctrinam Galeni inculcat de Calido συμφύτῳ & ἐμφύτῳ. III. Multus est in eo, ut probet, Calorem adscititium, qui sæpe à Gal. dicitur, alium esse à nativo, ut nomine, sic etiam substantiâ, qualitate, & operatione. Et hoc se demonstraturum esse ait. Huic respondeo, διττὰς οὐσίας τοῦ θερμοῦ, quas Gal. 1. *Aphor.* 14. dicit esse in pueris & adolescentibus, intelligendas esse non de uno individuo, sed de duobus, in quorum altero dicatur *Naturalis*, in altero *Adscititia*, quia accesserit illi aliquid, quod ab initio non erat. Hoc si morosior aliquis accipere nolit, dicam, Posse institui eandem comparationem in uno individuo. Ubi enim ratione ætatis, non quidem accessit illi aliquid, si fortè verba captare tibi libet; sed corpori ipsi aliquid decessit, quò minus calidum videatur esse, quàm erat: jam dici posse adscititium. Hoc ita esse, persuadet definitio febris, quæ statim sequitur.

Si enim eſt ῥοπὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐπὶ τὸ πυρῶδες: non certè eſt introductio novæ ſubſtantiæ. Perſuadet id ampliùs declaratio, quæ ex 8. *Meth.* 1. peti poteſt, cùm ait, febrim exſiſtere, εἰς τοιαύτην ἀμετρίαν αἰρομένης τῆς θερμασίας ἐμφύτου, ὡς ὀνιᾶν τε τὸν ἄνθρωπον, ἐνέργειάν τε βλάπτειν: certè non alia heic quæri debet ſubſtantia. Dubitationi omni anſam præcîdunt quinque cauſæ, à quibus homines febricitant, 1. *Diff. febr.* 3. Neque enim ulla illarum importat novam ſubſtantiam in corpus: omnes autem incendunt calorem in corde, quâ in incenſione conſiſtit eſſentia febris. Quòd ſi Galenus dixit *eodem Aphor.* Corpus quoddam, naturaliter ſe habens, vehementer poſſe eſſe calidum, licèt ſubſtantia calidi nativi ſit pauciſſima: ἀκυρολογία eſt, ut ſuprà monui. Idem cùm loquitur de exſiccatione corporum naturali: interpretandus eſt, non de calido noſtro ἐμφύτῳ, ſed de συμφύτῳ, 1. *San. tu.* 2. Quo fiet, ut dici neutiquam poſſit, Calidi nativi ſubſtantiam quidem eſſe aëriam & aqueam: adſcititij autem terream & igneam. Natura enim ipſa dicit nobis, alterum de hoc calido accipiendum eſſe, alterum de illo. Quòd ſi idem Gal. adſcititium hoc calidum, factâ comparatione cum calido innato, δεύτερον vocavit, καὶ νόθον: eſt id referendum ad locutiones Medicas, de quibus ſuprà. Ut ego quidem putem, Altimarum, neque probâſſe, neque in æternum probaturum eſſe, Calida hæc duo differre ſubſtantiâ. Quòd ſi Gal. differre dixit qualitate & operatione: eſt id accipiendum cum explicatione ab ipſomet datâ.

CAP. XVII.

Contra Joh. Argenterium.

QVod magni viri cenſent, hominem hunc, neque in propriis conſtituendis ſatis firmum eſſe, neque in amoliendis alienis ſatis cautum: id hinc quoque doceas. Utut enim verè dicat, Fernelium non probare ſua, ſed legislatoris more ponere, multa fingere, & ſiquæ ſunt alia: veras tamen reſponſiones neque ipſe affert, neque ſatis apertè proponit, quas affert. Tale mihi videtur illud, cùm diſtinguit inter calorem, qui neceſſarius eſt, ut corpora ſint compoſita: & inter influentem, qui cauſa ſit vitæ. Ille enim eſt σύμφυτος noſter, qui ſolis miſtis competit: hinc ἔμφυτος, qui animatis. Hoc indicat magis quàm docet, cùm ait, Deceptum ſibi videri Fernelium, quòd non videat, quid calori ſit concedendum, quid animæ relinquendum. Contra Montanum licèt quædam non incommodè dicat: ſine cauſa tamen illum vexat, quòd dixerat, Calidum nativum eſſe animam, vel potiùs animæ inſtrumentum, Calidum pati febres, & ſiquæ ſunt alia. Quibus omiſſis, venio ad ea, quæ *de Somn. & vigil.* 6. *& ſeq.* (quò ſe refert *comm. in* 1. *Aphor.* 14. & rursùs *de Calidi ſignif.* 11.) ſcribit. Quod verò vel inprimis miror, in latiſſimo illo diſcurſu hoc eſt. Putat homo Veritatis inquiſitioni deditiſſimus, ut videri vult, omnia quæ Gal. ſcripſerit, ſalvari poſſe ſolâ diſtinctione quadruplicis Calidi. Quod ut non valde nego, quia ſemper & ubique æquitatem præfero juri: ita rei naturam heic pati nullus credo. Ac primùm quidem vehementer miror, cùm tam profusè liberalis ſit in Gal. ejusque clientes, cur

dare

dare hoc illis nolit, Calidum hoc rectè appellari aliquando nomine qualitatis suæ? Certè Hippoc. hoc fecit in elementis, ut suprà dixi. Theophrastus hoc fecit in *lib. de Cal. & frig.* ut autor est Gal. 1. *Aphor.* 14. videmusque adeò in communi loquendi more sæpissimè hoc occurrere, ut qui reprehendere velit, meritò dicatur supra alios sapere velle. Quin Hippoc. in hoc ipso negotio, adeò favet huic consuetudini, ut in *Aphor. laudato* & substantivâ & adjectivâ utatur locutione. Verùm, agamus cominùs. Quatuor, inquit, modis Gal. accipit vocabulum Calidi. 1. pro semine & sanguine, ex quibus constituimur. 2. pro calidiore substantia, quæ in partibus constitutis superest. 3. pro sanguine & spiritu, qui in nobis ex victu gignitur. 4. pro substantia quadam, ex nativâ partium caliditate, & sanguine, spirituque è corde influente, compositâ. Heic cupio intelligere, quo modo semen & sanguis possint dici Calida innata, cùm, ut ipse loquitur, factis corporis partibus desinant esse semen & sanguis? Explicatione igitur opus habet Galenus, quam ipse Argent. præ se fert, Calidiorem (tu adde & humidiorem) seminis & sanguinis partem mereri hoc nomen. Id verò annon tollit prius membrum? Reverà ita est, Sanguis & semen apud Gal. non possunt dici Calida innata: quia utrumque habet rationem materiæ. At verò Calidum nativum ad formam pertinet, vel ipsomet Galeno indice, qui modò *Animam* vocat, modò *proximum animæ instrumentum.* Quo sensu quo modo imaginari nobis possumus plura uno *Calida*, nisi plures *animas* imaginari nobis voluerimus? Sed nec expositio Argenterii locum habet, quòd calidior & humidior illa pars ad materiam pertineat, uno verbo sit Calor σύμφυτος, de quo non agimus. Rursus, quo modo spiritus & sanguis possunt dici *Calida innata* cùm post nativitatem in nobis proveniant? ut iterum loquitur Argenterius. Indiget igitur Galenus aliâ excusatione, sed non Argenterianâ illâ, verùm hac, Quoties Galenus ita loquitur, intelligit spiritus: calidum, inquam, non fixum illud, sed per totum corpus expansum. Quæ verò Chimæra est illa, quam ex insitâ partium caliditate, & influente fingit? Concurrunt quidem ad actionem edendam calor ἔμφυτος & σύμφυτος: at quia naturâ & origine sunt distincti, non oportet etiam confundere, & in unam massam conflare. Præterea, cùm *spiritum* à *calore* tam superstitiosè distinguat, quo modo ex calore & spiritu fit unum Calidum? Atque hujus rei occasione sub mentem mihi venit dogma Argenterii, quod ex *comm. 2. in Art. 9.* producemus infrà, Non nisi unum esse Spiritum, quia non nisi unum sit calidum nativum. Quo loci cùm non dubitem, exceptione usurum quendam ex amicis, allaturumq; Calidum insitum & influens: cui ut ne rusticè me opponam, veniam cum illo ad sequentia, quæ de fontibus caloris, calidique nativi (ita enim loquimur) agunt, visurus quàm bene ibi se gerat. Equidem non valde dubito, gratam illi fore distinctionem, explicaturumque duo prima calida de insito, duo secunda (inprimis tertium) de influente: Sed cur non disertè docuerit, hoc verò est, quod valdè miror! Sed inspiciamus. Primi calidi negat esse fontem, quod non ampliùs sit. Quid hoc rei est? Non entis non sunt accidentia, dicunt Philosophi. Cur igitur fatigamur? Alterius calidi fons nullus est, inquit, sed locus, partes videlicet solidæ, in quibus relictum est. At verò, ô Argenteri, tu de-

fontibus promiseras te dicturum! Veruntamen, dimisso rigore, admittamus calidum insitum. Id verò σύμφυτον est, & materiale, à semine fœmineo, non masculo, de quo jam non agimus. Influentis (pergit) præcipuus fons est cor. Est tamen & hepar, & testes. Agnosco heic vestigia Galenica: sed desidero cerebrum, quod cur non numerârit, causam nullam dicere potest. Sed sit causa aliqua probabilis: hepar, quo modo est fons caloris? Quia sanguinem cum spiritu conjunctum, nativum calidum nuncupamus, cùm credatur sanguis ibi gigni, qui per venas in omnia membra fertur. Assertio tam debilis, ut ad solum conspectum ipsa suâ sponte corruat. Quare cupio audire, quo modo testes sint fons caloris? Quid à testibus influat, nunc docere non instituo. Nec compertum esse puto, &c. Assertio multò debilior, parumque differens ab ingenuâ ignorantiæ confessione. Cæterùm ita puto, Neminem unquam docuisse hoc, neque compertum fuisse ulli, quid testes præstent corpori, præterquàm soli Jacchino, *quæst. natural.* 28. è quo protraxi ego in *libb. de Generat. hom.* Nunc sufficiat nobis illud, Cor, de confessione Argenterii, non tantùm præcipuum esse caloris fontem, sed & solum & unicum. Unde fortassis facilior evadet doctrina de vi & officiis caloris nativi. Fatetur Argenterius, Galenum fuisse varium eâ de re: sed adhibitâ distinctione suâ intelligi, quid debeatur calori, quà calor: quid, quà instrumentum: quid, vel aliis det, vel ab aliis accipiat. Hac de re novem texit capita, quibus diversis Galeni locis promittit lucem. I. Quod Galenus 1. *Aphor.* 15. scribit, Calidum esse id, quod & à principio nos efformavit, & in progressu nos alit conservatque: non debetur calori, quà calor, sed quà instrumentum. Et quis uquam hoc negavit! Non enim consideramus calorem heic simpliciter, sed ut instrumentum animæ. II. Quod *ibid.* dicitur, Calidum esse causam actionis usque ad ἀκμὴν: pariter de instrumento intelligendum est. Naturalis enim facultas concoctrix in causa est, non ulla alia vis. Quid dicam, nisi verba illum captare? Calidum enim auget, usum facultate animæ, ad id destinatâ. III. Mortis autor est Calidum insitum, quod sibi subjectam substantiam perpetuò digerit, absumitque. Hoc verum non est, sed neque à Galeno doctum. De calido enim nativo omnes homines id dicunt. Et de hoc locus est in *de Marasmo* suprà adductus, ubi clarissimis verbis negat, calidum nativum perimere se ipsum. IV. Robur est omnium facultatum, cùm & insitus & influens calor bene se habet. Calor ἔμφυτος præsupponit σύμφυτον, animatus mistum, & habent se ut forma ad materiam. Robur itaque soli ἐμφύτῳ debetur. V. Calor non est essentia vitalis facultatis: facultates enim animæ sunt. Si explicatoris partes sumere sibi volebat, debebat dicere, Facultatem vitalem absque hoc calore, ut instrumento, agere non posse. Interim, nobiscum est, cùm negat facultatem vitalem Galeni, quâ de re alibi. Ego verò heic intelligo caloris è corde in universum corpus effluvium, sine quo pars nulla calet actu, seu, quod idem est, vivit. Atque hoc est VI. in quo nobiscum sentit, Calorem esse primum & commune instrumentum. Videat autem ipse, cur *comm. in Art. loc. cit.* concedat, *Commune* quidem esse: neget autem *primum* esse. VII. Arterias caloris beneficio moveri non credit: credit autem facultatis beneficio id fieri. Ego accipio hoc, Galenum aliquando concessisse, pulsum esse à calore ebulliente,

quæ

quæ ſententia eſt Ariſt. De totâ autem lite fusè egi alibi. VIII. Calorem aſſerere eſſe naturam noſtram, eſt ignorare rerum formas. Hei mihi, quoties impingit in eundem! Interim monendus fuerit, ex *lib. de Calidi ſignif. cap.* 13. Licentiam quandam Medicam eſſe, animæ eſſentiam in calore ponere. IX. Præcipuum caloris officium eſſe, quòd nos alat, rectè fortè creditur: ſed illud quidem primum non eſt. Iterum ad eundem! Ut ne quidem verbis aliis ſit opus, niſi fortè illis, quibus hoc ipſum retractat, *l. c. de Calid. ſignif.* Ibi enim præcipuum ejus munus eſſe ait, ut ſe ipſum conſervet. Cui dicendum puto, coincidere hæc, adeoque verbis tantùm, non re ipſa diſcrepare. Cæterùm, quæ his ſubjungit laxâ & fusâ oratione, de modo, quo agat Calidum, altioris ſunt conſiderationis, meritoque ille in poſterioribus ſuis ad pauca redegit. Tandem, quæ addit de modis, quibus calor augeri, conſervarique poſſit, quia, ipſomet judice, pertinent ad dextrum uſum ſex rerum non naturalium, ſuo loco admitti poſſunt.

CAP. XVIII.

Contra Archang. Mercenarium.

HIc Vir ſtatim in ipſo limine offendit, inopiâ, ut credo, lectionis Galenicæ. Et primò quidem nimis quàm obſcurè docet, oppoſitionem inter calorem nativum & acquiſititium! Verba enim utramque explicationem admittunt, & illam, quæ duos diſtinctos calores in uno individuo agnoſcit: & illam, quæ certo quodam reſpectu acquiſititium vocat, qui reverà nativus eſt. At verò cùm poſterior tantùm ſenſus rei naturæ congruat, fas eſt diſertè dici, quid veri ſit? Ita autem eſt, ut pulcrè Argenterius *de Calid. ſignif.* 11. quamvis ne is quidem ſatis ſe explicet. Calor acquiſititius eſt duplex, alius in latitudine ſanitatis, alius in morbis, præcipuè febribus. Ubique & ſemper unus numero eſt calor: dicitur autem acquiſititius, in ſtatu ſanitatis quidem, quatenus in adultis alium habet gradum, aut certè ad tactum acrior apparet quàm olim: in morbis autem, quatenus ita exauctus eſt, ut lædat actiones. Deinde, cùm ait, Impropriè fieri, quoties calor innatus pro eodem cum influente habetur: oſtendit, quàm parum verſatus ſit in Galeno! Licèt enim pugnare videatur, inſitum eſſe, & influere: convaluit tamen iſte mos in Schola Medica, inde usque ab Hippocr. ut ita loquamur. Sed & pugna reverà nulla eſt, cùm inſitus dicatur calor, quatenus in Corde focum laremque habet: influens, quatenùs ex corde in totum corpus ſe effundit. Verùm, quantum video, tenebræ inde ſunt, quòd caloris ſedem facit, non ſolùm cor, ſed univerſas partes ſolidas. Tertiò, oſtendit inutilem ἀκρίβειαν, cùm tres ipſius appellationes diſtingui ſcribit habitudine. Putà, ut innatus dicatur, & primogenius, in ordine ad generationem, ut loquimur: naturalis, quatenus opponitur putrido: proprius, quatenus in ſingulis ſpeciebus & individuis proprium quendam gradum habet. Re enim verâ hallucinatur in eo quoque, quòd σύμφυτον habet pro ἐμφύτῳ. Hoc verò inde clarum fit, quia habet pro eo, cui opponitur putredinoſus. Is verò ad miſtum pertinet, quà miſtum. Interim, ſine ullo crimine Innatum appelles licet, Naturalem & Proprium: ſed ita, ut ad formalem calorem oculos

diri-

dirigas, non ad materialem. Quartò, iterum impingit in receptam antiquissimam consuetudinem, non distinguendi in Medicina inter substantivam & adjectivam locutionem, ut jam non semel dixi. Quamobrem etiam parum cautus est, cùm dicit, se agere de calore, non de calido. Quasi Calidum illud, non verè sit id formale, sine quo calor nullatenùs subsistit. Porrò autem heic aberrat januâ, cùm qualitati, non substantiæ tribuit esse, non quidem animam, sed Animæ instrumentum! Ampliùs etiam aberrat, cùm substantiam, caloris fundamentum, cum Galeno quærit in omnibus solidis partibus! ex semine & sanguine factis! Ex primo, illud absurdi est, quòd in descriptione caloris sui, qualitati nudè tribuit sustentationem animæ, munerumque ejusdem exercitionem! Ex altero illud, quòd in definitione calidi cogatur admittere consequentiam, quæ directè it contra fundamenta philosophiæ Peripateticæ, Animam esse dispersam per totum corpus, & totam in qualibet ejus parte! Cæterùm, quæ contra Hippoc. (is enim procul dubio est, contra quem Arist. agit, licèt non nominet) disputat de anima, bene se habent: si hoc modò addas, quod ex Altimaro, Veiga & Argenterio (quibus jam accenseo Cæsalp. *de Dæmon. investig.* 2. Bertachium, 1. *de Spiritib.* 6. Montanum, 4. *de Morbis* 30. *in AntErasticis, fol.* 13. *b.*) dixi, Concedum hoc illi esse, qui Medicè loquatur. Pariter, quæ contra Fernelium, de caloris nostri origine affert, bene se habent: si hoc quoque addas, aërium potiùs esse, quàm igneum, quamvis igneus non rarò dicatur ob viciniam. Puto verò hoc quoque illi dandum esse, Quamvis calor hic non sit cœlestis, eo putà sensu, quo Schola Stoica vult: non pessimè tamen dici cœlestem, quatenus à corpore illo dirigitur, ut loquimur. Hoc puto Cæsalpinum quoque velle, cùm Cœlestem vocat, non *loco* tantùm *citato*, sed & 1. *Artis Medicæ*, 2. ob vicinitatem cum cœlo, licèt divinitas illa, non in substantia, sed in effectu simili consistat Tandem & illa bene habent, quæ de caloris interitu ex Arist. & Gal. affert, vel ideò, quia distinguit illum à calore mistorum inanimatorum. Hic enim σύμφυτος est: ille ἔμφυτος. Vellem autem ab ipso audire, si viveret, quàm daturus sit causam in animatis caloris illius συμφύτου, siquidem fatetur in inanimatis quoque esse? Ait enim, Vivente corrupto, quod est, calore ἐμφύτῳ exstincto, cadaver relinqui, quod postea corrumpatur, & quidem peculiari quodam modo, quem jure seorsim explicat. Usque adeò nunquam Veritas latere potest!

CAP. XIX.

Contra Andream Cæsalpinum.

Miretur aliquis, quei possit in hoc censu reprimi tam insignis Peripateticus! qui tantâ argumentorum contentione, & cordis principatum, & sedem in eo Calidi innati defendit! Desinat verò is mirari, cogitetque, uni non esse data omnia: quin puto, deberi illi gratias gratas propterea, quia difficultatem, de quâ agemus, ab omnibus aliis (quantum ego hactenus videre potui) intactam, voluerit protrahere in lucem. De quâ si dixero, quod mihi in mentem venit, quodque cum principiis positis meliusculè cohæret: non dabunt id mihi vitio cordati viri. De definitione febris, controversiæ sunt tantum

tantum non inexplicabiles: ſed illæ merè Logicæ. Ego hactenus conſenſi Cæſalpino noſtro, 1. *quæſt. Med.* 5. diligenter id explicanti, Galenum 1. *Aphor.* 14. *& alibi*, rectè deſcripſiſſe, *Febrim eſſe converſionem caloris innati in igneum.* Et licèt non ſatisfaciat ille mihi in omnibus: tamen, quia definitio ſatis eſſe poteſt Medico futuro, ſino. Hanc excipit inevitabile infortunium, Si calidum innatum eſt ſubjectum febrium, oportet ex calido innato ſumere etiam differentias febrium. Si hoc, neceſſe eſt, ut in quadam calidi parte ſint *Ephemeræ* dictæ; in quadam *Putridæ*, ut vulgò loquimur; in quadam *Hecticæ*. Ita eſt, inquit noſter *quæſt. ſeq.* Triplex enim eſt ſubſtantia calidi, apud Galenum 1. *Aphor.* 15. *Spiritus*, in quo ſunt Ephemeræ; *Sanguis*, in quo Putridæ; & *Semen*, in quo Hecticæ, quippe ex quo ſolidæ animalis partes fiunt. Heic neſcio, an non ſubitò miraturus ſis, jaci fundamentum tam lubricum! jam enim ſuprà audiviſti, locum eſſe ſuſpectum, vel ideò, quia Gal. alibi dicit, ſe præter ſemen & ſanguinem non noviſſe tertium principium ortûs noſtri! Sed ſit firmus, fideque dignus: ex ſemine maſculo gigni partes ſolidas quo modo obtinebit? Sed neque hoc obtinere cupit, ut videre eſt 5. *Peripat.* 7. licèt neſcio quas fuſorum formas comminiſcatur! Sit verò hoc quoque: ex ſpiritu ſeminis, ſeu ex λόγῳ σπερματικῷ, quomodo fiet aliquid ſeorſim! Seorſim ajo, ab ὄγκῳ σπερματικῷ! Imò ex utroque, quia eſt unum τόδε τι, fit alterum τόδε τι, quod calidum nativum vocamus. Sed ſit hoc quoque: Hectica febris non fit, niſi occupata ſit ipſa ſubſtantia cordis, ut ipſemet docet, *quæſt.* 11. *ſeq.* Quo ergò modo poteſt heic illam collocare in omnibus ſolidis? Video, quid dici poſſit: ſed eſt inanis fuga. Verumenimverò, ſint hæc omnia protenus alba: ſemen & ſanguis quia in partes ſolidas abierunt, quo reſpectu dici poſſunt Calidum innatum? Concipio enim ut duo diverſa, partes ſolidas, & calidum innatum. Alioquin dicere poteram, Partes ſolidas eſſe ſubjectum omnium febrium: at cor eſt, & quidem quatenus Calidum innatum continet. Heic fortè aliquis: Quomodo cor eſt pars ſolida, quæ tamen in ſe continet Calidum? eo modo reliquæ etiam partes continent. Eja, bellatule! Cor præ omnibus aliis hoc peculiare habet. Ideò ſolum calet actu, & calent reliquæ omnes propter cor. Ideò eſt primum vivens, & ultimũ moriens, &c. In hoc igitur loco nihil ego habeo ſpei obtinendarum differentiarum febrilium. Pergamus ad reliqua. Hæc Hipp. *in Epid.* (inquit Cæſalp.) appellavit *Continentia, Contenta, & impetum facientia.* Heic quis non iterum miretur ſaltum tam audacem! à calido innato, ſeu, à calidi innati partibus, ad reliquas corporis partes omnes! niſi omnes illæ partes juxtà cum corde ſunt ſedes Calidi innati! At tu, ô vir celeberrime, paulò antè invicto apud Medicos argumento probaveras, Cor eſſe unicum principium caloris per corpus diſperſi! Si enim febris non fit, niſi affecto corde, quod Medici omnes unanimiter dicunt: præter cor alius caloris fons non eſt. Eandem (pergit) ſententiam habet Ariſt. 3 *Generat.* 11. *In corpore humor, in humore ſpiritus, calor animalis in toto eſt.* Non credam eandem eſſe ſententiam, etiam ubi dixero me credere. Loquitur enim Philoſophus de generatione ex putri. Quæ quid ad rem, quam agimus? Poſthæc occœptat defenſionem Gal. qui de hoc negotio non eadem docuerit. In diverſis locis, inquit, pro diverſa exigentia, non eadem opportuna videntur. At hoc quidem præceptum in artibus

locum habet: in scientiis non habet. Sed habeat ubique. Locus 8. *Sent. Hipp.* 7 vitiosus est, ut ostenderunt alii ante me. Alter, 12. *Meth.* 5 huc non facit. Aliud enim est, quærere ubi, & in quibus sint vires: & tradere differentias calidi innati. Quod si omninò coincidere contenderis, non valde pugnabo quidem: sed hoc monebo, Aliud esse judicandum ex hypothesi Galenicâ, aliud ex rei veritate. Quàm verò indignum est viro Peripatetico, In sanguine consistunt vires. Ergò sanguis est sedes calidi innati! Sanguis est sedes spirituum, qui sunt soboles Calidi innati, dicunturque non rarò & ipsi Calidum innatum. Interim apud accuratè loquentes, & in hac præcipuè controversia, distingui debent. Fieri enim non potest, ut cor eodem modo sit sedes calidi hujus, quo sanguis est. Et annon nugatio est, In spiritibus sunt vires! Idem enim est, ac si dicam, In spiritibus sunt spiritus. Ut finem faciam, venit huc tandem tota conclusio, Tria febrium genera sunt in triplici Calidi innati substantiâ. At verò cùm per rerum naturam fieri non possit, ut Calidum nostrum tam latè pateat, quàm latè patet triplex ordo partium Hippocraticarum: dici etiam non potest, legitimam esse hanc distinctionem febrium. Quid igitur? Mihi ita videtur. Subjectum febrium nonnisi impropriè dici Calidum nativum: propriè autem dici Cor, in quo calidum nativum, & è quo in universum corpus se expandit, etiam sub nomine Calidi, ut dixi. Inflammatis igitur *spiritibus* totius corporis, fit Ephemera. Et hæc flamma non est dissimilis flam̄æ illi, quam injecto in vinum igne videmus, aut etiam incensâ aquâ ardente dictâ. Inflammatis *humoribus*, qui sunt vehiculum spirituum, fit Putrida. Et hæc flamma omninò violentior est, quia unà cum spiritibus humores ardent, prębentque ignem stabilem. Inflammatâ tandem *substantiâ cordis*, fit Hectica. Et hæc flamma non potest non esse violentissima, licet tardi progressûs sit. Febris igitur rectè dicitur, Conversio caloris nativi in igneum, accepto vocabulo, ut dixi.

CAP. XX.

Contra Sebastianum Paparellam.

CUm magnum desiderium attulissem ad hunc virum: ecce tibi, præter opinionem ἄνθρακες ὁ θησαυρός. Re enim verà, si paucissima excipias, quæque curâ indigent, ut intelligas, nonnisi cento est, imperitissimè sutus. Et negligere erat animus, si ratio instituti, fidesque promissa ullo modo permisisset. Perstringam igitur potiora, quibus subjungam uberiorem explicationem eorum, quæ declarando negotio nostro servire videbuntur. Dividit is librum in tres partes, in quarum prima de igne, seu calido igneo agit; in secunda, de Calido naturali, seu illo, quod rebus compositis, quà mistis, quà animatis proprium est; in tertia, de præternaturali, ubi aliquammulta de putredine & febribus sunt. Principio secundi libri cùm ad rem venit, multa quidem Calidi significata affert: at quomodo in præsentiarum accipi debeat, ne verbo quidem docet. Ut mirer, quomodo subitò dicere possit, Quæ sit ratio actionis & reactionis? Quo respectu triplex, qui dicitur illi, calor, Cœlestis, Elementaris, Naturalis, nonnisi unus sit? Multò magis miror, Quâ fronte occipiat agere de igneo, æthereoque animatorum calore, (ita enim

enim loquimur) antequàm definitum sit, quis & qualis reverà ille calor sit? Neque enim satisfaciunt paucula illa, quæ dixi. Sed satisfaciant: quàm misera ibi est confusio inter calorem συμφυτον καὶ ἔμφυτον, subjectum & instrumentum, temperamentum & animam seu vitam! Quis enim non videt, debuisse illum ante omnia distinguere mistum ab animato, & posteà uuicuique tribuere sua? Sed parum hoc esto: quàm miserabilis est distractio Calidi in duas substantias, quæ differant inter se, ut perfectio & perfectibile! ut materia & forma! Hinc sunt omnia illa, quæ de substantia & accidente tot locis agit. Quâ in re illud inprimis ad stuporem usque miror, Substantiam & accidens de uno & eodem dici posse! Deinde & illud, Formam dici posse accidens! Mox illud, Calorem, ut accidens consideratum, esse temperamentum partium! Ex eodem fonte sunt, quæ seorsim de gradibus caloris, seorsim de gradibus humidi radicalis scribit, deque eorundem inter se commensuratione. Ex eodem, quæ seorsim de caloris refrigeratione, seorsim de humidi exsiccatione commemorat. Videntur autem hæc omnia nata esse ex sinistra accommodatione similitudinis ab igne sumtæ. Ut enim ignis, & pabulum ignis, duo sunt: ita putat heic quoque esse. Et est quidem ita, si rectè intelligat. Pabulum ignis nostri non est humidum, in quo fundatur: sed est ὑπέκκαυμα suprà dictum, succus alimentitius, ut ipse appellat, quo reficitur quidem, sed nunquam integrè, ut fusè docet. Quæ de Calidi nativi latitudine affert, ut vetera sunt: ita novum videtur esse, quod ex gradibus illis facit differentias specificas. Non novum, sed falsum est, quòd latitudinem illam, differentiasque, temperamentis adscribit. Commentitium est, species seu differentias illas esse quærendas in spiritibus, humoribus, & partibus solidis, & ita quidem, ut in singulis diversimodè sint, modò ut substantiæ, modò ut accidentia. Nugæ sunt, calidum, quod tribus his partibus inest, innatum seu nativum esse, quod ex corde influit, non innatum nativumve esse, sed influens: ex utroq; hoc calido fieri tertium quid, quod actuatum ille vocat, sæpiusculè inculcans. Et cogitur ipse, Cordi reddere suum honorem, cùm ait, Esse primarium membrum, esse sedem animæ, continere universale & commune instrumentum, calorem, qui principatum gerat in vivente ἀεικίνητος quippe illa οὐσία Galeno dicta, ἐντελέχεια Aristoteli, qui propter formalitatem, efficaciamque agendi, nomen formæ, & agentis retineat, & quæ sunt his similia. Cæterùm, ut promissa appareant, hoc unum fortè est, quod rectè traditum est à Paparella. Calor (docet) sive cœlestis appelletur, sive elementaris, sive naturalis, unus & idem est. Cœlestis aliquando dicitur, quatenus à superioribus lationibus omnia diriguntur. Rectiùs tamen Peripatetici, qui particularibus effectis particulares assignant causas. Quare, ut non negant vim & efficaciam cœlestium corporum in his sublunaribus: ita malunt effectum totum adscribere formis sublunaribus, quatenus perfectæ in se, numerisque omnibus absolutæ sunt. Hinc fit, ut calorem effectorem, magni opificis Dei in materiali hoc mundo materiale instrumentum, ut loquimur, Elementarem malint appellare, aut Naturalem. Elementarem, ratione formæ, aut, si ita vis, qualitatis in misto illo corpore prædominantis, sive aëria illa sit, sive ignea. Naturalem, subintellige, huic vel illi speciei, quod naturam hujus vel illius constituat. Hac in parte placet mihi, quod perinde

ac Turnebus suprà, caloris hujus ex elementis constitutioni negat satis esse unam aut alteram motionem, sed necesse esse, siquidem ad terminum illum, qui animæ proportionatus est, pervenire debet, ut per plures in gradu caloris differentias decurrat. Hunc terminum, quia nullum neque alimentum, neque medicamentum, extra vel intra corpus attingere potest: mirum etiam non est, quòd animal nullum immortale sit. Licet enim aliquid ab alimento accedit: non est tamen æquè bonum. Et sic quidem ille: qui in hoc posteriori sine dubio fallitur. Nihil enim prorsus illi accedit. Huic addere possis alterum. Si talis est calor noster, (vult dicere) sequitur, neque adscititium, qui ab Hippoc. & Gal. sæpe dicitur, neque igneum præternaturalem, qui in febribus est novam esse, alteramque Calidi nativi speciem: sed ipsummet Calidum nativum, ab eventu sic nuncupatum. Dicitur autem adscititius, cùm v. g. in Socrate adolescente acrior & vehementior apparet, quàm apparebat in eodem puero. Dicitur igneus, cùm gradum acquisivit ulteriorem, quo non ampliùs facit, quæ secundùm naturam solebat, sed oppositum. Sunt igitur iidem calores, inquit Paparella, radice, fundamento, subjecto, materiâ: sed differunt secundùm gradus, metasque gradûs, quam distinctionem formalem multi nominant, quod ex his actiones formaliter distinctæ exsistant. Quâ in re circumspectè agit Paparella, ut eximat se è numero illorum, qui formaliter differre volebant. Forma enim cùm det esse rei: quidni cum forma mutetur totum? Igitur ita se explicat, si rectè capio. Est terminus quidam præternaturalitatis, ut loquitur, intra quem si subsistat mutatio, bene est: sin, mors est præ foribus. Ut enim morbus non est, nisi partium viventium: ita Calidum nativum (hoc casu) dicitur igneum, quia plurimùm à statu suo decidit. Quemadmodum igitur manus morbosa, non amisit omnem actionem, alioquin mortua jam esset: ita calidum, versum in igneum, retinet aliquid nativi, quo tendit ad integritatem suam. Et hoc est, quod Cæsalp. ait 1. *Quæst. Med.* 5. Febrim esse τροπὴν, *conversionem* ad ignem, non ignem. Quod enim convertitur, partim est in termino à quo, partim in termino ad quem. Ideò operatio partim secundùm naturam Calidi innati est, ut coctio: partim præter naturam, ut putredo, &c. Ex quibus omnibus licebit tibi mitigare duriusculas quasdam locutiones: partim expedire difficultates, à quibus magni alioquin viri victos se fatentur, cùm responsiones aut explicationes afferunt tam longè dissitas.

CAP. XXI.

Contra Salustium Salvianum.

ET de hoc plura exspectabam quàm eventus docuit. Immò cùm multa malè apta invenerim, dicere haud possim, quidquamne boni offenderim! Initio cùm calorem ait esse duplicem, *Naturalem* & *Adscititium*, quorum uterque in corporibus sanis sit: statim impingit. Nunquam enim, vel ex Hippoc. & Gal. vel ex natura rei docebit, Eodem tempore utrumque in eodem corpore esse, quamvis eam audaciam ausit in sequentibus, seu videbimus. Mox, cùm tertium addit calorem, præternaturalem, tanquam reapse di-
stin-

stinctum à prioribus duobus: graviùs labitur. Ut enim pariter videbimus, adscribit illum Adscititio, contra omnem omnium veterum consensum. Deinde, cùm tacitè carpit morem illum, quo Calidum, seu substantiam, non rarò nomine qualitatis Caloris, appellamus: non videt bonus vir, quos sibi paret inimicos. Ad rem autem ubi venit, Calidumque innatum quærit in omnibus corporis partibus, quibus innascatur: ostendit, se ex secta potiùs judicare, quàm ex re ipsa. Dicant enim mihi vel ipsi duces gregis, si ἰχὼρ seminis masculi absumitur in partes spermaticas dictas, constituitque calidum vestrum innatum: quid in corde constituit calidum vobis dictum influens? Nec hilum valet, Cor, quatenus spermaticum, non minùs, imò magis accepisse, quàm reliqua spermatica. Cur enim hæc quoque non calent actu, perinde ut cor? Atque ut tecum agam, Salviane, si utriusque caloris eadem est origo, adeoque factus est, æquabiliter distributâ materiâ in omnes partes, itaque etiam cor: unde est differentia illa, quam ipsemet tradis, In partibus reliquis nonnisi paucum & debilem esse, in corde solo multum & valde intensum? Fortassis autem ab hoc loco non valde alienum fuerit disquirere, An reverà sit duplex calor! an, inquam, omnes partes ex prædominio caleant, propter rationem superiùs dictam, Quia vita consistat in calido? Mihi nulla omninò subest necessitas: imò contrarium est verius. Hoc finis ostendit, qui est causa causarum. Ossa v.g. debuerunt esse frigida & sicca, ut possint ferre corpus. Ad vitam verò facit, non calor ille, qui pars est materiæ: (alioquin mista omnia viverent) sed calor formalis, qui in sexu distinctis à mare est. Proptereà cadit jam alterum illud calidum, reditque res ad Cor, cujus calidum dicitur innatum, comparatione factâ cum iis, quæ extrinsecùs calefaciunt, non autem, quia cordi innatum sit, licèt reverà ita sit. Cadit etiam tota illa ratiocinatio, Cur Natura duplex fecerit calidum? Unum enim & formale tantùm est, illud, inquam, quod in corde hospitatur, indigetque aëris externi commercio pro sui conservatione. Huic cùm Galenus 1. *Aphor.* 15 tam disertè tribuat vim & formandi animal, & gubernandi: valde quàm miror, Salvianum dubitare, Utri hoc debeatur? imò audere affirmare, Galenum *loc. cit.* alteri tribuere! Ampliùs miror, illum innato suo calori tam favere, ut putet, Calorem cordis non posse edere ullas actiones, nisi à calore partium restringatur! Nimis enim quàm clara est doctrina Galeni, 1. *Usp* 9. ubi caloris partibus insiti ne mentio quidem fit: imò tribuitur ferè temperamento, quòd non necessariò calidum esse, quivis intelligit. Ut vel hinc etiam robur accipiat superior doctrina. Verumenimverò quia Salvianus totis viribus hoc agit, ut probet calidum illud suum: age videamus conatum. I. affert Galeni autoritatem, 1. *Artis*, 9. ubi dicat, Quasdam partes habere calorem innatum. Optârim ego mihi Argum quendam, cujus beneficio videam calorē illum! Dicit enim hoc tantùm, Quasdam partes habere insitas facultates, quibus seipsas regant. Sed & ubi videro ibi calorem, non deerunt exceptiones, heic non exponendæ. II. Non sine apparatu introducit rationem illam, cujus memini, Omnes partes vivunt, At vita consistit in calore. Nego ego vivere sine corde. Hujus enim ignis quamprimùm labascit, labascit etiam vita omnium partium. Hoc adeò indubitatæ experientiæ est, ut mirer, siquis hæsitare velit! Instat, Medici volunt, Calidum innatum partium esse

illarum temperamentum, At partes omnes differunt temperamento. Cedò mihi, non Medicos, sed Medicorum rationes, quibus id probetur, & habeo fortè, quod dicam. III. Cùm nutritio partis hujus sit alia, hujus alia, v.g. cùm os vertat sanguinem in os, caro in carnem: quo modo non debet id fieri à diverso calore? Dico, de temperamento res succedit, non autem de calore. Os enim quia frigidum est, ideò convertit sanguinem in substantiam frigidam: caro, quia calida, in calidam. IV. In paroxysmis febrilibus, in lipothymiis, videmus aliquando extrema frigere. Hoc fit ob retractionem, vel caloris innati, vel influentis. Non illius: fixus enim est. Ergò hujus. Partes verò illæ, quia non sunt destitutæ tum omni calore, (alioqui non viverent) oportet sit calor alius præter influentem. Ego hoc mirabor magis, quàm confutabo. Quis enim non videt, illum chordâ oberrare eâdem! Hactenus ergo nihil probavit. Porrò autem, cùm distinguit Calorem utrumque in accidens & subjectum: quàm infelix est! Cùm accidens illud, vel cœleste esse ait, vel aërium, quàm malè sibi consulit! Cùm subjectum innati quidem facit particulam aëriam & temperatam uniuscujusque partis similaris; influentis autem, spiritûs: quàm nihil videt! Novi ego, duo considerari in calido: sed calorem dici accidens non patiar, cùm sit forma ipsius, ne ipso quidem Salviano diffitente. Quatenus calidum cœleste sit, & quatenus aërium, sæpiculè jam dixi: verumtamen id non favet fluctuationi Salviani. Debebat enim se explicuisse, cum utris stare malit, Stoicis, an Peripateticis? Non dubito, singulas partes habere aliquid aërii & temperati: verùm id ad σύμφυτον θερμὸν pertinet, de quo heic non agitur. Spiritûs esse caloris influentis subjectum, quæ auris ferat? Spiritûs enim sunt idipsum calidum flumen, quod è corde subinde erumpit in universum corpus. Eos autem habere fundamentum aliquod in corde, quis ambigat? Ne Salvianus quidem, si bonâ cum ipsius gratiâ impetrare possemus explicationem sententiæ propriæ, Febris principale & adæquatum subjectum esse cor. Nam quo modo calor præternaturalis ex corde diditur, eodem naturalis quoque. Sed istud quidem suprà vidimus: Nunc quoniam inscii quasi à calore naturali ad adscititium & febrilem descendimus: operæ fuerit pretium considerare, quid novi dicat noster! Primùm operosè docet, Adscititium proportione quadam respondere innato singulis partibus: sed ita, ut hujus quidem origo sit ex aëre & aquâ, illius autem ex igne & terra. Quod cùm merè voluntarium sit: nescio equidem, dignarine debeam refutatione! Ita enim se habet res in doctrina Hippoc. & Gal. Calor adscititius opponitur, non calori partibus insito: sed influenti cordis, ut isti loquuntur. Rursus, oppositio est, vel in statu sanitatis, vel in morbis. In statu sanitatis, ille dicitur calor acquisititius, qui progressu ætatis acrior mordaciorque apparet, cùm in pueris esset mitior, ratione multæ humiditatis, à qua obtundebatur. Et sic generatione posterior est: non quòd alius & numero diversus sit introductus. Cumque, quoties de hoc sermo est, referatur disputatio ad calorem illum, qui actu percipitur in animalibus, & quidem sanis; is verò indubitanter fit ex corde: quorsum aliò imus! In morbis ille vocatur adventitius, qui fit aucto gradu caloris influentis in tantum, ut actiones lædantur. Hic verò cur non dicatur igneus, & præter naturam? Idipsum verò cùm, judice ipsomet Salviano, fieri non possit, nisi ac-

censo

censo calore illo cordiali: quid muginamur? Sed ita homines sumus, machinamur subinde aliquid, ut videamur sapere præ aliis. Ita Salvianus, cùm præ oculis haberet argumenta, quæ persuadent, calorem febrilem esse distinctum quid à calore naturali; grave autem esset inducere tertium quoddam caloris genus, quamvis interim reverà inducat: refert calorem febrilem, non ad naturalem, sed ad adscititium. Nos, si larvam ei ademerimus, docuerimusque, Quo modo febrilis à naturali sit distinctus, & non distinctus! fortassis nullo negotio destruemus posteà novam illam opinionem. Quamvis igitur ita sit, Calorem febrilem distingui à naturali, non nominibus tantùm, sed & operationibus: non sunt tamen diversi subjecto. Ut enim modò ex Paparella docui, Caloris nativi certus est gradus, ultra quem si eat, quia jam non agit ea, quæ agebat, cùm in gradu suo esset: dicitur præter naturam. Auctus enim, ut loquitur is, quem produxi, præter suam naturam, eo ipso fertur extra justam metam, ut cùm secundùm naturam agere non possit, agere cogatur præter naturam. Tum verò, quia per actionem illam rumpitur nexus mistionis, temperieique, in quo, tanquam in solio proprio consistit calor naturalis: ne vita quidem superesse potest. Quamdiu igitur vita adest, tamdiu dici potest naturalis, ratione scilicet illius particulæ, quæ superest de naturalitate ipsius, ratione cujus etiam coquit, expellit, facit omnia, quæ pro salute individui sui facere potest. Ut dici jam debeat, Calor febrilis distinctus est à naturali: quatenùs fiunt ab illo quædam, quæ non fierent, si natura bene se haberet. Non est distinctus à naturali: quatenùs idem subjectum manet, quamdiu vita manet. Non potest autem esse obscurum cuiquam, dici hæc omnia de calore cordis, non autem de calore partium, pro quo Salvianus anxiè laborat. Quo ipso concidit prima ratio ipsius, Impossibile est, calorem febrilem ad naturalem referri, cùm subjecto differant. Nego enim differre, nisi sus ratione Medicis omnibus acceptissimâ. Calor febrilis perinde subjectatur (sic ille loqui amat) in corde, ut naturalis. Cur autem cum calore adscititio non possit esse idem febrilis, ratio alia est, non minùs Medicis grata, Febris hoc modo non esset morbus cordis. Facilè etiam diluitur altera ratio, quæ nititur eodem fundamento, quòd calor naturalis subjecto differat. Non minus enim, imò majus symbolum est inter naturalem & adscititium. Imò, cùm adscititius hoc sensu planè sit incognitus veteribus: quomodo illi cogitare potuerunt de symbolo seu affinitate? Locus Hippoc. ex 4. *in 6. Epid.* 25. planè pro me est. Opponit enim calorem igneum, acrem, mordacem illi, de quo Hippoc. 1. *Aphor.* 14. locutus erat. Is verò nativus est, ut constat. Quòd si Adscititium quoque nominat, debet id ex Galeni mente, non alterius cujusdam explicari. Idem planè judicium est de altero ex 5. *in 6. Epid.* 5. nisi quòd adscititii ibi non fit mentio. Quòd si 4. *Aphor.* 37 tanquam diversa concipit, τὴν ἔμφυτον, καὶ τὴν πυρετικὴν θερμασίαν: leniendum id potiùs benignâ interpretatione, quàm novum struendum dogma, quod cum aliis locis omnibus, ipsaque rei naturâ pugnet. Cæterùm, quid responderi possit ad gravissimas difficultates, quas patitur hæc opinio: ipse viderit. Meâ enim nihil interest. Hoc reticere non debeo, μεγαλαυχίαν hanc desinere in inanem quæstionem Logicam. Concedit enim, febrim fieri non posse, nisi accenso per consensum calore cordis. O fortia pectora bello!

CAP.

CAP. XXII.

Contra Jacobum Schegkium.

TAntò accuratiùs cum hoc agendum est, quò diligentior fuit in investigandâ veritate. Non tantùm enim disputavit de Calido & humido nativis, anno 1572. sed & septennio pòst scriptum satis fusum de iis edidit. Quin non contentus hoc ipso, fortassis, quia posteriùs aliquid vero affinius viderat, de Caloris vi & efficaciâ, anno 85. iterum commentatus est. His quo minùs acquiescam, facit ipsus, qui negat, ulli fidem esse habendam de rebus controversis, si necessariis argumentis & demonstratione non probet, quod defendendum susceperit. Imò, licèt verum sit conclusum fortassis: si hypotheses quoque non sint veræ, solidæ & consentaneæ, non esse admittendum illud verum. Atque ut eo ordine, quem ipse mihi præscripsi, progrediar. I. Videtur in ipsa inscriptione cespitâsse. Cùm enim apud universos homines nonnisi unum tale calidum sit: unde huic soli multitudo? Novi, qui putent, versari in eorum errore, qui calidi & humidi diversa volunt esse subjecta. Verùm, exculpat se iis, quibus docet, Cùm unum συμφύσις sit, atque idcircò respectu sui ἀπαθὲς, non posse seipsum perficere, &c. Ratio igitur inscriptionis fuit, Cùm Philosophus acutissimus videret, duo esse in corpore calida, alterum σύμφυτον, alterum ἔμφυτον: de utroque conjunctim voluit agere. Sed reverà licèt ita sit: non est tamen σύμφυτον in omnibus partibus tale, quale ἔμφυτον, calidum, inquam, & humidum. Si enim, ut ipsemet ratiocinatur, ignis, respectu cæterorum elementorum, habet se, ut efficiens; efficientem autem semper movet finis: utique fieri non potest, ut omnes partes sint calidæ & humidæ. Unde enim corpus habebit robur? Nec hilum valet illud, Calidæ sunt κατὰ πάθος. Sed sit: quid fit de humiditate? Quæ ratio fortè fuit, cur in posterioribus curis ista mutârit. II. Debetur quidem penè soli & uni Schegkio hæc solida laus, quòd calorem σύμφυτον ab ἐμφύτῳ rectissimè secreverit: sed nescio, an in omnibus assecutus sit scopum. Ita est: Calor σύμφυτος nihil aliud est, quàm elementum ignis, quod congregat homogenea, & disgregat heterogenea, ut Arist. docet, non tantùm 1. *Cœl.* 8. *t.* 74. sed & 2. *Gen. & Corr.* 2. *t.* 8. facitque, ut ex omnibus elementis unitis fiat substantia quædam, mistum quoddam, tamdiu durans, quamdiu calor ille, qui in subjecto suo φύσις, *naturâ*, inest. Est autem calor simplex, quia ut pars concurrit ad constitutionem misti. Est etiam non vitalis, quia est mistorum, quà mista sunt. Et est ille, qui introducit σύμφυσιν, *primam elementorum compositorum unitionem seu conjunctionem*, per quam quæ facta sunt, συμπεφυκότα dicuntur, ὁμοιομερῆ, &c. de quibus in libro de Partib. similarib. abundè locutus sum. Huic συμφύσις (ἕξιν, etiam vocant, *habitum*, quia unitate hac introductâ cessat motus & pugna elementorum) opponitur in animatis συνέχεια, quâ ex multis similaribus fit unum dissimilare, quod ὄργανον, *instrumentum* vocamus. Hæc & alia, quæ eruditè proponit ille, de calore συμφύτῳ ita se habent: at in calore ἐμφύτῳ, quem illi opponit, multiplex est error, nisi ipse erro. III. Facit enim tot ejus species, quot σύμφυτα. Quod est, quemadmodum tot sunt calores

lores σύμφυτοι, quot partes similares: ita tot vult esse calores ἐμφύτους. Nimirum in hoc capitaliter errat, quòd, ut Synesius alicubi loquitur, κλώθει ἀσύγκλωστα, *connectit ea, quæ per rei naturam connecti non possunt*. Hoc ita intelligi volo. Cùm Arist. demonstrârit, ex corporatura seminis non constitui ullas partes, sed absumi illam in substantiam cordis, & constituere calidum nativum; cùm Galenus docuerit, ex corporatura seminis fieri omnes partes solidas, exceptâ carne: conjungit ille has duas sententias, & in partibus, perinde ac in corde, quærit calidum nativum. Verumenimverò, cùm ne sic quidem satisfacere posset, vel veterum autoritati, vel rei naturæ (loquuntur enim illi subinde de calido per corpus diverso, quod spiritum vocant: testetur verò experientia, subinde illud mutari in corpore) docet: Duos esse calores, quorum alter in corde & omnibus solidis sit, dicaturque ἔμφυτος, *consubstantialis, radicalis*, ἀρχαίγονος, *primigenius, balsamus vitæ, tinctura, &c.* alter in sanguine, vocaturq; ἐπίκτητος, *complexionalis, influens, &c.* qui φύσει quidem insit, (ratione totius corporis, puto) simul tamen παθεῖ quoque, quando sanguis non ex se calet, sed ex corde. His addit tertium, febrilem, qui est παρὰ φύσιν, *præter naturam*. At verò in veteri Schola nonnisi unum est calidum, cujus fons quidem & substantia in Corde solo est, ubi etiam à substantia nomen habet; fluvius autem in omnibus partibus, diciturque *Spiritus*, nomine ab ipso quoq; recepto. Et hoc sensu Innatum & Influens fit idem, quamvis longè videantur à se invicem abesse. Ἐπίκτητος autem quàm longè alius est, ceu vidimus! De febrili pariter diximus, quod res est. IV. De origine hujus calidi subtilitates affert, nescio an satis mihi intellectas: Primo enim & summo loco Animam ponit, quæ in formando animali utatur, tanquam instrumento, calore quodam ἐμψύχῳ, *animali*, qui calor sedem suã habeat in corpore quodam cœlesti, quod αἰθερῶδες vocat, & sit ἄυλον, *æthereum, & ab omni contagio materiæ alienum*, putatque esse illud Aristot. ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ, hoc demum uti calore ἐμφύτῳ, qui sedem suam, tanquam in subjecto, habeat σύμφυτον, qui ἔμφυτος sit elementaris, & è quo, tanquam ex materia, formetur totum corpus. Calorem illum corporis αἰθερώδους vocat πλαστικὸν, λόγον πλαστικὸν, δύναμιν πλαστικὴν, quam, formato animali, dicit disparere, ἄυλον quippè, fieri autem proximum animæ instrumentum calorem ἔμφυτον, in partes tributum, qui sit sedes formæ ἐνύλου. Hæc, si rectè capio, mens ipsius est. In quâ magni viri hoc inprimis desiderant, quòd frustrà multiplicet entia. Quorsum enim introducit actum in semine incorporeum, quique dispareat posteà: cùm actus corporeus permanens sufficiat operi? Neq; enim metuere debet, ne, quemadmodũ corpus cœleste non recipit magis & minus, ita etiam nõ recipiat corpus analogum cœlo. Omninò, in semine est corpus illud cœlo analogum, & quemadmodũ semen totum format animal: ita totum fit calidum nativũ, sedesq; proxima animæ. Quòd si totum semen est elementare, ut docet: in semine tamen est corpus quoddam cœleste, cui generatio adscribi debet: nescio equidem, quo modo nõ propriâ absurditate sibi obstrepat, ut de Fernelio loquitur! Ita, si seminis calor est ex συγκρίσεως, *concremento* elementorum, & calor ille est consubstantialis συγκρίσεως illi, ut loquitur: quomodo calor ille est præter naturam? non in sua, sed in aliena materia? Intelligo equidem, calorem esse in sua materia, quatenùs semen

constituit; in aliena, quatenùs calidum illud semen transfertur in aliud corpus, quod informat: sed non intelligo, quomodo materia corporis v. g. humani possit dici aliena semini humano. Nisi fallor, deceptio inde est, quòd calor ἔμφυτος habetur pro contrario τοῦ συμφύτου, ut quæ huic conveniunt, illi non conveniant. At enim disparata sunt, non contraria. Quare, si σύμφυτος inest φύσει: non subitò ἔμφυτος inest πάθει. Licèt enim hoc illi sit commune cum calore illo, qui κατὰ πάθος, ἢ κατὰ συμβεβηκὸς dicitur, quòd extingui possit, salvâ manente συμφύσει corporis, in quo est: non tamen hoc illi commune est, quòd quemadmodum ille, qui v.g. in aqua est, in ferro, in carbone, in aliis calefactis, non calidis, est in aliena materia, ita heic quoque sit. An homini docto umbram fecit calor ipsius influens, qui reverà in aliena materia est? Error enim fœcundus est. Dico autem, In aliena materia, respectu cordis. Oportet enim distinguere perfecta ab imperfectis, distincta in sexûs à non distinctis. Illa, quia constant unâ συμφύσει, pereunt etiam uno modo, soluto scilicet calore illo συγκρίνοντι καὶ συνορίζοντι τὰ ὁμόφυλα, ut Arist. loquitur. Hæc, quia præter σύμφυσιν, habent aliud quid & superius, calorem ἔμφυτον, pereunt etiam duobus modis. Ut enim gradûs requiruntur ad esse: ita requiruntur iidem ad non esse. Quare, quia calor σύμφυτος, docente ipsomet Schegkio, est infra ἔμφυτον, & quasi instar materiæ: perire potest alter absque altero, ita tamen, ut necesse non sit, alterum propterea esse in aliena materia. Primò enim perit εἶδος, quod est ab ἐμφύτῳ, posteà μορφή, quæ à συμφύτῳ. Huc facit, quod ipsemet distinguit inter calorem sensilem, & non sensilem, inter vitalem & non vitalem, inter animam & naturam, inter animata & mista. Cumque sensilis seu vitalis omnis desideret οἰκείαν καὶ ἐσχάτην ὕλην, *propriam, eamque ultimam materiam*: quo modo possit illa dici aliena? Ut enim in naturalibus seu mistis calor copulans adeò est proprius, ut qui eum expellit, dicatur alienus: ita in animatis calor informans, non simplex quidem, ut ibi, sed compositus, tam est materiæ suæ proprius, ut alibi, quàm in sua materia, vel esse non possit, vel non ita commodè. Hoc tamen interest, ut σύμφυτος solam facit σύμφυσιν: ita ἔμφυτος σύμφυσιν καὶ συνέχειαν. Ita soluto συμφύτῳ perit simul ultima materia, quia compositio non nisi rudis est: at soluto ἐμφύτῳ non priùs solvitur ultima materia, quàm superveniat putredo, quæ solvit quoque σύμφυτον, qui in sanguine materno præfuerat. Nempe, ut mas & fœmina concurrebant ad hominem, & mas quidem potiori ratione: ita calor, qui à mare, primus interit, quem sequitur ille, qui à fœmina. Et hæc hactenus: quæ quia retrò nos tulerunt ad sedem calidi innati, age, inspiciamus illam denuò. V. Substantiam calidi sui ait *in θ.* esse, aut in spermaticis, aut in sanguineis. Quo quid timidius! quid à tanto Philosopho alienius? Confirmatior igitur factus, & in spermaticis esse ait, & in sanguineis. Sed cùm æqualiter dicere vix posset, propter ea, quæ dixerat alibi de humore spermatico in partes abeunte: In utris, quærit, præcipuè est? In spermaticis. Quia (addit) sunt priores γενέσει καὶ φύσει, cùm sanguineæ nonnisi παρεγχύματα sint. Hanc si fictam hypothesin esse dicam, postulatumque quo rudes & incauti decipiuntur, loquar ex ipsius ore. Quin si dicam, ex semine non posse confieri partes ullas, utar ipsius proprio dogmate, quod *principio libri de Caloris vi*, non obscurè, sed signifi-

can-

cautiſſimè proponit his verbis: Calor σύμφυτος dici conſuevit, quòd σύμφυσιν contrariarum qualitatum, elementorumque efficiat, mixtione unum aliquid conſtituens, ut actio & paſſio, alteratioque deſinat ac terminetur iſtâ συμφύσει. Et mox: Ipſa hoc modo generata ſubſtantia, propter unitatem συμφύσεως, ἀπαθείας particeps eſſe dicitur, propterea quòd ipſum à ſeipſo nihil pati poſſit, quoniam agens & patiens eſſentialiter inter ſe diſcrepant, nec unum per ſe conſtituere poſſunt. Cùm autem ipſum unum, causâ ſubſtantiæ & συμφύσεως à ſe ipſo eſſentialiter non poſſit differre, ſequitur ex neceſſitate, ut, quod unum conſtituitur συμφύσει, ac formâ ſubſtantiali, ipſum à ſeipſo alterari aut moveri nullo modo poſſit. Et: Nihil, ex forma & materia conſtitutum, mixtumque ex elementis, internam cauſam efficientem ſuæ corruptionis & alterationis habere poteſt. Omninò enim neceſſe eſt, ut quæ agunt & patiuntur, δυνάμει ſint prædita, unum actionis, alterum paſſionis, quæ neceſſe eſt, ut ſeparata ſint, & ut nequaquam unum aliquid συμφύσει conſtituant. Et denique: Duo ſunt principiorum genera in omnibus rebus, ποιητικὸν καὶ παθητικὸν, quorum alterum ab Ariſt. *Metaph. θ.* deſcribitur, quòd ſit mutans in alio, quatenùs aliud. Ex his formo tale argumentum, Quodcunque συμφύσει eſt unum, non poteſt in ſe invicem agere: Semen maſculum eſt unum συμφύσει Ergò Hoc argumento cùm planiſſimè concidat altera quæſtionis pars, πότερον ἡ γονὴ μηδὲν μόριον ἐστι τοῦ γιγνομένου κυήματος: reſtat altera, διαλυεσθαι καὶ πνευματοῦσθαι. Cùm enim habeat rationem efficientis, ut docent ipſimet: quomodo ſimul patientis habebit? maximè ſi ſeparata eſſe debent agens & patiens? Si ergò διαλύεται καὶ πνευματοῦται in partes: fitne æqualiter in omnes? Nam hæc ſupereſt illis fuga. Ego ſuperiùs oſtendi, non niſi in cor διαλυεσθαι. Quâ in re conſenſum habeo ipſius Schegkii *in poſterioribus curis, Calor* ἔμφυτος, inquit, *proprius eſt cordi.* Et: *Caloris* ἐμφύτου *principatum ſtatuimus eſſe in corde, unde cum ſpiritu vitali per arterias in univerſum corpus diffunditur, &c.* Quo ipſo ſi non refutavit priora illa, Eſſe quidem calorem ἔμφυτον in omnibus ſpermaticis; inter omnes autem ſpermaticas cor eſſe calidiſſimum & humidiſſimum, utriſque ἀρχηγόνοις qualitatibus: age videamus alia. E ſemine quia ſunt partes, calidæ ſunt, inquit. Itane? Ergò cerebrum eſt calidum? Ergò nervi ſunt calidi? Ergò membranæ calidæ ſunt? Ergò oſſa calida ſunt? Quid dico autem, Non ſolùm calidas, ſed & humidas eſſe oportet, Si ſimilitudo inter illas & cor eſt: quod quis auſit dicere, qui frontem habeat? *Humor ſpermaticus*, inquit idem, *non eſt ipſum* θερμὸν ἔμφυτον, *ut quod conſubſtantiale ſit partibus ſpermaticis, adeoque materia: partes autem ſpermaticæ ſunt ſubjectum* τοῦ θερμοῦ ἐμφύτου. Nimirum ita in lucem protrahere oportet σκοτεινὸν illum! Si enim *in θ.* Materiam ſimilarium partium vernaculam & ultimam, habere in ſe λόγον οὐσιώδη δυνάμεως, manifeſtum eſt, quo præſente animetur corpus, &c. Hinc ita infero, Si partes ſpermaticæ ſunt ſubjectum calidi nativi, quomodo ſimul materia? Si materia, quomodo ſimul ſubjectum? uno & eodem reſpectu? Ampliùs, ſi humor ſpermaticus conſtituit calorem σύμφυτον, quid conſtituit ἔμφυτον! Si uterque in eodem ſubjecto eſſentialiter eſt, quo modo à ſe invicem diſtinguuntur? Scio, quid dicat, σύμφυτον eſſe ex ſemine, ἔμφυτον ex ſanguine. Id verò quo modo quadret cum poſitis principiis, neſcio.

ſcio. Scio, quomodo diſtinguat ἔμφυτον partium ſimilarium, ab αἰθερώδους illo corpore, quod ſit organicarum. Neſcio pariter, quibus oculis viderit αἰθερῶδες illud corpus ἔμψυχον, ut vocare ſolet, diſtinctum à calore nativo. Sed ſit ita, ſit, inquam, calor ἔμφυτος, non in corde tantùm, ſed in omnibus ſpermaticis: quid cauſæ dicemus eſſe, cur partes illæ abſque cordis calore non agant! Siquidem calor ille eſt proximum animæ inſtrumentum. Ἐπίῤῥυτος, inquit, ſeu *influens cordis calor; & proprius cujusque partis ἔμφυτος, vegetationis causâ exſiſtunt, & nutritionis. Nempe, utrisque unum εἶδος cauſæ conſtituentibus.* Heic quis non agnoſcit calorem actuatum Paparellæ? Et cur non addit duobus illis caloribus tertium, σύμφυτον? Quin, cur non potiùs ex ἐμφύτῳ (quatenus ille in corde ex ſanguine facit ſpiritus vitales, qui in partes influunt) & ζυμφύτῳ, facit calorem illum perfectum! vel ideò, quia ζύμφυτον ſubjici τῷ ἐμφύτῳ non diffitetur? Sunt hæc ipſius verba, *de Cal. VI, 2. Differt ſpiritus vitalis* (hunc calorem ἐπίῤῥυτον, *influentem*, ἐπίκτητον, *adſcititium, complexionalem*, ſeu *calorem temperamenti* ſolet vocare) *à reliquis duobus caloribus, in corpore animato exiſtentibus, quorum alterum ζύμφυτον alterum ἔμφυτον vocavimus.* Ἔμφυτος *eſt, qui generat vitalem ſpiritum: ſed* ζύμφυτος *eſt, quem ſpiritus vitalis quamdiu calefacit, tamdiu corpus illud, in quo eſt calor* ζύμφυτος, *vivere & vegetari dicitur.* Hæc quàm hoſtiliter pugnant cum prioribus, *in de Cal. & hum. nat.* effatis: tam propè accedunt ad veritatem. Imò ſunt ipſiſſima veritas, ſi exiguam verborum mutationem non reſpuas. Nempe, ſpiritus vitalis non eſt peculiaris calor: ſed eſt, ut ſæpe locutus ſum, ſoboles ἀρχαιογόνου illius, in corde ſtabulantis, quam à matre ſuâ adeò non removebant veteres, ut eodem nomine vocarent. Licèt igitur ἐπίκτητος quodammodo dici poſſit, quòd videlicet partes ab illo calentes, πάθους dicantur calére: abeſt id tamen longiſſimè à veterum loquendi conſuetudine, inducitq; novitates non inſuper habendas. Quæ cauſa potuit eſſe, cur ipſe Schegkius *l. c.* φύσους calidum eſſe concedat, ut ignis eſt. VI. Patet ex his, quantæ ſint tenebræ apud tantum virum de ſede ſeu ſubjecto calidi: non minores ſunt de quæſito illo, An augeri poſſit, ſeu reſtitui, more aliarum partium? Primùm diſtinctionem parat, docetque, Duos poſteriores ſuos calores, Influentem & febrilem, poſſe augeri & minui: primum illum ἀρχαιογόνον non poſſe reſtitui ullâ aliâ φύσεως, eo ipſo quòd primus ſit. De hoc ejuſdem verba ſunt: *Ipſum ſeipſum, idem numero exſiſtens, melius & perfectius reddere nequit, cùm ipſum à ſeipſo, ut cauſa & effectus, non differant.* Et mox: *Carens alio principio, quo perfectius poſſit effici, & ipſum ſeipſum non poſſit efficere: ſequitur, ut nec augeri, nec deperditum in integrum reſtitui poſſit.* Et ne tu dicas: Parum referre, ſi à ſeipſo inſtaurari non poſſit, modò ab alio poſſit: accipe hæc alia ejuſdem. *E ſanguine generatæ carnes abolitæ renaſci poſſunt, ac in integrum reſtitui: ſed ſubſtantiæ è ſpermatica materia generatæ, renaſci aut conſolidari nequeunt.* Et mox: *Nativa humiditas duplex eſt, una carnoſæ ſubſtantiæ, altera fibroſæ. Illius detrimentum denuò reparari poteſt: hujus nutriendo reſtitui non poteſt.* E quibus altera apparet diſtinctio, quæ confirmat prius effatum, Calidum ſpermaticum reſtitui non poſſe. At verò, ſi materiæ προςέξεις nutritionis duæ ſunt, nempe ſpermaticus hu-

mor:

mor,& ſanguineus, uterque participans aqueo & terreo elemento, ob ſoliditatem partibus neceſſariam: mireris, Cur calidum ſpermaticum non æquè reſtitui poſſit, ut ſanguineum? Age verò, quod eſt illud ſanguineum calidum? Si ſub triplici caloris ſpecie comprehendi debet, non video ubi eſſe poſſit, niſi ſub ſecunda. Hunc enim vocat ἐπίκτητον, temperamento, intelligo, quod eſt, ut loquitur, *proprium* πάθος *Naturæ* ſeu ſubſtantiæ illius, quæ nos formavit. At hunc calorem vocat etiam influentem, & ſpiritum vitalem, quòd beneficio ſpiritûs hujus calor ille præſtetur toti corpori. Quo verò modo hæc duo idem ſunt, Refici deperditam ſubſtantiam carnoſarum partium, & Spiritus vitales abſumtos reddi? Nempè de ſpirituum perpetuâ reſtitutione adeò nemo dubitat, ut valde infantis ſit, inſtituere de illis quæſtionem: de ſubſtantia dubium eſt. Hanc cùm dirimis, ô vir eximie, cum Galeno in ſpermaticam & ſanguineam, nimis longas ambages nobis texis, quas ſine filo Ariadnæo ne tu quidem ipſe emetiaris. Si enim de ſubſtantia certus eras, cur novam toties inculcas diſtinctionem inter quantitatem & qualitatem? *Conſideramus*, dicis, *in calido nativo ratione, & quà* σωματοειδὴς *quædam* οὐσία *eſt, & quà eſt qualitas quædam, vel accidens. Ratione illius, majus & minus non dicitur eſſe: ratione hujus recipit magis & minus, quatenùs in aliis atque aliis individuis, in aliis atque aliis ætatibus perfectius & imperfectius eſt.* Quid hoc rei eſſe dicam? Volebam mihi dici, quatenùs in uno aliquo individuo reſtituatur, ut perennare poſſit: tu dicis mihi latitudinẽ ejus ſecundùm individua? Imò, inquis, in ſequentibus doceo, In uno individuo ſemper decreſcere qualitatem. Agnoſco: ſed ego exſpectabam reſponſum de quantitate. De hac, inquis, pariter docui in ſequentib. foveri non niſi humido aqueo, & hoc quidem in prima ætate tantùm: at verò, quia calor procedente ætate fit igneus, fomentũ illud obeſt potiùs quàm proſit. Conſumit enim hac ratione, & id quod naturale erat, & id quod appoſititium. Et hoc declaravi exemplo vini, cui aqua ſubinde affunditur, ex Ariſt. 1. *Gen. & Corr. 5. t. 42.* Legi equidẽ, putoq; huc facere illa in poſterioribus, Augeri aut refici ſimili, aut etiam majore quantitate poteſt: ratione autem qualitatis, quocunq; gradu diminutũ fuerit, irreparabile exſiſtit. Huc ſpectant illa quoq; in prioribus. *Qualitas nullum habet incrementum ad perfectius, & detrimentum humidi nativi tam nõ poteſt amiſſum reſtitui, quàm nullo detrimento affectum non poteſt augeri. Alioquin, ſempiterna vita animalis eſſe poſſet, ut Ægyptio Sophiſtæ viſum fuit.* Mihi omnia hæc merè voluntaria eſſe videntur, nullâ quippe, ne probabili quidem ratione firmata. Nam quod ſolùm ſupereſt, ut cauſa dicatur mortalitatis: ea æquè bene dici poteſt, ſi nihil accedere dicam. Imò ſententia hæc melior eſt illâ, quæ Naturæ objicit ſtoliditatem. Auget enim calidum, ut perſſundet. Ego verò dico, ne tentat quidem, quia fruſtraneam operam ſumtura erat, & contra ſuum illud inſtitutum æternandi ſpecies rerum per generationem. Hoc ipſe Schegkius profitetur, cùm negat, carére alio principio quo reſtitui poſſit, non poſſe augeri, etiamſi nullo detrimento ſit affectum, &c. Hoc ipſum quomodo cohæreat cum auctione illa aqueâ, de qua dixi, non video! Multo minùs, quei dicere poſſit, Durabile non eſſe, etiamſi conveniens ὑπέκκαυμα nunquam ei deſit! Ejus rei tres affert rationes, ſi bene numero, quas obiter libet inſpicere. *Debuit*, inquit, *ſiccius elementum adeſſe, ut ani-*

mal habeat robur. Hanc primam rationem ex Galeno eſſe, 1. *San.tu.*2. paret. At verò pertinere ad calorem σύμφυτον, non ἔμφυτον, ſuprà ego oſtendi. Hoc tantò acceptabilius eſſe debet, quò verius eſt, partes ſolidas ex ſanguine fieri, non ex ſemine. Secunda ratio eſt, quia *calidum eſt in aliena materia: ideò ſemper abſumit pabulum ſuum.* Hanc ego nunquam intelligere potui. Si enim comparatio bene habet, (ut habet, ex θ.13.) dici debet, Quemadmodum ignis non eſt, ſed ſemper fit; deſinit autem eſſe, cùm deſtituitur alimento: ita Calidum hoc. Quemadmodum igitur ignis pabulum in ſe non habet, ſed quærit foris: ita calidum non abſumit ſeipſum, ſed ſanguinem, in quem agere natum eſt. Et quei poſſit in ſe agere, cùm unum συμφυοῦς ſit, ut Schegkius ipſe nos docuit modò? Durum etiam valdè eſt, Calidum hoc eſſe in aliena materia! Quæ cauſa eſſe poſſit, cur in poſterioribus ad Juriſconſultorum *Quaſi* diverterit. Sed ſive reverà ſit in aliena materia, ſive quaſi in alienâ materiâ, ſiquidem materia illa eſt ſubjectum ipſius: ne per Schegkium quidem integrum eſt nobis hæc dicere. Tertia cauſa eſt, Quia *ſemper repatitur à materiâ in quam agit.* Hæc aliquid momenti habet, ſi ita intelligas, ut heic propono. At ſi de propria materia, de proprio ſubjecto, tolerari non debet. Omninò eſt altera illa & externa cauſa, quam dixi pertinere ad ὑπέκκαυμα Hippocraticum. Sed jam ſenſim deſcendimus ad VII. ſeu ultimum, An Calidum hoc ſeipſum conſumat? Heic iterum diſtinguit cum Alberto Magno, Zimara, aliis, ut intelligo, Calidum, quatenùs eſt animæ inſtrumentum, eatenùs eſt συστατικὸν, facit & ad conſtitutionem, & ad conſervationem individui: quatenùs concretum quid ex elementis, eatenùs eſt ἐκστατικὸν, corrumpit individuum. Heic nihil magis in votis habeo, quàm intelligere, quo modo ſe ipſum corrumpat, ideò quòd elementare ſit! Certè docuit ille tanto cum apparatu, & in priori, & in poſteriori ſcripto, Quæ unum ſunt συμφυοῦς, eſſe ἀπαθῆ, adeoque mutationem omnem fieri ὑπ' ἄλλου, ἢ ἄλλο. Mihi lubet ita jam argumentari, Calor plaſticus generat tantùm, non corrumpit (ſunt ipſius verba: quæ ita ego ſequor.) At calor plaſticus reverà non eſt alius ab innato. Ergò. Voluit, credo, ſe expedire, cùm in poſteriori libello ait, Calidum innatum quodammodo eſſe ſimile ardori flammeo, quodammodo diſſimile. Diſſimile quidem, quatenùs hoc calidum eſt inſtrumentum animæ: ſimile autem, quatenùs & ſe, & calorem σύμφυτον peſſumdat, ob neceſſitatem materiæ, quâ agens & patiens inter ſe conflictantur, tanquam contraria. Sed profectò incidit in eaſdem Syrtas. Licèt enim avertat à ſe abſurditatem, cùm actionem calidi ἐμφύτου ait eſſe in σύμφυτον: tamen, præterquàm quod non probat illam, toties repetit actionem ἐμφύτου in ſe, ut cœci ſit velle probabilem excuſationem comminiſci ex his. Et quæ eſt neceſſitas materiæ, loquentibus de uno συμφυοῦς? de uno, quà unum? Tandem ad Hippocraticum illud, à Galeno laudatum *in lib. de Maraſmo* venit, & explicat è ſuperiori diſtinctione. At verò quia diſtinctio futilis eſt; locus ipſe à Galeno reprobatus: non eſt, cur verba cum illo commutemus. Hoc tamen reticendum non eſt, Magnum robur ponit in illo Hippocratis, περὶ σαρκῶν (in poſterioribus, vitio ſcribæ, eſt *de Natura pueri*) ὁ δὲ αἰὼν ἐστι τοῦ ἀνθρώπου ἑπταήμερος, *quaſi intra ſeptimum diem Calidum ſeipſum comedat.* At ille ſcire debebat ex Budæi *Comm. in Græc. ling.* ἡμέραν ſignificare aliquando Ætatem. Quod quia latè deduxit Talentonius 4. *Recondit.* 2. deſino plura.

CAP.

CAP. XXIII.

Contra Andream Planerum.

PRopter convenientiam dogmatum, quæ diſcipulus cum præceptore, collega cum collega habet, obiter tantùm examinabo Theſes, quas Argentinæ 1575. diſputavit vir alioqui egregius, & meritis in artem noſtram ſummis. I. Cùm calidum nativum diſtinguit in id quod οἰκεῖον καὶ καθ' αὑτὸ, & in id quod ἀλλότριον, κατὰ συμβεβηκὸς, κατὰ πάθος, καὶ συνδυαζόμενον: oſtendit ſe ignarum eſſe moris vetuſti, de quo jam ſæpe. Debet verò is tantò nobis amicior eſſe, quò liberior eſt ab illa abſurditate, quæ unum & idem οἰκεῖον καὶ ἀλλότριον, καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς eſſe dicit. Et licèt reſpectu quodam differant: non poſſunt tamen, aut debent dici ἀλλότρια, vel ideò quia naturalia eſſe conceduntur. II. Rectè dicitur, Calorem alium in corpore eſſe σύμφυτον, alium ἔμφυτον: non rectè autem uterque dicitur *Nativus*. Nam & hoc prohibet conſuetudo priſca, quæ ἐμφύτῳ tantùm id tribuit. Et debetur illi ſoli: quia illi ſoli conſervando ſtudet Medicus. Ubi verò fugit, non ampliùs ille quidquam agere vult. Malè, imò peſſimè, quidam calor dicitur σύμφυτος ἔμφυτος, quidam ἔμφυτος ἐπίρρυτος. Quis enim veterum unquam tam ineptè locutus eſt? σύμφυτος ſcilicet opponitur τῷ ἐμφύτῳ, & ille quidem à matre eſt, hic autem à patre: quo igitur modo copulari poſſunt à diſtinctè docentibus? Video, quò tendat: ad inanem ſcilicet illam diſtinctionem primæ theſeos. Quæ ſi omninò admitti debet, non debet doceri verbis adeò impropriis, quæque ſe mutuò tollunt! Quod enim σύμφυτον eſt, non eſt ἔμφυτον: quod ἔμφυτον eſt, non eſt ἐπίρρυτον. Quantò ſapientiùs Veteres, qui uno verbo ſe expediebant, Calidum in corde, & ſpiritus in corpore ſunt idem? III. Σύμφυτος calor eſt quidem communis animatis & inanimatis: ſed non eodem modo generationis & conſervationis inſtrumentum eſt. In inanimatis quidem ſeu miſtis ita eſt: ſed in animatis ἔμφυτος eſt inſtrumentum generationis & conſervationis. Hæc enim ſunt munia vitæ, quæ ipſemet ſoli ἐμφύτῳ transſcribit, adimit συμφύτῳ. cùm ſubjectum ἐμφύτου eſſe ait. IV. Ἔμφυτος calor eſt tale corpus, quale deſcribit: ſed quia differt à συμφύτῳ, licèt uterque ſit elementaris, quæ eſt utriusque origo? Non poteſt alia tradi, quàm illa, quam dixi. Tum verò σύμφυτος quidem eſt οἰκεία καὶ ἐσχάτη ὕλη: ἔμφυτος autem forma eſt, aut certè formæ inſtrumentum. Exſtincto enim hoc calore, manet tamen propria & ultima materia. V. & VI. Cùm ſejungat ſe à Galeno, valdè velim ſcire, Quibus in rebus diſſentiat? Certè, cùm ad materiam partium ſimilarium confugit, cum Galeno eſt. Rursùs, cùm ſubſtantiam ejus facit aëriam: quo modo in veſtigio conſtans eſt? Ita, ſi calidum eſt λόγος οὐσιώδης δυνάμεως, quem materia in ſe continet: quo modo eſt ipſa materia? Niſi enim valdè erro, λόγος ille eſt forma, ut ipſe docet. Et, ſi hic λόγος eſt in ſingulis partibus, quo modo non vivunt ſingulæ partes ſine corde? quia propter hunc λόγον anima ineſt? VII. Triplex hæc ſubſtantia partium ſimilarium, non explicat, ſed implicat. Si enim calor in ſpirituoſa ſubſiſtit: quo modo in ſolida magis firmatur? Atramentum hoc ſepiæ eſt, quo oblite-

rare

rare vult differentiam inter materiam,& id,quod materiæ ineſt. VIII. Humidi à calido diſtinctio ne imaginabilis quidem eſt: calidi in humidum actio planè contra omnem Philoſophiam eſt. ὑπέκκαυμα enim apud Hippocr. ſanguis eſt, ex alimento genitus, aliquid, inquam, à calido diverſum, in quod agere poteſt, cùm in ſe ipſum neutiquam poſſit. IX Diſtinctio humoris in continuativum,alimentarium,& radicalem,nihil planè utilitatis habet. Quod ſi omnino admitti debet,ab initio debebat poni,ut intelligeretur,quid ſit id, de quo diſputatur. X. Rectè negatur, Calidum hoc eſſe aërem; rectè quoque docetur eſſe corpus quoddam aërium: ſed malè diſſimulatur,Unde ſit? &,quia, formale quid,quomodo à materia,cui inhæret,differat? Nam & materia habet quid aërium. XI. Rectè negatur, quidquam eſſe illi contrarium, quatenùs ſubſtantia eſt: ſed minùs rectè contrarietati ſociatur latitudo ejus ſecundùm individua, ætates,ſexûs, alia. XII. Rectè illa quoque de quotidiano humidi decremento: non rectè, quæ de calido ſeorſim annectuntur. Nimis enim quàm manifeſtum eſt, toti hoc competere,quod de decremento dicitur. XIII. & XIV. redintegrant nobis Schegkianum illud,de qualitatis quidem aſſiduo decremento, ſubſtantiæ autem augmento, quod dilutius ſit. Ut pluribus non ſit opus. XV. eandem cantilenam canit. XVI. Fernelianum quid habet de cognatione calidi cum humido, quod valde mihi puerile videtur. Si enim conſtituunt unum τόδε τι, quid opus eſt talibus? XVII. rejicit nos ad duplicem illam conſiderationem Calidi, quatenùs elementare eſt, & quatenùs inſtrumentum animæ, de qua ſi plura dicam, jure ſuccenſeant mihi boni. XVIII. Pariter ad νοθευόμενον Hippoc. nos adigit, Calorem ſcil. perimere nos. XIX. Heic traduntur duæ veræ cauſæ mortalitatis,in quibus tamen deſidero, quòd ipſum Calidum implicat his difficultatibus. Interim dixi, Veras eſſe cauſas, quia non reſpuunt explicationem verborum Galeni, 1 *San.tu.*2. ſuprà traditam. XX. Non minùs vera cauſa affertur, cur tanta ſit individuorum diverſitas in longitudine vitæ, in actionibus omnibus. Omnia enim pendent à diverſitate hujus calidi. XXI. Quæ de comparatione dicuntur ratione qualitatis,quantitatis,&c.nihil admirandi habent: imò explicant tantùm, quæ in XI. dicta fuerant. XXII. De calore febrili nimis hæc ſubtilia ſuut. Licèt enim Medicus pro diverſis ſpeciebus habeat: non ob id conſentit illi Philoſophus. Hic enim negat gradûs facere ſpecies: ille ait. XXIII.& XXIV. bene ſe habent, quà de ſimilitudine calidi hujus cum igne: at peſſimè, quæ de diſſimilitudine,quatenus conſumere etiam dicitur pabulum ſuum. Illa enim diſtinctio, Quatenus inſtrumentum animæ,&c. inanis eſt, quantumvis ad magnos autores referatur. XXV. Bene ſe hæc quoque haberent,niſi allitum eſſet illud, Quoad ſuam ex elementis compoſitionem habet. Nam etiam quoad inſtrumentum animæ eſt, dupliciter perit, naturaliter & violentè. XXVI. Omninò optimè ſe hæc haberent, ſi explicatiùs docta fuiſſent, hoc fortaſſis filo. Animatorum duplex eſt corruptio, altera, quà animata ſunt, quæ caloris eſt ἐμφύτου: altera,quà miſta ſunt, quæ συμφύτου. Appendix rectiſſimè ſe haberet, ſi id ſolùm demtum eſſet, quod de regeneratione calidi ἐμφύτου dicitur. Absque enim hoc quoque ſi ſit,mors citiùs vel tardiùs accedit, prout quisque ſe gerit in uſu ſex rerum non-naturalium.

CAP.

CAP. XXIV.

Contra Franciscum Vallesium.

QVàm verè is docuit 6. *Controv.* 1. *Comm.* item 4. *Meteorolog.* 1. quò se refert *Comm. in* 1. *Aphor.* 14. & repetit *Comm. in Prognost. cap.* 2. ut ipse distinguit, apertè falsam esse sententiam illam, Calorem naturalem propriam materiam devastare, atque ita progressu temporis consumtione humidi se interimere, ut loquitur: tam malè se gessit in aliis quibusdam. Et primùm quidem in eo, quòd Hippocrati quoque, Platoni & Aristoteli adscribit opinionem tam ridiculam. Scimus à Galeno afferri locum ex Hippoc. *Calor, qui nos fecit, interficit:* sed scimus hoc quoque, rejici, non *ibi* tantùm, sed & 5. *in* 6. *Epid.* 5. si modò eadem sententia est. Novimus *in lib. de Alim.* legi illa, *Una natura esse, & non esse:* sed novimus hoc quoque, librum illum Hippocratis non esse. Sed sit: cur explicationis ejus in eum locum non meminit! Fortassis, quia in memoria illi erat Galeni illud, *Per obscura nihil ritè probari vel improbari.* Ex verbis Platonis, è *Timæo* prolatis, si probaverit quod vult, causâ ego discedam ultrò. Est autem id, quod Arist. docet *de Respir.* 17. quod quidam *de Vita & morte* 1. faciunt, Quandam mortem esse naturalem, & sine dolore, ὅταν συντήκεται τὸ θερμὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, *cum calidum à seipso colliquescit.* Hoc verò fieri, quòd calidum consumat humidum suum, illius est, qui locum non inspexit. Expressè enim ait Philosophus, accidere ob siccitatem pulmonis, ob quam prohibeatur ventilatio caloris, tam illi necessaria, quàm ulli externo igni, ut se explicat *lib. de Juvent. & Sen.* 5. Nec quenquam moretur τὸ διαπεπνευκέναι, *Evaporâsse*, ut Gaza vertit. Non enim à se ipso factum esse oportuit, sed ab aliis causis fieri potuit. Quo fit, ut ne id quidem obstet, quod *de Long. & brev.* 5. dicitur, τὸ φυσικὸν θερμὸν ἀναλίσκει τὴν ὕλην, ἐν ᾗ ἐστιν, *Calidum nativum consumit materiam, in qua est.* Debet enim explicari ex antecedentibus, συντήκει αὐτὸ αὑτό. Nimirum sunt hæc eadem cum illis, *de Respir.* θάνατος κατὰ φύσιν, ὅταν ἀρχὴ (τοῦ θανάτου) ἐν αὐτῷ. Item cum illis *de Juvent. & Sen.* μάρανσις ὑφ' ἑαυτοῦ. Ut sit sensus. *Mors naturalis, quæ fit per* μάρανσιν, *cui opponitur violenta per* σβέσιν, *accidit, cùm causa non est extrinseca, sed intrinseca.* Intrinseca verò causa est, cùm calidum nativum sponte, & non adhibitâ vi, deficit, non secùs ac cùm ignis deficit subtractis lignis. Consumit igitur materiam, quam habet, quamdiu habet: ubi non habet, concidit ipsum à se ipso, quasi colliquatum. Unde intelligitur, quo sensu Philosophus dixerit, Senectutem, adeoque mortem quandam esse naturalem? Accepto scil. vocabulo, ut Galenus explicat *in de Marasmo*, pro eo, quod quoquo modo ad opera Naturæ sequitur. Ita, quod docet ipse Vallesf. (& hoc jam est alterum) senectus est naturalis ex accidenti. Quia enim Natura (loquor ex hypothesi) loco calidi-nativi boni gignit Calidum non æquè bonum, paulatim labascunt vires. Quo loco non possum non fateri stupiditatem meam! Si, inquam, calor naturalis ex accidenti facit senectutem, cur non ex accidenti quoque facit mortem? Si enim ex bono vino fieri potest mera aqua, si semper desuper affundas aquam: quidni per-

petuâ illâ calidi deterioris ſubſtitutione fieri poſſit, ut calidum jam non ſit calidum, hoc eſt, tale, quod vitæ ſuſtentandæ aptum ſit? Equidem nihil video, quod obſtet, & à Valleſio vellem explicatum id, quod obſtare putabat, quò minùs ſenectutis & mortis eandem rationem (hac in parte) eſſe cenſeret. Quidquid ſtatuerit, Sententia hæc non magis poteſt quàm altera illa, quam vanam & ridiculam ſolet appellare. Rectè quidem convincit illos, cùm ait, Dicere Calorem naturalem, cùm deeſt alimentum, converti ad proprium humidum, idem eſt ac ſi dicas, Hic comedit hodie carnes bubulas, & calor convertit ſe ad illas coquendas; cras ubi comederit ſuillas, calor itidem convertet ſe ad illas coquendas. Neutiquam enim his exprimuntur actiones caloris ex accidenti. Rectè, inquam: ſed quid ſubſtituit? Falſo modo accidentali alium falſum modum accidentalem. Neque enim, vel ex uno veterum, vel ex ratione probabili docuerit, Calidum ſubinde augeri, & ita, ut vitioſum ſit, quod apponitur. Multo minùs ex Galeno oſtenderit, Calidum hoc modo auctum dici adſcititium. Quo factum eſſe putem, cur *in Aphor.* aliud accidens attulerit, *Quia, per cibi penuriam*, inquit, *à majori calore magis uruntur excrementa, quæ uſta urunt membrorum ſubſtantiam.* Non dubito, exemplariter illum loqui, & de aliis urentibus idem dicere voluiſſe, quod de inedia. Tum verò ſi orationem de omnibus ſolidis dictam, ad Cor ſolum adſtrinxero, conſtituetur prima & interna ſeu accidentalis cauſa interitûs noſtri, de qua ſuprà locutus ſum. Cui adjungere licet alteram & externam, quæ per ſe eſt, quam Valleſ. profitetur iis verbis, *Diſſolvi calorem noſtrum à rebus, quæ à Medicis dicuntur Non-naturales, quæ, inquam, perpetuò nos alterant, Aer ambiens, Motus & quies, &c.* Duas has cauſas proponit etiam illis verbis, *Si hominis membra ab ambiente nihil alterarentur, &c.* quæ vide, ut ampliùs intelligas, Valleſium rectè vindicare Calorem nativum à calumnia, quam incauti potiùs quàm mali Philoſophi impingunt illi. Reverà, calor naturalis cujusque rei conſervat, nutrit, auget, & perficit rem, cujus eſt. Non ergò idem calor conſumit, qui conſervat & pugnat contra cauſas conſumentes, ut loquitur ipſe. Atque utinam vir magnus adhibuiſſet eandem diligentiam in indaganda ſede Caloris hujus!! Profectò, non ſpoliaſſet cor (quod fontem omnis caloris eſſe noverat, &, quo non affecto, calorem febrilem per univerſum corpus didi poſſe negârat) ſuâ prærogativâ, & diſcerpſiſſet in tot fontes, quot ſunt corporis partes!! Non confudiſſet calorem σύμφυτον cum ἐμφύτῳ, adeoque omnem ſubſtantiam calidam & humidam, quæ ab ortu nobis ineſt, Calidum nativum dixiſſet! Non quæſiviſſet Naturam in Natura! Et, per Apollinem, niſi nobis det, quod volumus, quomodo *Comm. in lib. de Alim.* ſcribere poteſt, Calidum innatum in nobis duplex eſſe, & ab autoribus appellari, aliquando partem ſubſtantiæ noſtræ, quæ à calidis elementis eſt: aliquando ſpiritum & ſanguinem, quo modo animi paſſiones, iram, gaudium, pudorem, eſſe dicamus affectiones calidi innati? Quomodo docere poteſt, Hippocratem 1. *Aphor.* 14. accipere Calidum innatum de ſubſtantia? mox *Aphor.* 15. *ſeq.* de Spiritibus? Si interrogem illum de origine Spirituum, reſpondet mihi ex doctrina de Febrib. E corde eſſe. Si urgeam, non poterit mihi negare, In Corde eſſe aliquid ſubſtantiale, quod foveat ſpiritus. Hoc oſtendo ex *l. de Palp. & trem. 6.* ubi de ſpiritu tantùm agi, ille autumat. Ego

autem

autem inſpecto loco didici, Niſi principium (& hoc verbo utitur Galenus, addendo mox *Proprium*) aliquod Caloris ſtatuatur, non poſſe dari cauſam motûs illius reciproci, qui ibi deſcribitur. Principium autem quod aliud ſit quàm Cor? Idem dico de *loco illo ſuſpecto Epid. Anima hominis ſemper fit, &c.* Ut enim verum eſt, priora hæc omninò accipienda eſſe de Spiritibus: ita poſteriora, ἐὰν δ' ἐξαπυρωθῇ, de alio quàm de ſubſtantia in corde cumulata intelligi non facilè conceſſero. Quæ dixiſſe volui, ut tantò conſpectior fiat veterum mos, cujus toties jam memini, eodem nomine vocandi & Calidum, & ſobolem Calidi, Spiritûs.

CAP. XXV.

Contra Thomam Rodericum à Veiga.

QVæ ille communia cum aliis habet errata, non tangam, ne videar ſtudio mihi conquirere hoſtes: quod proprium videtur illi eſſe, leviter caſtigabo, ne qui deceptos ſe queri poſſint autoritate viri. Quæſtio eſt à Turnebo, Paparella, aliis agitata, Calores diſtentne ſpecie? Noſter *Comm. in 1. Diff. feb. 1.* rectè docet, non differre. Quin, cùm propiùs ad hominem eſſet accedendum, *Naturale*, inquit, *& innaturale, addita calori, non dicunt entia realia: ſed ſolas relationes, vel intenſionem gradualem caloris.* Hæc cùm accommodanda eſſent doctrinæ de febribus, quando quæritur, Cur Galenus calorem febrilem ſeu extraneum habeat pro contrario naturali, dicatque, Illum quidem putrefacere, hunc autem coquere: quid reſpondet? Hoc, ſi rectè capio, Calor conſideratur, aut in abſtracto, aut in concreto. In abſtracto ſemper idem & unus eſt: in concreto variat pro varietate ſubjecti. Cùm igitur in corpore humano multæ ſint partes, quæ non æqualiter febricitant, in iis quidem quæ jam calefactæ ſunt, calor eſt putredinoſus: in iis autem, quæ adhuc calefiunt, coquens. Licet igitur (vult dicere) calor utrobique ſit idem ſpecie: non facit tamen unum ratione ſubjecti, in quo eſt. Verumtamen, addit, Hoc in Ephemeris tantùm, & Putridis locum habere: in Hecticis non habere, quia ibi uterque calor in omnibus partibus æquabiliter eſt. Et quia non dolent, nec ſentiunt ſe febrire, ſignum eſſe, non eſſe pugnam, ob quam rem inſanabiles ſunt. Quid minùs exſpectes quàm hoc? Ut hinc incipiam, Probabo ex ipſomet, calores etiam ſubjecto eſſe idem. Ignis à ſole, mediante ſpeculo productus, non minùs urit quàm ignis è culina acceptus. Plantæ è putri gleba genitæ, non minùs calidæ ſunt quàm eæ, quæ ex ſemine ſunt productæ. Id verò non aliunde habent, quàm à Sole, inflammante pingue illud in gleba. Sed ſit hoc nihil. Agimus de calore animali, hoc eſt, de calore, qui jam in ſubjecto eſt: ideò dicere oportet, Quo modo ſit unus ſpecie, & in ſanitate, & in febri? Nec quidquam juvat partium diverſitas, cùm uterque, tam naturalis, quàm febrilis, ſubjectum unum habeat, Cor. Quin, hæc ipſa partium diverſitas introducit duos calores. Si enim heic eſt putridus, ibi naturalis, quo modo non ſunt duo? Et fatetur in hecticis ipſus, ut pluribus non ſit opus. Ut igitur defendi poſſit theſis Veigæ, operæ precium fuerit redire ad ſuperiora, in quibus dictum fuit, Calorem, quamdiu vivit animal, unum

& eundem esse: apparere autem diversa opera, tanquam à diversis substantiis prodeuntia, quòd semper Natura aliquid moliatur interim, dum hostis præ foribus est. Utramque igitur actionem dum intuetur Medicus, & hanc quidem impeditam vult, illam adjutam: considerat tanquam diversos calores. Et hoc usus illi persuadet, quem pro cynosura habet, non res ipsa. Quo de discrimine alibi fortè plura dicam. De hecticis duplex causa afferri potest, quarum altera ex principiis Peripateticis est, altera ex Medicis. Non sentiunt, vel quia caro partium (hanc enim sensûs instrumentum facit Aristoteles, ut notum est) absumta est: vel quia facultas est debilior, quàm quæ ex corde tam graviter affecto prodire possit, quò debet. Ab hac causa sunt etiam maligni dicti calores, reverà magni, sed qui non apparent tales, ob facultatem læsam. Cæterùm, quæ contra Fernelium affert Veiga *l.c.* videri possunt. Mihi si satisfecissent, pepercissem labori, quem sumsi in illo refutando.

CAP. XXVI.

Contra Petrum de Peramato.

HIc cùm vellet fovere contentionem, quæ fuit inter vivos, Vallesium, & Thomam à Veiga, sumsit defendendum sibi illud, Calorem perimere se ipsum. Locus est *de Temper.c.15.* Ibi cùm rationes ultrò citroque attulisset, Cur animal videri possit, aut non possit mortale? conatur Galenum quoque inducere in opinionem illam, ventilatque locum in *de Marasm.* è quo Vallesius contrarium probârat. *Non tollit,* inquit, *Galenus paulatinam exsiccationem, sed improbat modum. Flamma enim fit corruptione materiæ subjectæ: calor noster fit refectione, quam calor operatur, quà nativus, sed iterum absumit, quà calor. Hoc velle Galenum arguunt verba, Hoc sanè exemplum iis, qui à febre corrumpuntur, accommodari posset, &c.* Et addit: *Exsiccari corpora secundum quandam naturalem consecutionem, & hoc ob calorem innatum fieri, omninò verissimum est, quemadmodum &* in 1. Sanit. tu. *ostendimus. Verba sunt initio cap. secundi, ubi propter insitum calorem, substantiæ fluorem in animalibus fieri is ait. Nec dissentit* 7. Aphor. 57. *cùm ait, Extrinsecùs quidem ab ambiente, intrinsecùs autem à calore nativo absumi corpus. Hæc si animadvertisset Vallesius*, inquit, *non dixisset, Calorem naturalem, nisi in non naturalem migret, non consumere subjectum corpus. Sed ita calidum aget in se ipsum, itaque erat actu & potentiâ simul? Respondet, In simplicibus ita est. At in compositis elementum prædominans semper se exserit, quamvis lentè. Sed ita calor erit se ipso calidior. Quod enim calefacit, est calidius illo, quod calefit. Respondet, Non calefacit se ipsum: sed dum servat calorem suum, facit evaporare humidum suum.* Hæc ferè ille: quid nos? Antiquissimam esse opinionem, nemo dubitat: sed an ob id verior? Quamvis igitur ita senserint fortè Hippoc. quoque & Gal. tamen id nihil præscribere potest validissimis rationibus, quæ in contrarium sunt, vel ideò, quia tam frivola sunt, quæ illis opponuntur. In simplicibus, quia simplicia sunt, quomodo potest esse actus & potentia? quo modo simplicia sunt, & non sunt? In compositis, quatenùs com-

composita, quomodo admitti potest actus & potentia? Quod simplex est, non potest dividi in duo. Quod alterat, alterat aliud. Quod alteratur, alteratur ab alio, ut ex Arist. Schegkium docere audivimus. Quod compositum est, sive, ut clariùs dicam, quod ad unitatem substantiæ redactum est, pariter non dividi potest in contraria, in actum & potentiam. Pugna enim elementorum tamdiu durat, quamdiu misti generatio: hac absolutâ, misto jam constituto, desinit pugna, adeoque corpus jam est ἀπαθὲς, ut ex eodem Schegkio didicimus. Quàm verò ἐνηθὲς est illud, *Non calefacit se ipsum: sed dum servat, &c.* Oportet enim sit actio, & actio inter contraria. Ad Calidum nostrum quia est unum τόδετι, & consideratur heic ut unum: quomodo dividi potest in contraria? in agens & patiens? Omninò, lapides loquitur Hispanus hic, alioqui non incommodus, quales jactare solent ii, qui, ut Gal. alicubi scribit, cedere non didicerunt, similes luctatoribus iis, qui in terram prostrati non dimittunt adversarium, ne videantur victi, ut reverà sunt. Vide 3. *Gen. hom.* 3.

CAP. XXVII.

Contra Gometium Pereiram.

QVem suprà cum Gallis junctum oportuit, jungam heic cum popularibus, quod non-nisi per consequentiam quandam huc trahi possit, quatenùs scilicet spiritum Stoicum defensat. Sequar autem planè filum ipsius, quod *in opere suprà cit.* nectit *à fol.* 353. *usque ad f.* 397. Principiò de plantis agens, negat semina illarum esse fœcunda. Aut, inquit, granum hordei, tritici, secales, formam hordei, tritici, secales habet, aut non habet. Si hoc, non potest conferre. Deliri enim est putare, posse aliquid facere quid, quo perfectius se sit. Si illud, cur terræ commissum, non alitur modo plantarum, sed corrumpitur? Heic statim apparet plumbeũ viri acumen. Quo enim modo corrumpitur? Ut nihil sit? Non puto dicturum esse. Nec satis est, quod ait degenerare in materiam. Quæro enim, cur ex grano tritici fit triticum, non alia planta? Hà, inquit, quid facit intybum, borraginem, acetosam, iis locis, quibus semen harum plantarum satum non est? Apud me planè dubium est, an quisquam viderit has plantas ex putri natas. Non nego ego valdè, quasdam ita exsistere: sed hoc nego, subitò dici posse, ex putri ortum esse id, quod crescit ibi, ubi verisimile non sit, quenquam sevisse. Quis enim nescit, casu ibi spargi potuisse semen, à vento deferri, in iis, quæ papposum semen habent? Sed & non necesse est, omnia fieri per semen. Cùm enim, ut infrà dicetur, plantarum propagatio non sit uniusmodi: quis spondeat mihi, in ejectis v. g. è piscinis sordibus, non fuisse radiculas persicariæ, eupatorii cannabini, aliarum, quæ paludibus gaudent? maximè, quia semper aliquid terræ è vicina ripa sumitur? Sed sit ita: jam suprà dixi, non esse miscendam generationem συνωνύμον cum ὁμωνύμῳ, certum cum incerto, tenebras cum luce. E grano igitur tritici, quia video non nisi triticum fieri; imò, quia video, aliquid in grano tritici, quo deraso non germinat: dico, In grano tritici esse vim quandam, quam tu spiritum genitivum non ineptè dixeris, qui ipse tam doctè

fistulet calamos triticeos, qui eosdem ita læviget forinsecùs, qui granum aliud simile producat! Si dixeris, non posse hæc talia esse ab agente, quod intellectu caret: dicam ego cum Gal. 5. *Aph.* 39. Deum, qui ista instituit, usum esse intellectu, adeoque reliquias has esse jussûs divini, ut alibi docui. Quare, ut possis te explicare, distingue inter res fientes & factas. Granum tritici non potest ali ut triticum, quia triticum nondum est. Alitur igitur, ut semen tritici, hoc est, alimentum è terra trahit, formatque triticum. Hoc dum facit, perire ipsum necesse est. At quomodo? Ut coagulum perit in caseo, fermentum in pane. Mutat enim σχέσιν tantùm, & fit calidum nativum tritici, quod erat semen tritici. Propterea etiam dici debet, granum tritici habere in se quodammodo formam tritici, potentiâ, inquam, proximâ, seu formali, de qua mox plura erunt dicenda. At ita minùs perfectum faciet aliquid, quod perfectius est seipso? Dico, iterum, distingue fientia à factis. Nam quod potentiam habet ad actum, est imperfectius actu suo: interim à potentia ad actum esse viam videmus. Quin distingue rerum ordines. Ex inanimato non fit animatum, ex planta non fit animal, ex animali non fit homo. Ut hactenus quidem in plantis nihil confectum videam, ne per absurda quidem illa, quæ sub finem colligit. De animalibus deinde ita videtur argumentari. Forma est, aut à patre, aut à matre, aut à semine patris. Non à patre: accidit enim sæpe, ut à coitu moriatur. Non à matre: quoties enim daret masculum, daret aliquid se præstantius. Ergo à semine patris. Sed neque hoc dici potest: quia semen non sentit, ne punctum quidem. Heic quis non videat miseram colluviem, nullâ lege Logicâ fultam? nullâ ratione probabili stabilitam? Nihil enim refert, etiamsi pater non adsit, quandoquidem non incubando format, ut gallina, sed misso in uterum semine. Quin in oviparis mas nihil ampliùs agit, nisi si fortè aliquando gallinæ vices subit in incubando. Sed & incubitus ille nihil facit ad formam, quando una avis excludere potest diversi generis pullos. Ex quibus manifestum est, semen à patre emissum, habere jam in se vim, quâ properet ad speciem suam. Ad matrem scio referre Horstium, alios, quos nihil attinet heic refutare. Sunt enim contra illos longè fortiores rationes, quàm illud de perfectione. Relinquitur ergò semini hoc, quod dixi. Id verò ut animal (cujus essentia in sensu est) constituat, nihil opus habet sensu. Sentiet enim animal, ubi instrumenta sensui commoda habuerit. Noverat ille hanc solutionem, ideò conatur infringere. *Perinde est*, inquit, *ac si dicas, alimentum per os assumtum, sanguinemque ex alimento factum, sentire: quia, ubi in partes mutatum fuerit, sentiet. Quod enim tibi licet dicere*, addit, *de generatrice: id mihi de nutrice licet. Si ergò hoc falsum est, ut est, erit illud quoque.* Non est par ratio, inquam ego. Semen in generatione animalis, est causa efficiens, quæ mox degenerat in formam, ut suprà docui: at alimentum & sanguis in animali generato mera est materia. Hæc responsio cùm contineat distinctionem, quâ dicitur, Semen esse animatum, non formaliter, sed virtualiter: aggreditur hanc quoque, & non sine pipulo, Esse merè verbalem, similem aliis multis, quas nemo intelligat, aut ubi intellexerit, nihil videat facere ad rhombum. Quid enim est, inquit, *Virtualiter* esse animatum? an habere vim producendi animam? Si hoc volunt, cupio scire, Virtus hæc sitne accidens, an substantia?

tia? Accidens non dicent, quippe quod ſubſtantiam producere non poſſit. Subſtantiam ergò dicent. De hac iterum cupio ſcire, Sítne minùs perfecta animâ ſenſitivâ? an magis? an æquè? Si æquè, falſus eſt Ariſtot. qui formas comparat numeris, quorum alius alio perfectior eſt. Et, cùm ſeminis facultas ſpecie differat ab animali gignendo, quippe quæ in generatione corrumpitur: quo modo æquà perfecta dici poterit? Si minùs, ſequetur abſurdum anteà tactum, Minùs perfectum poſſe facere aliquid magis perfectum. Relinquitur ergò, ut ſit magis perfecta, & per conſequens, ſemen bruti perfectiſſimi, æquè perfectum erit atque homo, &c. Hanc ille catenam nectit, quam ſubitò inciſam eſſe videt, qui meminit ſuperiorum. Addo ego, pro majori luce, hæc paucula. Dicit Ariſtoteles, non referre, ſive ſemen dicas generare, ſive patrem. Cùm igitur dicitur, *Minùs perfectum, &c.* accipere oportet de ſpeciebus factis. V.g. planta non poteſt facere animal, animal non poteſt facere hominem. Et notum eſt ex Gal. *l. de Maraſmo*, Semen habere ſe medio modo inter animal & plantam. Non enim ſentit, ut animal: habet tamen ῥοπὴν ad animal, quod ſentit. Quamobrem peculiare viventium genus conſtituit, ut docui *libb. de Gener. hom.* Poſthæc, cùm Pereira promſiſſet κειμήλιον illud Fernelianum de generatione ὁμωνύμῳ; ſtabiliiſſet etiam ex Auguſt. *l. 3. de Trinitate*: incipit Ariſtotelem, ejusque Interpretes variè laceſſere. I. Quòd illud 2. *de Animâ*, 4. *t. 34. Naturaliſſimum eſt, &c.* non poſſit adſtringi ad perfecta viventiâ tantùm, cùm & imperfectis hoc competat, & non viventibus. Quo ipſo quid lucratur? Hoc enim vult Philoſophus, Cùm perfectorum & viventium multa ſint opera, naturaliſſimum omnium eſt generare ſibi ſimile. Si falſum eſſe contendere volebat, alia arma induere debebat. II. Quòd alterum illud 2. *Gener. 3. Ineſt in ſemine omnium, &c.* non poſſit accipi de generatione ex elementis. Ego verò vel ideo de illa accipio, ut dixi, quia ait, Spiritum gignitivum eſſe analogum cœlo, non cœleſtem. III. ait, Ariſtotelem eſſe ſuffuratum ſua ex *Timæo* Platonis. Ego verò certus ſum, longè aliam Platonis de animâ ſententiam fuiſſe! Quâ de re videri poteſt Plut. *lib.* περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας. IV. Vellicat illa 2. *Gener. 1. Fortaſſis eſt, ut generatio fiat ab extrinſeco, fortaſſis non eſt.* Quæ ἀσύςατα illi viſa fuiſſe non miror, quòd neglexerit ea, quæ ſtatim ſequuntur. Quo enim modò utrumque eſſe poteſt? Quatenus pater, qui ſemen dedit, dicitur efficiens: eatenùs generatio ab extrinſeco eſt. Quatenus ſemen, à patre latum: eatenùs ab intrinſeco eſt. Ut enim alibi ex 1. *Gener.* 22. docetur, ſemen eſt inſtrumentum intrinſecum. V. Ridet ſimilitudinem, quam Ariſtoteles ab αὐτομάτοις ſumit, ridendus ipſe. Hoc enim vult Philoſophus, Quemadmodum opus non eſt, ut artifex, qui traxit primam rotam, adſtet, trahatque reliquas, ſed prima tracta trahit reliquas omnes: ita neceſſe non eſt, patrem, qui generat, ſemper adeſſe, cùm, poſtquàm ſemen dedit, abeſſe poſſit, ſemine interim movente ſanguinem maternum ad generationem animalis talis, quale erat illud, quod ſemen dabat. VI. Damnat ſimilitudinem, à geometra ſumtam. Quod quia accommodavi *libb. de Gener. hom.* non abutar heic tempore. VII. Apertam contradictionem eſſe ait in illis Ariſtotelis verbis, Semen habere animam & eſſe potentiâ. Quod dicturus non erat, ſi diſtinguere potuiſſet potentiam proximam ſeu formalem, à remo-

remota, ſeu materiali, ſciviſſetque, formalem illam coincidere cum actu primo. Quæ cauſa eſt, quòd Ariſtoteles, qui ſemen dixit δυνάμει eſſe, non raro dixerit ἐνεργείᾳ ἢ ἐντελεχείᾳ eſſe, ut oſtendi *l.d.* Quamobrem deſino plura, vel ideò quia ambigunt ſapientes, uter ſtultior ſit, iſne, qui ſtultè loquitur, an is, qui ſtultitiam manifeſtam longiore impugnat oratione. Solicitè quidem excuſat ſe Gometius, quaſi Veritatis amore faciat, quod facit, nullo in Ariſtotelem affectu ſiniſtro: Ego verò nihil tale video, niſi ſi judicio lapſus eſt, quod vix videtur dici debere de eo, qui in trigeſimum annum preſſerit Margaritam ſuam.

CAP. XXVIII.

Contra Franciſcum Bonamicum.

PRimus & leviculus hujus error eſt, 8. *Motus* 8.3. *Alim.* 41. & 42. quòd, contra conſuetudinē veterem duos facit calores, *Alterum*, fixum, ut ſic dicam, in Corde, quem primigenium vocat, & φύσει ineſſe non negabit, quòd per illum Natura fiat & maneat: *Alterum* influentem, ex corde, puta, in reliquas partes, quem κατὰ πάθος καὶ σχέσιν nuncupat. Ut enim jam ſæpiculè dixi, Utrumque (his quidem terminis) eodem nomine vocabant priſci, quos jure ſequimur. Alter error, & graviuſculus eſt, quòd diſtinguit calorem ab humore. Licèt enim ut diverſa concipi poſſint: tamen, quia faciunt unum τόδε τι, non videtur committendum, ut diſtrahantur. Nimirum, Calidum-nativum vocamus hoc corpus, quod ex calore tanquam formâ, & humore tanquam materiâ conſtat. Nec me movet, quòd Ariſt. *de Vita*, 2. videatur ſeparare. Per τὸ θερμὸν enim intelligit hoc τόδε τι: per θρεπτικὴν ψυχὴν, animam ſenſitivam, quæ in illo ſedem ſuam habet, utiturque illo tanquam inſtrumento ſuo. Interim, valde obſervanda ſunt, quæ *de Alim. c.* 41. *extr.* de origine & officio hujus Caloris affert. His addere licet, quæ *lib.* 1. *cap. ult.* de differentiis & varietate ejuſdem eruditè diſputat. Tertius, & omnium graviſſimus eſt, quòd 7. *Motus* 36. concedit, Agere in ſe ipſum. Ita loquor: quia mirificè æſtuat, hinc quidem vitare volens ſcopulum, qui immortalitatem geſtat ſuper capite ipſius, ſi tamdiu vivitur, quamdiu conſervatur, reſtituiturque: illinc autem alterum, qui non permittit aliquod humidum non difflari, ſi agat in illud calor. Ratus igitur ſe medium quid inveniſſe, explicat rem tali ſimili. Finge, inquit, aquam eſſe in vaſe ad ignem, eamque continuè abſumi, ut fit, tametſi partes ejus rariores fiunt exhalantque, & aſſiduè de aqua delibatur quid, quia alteratio non ceſſat; nihilominùs eadem aquæ ſubſtantia, ſed minor, in alteratione verſatur: ita & humor ille, in quo vita conſiſtit. Heic ego valde cupiam ſcire, quomodo Calidum-nativum, quod unum eſt τόδε τι, contendi poſſit cum igne & aqua, quæ duo ſunt? In aqua hoc fieri mirum non eſt, quia ignis ſubjectus facit alterationem, ignis, inquam, qui revera eſt ἄλλο τι: in Calido autem noſtro quei fiet? De hoc igitur omninò verum eſt, quod toties jam dico, & quod ipſe 4. *Alim.* 20. & multo antè 8. *Motus* 41. tanto cum apparatu docuit, & quod ex Schegkio non ita pridem, quin Galeno ipſo, *in præfat.* erui, *Unum, quà unum, non agit in ſe,* quia nihil ſimul eſt

eſt actu & potentiâ, *ſive*, nihil ſimul eſt, & non eſt. Quâ de re, ut dudum innui, actum eſt mihi, 2. *Gener. hom.* Sed ſit, non ἄγνοια, *ignorantia*, ſed ἀπροσεξία, *inadvertentia*: mihi planè incomprehenſibile eſt, quomodo obtinere ſe poſſe ſperet, aquam, quæ ex evaporatione minor fit, non minui! Ridebunt procul dubio pueri Pharmacopœorum noſtrorum, qui decoctiones jubentur facere ad medietatem, ad tertias! Ergò, ſi non obtinet, quod vult, pariter non obtinet, Calidum manere idem à principio vitæ ad finem usque! Multo minùs, quod ἔργον ipſius eſt, formam viventis ſervari! Ita autem ſe res habet, Calidum nativum decreſcit: veruntamen non à ſe, ſed ab aliis cauſis. Quemadmodum igitur abſurdum dictu non eſt, Materiam humanam eſſe eandem, licèt ſubinde aliquid diſſipetur, & aliquid inſtauretur: ita abſurdum non eſt, Calidum nativum fieri minus, quatenùs ſcilicet pars corporis eſt. Interim forma manet eadem, quia, quatenùs materiæ immerſa eſt, aliquo modo recipit magis & minus. Quin ait in hoc veſtigio, Formã variari cum materia. Non error, ſed fuga eſt, quod quarto loco animadvertendũ eſſe duxi. Quæſtio eſt jam ſæpe tacta, An reſtituatur calidum? Videbat ille, quod detrimentum rebus ſuis allaturum eſſet, ſi concederet reſtitutionem. Ideò cauſatus difficultatem, egere ait diſtinctionis cujusdam ſubtilioris. Ea eſt, Reſtitui, vel in ſpecie, vel in individuo. Hæc eſt ſubtilitas digna marginatore illo Scaligeri in Cardanum. Neque enim hac de re quæſtio erat: ſed de individuali. Dubitare enim velle de ſpecifica, eſſet de rerum generatione dubitare. Quin nego διαῤῥήδην, in individuo ullam eſſe reſtitutionem. Quinto loco excutiendum eſſe videtur, quod diſputat *in de Motu*, oratione ſatis fusâ & perplexâ, Quo modo differat Calor febrilis à nativo? Ratio dubitandi eſt, quòd in febribus appareant quædam opera hujus, quædam illius. Bonus amicus ab intio repudiat Alexandri *Comm. de febr.* ſententiam, quæ eſt, Non differre, niſi quatenùs febrilis eſt intenſior. Contineri autem febrilem ſub nativo, quemadmodum tertius gradus continet ſecundum, & triangulus diangulum. Hinc fieri, ut utriusque opera appareant, ſed nativi quidem debiliora, quòd habeat rationem ſecundi gradûs: febrilis autem potiora, quòd tertii. Hanc, inquam, ſententiam repudiat, quòd Natura ſemper agat pro ſummo gradu virtutis ſuæ. V. g. ſi anteà agebat ratione ſecundi gradûs, poſtquàm in tertium degeneravit, agit etiam ratione tertii. Ubi (addit) duo ſunt, quæ agunt, oportet actio ſit à diverſis ſpeciebus, quarum altera habet rationem materiæ. Propoſiturus igitur propriam ſententiam, inculcat ſuum illum duplicem calorem, quorum alter ſit inſitus, alter influens, & de utroque agit. De primo ait, Quemadmodum abſurdum non eſt, in uno ſubjecto plures eſſe formas, ut docui *l. 6. c. 33.* ita abſurdum nõ eſt duos eſſe calores. Hoc declarat exemplo. Quemadmodum in aëre calefacto duplex eſt calor, alter naturalis, per quem aër eſt quod eſt, alter aſcititius, à calore Solis v. g. quia hoc diſcedente manet ille, ſine tamen novâ generatione. ita accidit in febri. Cui reſpondeo, Plures eſſe formas in eodem ſubjecto, ſed ſubordinatas, nego, ejusque rei cauſas dixi *lib. 2. de Thor.* Sed ſit nunc ita. Argumentum totum conſiſtit in ſimilitudine, quæ quantũ habeat virium ad probandum, dicendi locus heic non eſt. Idem dicere poteram de aëre, niſi brevior eſſet via. In aëre æſtivo non eſt novus calor, ſed intentio Caloris nativi. Hæc quia

ascititia est, abit, manente statu secundùm naturam. Hinc apparet, quantum tribui debeat probationi, quam *ex Categoriis* sumit. Nativus calor, est ἕξις, inquit: febrilis est διάθεσις. Nam modi illi attribuendi, seu, ut vulgò loquimur, prædicandi diversi, non inducunt diversitatem in rebus ipsis. Ut igitur levis scientia Geometriæ non differt realiter ab habitu Geometrico: ita dici non debet, majorem caloris gradum differre realiter à minore. Si enim differunt, jam sequitur absurdum, quod studiosè declinat Bonamicus. Absurdum hoc est, si specie differunt, differunt etiam numero: si numero, etiam subjecto. Declinatio absurdi hæc est, Numero quidem differunt: sed non subjecto, & id quidem non simpliciter. Hoc ita explicat. In materia duæ considerantur potentiæ, altera, quatenus recipit; altera, quatenus recipit hoc modo. Utriusque caloris eadem est materia, idem subjectum reverà: at cùm consideratur, modus receptionis, alter fit in intimam substantiam, alter in superficiem tantùm. Nativi caloris receptio fit in intimam substantiam: febrilis in superficiem. Hinc idem est subjectum, & non est. Heic ego perplexus in novitate dum circumspicio, meram video περιεργίαν. Modus enim receptionis non facit ullam diversitatem in subjecto. Idem manet ferrum, sive intimiùs igniatur adeò, ut candeat, sive calefiat tantùm. Propterea etiam manet hoc, Neutiquam differunt subjecto: si hoc, non differunt etiam numero, sed intensione. Viderat, credo, lubricitatem ipse: ideò distinguit inter subjectum inhæsionis & denominationis. Licèt dicam, inquit, totum Calidum esse affectum: fieri tamen potest, ut illud tantùm sit affectum, quod influens vocamus. Nativus igitur si in corde est, febrilis in humoribus: quo modo non habent diversa subjecta? quo modo non dici possunt numero differre? Bonus Philosophus, malus Medicus. Hoc enim de necessitate febris est, (de confessione omnium Medicorum) ut cor sit affectum. Sed sit hoc verum de ephemeris & putridis: quid fiet de hecticis? Adeò heic nulla est differentia, ut cogatur fateri ipsus, non nisi febrilem calorem esse in hecticis, quod reverà falsum est. Hinc intelligitur, quanti sit facienda responsio ad argumentum, Quæ conveniunt in materia, conveniunt etiam in forma. Semper enim se mutuò respiciunt, habentque communia attributa. Quamvis enim materia dicatur dupliciter posse recipere: non tamen inde fit potentia, multò minùs dividi potest in proximam & remotam. Intelligitur etiam, quid sit sentiendum de ἐνστάσει & ἀντιπεριστάσει, quas opponit ultimæ rationi, Magis & minus non variare speciem. Mera enim λογομαχία est: Non est major & minor calor, sed copiosior, & acrior. Qui major est, est etiam copiosior, atque idem acrior est, cujus respectu nativus est minor. Concessio mutat τρόπον ἐπιστήμης. Non enim si in Ethicis ita est (refert se ad *l.*1.*c.*4. ubi ex Arist. 8. *Eth*.8. Theophrasto *l.* περὶ παθῶν, & Simplicio, id probat) in Physicis subitò ita etiam est. V.g. Ira in hoc gradu est virtus, in illo vitium: datio in hoc gradu est liberalitas, in hoc magnificentia, ideò differunt specie. Consistunt enim hæc in certa ratione, potiùs mediocritate, ultra, citraque quam vitium est. In Physicis non est ita. Nempe enim species heic constituuntur ex principiis internis, ut docet ipsemet *l.*2.*c.*42. Quo ex loco si Meteora afferre volet, dicam, In omnibus iis, cum alia forma aliam numero materiam esse, qualem heic nunquam probabit. Si item sangui-

sanguinem & spiritus: negabo, Calorem illorum rectè dici adventitium, & extrinsecùs adjunctum, quandoquidem calor ingreditur definitionem sanguinis, ut Aristot. docet 2 *Part.* 2. Sed satis de primo Bonamici calore: de altero non satis certus sum, quâ in re differre illum velit à primo. Quæ enim de perturbatione materiæ fusâ oratione disputat, nunquam mihi persuadebunt materiæ seu subjecti diversitatem. Cæterùm, quæ dicuntur de majore propensione caloris ad suum opus quàm ad alienum; quæ item de latitudine temperamenti, cum qua functiones naturales conservari possunt: videntur mihi prodere totum negotium. Hoc enim est, quod jam aliquoties docui, Non perit calor nativus; neque verò ita etiam premitur, ut nihil agat: sed obscuratur. Quamobrem etiam nulla est necessitas in illa ἐνστάσει contra Alexandrum, Actionem semper fieri ab ultimo gradu. Illud enim cogitare *h. l.* oportet, Calorem esse instrumentum tantùm, quo anima utitur pro suo libitu. Quamdiu igitur anima adest, tamdiu integritatem aliquam caloris in morbis superesse necesse est. Malum, inquiunt Philosophi, non reperitur in universo, nisi munere boni, quod in eo servatur, in quo bonum. Quamobrem nunc ita dimitto Bonamicum, Quemadmodum aqua fervefacta habet potentiam redeundi ad frigus suum: ita calor, conversus in igneum, habet facultatem (non tamen infinitam, ut aqua) revertendi ad gradum suum naturalem. Hoc tantò dico confidentiùs, quòd ipse 2. *Alim.* 32. videatur mutasse sententiam, & hoc ipsum docuisse. Ait enim, Calorem in febri considerari, nō ut habitum (ubi enim habitus, jam in pernicie est) sed ut actum & passionem, quarum hæc cùm sit fortior illo, sola moveat sensum. Verumtamen (addit) quod ubi superest habitus, etiam nonnihil actus, licèt non sensilis, superstes est: ideò quoque nonnihil à calore nativo præstatur. Cæterùm, qui hanc nostram sententiam multis argumentis, præcipuè ex praxi petitis, probatam videre volet, Cardanum adeat 2. *Contradic. tr.* 5. *c.* 18. An totum hoc de duplici calore commentum, manat ex ignoratione τῆς παιδείας, quam etiam τρόπον τῆς ἐπιστήμης vocamus. Hic enim in artibus permittit nobis dicere, specie differre, substantiâ, operatione, qualitate, &c. quæ in scientiis & reverà differunt tantùm secundùm magis & minus. Hæc enim differentia tantam facit in fine varietatem, quantam in subjecto species ipsæ. Hac de re fusè egi in discursu *de Pædia.*

CAP. XXIX.

Contra Joan. Costæum.

QVem videbam pleraque omnia dextrè explicare, mirabar Calorem nostrum facere accidens! At cùm diligentiùs inspicerem, cœpi videre hypothesin falsam eò perpulisse virum. Si enim sedes Calidi innati, non solidæ tantùm partes sunt, quod ii dicunt, qui paulò pudentiores sunt, sed & spiritus & humores: quo modo dici potest, partes esse compositas ex duabus substantiis? Item, si calor alius est fixus, alius influens, & quidem uterque rectè dividitur in vitalem, animalem, & naturalem: siquidem tot substantialia concurrunt in uno, quid fiet denique? Quamobrem placuit retexere, quæ scri-

bit 3. *Disq. Physiol.* 3. ut certi simus, quid boni, quid mali habeant? Principiò, valde placet libera oris confessio, cùm dicit, se ea prolaturum, quæ nuda dictet ratio, quæque à Veterum doctrina non dissentiant. Equidem fateor, Calidum innatum oculis obvium non esse, ideò magnas de eo, apud Veteres quoque, obscuritates esse. Interim, siquis velit intueri in rem potiùs, quàm in hominum ὑπολήψεις; deligere autem ex conjecturis bonorum virorum, quæ ad rem potiùs, quàm quæ ad hominem: ille concludere possit, Aristotelem illa rectissimè docuisse. Quem si consuluisset Costæus, ante omnia distinxisset Calorem rerum σύμφυτον, qui in mistis seu inanimis etiam est, à calore ἐμφύτῳ, qui in animatis præter illum est. Tum verò si circumspexisset, quid in iis animalibus, quæ sexu distinguuntur, à patre sit, quid à matre: invenisset, ab hac quidem τὸν σύμφυτον esse, ab illo autem τὸν ἔμφυτον. Denique intellexisset, σύμφυτον quidem in solidis & humoribus esse: ἔμφυτον autem esse ipsissimos spiritûs, quique animēt & partes solidas & humores. Hac viâ si ad Cor perductus fuisset, consideràssetque prærogativas ejus præ reliquis partibus: fortassis nudæ rationi subrogâsset demonstrationem Apodicticam, à Veterum doctrina tam nō alienam, quàm possit esse ulla alia. Et ne longè abeam, Quàm vicina est illa, quam subjicit, Calidum hoc non esse cœleste, sed elementare! Quia enim, de sententia Aristot. est instrumentum animæ vegetativæ; hæc autem, de sententia ejusdem, est corruptibilis: quei dici possit, Instrumentum esse nobilius eo, quod utitur instrumento? Quamobrem jure explicat σῶμα illud θειότερον, non de alio quodam corpore, quàm elementari. Et rursus non de simplici, quod urendi, corrumpendique vim habet: sed de composito, quod ad eam mediocritatem redactum est, ut cum cœlo conspiret in virtute vivifica. Hoc corpus si in cor recipi, ut coagulum in lac, cognovisset: vidisset utique, non de accidenti, sed de substantia sermonem esse debere. Cùm enim corpus sit, & non possit in nihilum redigi, si (quod alibi probatur) partes, tanquam ex materia, non fiunt ex eo: necesse est aliud quid fiat, siquidem impossibile est, ut semen maneat semen. Alia enim pertinent ad rerum generationes, quatenùs generantur: alia, quatenùs per generationem producta sunt. Ergò, quod in generatione erat semen: in generato est calidum illud, de quo agimus. Et quia semen erat corpus ex elementis compositum, ad eam mediocritatem redactum, ut γόνιμον sit: calidum nativum similiter erit corpus, cujus officium sit à priori non longè dissitum. Illud quemadmodum erat διαπλάττειν, doctore ipso Gal. in superioribus: ita hujus est χρεία δὲ τῷ διαπλαττομένῳ. Hæc χρῆσις quia est διοίκησις τοῦ ζώου, ut sæpe se explicat Gal. non potest proficisci à nuda qualitate. Ut frustranea sint argumenta, quibus illam asserit. Non enim si in elementis accidens est: in elementatis quoque esse oportet. Sed & noverat Costæus, qualitates elementorum, non accidentia, sed formas statui substantiales à gravissimis Philosophis. Qui ipsi, sine magna difficultate, satisfacient objectioni de caliditate ignis & aëris. Nimis enim illa longè abest ab instituto meo. Ex iisdem discent, quatenus calor noster sit igneus: reverà enim aërius potiùs est, ut cum aqueo elemento societatem habere possit. Quæ porrò subjungit, ex superioribus lumen accipere possunt.

CAP. XXX.

Contra Jacobum Martinum, Scotum.

QVæ articulus hic *toto lib. de rerum generatione* delirat, confundendo τὰ πιςὰ cum τοῖς θνητοῖς; quæ item de Elementorum inter se miſtione, aliisque eò pertinentibus crepitat: ea hujus loci non ſunt. Sunt autem, quæ *cap.* 13. contra Fernelium & Argenterium, præceptores ſuos, uti vocat, agit. Horum neutrum attigiſſe ait ſcopum. Illum quidem, quòd Calorem fecerit cœleſtem: hunc autem, quòd Elementarem. Eſſe enim præter hos duos calores tertium quendam, Animalem vocandum, qui ſit is ipſe, de quo hoc loco agendum. Triplicem hunc calorem cùm probâſſet, ut illi quidem videtur, ex nobili illo Ariſtotelis loco, 2. *Generat.* 3. incipit docere differentiam, quæ ſit inter *Animalem*, quem aſſerendum ſibi duxerat, & reliquos duos, quos repudiatos volebat. *Cœleſtis*, inquit, non poteſt eſſe animalium calor: quia neque actu calor eſt, neque alimento indiget, quorum utrumque de animali dicendum eſt. *Elementaris* pariter eſſe non poteſt, quia heic nihil gignere poteſt. In Fernelio hoc inprimis deſiderat, miraturque ab Argenterio, inter juſtas alias reprehenſiones neglectum fuiſſe, Quòd cœleſtem ſuum urgendo, obliviſcatur & elementaris & animalis. In Argenterio manifeſtam falſitatem oſtendit, Quòd calorem noſtrum ideò elementarem ſtatuat, quia ex elementis augeatur, cùm terræ frugibus & animalibus veſcamur, quæ non ex elementis, verùm ex ſeminibus unumquodque ſuis producantur. Tantæ molis erat! A me qui deſiderat ullum verbum, non legit ſuperiora. Hoc ſolum ajo, quod ipſus quoque ait, Non eſſe quidem calorem hunc, vel cœleſtem vel elementarem: & tamen cum utroque ratione quadam & ſimilitudine convenire. Puto ego, cum cœleſti quidem, quia eodem modo genitalis eſt: cum elementari autem, quia non eſt ſimplex Elementum, ſed ad mediocritatem quandam, cœlo analogam, perductum. Hoc, niſi fallor, volunt ſibi Alberti Magni illa, quæ citat Rumbaum, *Exercit.* 102. *de fœtus gener.* Ignem hominis eſſe ὁμογενῆ quidem, ſed virtute triplicem, Elementalem, animalem, & cœleſtem, cum una eademque ſubſtantia elementari, animali & cœleſti formæ ſerviat & ſubjiciatur. Hoc ex toties allato loco, 2. *Gener.* 3. deducit Pacius, *Comm. in* 1. *Meth.* 6. ubi præcipuè probo expoſitionem verbi ἐμπεριλαμβάνεται, quod ait hoc velle, Corpus illud divinum, *intra ſemen complexum hærens.* Quem ſenſum, me volentiſſimo inducit etiam in illum locum 3. *Gener. ult.* de generatione ex putri, ut ἐμπεριληφθῇ ſit, *Ubi calor comprehenſus fuerit*, συνίςαται, *cogit.* Invenias enim hoc verbi ſæpiſſimè in hoc ſignificato, adeoque inde eſt prima fœtûs σύςασις, de qua alibi. Tu vide hunc Pacium, conatumque ejus pulcerrimum in vindicando Ariſtotele à corruptelis Fernelii, diſcipulorumque. Epidorpidis loco, hoc etiam habeto, Si Martinum hoc ſenſiſſe evictum fuerit, nihil penè fore mihi cum illo negotii.

CAP. XXXI.

Contra Duncanum Liddelium.

ET *in Collegio*, quod vocant, *Disp.* 4. & *in Arte Medica*, quæ inde exstitit, *l.* 2. *c.* 5. rectè quidem distinguit Calorem σύμφυτον ab ἐμφύτῳ malè autem ab ἐμφύτῳ τὸν ἐπίῤῥυτον, siquidem, quod docet ipsus, ἔμφυτ☉ non differt apud Veteres à spiritu, ut quidem heic accipitur vocabulum. Rectè etiam animadvertit, Calidum & Calorem apud eosdem indifferenter sumi pro uno & eodem: sed malè infert, Solum calorem, & non etiam calidum, è quo calor seu spiritus diffunditur, ut formam intelligi. Totum enim hoc formale potiùs, quàm materiale quid denotat, ut alibi ostendi. Non minùs rectè Cor facit fontem & originem Calidi seu Spiritûs insiti: sed pessimè eundem in omnibus animati corporis partibus collocat. Fons enim est alicujus fons: quid verò erit aliquid illud, si non est calidum influens seu spiritus? Rectissimè pariter à vitali spiritu derivat & animalem & naturalem: sed non satis constanter, cùm utrique tribuit peculiarem fontem, Cerebrum & Hepar. Et quei fieri potest vitalis è naturali, nisi hepar potiùs est fons & origo calidi innati? Sed in has, similesque angustias perpellit illum hypothesis Galenica, è quibus in æternum non exibit, nisi Aristotelem acceptârit.

CASPA-

CASPARI HOFMANNI, SYSTEMATIS De Calido Innato & Spiritibus, LIBER POSTERIOR:

De Spiritibus.

CAP. I.

De Nominibus.

TAm Latinum *Spiritus*, quàm Græcum Πνεῦμα, quinque apud Medicos ſignificat: I. Aërem in quo vivimus, quinimò ventum quoque. Ad prius ſignificatum pertinet illud Hippocr. *l. de Arte*, Cibum, potum, aërem, eſſe tria quibus vita hominum continetur. Ad idem illud *lib. de Flatib.* Ignis alimentum eſt ſpiritus. Illud item 3. *in 6. Epid.* 24. ubi tuſſes malignæ diſtinguuntur ab iis, quæ fiunt ab aëre per reſpirationem attracto frigidiuſculo. Ad poſterius ſpectant Aquilonares venti, *lib. de Sacro morbo.* Item illi ſpiritus, quos *lib. de Flatib.* opponit flatibus in corpore genitis. Ut enim mare turbatur ob violentiam venti, ceu loquitur *ibidem*: ita in corpore fit. II. Flatus (ut hodie ferè Medici loquuntur) in corpore genitos. Scribit enim Gal. 3. *de Diff. reſpir.* 12. item *in gloſſis*, τὰ πνευματώδη non rarò ſignificare Hippocrati *Inflatum*, quod exemplis ex *eodem lib. de Flatib.* item ex *lib. de Vet. Med.* Foëſius confirmat *in Oecon.* & Euſtath. *in Erotianum*, uterque in φύσῃ. III. Totam reſpirationem, ut ſcribit Gal. 1. *Acut.* 2. 4. *Acut.* 34. 1. *Progn.* 24. 4. *Aphor.* 68. 4. *in 6. Epid.* 4. 3. *in 1. Epid.* 1. Conſentit Galeno Euſtathius in πνεῦμα. IV. Difficultatem ſpirandi, ut multis exemplis ex 4. & 5. *Epid.* probat Gal. 3. *de Diff. reſp.* 12. & 13. viderique in eam rem poſſunt Foëſius, & Euſtachius in πνεῦμα. Hoc modo ut ſimpliciter denotat omnem præter naturam reſpirationem: ita ſæpiſſimè additur differentiæ gratiâ *Spiritus magnus, ſublimis, ſurſum*

tractus,

tractus, densus, manifestus, & his similia, quibus opponitur *spiritus sine signis*, &c. Item, *spiritus offendens, quasi quis revocetur*, & alii, quorum explicationem petere oportet à diligentissimo Foësio, non *in Oecon.* tantùm, sed & *Annot. in Hippoc.* V. denique tertium membrum divisionis omnium partium, 8. *in 6. Epid.* 7. 1. *de Differ. febr.* 1. *de Tremore*, 5. Quæ enim Hippocr. ὀνοϱμῶντα vocavit (subaudi μέϱη aut μόϱια, *cum impetu euntes partes*) Galenus uno verbo πνεύματα appellat. Sunt enim, ut ex 3. *de Fac. nat.* 4. definire licet, *Corpora præ aliis omnibus in corpore levissima & tenuissima.* Quamobrem subinde etiam huc illuc eunt, nec quicquam in corpore est, quod non pervadant. Cæterùm, qui superiora legit, tam ineptus non est, ut imaginetur sibi fortuitam lationem ipsorum esse, quin imo sunt instrumentum proximum animæ, nec alibi sunt, quàm quò ablegantur ab anima. Anima autem quia in Corde est, erit quoque ὁϱμητήϱιον illorum in Corde, & ex Corde. Ut vel hinc intelligatur ratio, quæ moverit veteres, cur *Calidum* in Corde hospitans vocarint sæpe *Spiritum*: & contrà, cur *Spiritum* sæpe appellarint *Calidum*. Seminalis caliditas, inquit Mocenicus 4. *Contempl.* 3 c. 16. ut manens nihil aliud est quàm *Calor naturalis & innatus*: ut diffunditur, est *Calor naturalis delatus* & extensus per totum corpus. Seminalis exhalatio, ut manens, est idem *Calor*, quatenùs fons est *spirituum*: ut diffunditur, complectitur eos *spiritus*, qui singula animalis membra vivificant. Non minùs intelligitur hinc, cur Stoici aliique *Spiritum* vocarint *Animam*.

CAP. II.

An sit Spiritus.

VIderi possent esse inepta hæc. Cùm enim Medicus artifex sit sensitivus, & inquirat partes, quæ non minùs in sensus incurrere debent quàm totum, cujus partes sunt: non videtur committendum esse, ut dubitetur. Rursus, cùm Arist. *in libris plerisque legitimis* in censu partium non habeat, videtur ratio probabilis dubitandi esse. Dico *legitimis*: quia quæ ex *libro de Mundo* afferuntur, itemque ex *libro de Spiritu insito*, ut quidam inscribunt, pro legitimis haberi non possunt. Ita autem habet se res, Spiritûs debent esse, aut inter similares partes, aut inter dissimilares Inter dissimilares nemo collocabit. Aristoteles cùm 2. *de Part.* 2. iniens numerum similarium addat, *Et aliorum talium*, facile est intellectu, accurationem ab illo expectari non posse. Imò, cùm *in sequentibus* non explicet planè ea, quæ 3. *de Hist.* 2. *& seqq.* explicârat: ratio alia est, cur æquitate quadam opus hîc sit. Interim, cùm præter vulgò dictas partes similares sæpissime meminerit Calidi & Spiritûs: fas non est, ut de mente ipsius dubitemus. Quatenus Medicus sit artifex sensitivus, alibi explicatur. Et quî possit hoc ita simpliciter accipi, cùm Gal. rationem utrobique agnoscat pro altero Medicinæ crure? Quod huc facit, est, incurrit aliquid in sensus, aut mediatè, aut immediatè. Mediatè, quæ per effecta sua se produnt; v. g. ut ne longiùs abeamus, incidit aliquis in lipothymiam, è qua revocatur: quid causæ fuit? Perierátne *anima*? ita revocatus non fuisset. Perierátne *facultas* aliqua

qua animæ? Facultates nihil aliud ſunt quàm anima ipſa. Fortaſſis corruptum fuit Cor? A privatione ad habitum non eſt via in tota rerum natura. Fortaſſis temperies Cordis fuit labefactata? Nec tam ſubitò id fit, nec tam ſubitò redit. Fortaſſis humores Cordis fuerant effuſi? At unde tam ſubitus illorum refluxus? Reſtant igitur ſoli ſpiritûs, quibus etiam atteſtatur Curatio. Atque hoc eſt primum argumentum ex 12. *Meth.* 5. quo probare licet ſpiritus. Accidit autem ferè duobus modis, quorum alterum περιχάρειαν vocat Gal. ibi, *Gaudium nimis magnum*: alterum ἔκπληξιν, *ſtuporem*, ex ſubito triſtis rei nuntio. Gaudii exempla 4. ſunt apud Gellium, *l.* 3. *c.* 15. de Polycrate, de Philippide, de Diagora, denique de anu quadam Romana: quam quidem poſtremam hiſtoriam dicit Gellius accidiſſe poſt pugnã Cannenſem: ego verò invenio apud Livium *Dec.* 3. *l.* 2. contigiſſe poſt pugnam ad lacum Thraſymenum in agro Piceno, anno antè. Cauſa eſt, quòd flamma tantilla exſtinguatur, ſi nimiùm dilatẽtur pori, ut effugiat: ſive nimiùm obruatur ipſa ab introcedente ſanguine, ut Gal. 2. *de Cauſ. ſympt.* 5. docet. Alterum argumentum ab ira peti poteſt. Unde enim eſt vehemens illa mutatio, putà in pulſu, in colore, in aliis, niſi à reciprocatione ſpirituum cum ſanguine? *Nihil ſub Sole eſt*, dicebat Scherbius, *quod ita moveat humores atque ira*: Et videmus quid accidat tandem iracundis, præcipuè ſi ſubitò comedant, bibant, laborent, antequàm motus humorum ſedatus ſit. Tertium à ſtructura arteriarum accipiunt quidam. Cùm arteriæ (dicunt) quintuplo craſſiorem tunicam habeant quàm venæ, quæ cauſſa ejus rei eſſe poſſit, niſi cum ſanguine veherent ſubſtantiam quandam tenuem? Hanc ſententiam valde adjuvat ſententia Ariſt. pulſum fieri docentis, non à peculiari aliqua facultate, quam Gal. *Vitalem* dicit, ſed ab ebullitione ſanguinis, adeoque pulſum non eſſe principaliter in arteriis, ſed in ſanguine. Ubi enim magnus calor agit in multum humidum, fit inæqualis quædam partium humoris ſublevatio, qualem in aqua videmus ebulliente. Eſſe autem in Corde ſat magnum Calorem, docent Anatomiæ vivorum. Quin eſſe eum talem in quibusdam animalibus, ut manûs illum vix ferre poſſint, docent quidam ex Haly Rodoam. Sed etſi non obtineat Ariſtotelis ſententia, cùm conſenſus ſit Medicorum, facultatem absq; ſpiritu efficacem non eſſe, vel hinc ſtabilitur conjectura de arteriis. Quartum petunt alii ex principiis ortûs noſtri. Cùm enim ſemen γονιμώτατον ſit id, quod ſpirituoſiſſimũ eſt; ſemen autem illud, tam de Ariſtotelis quàm Galeni ſententia in generato maneat: non poſſunt non in illo eſſe ſpiritus. Quintum ex confeſſa omnium hominum notione eſt. E Corde Calor in omnes partes effertur. At Calor, qui Qualitas eſt, ſine ſubjecto non it. Quod poſſit autem Calor ſubjectum cōmodius habere quàm ſpiritûs? Sextum depromũt Medici ex eventis quibusdam. In Anatomiis cur pulmo nunquam ita inflari poteſt, ut impleat totum thoracis capacitatem? Quia in vivo erat aliquid tenuius externo illo aëre, qui per follem impellitur, poteratque ſe penetrare, & tumorem facere, quod aër non poteſt. Cur voluptates nobis non ſunt perpetuæ ut Deorum, quod ille conqueritur apud Terentium? quia ſubſtantia quædam facile reparabilis diſperit; ita de laboribus omnis generis, ita de vacuationibus tam ſpontaneis, quàm artificialibus. Quid enim facit, ut urina rivuloſè, & in arcum fluat? Spiritûs. Ita de ſanguine, ſectâ venâ fluente. Quid facit,

ut aqua in hydropicorum paracentesi tantâ cum vi prorumpat? Spiritus. Ita quid facit illam decantatam faciem Hippocraticam, 1. *Progn.* 6. & 7? Amissio spirituum. Quid facit in paralysi salutari sensum illum repentium quasi formicarum? Reditus spirituum. An ab alimento potiùs iterum se insinuante? Quid facit in inæquali brachiorum aut pedum positu molestiam illam, quam nos vocamus *somnum illius partis?* Prohibitio spirituum influxûs. Septimum peculiariter ex oculis sumitur, quippe omnium maximè spirituosis. Docet enim Gal. 10. *de Us. part.* 5. inter humorem crystallinum & uveam, non aqueum duntaxat humorem contineri, sed & spiritum, his argumentis. I. In vivis oculi sunt densi & pleni, in mortuis flaccidi. II. Oculo discisso, ac effuso humore aqueo, iterumque inflato, Corneæ spatium fit majus quàm opus sit aqueo humori. III. In senibus pupilla corrugatur, non ob siccitatem tantùm, sed & defectum spiritûs visivi. Idem Gal. non tantùm *l.c.* sed & 7. *de Sent. Hipp.* 4. docet, Compresso seu clauso alterutro oculo, manifestè dilatari alterum: & mox, eodem aperto, priorem redire ad suam magnitudinem. Hoc unde fit nisi à substantia? Substantia autem illa quæ sit alia quàm spiritus, per nervum Opticum influens? Argenterius quidem vocat hoc posterius in dubium, & ait, Influxum fieri per arterias. Hunc refutat Peramatus *l. de Facult.* 11. his rationibus. I. Tantillum spiritûs in magna ista cavitate disperiret, aut certè sui sensum non faceret. II. Quoties arteriæ in pulsu distenduntur, toties oculus fieret major. III. Cùm arteriæ oculorum non coëant instar nervorum, quomodo fieret communicatio? IV. Arteriæ eædem in vicinas quoque partes eunt, in quas facilè dilabi possent spiritûs. Hîc addere licet V. ex Stupano, 6. *de Spirit.* Oculusruberet. Idem Gal. 6. *de Sent. Hipp.* 4. 7. *de Sent. Hipp.* 4. & 6. 16. *de Us. part.* 3. 1. *de Caus. sympt.* 5. vult persuadere, nervos Opticos ad sensum esse cavos. In illa verò cavitate quid eat, præter spiritum? Huc facit, quod veteres docuerunt, Oculos esse igneos. Cùm enim triplex sit ignis significatio, oportet una ex illis oculo conveniat. Non convenit autem prima, quâ ignis dicitur flamma cœlum petens: sensus enim id negat. Non convenit etiam altera, quâ est ardens quid, ut pruna: nam & hoc repugnat sensui. Restat igitur tertia, dicunturque oculi ignei, quia splendent ut ignis. Hinc quidam definiunt spiritum, quòd sit substantia lucida & perspicua. Si enim bona est argumentatio Galeni, ex structura nervi Optici ad alios nervos translata, licèt in aliis minùs clarum sit; bona quoque erit hæc argumentatio. Sed & confirmant illam φαινόμενα quædam. Animalia, quæ de nocte vident, ut feles, oculos habent aureos, flammantesque. Duo Scaligeri, de quibus alibi id docui, habebant etiam tales oculos. Si quis oculos fricet, videt flammas micantes. Spiritus enim visorius frictione illâ attenuatus, quasi ardens in aërem prodit, ut loquitur Alex. Aphrodis. 1. Probl. 6. Expergefactis è somno, lux ante oculos observatur. Spiritus enim per somnum retentus & condensatus prodit affatim, ut habet idem, 1. *Probl.* 69. testaturque de se idem Gal. 7. *de Sent. Hipp.* 4. Huic fundamento inniti videtur sententia Platonis, quam sequitur Gal. & alii, Visionem fieri per emissionem lucis. Porrò, quoniam hæc ad solum animalem spiritum (ut quidem Gal. distinguit) pertinent; ejus verò clarissima omnium demonstratio est, ut penè loquitur Gal. *Meth. l.c.* videamus ejus rei documentum.

tum. Scribit 7. *de Sent. Hipp.* 3. si cerebrum vivi animalis vulneretur usque ad ventriculorum aliquem, aut etiam, si magna fiat collisio, ut ventriculi concidant: subitò privatur animal, & sensu & motu, qui vel redeunt, vel non redeunt, prout malum magis minùs grave est. Jam hæc sensûs & motûs abolitio unde est? Non ab intemperie: hæc enim non fit subitò, sed successivè: at verò abolitio illa accidit subitò, & tantùm non in instanti. Non ab unitatis solutione: ita enim à quovis cerebri vulnere fieret. Adde, quòd sanetur symptoma hoc, antequàm sanetur solutio continui. Si solutio continui fuit causa, cur durante causâ, tollitur effectus? Quia igitur ad inducendum animali subitum stuporem, necesse est vulnus & collisionem penetrare ad ventriculos usque, necessariò in Ventriculis est aliquid, quod vel turbatur, & ab opere suo retrahitur, vel vacuatur. Quid illud verò est? Non humor aliquis: præterquàm enim quòd in sanis ventriculi omninò sunt inanes, jam dictum est de intemperie, non posse illam fieri subitò. Eodem modo non subitò vacuatur humor, si maximè adsit, aut subitò restituitur. Non etiam anima ipsa à corpore separatur. Ubi enim semel à corpore discessit, non redit. Reliquum igitur est, ut talis aliqua substantia sit, qualis descripta est, levissima, tenuissima, ad motum paratissima, cujus essentia sit in fieri, non in facto. Non potest autem vel fingi vel pingi alia, quàm spiritus. Idem Gal. & ibi, & alibi hæc quoque urget. Cui bono in cerebro sunt istæ cavitates, nisi servandæ substantiæ cuidam? Substantia autem hæc quæ possit esse alia quàm spiritus? Hunc tantum apparatum si dixero esse frustraneum, dixero, quod res est. Non nego fieri tale aliquid in magnis cerebri contusionibus, sed inclamo illud: μὴ παρὰ τοῦτο. Ut enim jam non repetam, quæ obstant elaborationi spirituum in ventriculis cerebri, qui scis stuporem accidere propter evacuationem spirituum è ventriculis? Certè adolescens ille Smyrnæus, cujus Gal. meminit duobus locis, 8. *de Us. part.* 10. 6. *Aph.* 18. procul dubio tamdiu non laboravit stupore, quamdiu vulnus fuit apertum. Nec movet me fuga, quæ beneficium ad alterutrum ventriculum refert. Patent enim in se invicem. Spiritus semper petit superiora, si nihil prohibeat. Sed sit hoc ita: cùm stupor adsit non in vulnere tantùm, per cujus foramen spiritus exire potest: sed & in casu, in contusione, quos ibi dicat spiritûs evacuari? Nec iterum me movet fuga, quæ causam refert in collapsum ventriculorum: Quis enim vidit hoc? Et quia non paucos tales contingit sanari, quis fornicem illum collapsum iterum erigit? Accidit igitur stupor, propter spiritus quidem, sed non propter ventriculos, adeoque frustraneus est Galeni conatus propterea, quia omnia refert ad ventriculos. Itaque accipio hoc quidem φαινόμενον: sed aliter explico, & formo inde Octavum argumentum, In magnis cerebri contusionibus stupent partes inferiores, quia vasa cerebri in se concidunt, ut spiritus descendere non possit. His Ἐπινομίδος loco addere possis Alexandri Aphrod. argumentum, quo Fernelius utitur 4. *Physiol.* 2. admittendos esse spiritûs vel ideò quoque, ut ratio reddi possit unitionis animæ & corporis. Cùm enim substantiæ sint toto genere à se invicem discrepantes, conjungi non possunt, nisi per mediam quandam substantiam, qualis est spiritus, nec planè corporeus, inquam, nec planè incorporeus. Atque huc pertrahere possis Platonis *in Timæo* ratiocinium, quo

Gal. utitur 8. *de Uſ. part.* 9. Sed reverà eſt ita, ut Stupanus *in Theſ. de Spir.* ait: Elegans quidem eſt hoc argumentum, ſed veriſimile tantùm. Cùm enim ignoremus, quæ ſit animæ eſſentia, ignorare etiam nos neceſſe eſt, quâ ratione cum corpore uniatur. Verum autem eſt hoc de ſcientia à priori: à poſteriori enim ſcimus animam uniri corpori per ſpiritum, quippe quo ſervato, ſervatur anima. Quamobrem pro argumento Medico & hoc admitti poteſt. Videte hac de re Nemeſium *cap.* 3. & *Orationem* Andreæ Schattonis, Wittembergæ habitam.

CAP. III.

Quid ſint Spiritus.

PAtet quidem id ex ſuperioribus: At quia quæſtionem *Si eſt*, excipere debet *Quid eſt*; & verò loci quidam Ariſt. & Gal. ſeſe intromittunt, qui opus habent explicatione; dicendum omnino eſt aliquid. Corpus eſſe ſpiritûs hos, citra controverſiam eſſe puto: eſt enim unum ex tribus Elementis, corpus conſtituentibus, ut Stobæus vocat *ſerm.* 99. Sed quale? Antiqua & barbarica Philoſophia, quam poſtea excepit Stoica, cœleſte dicebat eſſe, immortale illud quidem, & rotundum, ſed ubi in plantam vel animal aliquod receptum ſit, ad figuram & motum corporis recipientis ſeſe accommodans. Ubi enim corporis illius vita ampliùs durare non poſſit, elabens, & in priſtinam formam rotundam migrans, ut ex Zoroaſtre Ficinus docet *l.* 18. *Theol. c.* 4. Eadem Philoſophia dabat huic corpori in ſingulis viventium ſpeciebus peculiare indumentum ſeu vehiculum, in homine, inquam, æthera illi jungebat, in brutis aërem, in plantis terram. Hinc adeò factum eſt, ut Stoici, quos præ cæteris delectatos fuiſſe minutis rerum diviſionibus conſtat, etiam nominibus diſtinguerent. Ut enim, cùm *alibi*, tum 5. *in* 6. *Epid.* 5. Galenus ſcribit, Spiritum hunc in plantis quidem naturam vocabant, in animalibus autem animam. Differre etiam dicebant Qualitatibus, plantarumque humidiorem eſſe, animalium ſicciorem. Et *lib. Quòd animi mores, c.* 4. naturæ ſpiritum non humidiorem tantùm, ſed & frigidiorem ſtatuiſſe ſcribit, quemadmodum animæ, non ſicciorem tantùm, ſed & calidiorem. Nimirum, cùm aërem & ignem quidem continere dicerent ſeu agere, terram autem & aquam contineri, ſeu pati: in plantis plus materiæ agnoſcebant, in animalibus plus formæ, ut ex *l. de Plth* 3. doceri poteſt. Ex his intelligitur error authoris *lib.* apud Gal. qui *Medicus*, ſeu *Introductorius* inſcribitur. Cùm enim rectè dixiſſet, Veteres diremiſſe τὰ ἐνοϱμῶντα Hippocratica in ſpiritûs naturales & animales: malè ſubjungit, Stoicos tertium invexiſſe ἑκτικόν. Cùm enim veteres illi ſint ipſiſſimi Stoici, ut ex dogmatum convenientia apparet: cur denuò addantur? Fortaſſis additamentum illud eſt illegitimum. Nam & vitium eſt in ſcriptura, ἑκτικὸν pro συνεκτικόν. Utrumque probâris ex ſeqq. quibus ait, Athenæum quatuor Elementis Hippocraticis addidiſſe ex opinione Stoicorum ſpiritum cuncta penetrantem, à quo omnia contineantur, & gubernentur. An aliùs error ibidem eſt, cùm Medicos πνευματικοὺς à ſpiritu Stoicorum continente dici ait? Licèt enim non ignorem,

Pneu-

Pneumaticos plerosque fuiſſe Stoicos, ut Gal. ſcribit 3.*de Diff.pulſ.*5. videor tamen mihi ex *cap.2.ſeq.& aliis locis* oſtendere poſſe, Sectam Pneumaticam ad ſolam pulſûs doctrinam pertinuiſſe, adeoque Peripateticos per riſum ita dictos fuiſſe. Ut enim in aliis, ſic in his Stoicos acceſſiſſe ad Ariſt. placita, ex 2 *de Sent.Hipp.*8.& *de Format.fœt.*4. patére poteſt. Quod ſi verum eſt, vehementer falluntur illi, qui Pneumaticos eos dici volunt, qui omnium morborum cauſas ad flatus referunt. Ubi enim hoc ſcribitur, & à quo? Quod ad rem noſtram, Gal. 7.*de Sent.Hipp.*4.& 7.4 *de Loc.aff.*2.1.*de Cauſ.ſympt.*2. ſpiritum hunc vocat lucidum & quaſi æthereum. Et dubitans addit, Vel eſſe animam, vel animam uti illo, tanquam principali vehiculo. Cæterùm, quod addit *in de Sent.* Stoicos cum Ariſt. neceſſariò confiteri debere, Spiritum hunc eſſe animam, paulò liberaliùs dictum eſt. Ut enim de Stoicis (quos certum eſt hoc voluiſſe ex 5.*Simpl.*9.) non dicam, ubi Ariſtoteles vel ſpiritum illum Platonicum (ſic enim nunc loquar) agnovit, vel animam eſſe dixit? Quin totam illius Philoſophiam planiſſimè diſſentire, tam certum eſt quàm quod certiſſimum. Atque utinam Gal. tam longè abeſſet ab hac culpa, quàm abeſt Ariſt.! Quod ad ſpiritum ipſum, non profectò abſolvit ipſum τὸ οἷον, quod Bertachius putat, *lib* 1.*de Spir.*8 Multo minùs abſolvit illum locutio alternativa, quâ uſus fuerat *cap.*3. quoq;. Si enim verè dixit *Epid.l.cit.* ſe temerariè & ſine firmis rationibus de animæ ſubſtantia pronunciantem affirmâſſe, ſpiritum hunc eſſe animam: verè etiam ſciri poteſt, utram ſententiam ſeriò probârit? Quin, ſi ad ſuperiora reditum facere tibi libuerit, invenies loca, quibus ſpiritum clarè vocat animam. Ariſtotelis innocentia ut fiat manifeſtior, inſpiciamus nunc unicum tantùm locum *de Commun.animal.motu*, 10. Ibi enim cùm docuiſſet, cognatum ſpiritum eſſe corpus, & quidem tale corpus, quod ſit pars corporis animati: ſubjungit, ut explicat Crippa, *ecphraſi* 18. quia quicquid virium in ſpiritu ingenitum eſt, id totum ab anima derivatur, & fluit: at ipſa anima (quæ eſt principium motûs per ſe immobile) ita dependet, ut cujusque inferioris partis (in motu verſantis) ſignum, quod in aliquo flexu, quia ejus partis principium eſt, & movet, & propter continuationem cum illa movetur, ab alterius & ſuperioris partis ſigno, quod in eodem flexu quieſcit, & immobile manet, pendere videtur. Quemadmodum mobile ſignum in flexu ab immobili habet, ut, dum ipſum movetur, reliquam ſibi continuatã partem movere poſſit: ſic ſpiritus, cùm ab anima, quæ immobilis manet, ad movendũ adſciſcitur, ab eadem omnẽ vim ac facultatem movendi cæteras corporis partes conſequitur. Hæc Crippa, quæ libet declarare hoc exemplo. Cubitus unà cum manu moveatur ſupra brachium ſeu humerum: ſignum mobile eſt punctum illud, quo cubitus tangit brachiũ: ſignum immobile eſt punctum illud, quo brachium contingit cubitus: movetur cubitus totus cum manu propter continuationẽ quam inter ſe habẽt, im̃obili manente brachio. Jam igitur ſpiritus reſpondet cubito, anima brachio. Quid hîc cenſes? Primò omnium quaſi in Sole meridiano vides, Ariſtotelem habere ſpiritûs in cenſu partium, quâ de re ſuprà dubitabatur. Deinde, non minùs clarè vides, Ariſtotelem diſtinguere ſpiritum ab anima. Ut fatendũ tibi ſit, niſi malo omninò ingenio ſis, Ariſtoteli cum dogmate Platonico & Stoico nullam eſſe cõmunionẽ. Agedum autẽ, quæ res eſt magni momenti, & à

m 3 pau-

paucis explicata, regrediamur ad *Cap. 7. ejusdem libri*, videamusque quomodo fiat ille motus. Et quia Crippa valde dilucidè ἐκφράζει, utamur verbis illius. *Ut horologia & simulachra* (inquit) *quædam ludicra sponte suâ à se moveri posse cernuntur, modò in eis initium vel exiguum motûs extrinsecùs fiat, dum compages & quasi vincula laxantur, & è laxatione & solutione machinæ ipsæ usque omnes deinceps compages compellunt & agitant, dum totæ ex se moveri conspiciantur. Vin' aliud exemplum? Ut vehiculum cujus rota ex altera parte minor sit, nec ab equis trahatur, sed à vehente aliquo modo agatur rectà, & impellatur rursus, ob rotarum inæquabilitatem ipsa à se in orbem agitur: siquidem minor rota tanquam centrum efficitur, quemadmodum in cylindris, qui dato aliunde motûs principio, ipsi facili mobilitate versantur: sic animalia moveri à se putandum est. In ipsis enim similia quædam ad motum apta instrumenta naturaliter sunt constituta, qualis ossium & nervorum natura. Ut enim machinæ illæ ferro & lignis sustentantur, compagibus & vinculis constrictis tenentur, illorumque laxatione & solutione moventur: sic animalium corpora constituta molli ac tenerâ carne, ossium duritie & soliditate fulta tenentur, & nervorum implicatione & ligatione ad omnes artûs & commissuras singulatim juncta cohibentur, & eorundem intensione & remissione moventur.* Hæc ille. In quibus fortassis quæpiam cupias esse explicatiora. Ut per πρωθύστερον agam, Cui sit verisimile, τὸ ἁμάξιον esse hîc curriculum, aut potiùs plostellum, qualia sunt vulgaria illa, quæ rotis aguntur? Quo enim modo ulla rota possit esse in medio, & instar centri, quomodo in cylindris est? Quamobrem non credo etiam, τὸ τροχὸς rectè verti *rotam*, quin puto legendum esse κύκλους, *circulos.* Ita enim fuerit plostellum ludicrum, quod à circulatoribus aut etiam pueris motum primò rectà procurrebat, postea in orbem rapiebatur. In prioribus jure scire desideres, quid sint αἱ στρέβλαι Aristoteli, illisque deinde opposita νεῦρα? Quo minùs credam esse Hesychii *navium ligna*, quibus conglutinantur, facit contextus, qui cum nervis confert, aitque intendi & remitti posse. Ex quo quia patet, loqui Philosophum de talibus machinis, quales erant νευρόσπαστα veterum, de quibus Gal. 1. *de Us. part.* 17. fortassis hæ στρέβλαι Arist. erunt funiculi Gal. quibus tractis & laxatis moventur idola illa, de quibus *Comm. in dictum locum* fusè egi. Quo fit ut iterum dissentire incipiam à Crippa, qui negotium illud transfert ad operosas illas machinas, quibus diem metimur. Cæterùm apparet ex hoc, quid sentiendum sit de *nervis* illis Arist. Omninò, si hæ στρέβλαι sunt funiculi, quibus lignea & ferrea νευρόσπαστα trahuntur, τὰ νεῦρα ejusdem fuerint *musculi* Gal. Ut jam ne opus quidem sit operosa illa Crippæ digressione, qua probat, Aristoteli musculos illos non fuisse notos. Res enim fuit illi notissima, licèt nomen non fuerit. Quicquid sit de verbis, sensus denique hic est, Anima, quæ est immobilis, & proportione respondet primo motori in μακροκόσμῳ, utitur spiritibus è corde effusis, pro instrumento motûs. Cor enim in μικροκόσμῳ est Sol, spiritûs sunt radii Solares. Unde obiter intelligitur, quatenus principium motûs in animalibus, vel mobile sit, vel immobile. Si de toto animali loquaris, anima est principium immobile: si de partibus animalis, tam non potest prima & princeps illarum esse immobilis, quàm Sol in μακροκόσμῳ. Quæ enim incommoda hîc sunt à quiete Solis, illa ibi sunt à quiete Cordis.

Intel-

Intelligitur etiam, quid ſpiritùs præſtent corpori. Vulgò dicunt *vivificare*, ſed quid ſit vivificare non dicunt. Diſcendum igitur id eſt ex analogia. Quid illud eſt beneficii, quod à cœleſtibus corporibus proficiſcitur in hæc Elementaria? Dicat Eraſtus *in Antiparacelſicis*, Nihil aliud quàm augere calorem rerum omnium nativum. Hoc videmus in uvis, (inquit) Cur enim non maturantur, niſi æſtas ſit valida? Cur maturantur cùm valida eſt? Ideò (addit) per ſe nihil facit, facit autem, ubi cum calore hoc illóve junctus fuerit. Et hoc eſt, quod Philoſ. docet 4. *Meteor*. 2. Initium perfectionis eſſe à nativa cujusque rei caliditate, licèt perfectio nunquam adſit, niſi accedat aliquid aliunde, quod ille vocat συνεπιτελεῖν, *ſimul perficere*. Ita concoctio prima fit à Ventriculo, ſed adjuto balneis, veſtibus, ſtragulis: ita in reliquis operibus Medicis, niſi natura adſit, fruſtrà ſumus. Quemadmodum igitur lumen & motus cœleſtis in unoquoque agente naturali agit, pro agentis illius natura & conditione: ita ſpiritus animalis eſt ὡς κατήγορος, ut Hipp. appellat, hoc eſt, ut ego intelligo, ut nuntius aliquis, qui, allato ſuperioris magiſtratûs mandato, dat momentum aliquod rei. Niſi enim ſpiritus hic afflueret Ventriculo, non coqueret: niſi hepati, non ſanguificaret, &c. Intelligitur quinetiam, quomodo ſpiritus ſit inſtrumentum animæ, & vinculum facultatum. Quod Sol facit radiis ſuis, id Cor ſpiritibus ſuis. Ut igitur Sol animat immiſſione radiorum: ita ſpirituum, Cor. Ut ſublunaria non poſſunt dici expertia eſſe Caloris cœleſtis, licèt calorem illum in ſe non habeant, ſed aliunde accipiant: ita partes ſolidæ. Quod dico propter eos, qui cum Bertachio 1. *Spirit*. 6. miſerè ſudant, ut doceant, quomodo partes etiam ſolidæ ſint inſtrumenta animæ? Spiritus eſt primum & commune, partes ſolidæ ſunt ſecundaria, quippe quæ aſtringunt animam hanc huic parti. Unde rurſum hoc Corollarium patet, æquitate quadam opus eſſe in ſenſu illorum, quæ Gal. ſcribit 12. *Meth*. 5. Vires conſiſtere non in ſpiritibus tantùm, ſed & in ſolidis. Vires primariò conſiſtunt in ſpiritibus, iisq; ſolis & unis cauſa eſt ſyncopes, ut argumentum primum concludebat. At verò quia ſpiritus non poſſunt valere, niſi valeant ſolida quoque, fit ut ſecundariò vires in ſolidis quoque conſiſtant.

CAP. IV.

Quot ſint Spiritus.

Hîc multæ ſunt ambages, quas (ut ſummatim dicam) unus texuit Galenus duplici falſo dogmate: Poſtquàm enim tres in corpore genuit animas, debuit etiam gignere tres ſpiritûs, animabus ſuis famulantes. Poſtquàm partes ſolidas fecit ex corporatura ſeminis maſculi, debuit etiam ſpiritus quosdam illis concedere. Illos Medici vocare ſolent *Influentes*, hos *Inſitos*. Et quia anima eſt triplex apud Gal. in tribus regiis, Cerebro, Corde, Hepate hoſpitans: tres etiam ſunt ſpiritûs influentes, Animalis ex Cerebro, Vitalis ex Corde, Naturalis ex Hepate. Partium ſolidarum quia ingens eſt numerus, fiunt etiam numeroſi ſpiritus inſiti. Sed & hos duûm generum eſſe oportet, ſeminales alios, alios ſanguineos: quoniam, ut toties dictum eſt, partim ſolidæ partes ex ſe-

mine

mine ſunt: partim ex ſanguine. Mihi in hac rerum omnium confuſione (quidni ita loquar?) ſic videtur: Inſiti ſpiritûs nulli ſunt, ut nec Calidum inſitum nativum, tu puta in partibus ſolidis, excepto Corde. Si enim circumſpicias, nec in Philoſophia locum invenient, nec in Medicina. A Philoſophia tam longè abſunt, quàm longè abeſt totum illud σοφισμα de corporaturâ ſeminis, in partes ſolidas abſumtâ. Quod cùm Galenus nullibi probârit, quin locis ſuprà allegatis dixerit expreſsè, mutationem nullam fieri niſi inter duo, adeò quidem ut præter rationem eſſe faſſus ſit, aliquid agere in ſe ipſum: non eſt, cur cordatum aliquem ea res moveat. Non oportet formidare multitudinem, inquit ipſus *lib. de Conſtit. art. c. 9.* ab janua Veritatis aberrantium, ſed ſiquis omnium demonſtratione conficiat rem, illi credendum eſt. Quin fugiendi ſunt omnes ii, qui absque demonſtratione loquuntur, non minus quàm barathra inquit idem *ibidem.* Ut plurimùm enim trahunt ſecum illos, qui cum illis verſantur: quin ſordibus ſuis egregiè commaculant, niſi quis in Logicis ſit exercitatus, poſſitque videre fraudes illorum. Sed & absque hoc ſi ſit, non video, quomodo vel ipſe loquendi modus careat abſurditate. Dicere enim in animali ſpiritum inſitum, eſt dicere, virginem corruptam, nummum adulterinum. De ſpiritûs enim eſſentia eſt, ferri de loco in locum, quod ipſum de influentibus docent omnes. Quòd ſi inanimatis quoque tribuuntur ſpiritûs, ut magneti, ſuccino, non fit id niſi impropriè, & ad explicandum potiùs actionis modum, quàm quòd reverà in natura ita ſit. Nam licèt ibi quoque ſit aëreum quid, pertinet id tamen ad materiam: at ſpiritus, de quo nobis ſermo eſt, ad formam pertinet, eſtque animatorum, quà animata ſunt. Si etiam apud Veteres calidum innatum, quod ſtabile eſt, dicitur quandoque Spiritus; contrà ſi ſpiritûs, per corpus lati, dicuntur quandoque Calidum innatum: non ob id prodeſt hoc quidquam adverſariis. Et quid? ſi partes ſolidæ habent ſpiritum, cur non calent actu ſine influente? Dicunt, Eſt minor quàm ut ſenſum feriat: quibus ego, eſt nullus, quia ne ratio quidem ulla perſuadet eſſe illum. Quo loco ſi plantas mihi ingeſſerint, dicam, longè aliam eſſe illarum rationem: ſunt enim imperfectiores. Conſiſtit autem, nî erro, imperfectio in eo, quòd non, ut in animalibus, Calidum nativum eſt in uno loco, è quo vim ſuam emittit in reliquas partes: ſed ubique, & in omnibus ramulis eſt Calidum illud, propterea etiam ramuli in transplantatione & inſertione vivunt. Sed ſit eadem ratio: Spiritui plantarum reſpondet ſpiritus naturalis Galeni. Is verò tantò altioris originis eſt, quò altior eſt facultas animalium vegetatrix vegetatrice plantarum Hac de re actum eſt *lib. 2. de Thor.* Manet igitur prius illud, quod jam pertinet ad Medicinam, de qua dictum eſt, eſſe quædam, quæ coëgerint artifices admittere ſpiritus, licèt in ſenſus non incurrant. At quid, quæſo, eſt, quod cogat nos fateri ſpiritûs inſitos eſſe? Reverà ſunt nugæ Stoicæ, à Fernelio invectæ, quin nihil aliud nobis pariunt, quàm *Cauſam continentem*, cumque eâ fruſtraneam artis longitudinem. Cujus rei ut exemplum ſit præ manibus, age videamus quò perduxerit ea res illuſtres quosdam Medicos. Dicunt, ſolius Cordis calorem eſſe actu, reliquarum omnium potentiâ. At verò ſi potentia illa fruſtrà eſt, quæ non aliquando erumpit in actum, ſequetur, ſpiritûs quoque inſitos eſſe fruſtrà, ſi non aliunde ſint actu Si ergo aliquando ſunt

in

in actu, tum videlicet cùm ab influentibus actuantur, jam prodibit Calor actuatus Paparellæ, quem tantoperè illimet aversantur: Et prodit certò: quin trahit secum dogma longè absurdius, plura esse principia uno. De testibus enim hæc ipsius verba sunt: Communicatur iis à Corde Calor sibi proprius, qui non ex duobus caloribus conflatur, sed ex potentia, quæ insita est, & actu, qui influit à Corde. Non est etiam absurdum, ut inde, tanquam ex altero principio, in totum animal spargatur, quod exsecta testantur. Frigidiora enim redduntur, alterâ insiti caloris origine privata. Sic hepar (addit) aliud principium evadit, &c. Quæ cùm intueor, non invenio colorem, quo tegam illa, cùm dicitur, In hepate suum esse calorem, quo sanguis gignitur, non esse ita accipiendum, ut alterum fontem caloris. Multo minùs video, quomodo constare sibi possit Galenus, qui 1. *de Temp. ult.* dicit, sanguinem à Corde recipere Calorem suum: *de Format. fœt.* 3. Hepati tribuit calorem proprium. Quî enim dici potest, Galenum hoc asserere de fœtu, qui Cor nondum habeat, cùm tertio statim die in Oviparis Cor adsit? Omninò spectant illa Galeni Chimæram animæ triplicem, de qua alibi. Plerique omnes dicunt, Spiritûs insitos esse alimentum influentium, quod quia nullo φαινομένῳ probant, dico liberè: Nulli sunt partibus insiti spiritûs, & nulla alia partium potentia est quàm illa, quam habent à temperamento, in quo qui residet Calor, σύμφυτος est, & ad materiam spectat, ceu nuper innui. Et ita quidem de insitis censeo. De influentibus cogor assentire Philosophis, Cæsalpino, Mercenario, Zabarellæ, quibus è Medicis addo Avicennam *lib. de Virtut. Cord. c.* 1. Turrisanum *Comm. in Artem*, Montanum Veronensem, & Argenterium, Reverà non esse nisi unum spiritum influentem, licèt in diversis partibus diversimodè appelletur. Hujus assertionis unicum, idque solidissimum fundamentum est, in unitate animæ, eique proximè serviente uno Calido innato. Si enim anima non nisi una est, quod præstantissimi quique inter Medicos quoque fatentur, si animæ hujus est unicum instrumentum, Calor, è Corde influens partibus, quod adeò certum est, ut Galenus ipse multis locis fateri cogatur: utiq; non nisi unus etiam erit spiritus, vel ideò, quia spiritus à Calore nativo realiter non differt, ut toties jam dictum est. Rursus, si animæ facultates sunt plures; obeuntur enim illæ in certis partibus, quas ob id principes vocamus: utique non omnino absurdum erit, præcipuè in Medicina, si aliter appellemus spiritum qui in Corde est, aliter qui in Cerebro, aliter qui in Hepate, aliter fortè qui in Testibus. Atque hoc est, quod Cæsalp. dixit, 1. *quæst. Med.* 5. unicum esse principium, secundùm Arist. quia unicus est fons calidi innati, Cor. Sed & quodammodo plura sunt principia, quatenus instrumenta proxima facultatum plura sunt. Quia enim (quod Montanus Veronensis ait) Spiritus è Corde in alias partes influens, induit ibi novam substantiam, novam qualitatem, mirum non est, si mutet etiam nomen. Hoc intelligetur ex simili, quod suprà etiã allegavi, Quod Cœlum est universo, id Cor est animali. Quemadmodum igitur Cœlum omnibus quidẽ sublunaribus dat unum quid, sed quod pro diversitate recipientium subjectorum diversificatur, ut hîc maturatio dicatur, hîc generatio, hîc aliter: ita Cor dat omnibus partibus facultatem *Vitalem* Galeno dictam, sed quæ hîc quidem dici possit naturalis, hîc autem animalis. Et rursùs: ex animalibus quæ-

dam viſoria, quædam auditoria, &c. Et hoc eſt quod Conciliator docet *Differ.57.* Virtutem animæ ſecundùm ſuum ſubjectum unam quidem eſſe: differre autem ratione officiorum, quæ in membris obeuntur, ſecundùm quæ ſi diverſa illi dentur nomina, præcipuè ab eo, qui uſum reſpicit: non eſt id ſuperbè rejiciendum. Ut enim Philoſophus alicubi ait, Quod ad multa æquè ſe habet, nihil particularium movet & efficit, niſi ad aliquam rem certam ab aliquo trahatur & reſtringatur. Ab eo igitur, à quo contrahitur, ſi denominetur, ſine vitio id fieri poteſt, modò non lateat fraus aliqua. Nempe enim pertinet hoc ad τρόπον τῆς μεθόδου, ut Ariſtoteles appellat *ultimis verbis* 1 *Part.*1. Nimirum ita eſt, ut poſt Cæſalpinum Turnebus docuit, Calor recipit differentias ex materia ſubjecta. Ut enim ignis aliud agit in ferro, aliud in ligno, aliud in ſtramine, aliud in aliis: ita calor animalis aliud agit in Cerebro, aliud in Hepate, aliud in aliis partibus. Cerebrum quia frigidum, profectò aliter afficit vitalem dictum ſpiritum, quàm Hepar, quod eſt calidum, idque propter finem. Hepar debuit quaſi inflammare calorem, ut domando chylo ſatis eſſet: Cerebrum contrà debuit ſanguinem refrigerare, ut ſenſibus edendis aptus eſſet. Quando igitur in hepate ſpiritus fit, non ἄλλος, ſed ἀλλοῖος, quidni alio dicatur nomine? etiam à Philoſopho, ut hoc quoque addam: ita de cerebro, ita de aliis partibus. Sed ut de principibus partibus ſolis loquar, obſcuriuſcula eſt res in hepate, manifeſtiſſima in Cerebro. Illud fecit Galenum fluctuare, 12. *Meth.*5, de ſpiritu naturali: hoc tam audacem fecit illum, de animali, ut triumphet ante victoriam. Mireris autem, quoniam de peculiari hepatis anima, & de ortu venarum ex hepate tam certus erat, cur de ſpiritu hepatis tam dubius fuerit? Niſi fallor, ideò, quia focum caloris nativi non niſi in ſiniſtro Cordis ventriculo ſtatuebat. At ſi in toto Corde ſtatuiſſet, licuiſſet illi copiam ſpiritûs Vitalis per venam cavam ad hepar derivare. Anne hoc quidem volebat? Quamvis enim per rerum naturam non poſſit Cerebro adimere ſpiritum Vitalem: conatus eſt id tamen *multis locis*, ut principatus Cerebri abſolutus tantò eſſet firmior. Quo magis mireris, cur in Hepate non fecerit idem? Quia amplior illi occaſio erat. Sed ita fit, cùm ſcortum illud famoſiſſimum, Mendacium comere volumus. In rei veritate ſic habet. In animali eſt πολιτεία quædam, ut Ariſtoteles comparat *lib. de Commun. anim. mot.* 10. Cor eſt Rex, imperiumque habet omne: ſed ut Rex agit quædam ipſus, quædam per miniſtros: ita Cor agit quædam per Cerebrum, quædam per Hepar. De officio Cerebri ſcripta eſt mihi peculiaris Diatribe, *de Uſu Cerebri ſecundùm Ariſt.* Hujus enim aureum dictum (verba ſunt Montani, *extremo Aph. ult. cit.*) ita intelligunt imperiti, quaſi Cerebrum ſit factum ad refrigerandam Cordis caliditatem! Sed decipiuntur miſeri. Nam ita dicendum eſt, quòd per Cerebri frigiditatem ſpiritûs vitales contemperentur, quibus contemperatis fit poſteà, ut homo rectè judicet, rectèque omnes partes intellectûs exerceat. Videmus enim in illis, qui ſatis habent calidum Cerebrum, ſpiritum non poſſe ad temperaturam redigi: qui verò frigidi ſunt, ſunt bonorum morum, quia ſpiritûs ſedantur & contemperantur à Cerebri frigiditate. Unde fiunt ſtabiles tales homines in ſpiritu animali, & bene judicant. Et propterea divinus ille Vir dicebat, magnam Cerebri copiam (tantum eſſe uni homini,

quan-

quantum duobus bobus, dicunt Anatomici) in homine respectu cæterorum animalium esse, ut prudens fieret, &c. quæ videte. His si addideris liberam (quamvis fortè invitam) Galeni confessionem, spiritûs animalis propriam materiam esse Vitalem, intelliges fortè, quæ de spiritu ἀλλοίῳ dixi. Eadem ἀλλοιότης in Hepate fit. Et huc usque pervenire possumus in sermone de actionum diversitate, Unum est efficiens omnium, Spiritus, qui idem est unus ὑποκειμένῳ, ut Philosophi dicunt, *subjecto*. Plura enim sunt efficientia, pluresque spiritus, ratione quadam, eâ scilicet, quâ efficiens differt ab effectu, actus primus à secundo, forma permanens à transeunte, ut Philosophis loqui mos est. Unde obiter intelligitur, quomodo Anima, in uno Corde sedem habens, conservet partes omnes? Quod enim Illustr. Scaliger *Exerc. 76.* tantoperè urget, fore, ut homo sit unus non nisi per accidens: justam meretur reprehensionem. Nec enim sufficit, quod in aliis à Corde partibus est, aut Substantia, aut Accidens. Non est Substantia. Ergò est Accidens. Reverà medium quid inter hæc est, quod ἐπουσιῶδες, seu actum secundum dicunt, vg. visio in oculo: & hæc quâ fronte à quoquam dici potest accidens? Tu vide, si vis, Montecatinum, Mazonium. Ego enim aliò eo, illuc puta, ut ostendam, moderatione quadam opus esse. Qui enim (inter hos Actuarius est *l. 1. de aff. spir. anim. 7.*) in singulis Cerebri partibus singulos faciunt spiritus, quorum hic memoriæ præsit, ille rationi, ille alii; illi longiùs procedunt, quàm hominem procedere fas est. Quòd si pertendere volent, dicam ego, necesse fore, ut, quia Cerebrum alitur quoque, in morem cæterarum partium, sit ibi etiam spiritus attractivus, alterativus, expulsivus. Atque hoc responsum volo illis quoque, qui realem spirituum distinctionem trahunt ex læsione actionum particularium: v.g. memoria læditur sola, absque ratiocinatione. Ergò spiritus ille tantùm læditur, qui memoriæ serviebat: ita in Ventriculo læditur retentrix tantùm. Ergò. Dico enim subtiliora esse hæc, quàm ut quisquam capere possit. Quin addam de Ventriculo, siquidem Vesalius aliique valde verisimiliter docent, præter quatuor facultates publicas, quibus chylum pro toto corpore elaborat, habere etiam facultates 4. privatas, quibus seipsum nutrit, habebit ventriculus octo spiritûs. Quod quid aliud est, quàm frustrà multiplicare entia, & in iis, in quæ oculi nostri nihil juris habent, imò quò se ratio penetrare non potest?

CAP. V.

De Generatione, seu Nutritione Spirituum.

VEtus doctrina est *in lib. de Alim.* sive is Hippocratis sit, sive alterius cujusdam, Spiritûs diverso ab omnibus partibus alimento uti. Reliquæ enim cùm velint sibi simile, hos velle contrarium. Similitudinem illam in substantia dicunt esse: contrarietatem in qualitate. At verò cùm iidem dicant, aërem (hic enim contrarium illud alimentum est) præbere spiritibus materiam, non video quomodo consentiant sibi-ipsis. Nec verò expedire se possunt vocabulo *Præcipuè*, quo indicant, aërem habere usum duplicem, alterum quidem ad attemperationem sanguinis, alterum autem ad nutritionem.

Ita enim non tantùm contrarium erit alimentum, ſed & ſimile. Quin attemperatam dici nutritionem, apud me valde inſolens eſt. Intelligitur ex his, aſſertionem hanc Hippocratis pertinere, ut vulgò creditur, ad vetuſtiſſimam controverſiam, An ingrediatur aër Cor in ſubſtantia, an potiùs ſufficiat ſola qualitas? Ex Ariſtotele utrumque doceri poſſe, doceo ego *lib.3.de Uſ.Thor.c.5.* At verò cùm rationes firmiſſimæ perſuadeant, genuinam Ariſt. ſententiam eſſe de qualitate ſola: in eâdem firmavi me quoque, non ibidem tantùm, ſed & *Comm.in de Uſ.part.* Vidiſſe Galenum Veritatem, generari ſcilicet, ſeu potiùs ſubinde reſtitui ſpiritûs ex ſanguine, adeoque nihil aliud eſſe ſpiritûs, quàm benignam ſanguinis exhalationem; noluiſſe tamen deſerere Hippocratem, facile probatu eſſet. Quamobrem ita pingit errorem illum, Nutriri quidem ſpiritûs aëre, ſed non frigido illo, qui attrahitur, ſed alterato, hîc quidem in pulmonibus, ibi autem in oſſibus narium ſpongioſis. Si quæras, utrius ſubſtantiæ, ſanguinis, an aëris major ſit copia? dicet tibi 12.*Meth.5.de Uſ.reſpir.5.* aëris. Ligatis enim Carotidibus, inquit, manent ſenſus & motus, quod indicium eſt, ſpiritûs reſtitui ex attracto per nares aëre. Ego verò perquàm dubito, an quicquam horum concedi illi poſſit. Si enim, quod ad ſpiritum Vitalem, aër, antequàm ad Cor venit, in pulmonibus alteratur & coquitur, quomodo refrigerat? Sed ſit ſanè hoc nihil; Si per pulmonum ſubſtantiam diſpergitur, quid cogit denique illum redire ad Cor? Quod ad animalem, non poteſt illi tribui aër, niſi concedatur motus Cerebri, qui quia (ut planè mihi perſuadeo, propter ea, quæ dixi in peculiari digreſſione *Comm.in de Uſ.part.8.*) commentitius eſt, non vereor etiam dicere, neceſſitatem hanc aëris commentitiam eſſe. At Galeno tantoperè placebat, ut propterea, niſi fallor, dubius fuerit de ſpiritu naturali. Quamobrem etiam, ubi concedit, aut diaphragmatis ventilationem cauſatur, aut rami arteriæ Cœliacæ ingreſſum in hepar, à quorum neutro cùm aër adduci poſſit, fuerit etiam per hæc ſpiritus ille nullus. Quod ad Carotidum ligaturam, experimentum Galeni planè fallit. Quamvis enim liget externas: non ligat tamen internas, per quas dum fit ἀναθυμίασις, non tantùm non falſa, ſed & vera etiam ſententia illa *6.de Uſ.part.17.* ſpiritum eſſe exhalationem quandam ſanguinis benigni. Ut ſi propriè loqui velis, dicendum ſit, ſpiritûs perpetuò generari, nunquam autem nutriri. Hoc enim illorum eſt, quæ ſunt in eſſe: at ſpiritûs ſunt perpetuò in fieri. Atque hanc etiam definitionem ſpiritûs volo eſſe, certus, quicunque alias comminiſcuntur, fruſtrà ſe conjicere in difficultates Logicas. Hoc duntaxat affero, Galenum 11.*Meth.3.* explicare τὴν ἀναθυμίασιν per alias has voces, aërationem, ſanguinis alterationem, ejusdem in vapores ſolutionem. Et eſt, ſi hoc quoque vis, definitio cauſalis, per quas Philoſophi quoque non raro definiunt. V.g. Eclipſis eſt interpoſitio terræ: imò interpoſitio eſt cauſa eclipſeos.

CAP.

CAP. VI.

Quæsita de Spiritibus.

Hîc I. magno cum molimine agitatur otiosa quæstio, An sint pars corporis? Consistit enim tota lis super definitione partis. Si enim recipiatur definitio Ferneliana, frustrà est, non possunt esse partes propriè dictæ, ut ipsi loquuntur, quando non vivant, non sint animati, non edant actionem, sed præstent usum tantùm. Erunt igitur partes sui generis, ut Vallesius definit 2.*Controv.*4. Sin (quod omninò faciendum est) accipimus definitionem Galeni, 1.*Meth.*5. omninò erunt partes: faciunt enim ad constitutionem & conservationem totius. Adite Scaliger. *Exerc. contra Cardan.* 80.*n.*2. Vicina huic, & tantúmnon inepta est II. quæstio, An sint animati? Uno verbo, Id est animatum, quod est organicum, totum, inquam, compositum, quod constat ex anima & corpore. At Arist. *lib. de Mundo, c.*4. vocat essentiam animatam, *οὐσίαν ἔμψυχον*. Resp. Liber ille non est Aristotelis, sed Stoici cujusdam. Rursùs, *de Comm. animal. motu*, 4. *&* 6. videtur *ἄψυχον* facere, quia ab alio moveatur. Resp. Longè alius loci sensus est, hic nimirum, Quæcunque ab alio moventur, inanima sunt. Hoc de partibus animalium intelligi non potest, alioquin ne partes quidem solidæ essent animatæ. Quo ipso cadit argumentum vulgare, Anima utitur spiritibus, tanquam instrumento. At anima utitur illis tantùm, quæ actu sunt animata. Nego enim Minorem. Imò corpus totum, quo anima utitur, per se est inanimum. Ita Vallef. *Comm. in lib. de Alim.* non omne, quo quis utitur, est de essentia illius, qui utitur. Ego utor clavo, pennâ, & tamen clavus non est de essentia mea. Et licèt hoc simile sit aliquatenùs dissimile: constat tamen in iis, in quibus sibi constare debet. Ex his intelligitur, quanti sit facienda determinatio Costæi, *lib.*6. *Disq. Phys.* Spiritûs veras esse quidem partes, sed inanimatas. III. quæritur, Si omninò sunt partes, quod est ipsorum temperamentum? Quidam magni nominis Medicus negat hoc sciri posse, quod tactu non percipiantur: Galenus autem 2.*de Temper.*3. dicat, Medicum sensu dijudicare temperiem eorum, quæ in corpore sunt. Miror profectò judicium viri! Si enim ita universaliter vult accipere, Medicum ea tantùm persequi, quæ sensus docet, negabit pariter spiritûs dari, quos tanto cum apparatu astruit. Sed particulariter loquuntur de Temperamentis tantùm. Est quod illi objiciam ex eo ipso Galeni loco. Ait is primis statim verbis, Ergò Calidi & frigidi judex est solus sensus: humidi autem & sicci, cum tactu ratio. Sed non faciat hoc ad propositum, quia spiritûs sunt exhalatio sanguinis benigni, fuerint fortè ejus temperamenti, cujus sanguis est? Omninò. Ut igitur sanguis est calidus & humidus: ita spiritus quoque, sed in ulteriore gradu. Quamobrem consentio quidem illis, qui calidissimos omnium in corpore partium statuunt: at non consentio, cùm subitò addunt, siccissimos quoque esse, quia ne siccos quidem esse dico, sed humidos. Hac de re legere potestis Bertachium, studiosè se diffundentem 2.*Spir.*13. *&* 14. IV. Quærunt Practici, An spiritûs etiam morbis sint obnoxii? Vulgò nec spiritibus, nec humoribus ullum morbum tribuunt: sed ipsi se jugu-

dant suis gladiis. Cur enim febres humorales distinguunt ab Ephemeris, & has ab Hecticis? Locus est apud Gal 3.*de Loc.aff.*5. ubi agnoscit duplicem intemperiei motum, alterum in humoribus, alterum in solidis partibus. Ibi cùm taceant duo summi Viri, Valles. & Thom. à Veiga, monebat, atque adeò urgebat Medicos Scherbius, causam dicerent, Cur si in humoribus est intemperies non sit etiam morbus? Similis locus est 3. *Progn.*37. ubi considerare jubet Gal. utrùm solida aliqua pars (hic enim sensus est) insigniter sit affecta, an potiùs morbus sit in vasis? Unde infero ego, Si vos, ô Medici, consideratis Cor, non ut in macello venundatur, sed ut actuosum est; est autem actuosum, non soliditate tantùm suâ, sed & humoribus, spiritibusque: quidni in his duobus pariter morbus sit? Si per Galenum & intemperies est morbus, quid tenetis nos illo solo, Causas tantùm morbificas ibi hærere? Et quoties idem Gal in *l.Pract.* morbi sanationem collocat in concoctione humorum? Atqui si ibi sanatio est, oportet quoque ibi morbus sit. Deceptio inde est, quod dicunt, morbum necessariò lædere actionem. Ita est: Morbus semper lædit actionem aliquam Organicam. At quia actio illa fit à duabus, & genere diversis partibus, quarum hæ quidem agunt, illæ autem agentibus subserviunt, sive, ut loquuntur, usum habent: necessarium non est, ut semper lædantur partes, quæ agunt. Visio v.g. fit à multis partibus, è quibus solus fortè Crystallinus agit, reliquæ omnes usum habent tantùm. Læditur autem visio, non minùs læsis his partibus ministris, quàm illâ principe. Ita, licèt humores nihil agant, hoc est, nullam perfectam actionem edant: læsio tamen illorum lædere potest perfectam actionem. Quid si dicam, agere? annon ex sanguinis differentia Aristoteles, & omnes rectè sentientes sumunt differentias robustarum, debiliumque actionum? Si dixeris, fieri ratione spirituum: dicam ego, recidere in idem, quin favere id quoque huic rei, quam ago. Quæ causa est, cur Actuarius inter recentiores Græcos peculiariter scripserit *de Affect.spir. animal.* Et quid? Annon ab omnibus Galenicis tribuuntur his morbi, stupor, tremor? Annon vitali spiritui syncope, seu lypothymia? Jam enim non distinguo. Annon soni quidam in auribus fiunt ob nimiam spiritûs auditorii, sive, ut aliis placet, aëris implantati tenuitatem? Quâ de re Solenander, 1.*Consil.*3. Et rectè, nisi fallor, Bertachius, 2. *de Spir.*11. vitium spirituum quoque agnoscit in copia & tenuitate. An autem quod Costæus contendit, *Notis in Avic.* morbi spirituum sint alii ab iis qui vulgò scribuntur in Libb. Practicorum, nescio. Puto autem ex Methodo potiùs medendi faciendum esse judicium, quàm ex Catalogis illis Empiricis. V. quæstio. Dissidium etiam est de putredine spirituum. Sunt qui negant illis contingere: sunt, qui asserant. Si enim Aristoteles 4.*Meteor.*7.rectè dicit, Omnia præter ignem putrescere: spiritûs certè non erunt immunes. Nec obstat natura illorum ignea, quam quidam jactant. Ego enim aëream esse dico. Quare cùm symbolum habeant, non fiet tam difficulter quàm ipsi putant. Et aër cùm putrescere possit, quod præter experientiam Aristoteles docet, spiritûs non possint? maximè si aër ad constitutionem illorum requiratur, ut isti volunt. Sunt, qui nodum in scirpo quærunt, & dicunt, Vapores putridos misceri illis posse: putrescere in substantia non posse. Credo equidem, si prorsus ignei sunt: hoc verò inter

postu-

postulata est. Aerei igitur quia sunt, si contigerit misceri spiritibus inquinamenta, profectò putrescent. Putridum enim serpit. Sed non fiat, tam debet Medicus esse occupatus in everrendis illis sordibus, quàm si substantia ipsa esset affecta. Utrobique enim fiet Ephemera pestilens, intra paucas horas fortè lethalis. Hanc omnino spiritûs putredinem negabit, quicunque cum Fernelio Spiritum Stoicum affirmârit: imò ne causam quidem mortis reddiderit. An paucis defungi possumus? Cùm spiritûs secundùm naturam sint exhalatio sanguinis benigna: utique sanguine corrupto erunt exhalatio maligna. Hac ratione vitabimus illud quoque telum, Putredo eorum est, quæ sunt: at spiritûs sunt in fieri.

CAP. VII.

De Spiritu Vitali.

POterunt fortassis universalia hactenùs allata sufficere futuro Medico: at verò quia semel ingressi sumus hanc viam, afferendo in medium aliorum quoque cogitationes, non oportet ab illa deflectere, priusquàm promissis satisfactum sit. Utor autem hîc compendio, censeoque singula non secundùm capita, uti pridem, sed secundùm triplicem spiritum, ab omnibus ferè assertum hodie. Initium igitur facturus à Vitali, hoc moneo, Retinere me nomen Galeni, huc usque in Schola Medica retentum, licèt de re ipsa longè aliter sentiam, doceamque. Addo hoc quoque, Ponere me illum loco priori, ob prioritatem, ut sic dicam, Cordis. Quæ ut rectè intelligantur, atque inde spiritus Vitalis agnoscatur, utar discursu Turrisani, 2. *in Artem* 12. Quæritur (vult dicere) utrùm partes principes dictæ sint æqualiter principes, ut nulla illarum sit alterâ præstantior? an potiùs principatus debeatur uni ex illis, ut Regi; reliquis, ut Ducibus, seu Vicariis regiis? Dico ergò, Impossibile est, ut æqualiter dominentur. Sicut enim anima in quolibet animali est una essentia, secundùm se impartibilis, multas tamen & diversas habet facultates: ita oportet corpus humanum esse unum, multa & diversa habens organa, subservientia illi. Sicut autem omnes facultates habent se ad unam essentiam: sic omnes partes organicas connexionem habere oportet ad unam partem Organicam, cæteris principaliorem. Hæc pars Organica, seu hoc Organum deputatum est substantiæ Animæ, in quo illa sedem habet, & è quo tanquam fonte in alias partes profecta, regit totum corpus, perficitque. Propter Animam enim cujuslibet animalis unam secundùm essentiam, oportuit esse unum principale membrum, à quo principaliter pendeat. Ipsum quoque inter membra primò generari oportet, & vitam in ipso primò inveniri, & ultimò ab ipso auferri. Hoc membrum non esse aliud quàm Cor, constat ex longâ Anatomicorum experientiâ. Hoc ipsum aliâ etiam ratione demonstrari potest. Manifestum est, quòd anima regit corpus, & perficit per actiones & motus, quos per corpus facit. Sed actiones omnes, & motûs impedit frigus, adjuvat calor. Non enim est sentire, aut moveri, aut aliqualiter vegetari, sine calore, inquit Philosophus; Calor quippe cæteris qualitatibus activior est, ut Galenus quoque docet. Ideò ignis, cujus præci-

pua qualitas est Calor, activior est, & formalior inter Elementa, minùs corpulentæ materiæ participans, unde ferè ignis non est calidus, sed calor. Ex quo quidam ausi sunt dicere, Animam esse ignem. Sed errârunt, ut dicit Philosophus, non secùs ac siquis dicat, malleum esse fabrum. Ergò si Anima utitur aliquâ qualitate, ut instrumento, Calore utitur. Quare illud membrum, quod Caloris fons & principium est, erit præstantissimum, adeoque pendebunt ab eo reliqua membra, quin anima ipsa. Sed hoc esse Cor, palàm est. Cor enim & spiritus sunt membra omnium calidissima, inquit Avic. *1.1.doct.3.c.2.* Spiritûs autem generatio in Corde est, & ejus virtute calent reliqua. Testatur hoc Gal. quoque *2.de Temper.3.de Inæq.intemp.3.* Si intromiseris digitos in ventriculum Cordis, dum animal vivit, senties in eo majorem caliditatem, quàm in ulla alia parte. Unde rectè Philosophus *3.Part.7.* necessariò ponendam esse aliquam partem, quæ sit veluti caminus, in quo ponatur vivificans, τὸ ζωπυροῦν, & hoc bene custoditum, veluti arx civitatis. Est autem hoc vivicans, anima, quæ facit hoc per operationem, quæ manat à calore. Quare rectè Arist. Oportere primum membrum vivificans deputatum esse, veluti caminum igneum. Præterea Cor est sanguinis principium, sicuti dicitur *3.de Part.4.* Non enim, ut in hepate, vel aliis sanguis continetur in vena, &c. Invenitur etiam Cor in embryone sanguinem habere, non ut distinctis venis, sed sanguis ita est calidus, ait Philos. *l.cit.* ut constituat essentiam ipsius, & ingrediatur definitionem ejus, non secùs ac si aquam fervidam velis definire, aut si hominem album: albedo ingrediatur oportet definitionem ipsius. Non est autem ipse tantùm calidus, sed & membra alia calida sunt magis & minùs, prout sanguinis habent plus & minùs. Dicit enim Gal 1. *Temper.9.* unumquodque membrum tantum habere caloris, quantum sanguinis. Si ergò caloris, qui in membris est, principium est in sanguine, sanguis autem est à Corde. Hoc ita esse ostenditur, & *lib.de Respir. & de Somno,* in quibus docetur, Cor indigere refrigeratione. Nisi enim ibi esset abundans Calor, non opus esset refrigeratione, quæ fit per respirationem & pulsum, quorum in ipso, & ab ipso principium est. Unde concludere licet, Si unum est membrum, quod reliquis omnibus antecellit, tria vel quatuor non possunt æquè excellere. Cor igitur quia est ut Rex, reliqua erunt ut Duces. Hoc Philosophus *in lib.de Comm.animal.motu, circa finem*, manifestè significat. Volens enim ostendere, Animam in uno aliquo principali membro esse, in reliquis aliis per facultates & virtutes, ait: Existimandum esse, constare animal, quemadmodum civitatem bene legibus & Regibus rectam: In hac enim cùm stabilitus sit semel ordo, nihil opus est separato Monarchâ, quem oporteat astare singulis, cùm quilibet faciat, quod muneris sui est, & veluti per consuetudinem. In animalibus hoc idem fit per Naturam, quia natum est unumquodque facere officium suum, ut nihil opus sit, in unoquoq; esse Animam radicaliter. Cùm enim sit in quodam corporis principio, vivunt per illud alia quoque, quia adnata sunt illi principio, faciuntque opus suum per naturam. Vocat ergò Philosophus Animam, seu essentiam animæ, sicut Monarcham quendam, qui singulis membris injungit proprium opus, propter facultatem quæ ab Anima influit. Ipsa autem per essentiam suam Cordis arcem occupavit, sicuti Monarcha in medio civitatis habi-

habitat, cujus essentiam ad extrema civitatis extendi nihil necesse est. Quare videndum jam est, quid singulis partibus detur ex Corde? Si enim Cor est principium omnium virtutum, quod non diffitentur Medici, dum Cor Caloris principium faciunt: non potest esse principium unius solius. Ergò, cùm Cor sit deputatum essentiæ animæ, oportet omnes facultates animæ in Corde sint, quanquam confusè. Propterea rectè ait Averrh. Quòd Cor est potentiâ faciens omnes operationes, non facit autem omnes actu. Impossibile enim fuit, ipsum organizari ad omnes actiones particularium virtutum, sed quoniam potentiæ sunt in ipso, semper potuerunt restaurari in aliis membris, servatâ ipsorum potentiâ in radice. Actiones autem, quæ in ipso Corde eduntur, sunt nutritio, & sensatio propria: quæ in aliis partibus eduntur, effluunt à Corde, ab essentia animæ, quæ Cordis hospes est, & ita effluunt, ut à principio. Hæ potestates cùm sint Organicæ, effluunt è Corde, beneficio Organi cujusdam universalis, sicut super vehiculo. Et hoc est Organon spiritûs. Quod verum sit, spiritum esse Organon actionũ, ostenditur argumento isto: Obstructio venarum & arteriarum ex copia sanguinis, naturaliter alioquin se habentis, prohibet effluvium potestatum illarum ex Corde. Item: Constrictio arteriarum cervicis facit animal insensile & immobile, ut Philosophus docet *lib. de Somno*. Neutrum horum fieri posset, nisi virtutes illæ cum corpore aliquo emanarent. Non est autem hoc corpus humor, sed spiritus. Nam obstructio nervi Optici adimit visum. At nervus Opticus non vehit ullum humorem. Vehit ergò spiritum. Ergò ubi est principium spiritûs, ibi quoque oportet sit principium facultatum. In Corde autem Spiritûs esse, manifestum erit ex dicendis. Nempe spiritus se habet ad facultates animæ, sicut manus architecti ad facultates artis, quæ sunt in mente architecti. Quemadmodum igitur manus serrat, dolat, terebrat, sed beneficio & ministerio serræ, dolabræ, terebræ: ita spiritus facit omnia, sed per propria naturæ instrumenta. Hic spiritus, ut Avic docet *lib. ult. de anima, c. ult.* temperamentum habet proprium, quod mutatur in propriis instrumentis, v.g. temperamentum spiritûs, quod appetit, non est idem cum eo, quod sentit: temperamentum spiritûs visivi, non est idem cum temperamento spiritûs mobilis. In universum, si temperamentum spiritûs esset unum, facultas etiam esset una, & consequenter actio una. Quare, dum è Corde in alias partes influit, incipit partibus illis appropriari, hoc est, temperamentum ipsarum induere, unde etiam facultas appropriatur, à qua denique fit actio, mediante parte. Mutatur igitur spiritus ad mutationem actionis, non secùs ac manus artificis aliter atque aliter apprehendit dolabram, serram, asciam, malleum. Et hæc quidem Turrisanus: qui in subseqq. fusè explicat, quomodo Cerebrum & Hepar sint partes principes, scilicet quod spiritum à Corde acceptum faciunt suum, hoc est, actionibus suis aptum, & utitur præcipuè similitudine à corporibus cœlestibus captâ, Quemadmodum Solis calor, in Luna, v.g. receptus, aliud facit: ita spiritus Cordis ab Hepate, &c. Quæ vide, si placet. Mihi enim videntur sufficere posse hæc, ut duo inde meliùs intelligantur: Alterum, Cur & quo sensu spiritum fecerim non nisi unum. Alterum, quo sensu plures esse concesserim. Hæc quia subitò desiderant notitiam facultatum certam, oportet

ex aliis locis pauca huc conferre. Tot ſunt facultates, quot ſunt vis entium ordines. Sunt autem non niſi tres, plantarum, animalium, hominis. Ergò non niſi tres ſunt facultates, Vegetativa, ſeu Nutritiva, quæ plantarum eſt: Senſitiva (& hæc includit Locomotivam) quæ animalium brutorum eſt: Rationalis, quæ hominis. Dicis: Quid ergò fit de Vitali Gal. quam tu ipſe hîc non obſcurè profiteris? Nihil aliud eſt, quàm *Vegetativa exaltata*. Hoc ita intelligas oportet: Calor, quo plantæ vivunt, eſt in gradu remiſſiore, quàm ut ſenſum noſtrum ferire poſſit: Calor, quo animalia, præcipuè ſanguinea, vivunt, eſt in gradu intenſiore, qui incurrit in ſenſus noſtros. Plantæ enim quia terræ ſunt affixæ, trahunt inde alimentum utile, quod indiget tantùm aſſimilatione, illâ, inquam, coctione, quæ proportione reſpondet tertiæ in animalibus concoctioni. Animalia quia alimentum ſibi quærunt, & tale quidem, in quo utile ab inutili ſejunctum nondum eſt, indigent pluribus coctionibus, & ideò calore ampliore, qui ſeparat id, quod alere poteſt, ab eo quod alere non poteſt. Unde fit, ut illud Vegetativæ, quod in animalibus ad ſenſum ſe exhibet videndum, & tangendum, Vitale dicatur, à Medicis præſertim, qui propter uſum quædam latiùs diducunt. Ergò, quod unum eſt in plantis, & alimentum conficit, fit quaſi duplex in animalibus. Illud, quod in plantis proportione reſpondet Cordi, unicam tantùm facultatem habet, πρὸς τὸ εἶναι τοῦ φυτοῦ, *ut perennare poſſit planta*: Cor in animalibus, quaſi duplicem habet, alteram, πρὸς τὸ εἶναι τοῦ ζώου, alteram πρὸς τὴν σωτηρίαν τῆς καταψύξεως, *ad conſervationem refrigerationis*, calori illi intenſo debitam, ut Ariſt. loquitur, *de Reſpir.* 2. Licèt igitur in rei veritate non niſi unica ſit facultas, unicum ſcilicet conſtituens viventium genus: poſſumus tamen, in gratiam Medicorum, habere pro duplici, & illi quidem nomen vulgare relinquere: huic autem permittere nomen à Galeno illi datum. Igitur ſi quæras, Quid facit Vitalis illa facultas, aut potiùs ſpiritus, de quo agimus? Dicetur tibi, duo agere, Reſpirationem & Pulſum. Illa (*reſpiratio*) molitur refrigerationem caloris in fonte ſuo: hic (*pulſus*) propellit calorem, non tantùm in partes principes, à quibus appropriatur: ſed & in univerſum corpus ſeu habitum, in quo fit alter refrigerationis modus, qui διαπνοὴ dicitur, cùm alter ille ἀναπνοὴ vocari ſoleat. Ex his jam ampliùs intelligitur, quatenùs ſpiritus in animalibus ſanguineis, vel unus, vel plures ſint. Quod ſi ſpectavit Argenter. *lib. 2. de Somn. & vigil.* 8. *& ſeqq.* item *Comm. in artem, c.* 9. bene ſe res habet: ſin, quod valde puto, diverſitatem in nominibus tantùm agnovit, adeoque ſpiritum, qui v. g. in hepar fertur, non accipere voluit ab illo hepate alterationem ullam, jam admitti non poteſt. Quo ſenſu etiam metui nullatenùs poteſt confuſio ſpirituum. Ea enim confunduntur, quæ ſunt in eſſe: at ſpiritûs ſunt in perpetuo fieri. Cæterùm, ſi hac ipſa expoſitione uti volent triplicis animæ patroni, fatebuntur illi ſe deceptos eſſe. Cùm enim de mente Galeni, tres partes principes tradant invicem mutuas operas, idque fiat mediantibus ſpiritibus; quomodo non confundentur ſpiritûs, ſi in hepate v. g. conveniant naturalis, vitalis, animalis? Atque hûc omninò facit ſimilitudo, quâ Ariſtoteles utitur, 5. *de Generat. ult.* ſpiritum eſſe ſimilem inſtrumentis quibuſdam multi uſûs, ut in arte fabrili malleus eſt. Ut enim alii fabri alios habent malleos: ita ſpiritus idem diver-

diversos induit habitûs, pro diversitate operum, quibus ministrant. Sunt qui petant hoc à diversitate spirituum insitorum, quos ex ἰδιοσυγκρασία partium, cui unica debeatur actio, elici oportere dicunt. At verò cùm spiritûs illi sint commentitii, & calor σύμφυτος præstet nobis id ipsum, non est opus pluribus. Hoc modo vitamus absurdum, quod Argenterius objicit, Si plures sunt spiritûs, plura sunt calida innata. Reverâ enim, si pluralitatem Galenicam admittis, admittas quoque oportet plura calida, & consequenter plures animas. Vellem autem audire, quomodo Argenterius ipse effugiat absurditatem plurium calidorum, quandoquidem spiritûs insitos agnoscit: imò, quomodo uti possit valido illo alioquin tormento, Diversæ partium facultates, aut potiùs diversæ actiones non possunt uniri, nisi per spiritum id fiat. Spiritus est verè unicus, quomodo malleus constituit unicum instrumentum fabrile. At verò ut malleus differt à malleo, ratione materiæ, quam tractat: ita spiritus. Et ita quidem comparari spiritus potest: cum sanguine non potest. Est autem merè passivum quid. Non potest etiam comparari cum partibus Organicis, v.g. Ventriculo, qui unus cùm sit, plura agit, concoquit, expellit. Pertinent autem & ipsæ ad materiam, nec quicquam fieret, nisi accederet activum quid. Id verò an uniforme sit, non est facile dictu: V.g. quî fit, quòd lædatur in Cerebro alia atque alia actio, illæsis aliis? Quî fit, quòd in partibus nutriendis lædatur agglutinatio, salvâ appositione? modò appositio, salva attractione? Et sic de cæteris. Novi, Actuarium in Cerebro facere tot spiritûs; Novi Costæum in partibus nutriendis idem cogitare: ego verò ἐπέχω, ut suprà quoque innui. Ex his si quis velit, distinctè proposuerit causas Vitalis hujus spiritûs. Efficiens est ἀεικίνητος καὶ αὐτοκίνητος illa οὐσία Galeni, quam cum ἐντελεχεία Aristotelis, imitatione Ciceronis, dico esse eandem, licèt non ignorem, quid Monlorius, alii objiciant. Hæc enim cùm more perpetuò mobilis ignis, ut Gregorium Nyssenum loqui audivimus, semper est in motu, & quidem non sine materia, in quam agit, facit necessariò exhalationem. Hæc non est materia spiritûs, ut quidam ex 7. *de Sent. Hippoc.* docent: sed est ipsissimus spiritus. Materia autem sanguis est, ex hepate sursùm ad Cor translatus. Qui volunt, non sanguinem hepaticum, sed spiritum naturalem dictum cum sanguine illo euntem, esse materiam spiritûs hujus, nimis illi accurati videntur. Sed & incauti sunt, dum contendunt, dici ob id spiritum illum 4. *de dign. puls.* 2. materialem. Opponit illi quidem τὸ σύμφυτον πνεῦμα, καὶ ζωτικόν: at verò cùm ait, aëreum & materialem hunc spiritum esse in mäjoribus cavitatibus, non satis se explicat. An quia agit contra Agathinum Peripateticum, de pulsu pleno, materialem spiritum vocat, quem Aristoteles simpliciter spiritum, qui in arteriarum cavitate sit, non in membranarum substantia? Ab hoc enim ut sejungeret suum, quem in ipsis membranis arteriarum ire vult, peculiare dat illi nomen, ita tamen, ut non neget, Agathinum de Vitali spiritu locutum esse. Quo ex loco intelligi potest, quid sentiam de illis, qui spiritum hunc Vitalem dicunt esse duplicem, alterum in Corde, alterum in tunicis arteriarum. Reverà enim nititur ea res ludicro illo experimento, ex *lib. An sanguis in arteriis, cap. ult.* de quo quid sentiam dixi, *in lib. de Thorace.* Porrò, qui aërem etiam pro materia spiritûs hujus agnoscunt, illis jam satis-

factum est. Instrumentum est ipsum Cor, & est non secundùm sinistrum ventriculum tantùm, quæ vulgaris opinio est, sed secundùm utrumque. Cùm enim dexter quoque pulset, sensûs etiam testimonio; cùm idem conficiat sanguinem, ut Galenus disertè docet: quidni spiritûs quoque faciat? Quòd si aëris substantiâ opus haberemus, meliori jure ad dextrum deduceremus, quàm ad sinistrum. Hîc enim vena est, si substantiam spectes; ibi, in dextro, arteria, si eandem. In sinistro igitur Cordis ventriculo confectus spiritus Vitalis, diditur per totum corpus in arterias. In dextro, sursum quidem in pulmones, præcipuè in caput fertur: deorsum autem ad hepar, & consequenter in totum corpus, per venas: In quibus vis ejus augetur ab adjacentibus arteriis per *ἀναστομώσιν* junctis. Quæ cùm ita sint, non potest non *usus* ejus latissimè patere. Quem cùm alibi explicuerim, eruerimque ex angustiis illis, in quas Galenus illum compegit, non ero nunc longior.

CAP. VIII.

De Spiritu Naturali.

NAturalem intelligo, non illum, qui aliàs singulis partibus insitus esse dicitur, aut, ut commodiùs loquar, qui idem est cum *τῷ θερμῷ συμφύτῳ*, ut quosdam velle patet ex superioribus: sed illum, qui de Galeni sententiâ ex hepate influit in partes nutriendas. Ita loquor, quia si hepar est sedes animæ vegetativæ, oportet anima illa administrum habeat spiritum, utut de illo dubius sit Galenus, 12. *Meth*. 5. Hîc subito (ut fieri solet, ubi falsa defendimus, studio sectæ) immanes procellæ exsistunt, præcipuè autem duæ, Altera est, sítne hepar origo alicujus virtutis influentis? Quod idem est ac si dicas, sítne hepar radix & fons animæ Vegetativæ? Altera, sitne spiritus aliquis naturalis? Quivis videt, alteram ab altera pendere. Si enim hepar est origo Virtutis, aut, si mavis, facultatis alicujus, erit etiam aliquis spiritus naturalis: facultas enim sine instrumento non agit. Vallesius 2. *Controvers*. 16. & 17. de utraque agit, sed ita, ut postquàm legeris, æquè incertus sis ac anteà. Quod ad primam, dubitandi ratio inde est, Si naturale est id, quod unumquodque à natura sua habet, quomodo dici possunt partes nutrientes habere aliund (ab hepate, inquam) facultatem illam, quâ vegetantur seu nutriuntur? Et ne tu facilè hoc contemnas, attingit controversiam Practicam, quæ est, An partes nutriendæ possint etiam per consensum affici? quatenus, inquam, nutriuntur? Nam quoad Virtutem Vitalem & Animalem, per consensum affici posse extra dubium est. Ratio dubitandi ferè nititur autoritate Galeni, 1. *de Loc. aff. ult*. ubi instrumenta naturalia ab animalibus ita distinguit, quòd quicquid habent naturalia, habeant *σύμφυτον, connatum*: quicquid animalia, *ἐπίρρυτον, influens*. Quare illa quidem per consensum affici non posse, hæc autem posse. Erant, qui distinguerent, Aut loqueris, dicebant, de facultate sanguificatrice in universum: aut loqueris de facultatibus ministrantibus dictis. Illa procul dubio ex hepate influit in venas, autoritate Galeni, 6. *de Sent. Hippoc*. 3, 8. *ejusd. operis*, 1. 2. *Acut*. 47. *de Cur. per sang. miss*. 6.

hæ

hæ insitæ sunt omnibus. Quid hîc Vallesius? Negat distinctionem hanc Galeno posse esse acceptam, quòd indistinctè docuerit *in de Loc.aff* quicquam naturalium operum esse aliunde: quo de si certus non fuisset, non dubitâsset de spiritu naturali, *Meth.l.c.* quia 1.*de Caus.sympt* 7. non copulâsset vim animalium vegetatricem cum plantis. Tandem, cùm multa dixisset Valles. contra quendam, qui influxum ab hepate asserebat, Dicitur hepar, inquit, virtutis illius origo, partim, quia ea virtus potissimùm ibi viget, partim, quia venarum radix & origo est. Quæ porrò dicit de venarum vi sanguificatrice, planè produnt rem, ut mihi quidem aliud dicendum non sit, quàm quod Galenus ipse 6. *de Sent.Hippoc.*3 paulo ante verba à Vallesio laudata, Hepate debilitato sensim animal, moraque temporis, læsionem contrahit in alimento percipiendo, & calore. Quæ cùm è diametro pugnent cùm iis, quæ *in de Loc.aff.* docet, boni viri fuerit considerare, non quid Galenus hîc aut ibi dicat: sed quid in rei veritate sit. Ita loquor, non ignarus, quid *Comm.in dictum locum* comminiscatur Vallesius. Quo enim modo transmissio materiæ sine facultate imaginabilis est, vel ideo, quia hepati debetur principatus quidam, ut mox ex Peramato audiemus. Et hæc quidem de prima quæstione. In alterâ distinctionem parat idem Valles. nescio an satis commodam huic loco. Non datur, inquit, spiritus naturalis, si de hepate loquaris: at datur, si de Testibus. Hi enim semen conficiunt, è cujus crassamento factæ partes spermaticæ habent spiritum naturalem seu complantatum. Sed &, si commodissima sit, docuit nos ad spiritûs insitos, & quidem alius individui, de quo nobis sermo non est. Thom à Veiga, *Comm.in dictum loc.de Loc.aff.* quò se refert *Comm in Artem,c.*38. cùm docuisset, quis verè sit status controversiæ, absolvit se nimis quàm facilè, dicendo, Galenum docuisse, Hepar quidem esse sedem facultatis nutritoriæ, sed ita, ut toti corpori communis sit. Quibus ex verbis quàm clarum est, conjungere illum utriusque partis sententiam: tam obscurum est, quomodo id probet. Primam quidem partem rectissimè deducit, hepatis principatum consistere in eo, ut communicet facultatem suam toti corpori: alteram autem tanquam probatam assumens, quæstionem instituit, fusèque tractat, Cur ea sit inter naturales facultates & anima differentia, ut hæ quidem influant, illæ autem insitæ sint. Si rectè intelligo, responsio evertit problema. Si enim partes non habent opus influxu, quorsum institutus est pulsus, adeoque tota arteriarum structura? Non aliter, inquit, arteriæ calorem membrorum continent, dum arteriali sanguine, spirituque, demum calore aluntur, eundemque per tunicarum distensionem ventilant, quam nos ignis diuturnitatem, affuso alimento, parataque ventilatione molimur. Hinc ita infero, Si partes nutriendæ habent facultates insitas, & non aliunde communicatas, quî fit, quòd sine hac Cordis facultate non perennant? Agedum autem, Vir magne, si hepar principatum quendam habet, ut ais, probasque insuper autoritate Galeni tui, *in Arte,c.*9.95.5 *de Loc.aff.*1.7.*Meth.ult.* quo, quæso, modo simul dicere potes, superfluere hepar ad usum præstandæ facultatis naturalis? Superfluit autem, ut tecum loquar, habentque partes calorem suum à Corde per cavam communicatum, annon prodis Galenum tuum? Nec quicquam me tenet, quòd non secùs ac Valles. principatum ponis, non in facultatis, sed materiæ transmissione.

Dico enim materiam, sine spiritu delatore, ire non posse. Nempe enim, tu ipse me docuisti, alimenti per membra progressum operari animam. Omninò video hîc id, quod alibi dixi, Hispanum hunc velle cautum lectorem, qui decipi nolit: sæpe enim videtur velle hoc, cùm reverà rationes prægnantiores sint ab adversa parte, præcipuè contradictionis evidentia. Et ita quidem in prima quæstione labascit ille: Videtur verò labascere quoque in secunda, cùm spiritum quidem naturalem negat, addit autem, Nisi quis ita appellet partem sanguinis tenuissimam, &c. Peramatus *l.de fac.c.3.* videtur sequi velle præceptorem, cùm duplicem in venis agnoscit vim, alteram ab hepate, alteram insitam. Nimirum, cùm venis jungit reliquas partes omnes, ex 1.*de loc.aff.ult.* accedit ad communem illam toti corpori facultatem nutritoriam. Hepatis facultatem ostendit ex 2.*Acut.*47. item 7.*Meth.extremo*, quibus locis Galenus tres principes partes vocat χορηγὰ τῆς δυνάμεως, *quæ præbent facultatem.* Item ex *lib.de Cur.per sang.miss.c.6.* ubi expressè ait, Cerebrum quidem & Cor facere hoc; Hepar autem bonam nutritionem præstare, bonumque colorem. Item ex 6.*de sent.Hipp.*4. ubi penè eadem verba sunt, illa, inquam, quæ modò objeci Vallesio. Ostendit etiam hac ratione. Si hepar potest communicare venis vim sanguificam, oportet ipsam habeat. Habere probat iterum ex Galeno, qui 4.*de Us.part.*12. carni hepatis primatum ascribit in sanguificatione. Quin 6.*de Sent.Hipp.* refutat eos, qui venas ex se volebant sanguificare, cùm id ab hepate habeant. 5. itidem *de Loc.aff.*7. hepati refert accepta sanguificationis vitia. Et *paulo antè c.6.* hepar frigidum dicitur refrigerare venas. Rursus, venarum facultatem probat ejusdem testimoniis, quorum primum est illud, toties allatum ex 1.*de Loc.aff.ult.* Quod confirmare licet ampliùs ex 6.*de San.tu.*2. ubi (veluti explicat Peramatus *de Facult.c 6*) per σωματικὰς οὐσίας intelliguntur naturales facultates, quippe quæ corpori insitæ sunt, & non aliunde influunt. Alterum est, ex 4.*de Us.part.*2. ubi ait, Venas mesaraicas non deducere tantùm alimentum, sed & præparare, non secùs ac hepar, quippe cui & substantiâ similes sint, & è quo nutriantur. Tertium est, ex *ejusdem lib.c.*12. ubi non tantùm affirmat, inesse venis quibusdam vim sanguificandi, sed & naturalem inesse. Quartum est, ex *ejusdem lib.c.*17. ubi secundarium venarum usum esse ait, coquendi materiam quam vehunt. Quintum est, ex 1.*de Fac.nat.*7.*primis verbis*, cùm ait, Venas agere ex proprio temperamento. His possis addere ex *lib.de Cibis boni & mali succi*, 3. ubi utrumque est, vitiosos succos coqui à facultate, non hepatis tantùm, sed venarum etiam. Et quia objici poterat, Venas, cùm sint albæ, non posse facere sanguinem rubrum: Respondet, Quemadmodum hepar dum facit sanguinem, facit quidem congeriem quandam rubram, sed in qua & pituita alba est, & bilis flava, & melancholia nigra: ita venæ. Falsa igitur est, inquit, hypothesis illa. His omnibus quid proficit Peramatus? Ut fateatur bis, Licèt instrumenta naturalia regantur à natura: indigere tamen hepate (nota) & Corde, ad sui tutelam & conservationem: ideò laborare posse morbis, si desint illa, atque ita vitietur temperamentum illorum. Hoc verò quid est aliud quàm influxus? Et tantò quidem evidentiùs, quia concedit spiritum naturalem? Cæterùm hoc rectè à Peramato animadversum fuit, fugam Vallesii & Thomæ à Veiga, quòd hepar materiam tantùm

tùm transmittat partibus, ab ipso Galeno fuisse derisam. Ait enim *6. de Sent. Hipp.* 4. Siquis (Erasistratum hunc esse auguratur Peramatus) in eam opinionem venerit, facultatem sanguificandi à Corde esse, materiam à jecore, is per proprias hypotheses se ipsum evertit. Cùm enim dicimus (addit) sanguinem ex hepate emanare, quid aliud statuimus, quàm facultatem sanguificatoriam in eo viscere esse? Quod enim membrum materiam toti corpori præstat alendi, id membrum altricis facultatis principium est. At hepar, non Cor, præstat toti corpori alimentum. Ergò hepar est principium facultatis quoque nutricis. Quæ lux meridiana clarior esse possit, quàm hæc argumentatio est? Quo fit, ut illa, quæ *cap* 6. sequuntur, Principium esse id, quod vel vim, vel materiam saltem omnino suppeditat, explicari debeant per hæc anteriora. Reverà enim τὸ *saltem* Interpretis, non est de mente Galeni, ut rectè animadvertit Peramatus. Sed & illud πάντως γε, non absolutè indicat solam materiam. Quare rectè Altimarus in *tract. de Spiritu naturali*, ait, Principium appellamus, non modò quod vim seu facultatem, verùm etiam quod materiam suppeditat. Hoc ita inverteris: Principium appellamus (de mente Galeni) non solùm quod materiam: sed etiam, quod facultatem communicat. His stantibus, non possum ego videre, quomodo non, apud Galenum quoque, naturalia instrumenta per consensum afficiantur? An igitur ita dicendum est, Cùm semper & ubique considerentur duo temperamenta, ut jam aliquoties dictum est, commune scilicet, & proprium: in animalibus quidem actionibus affectûs per consensum valde sunt evidentes: in naturali minùs evidentes sunt? An idipsum fit, quia nutritionem partium demandamus soli hepati, cùm Cordi illa non minùs, imò magis debeatur? Manardum *lib.* 5 *Epist.* 1. valde quàm miror concedere hepati facultatem propriam, negare spiritum, vel ideò, quia spiritum vitalem onerat hac molestiâ, cujus longè aliud munus est, stante hypothesi de principatu hepatis. Sed audiamus argumenta ipsius. *Primum* est à fine, Cùm sufficiat, inquit, spiritus vitalis, quid opus habemus naturali? *Secundum* est à materia, Cùm ut animalis quoque spiritus fieri debeat ex vitali; ad hepar autem non nisi parvæ arteriæ, & hæ quidem ad sima tantùm eant: unde sit copia spiritûs naturalis illa? ea quippe, quæ tot partibus sufficiat? *Tertium* est à loco, Cùm & in Corde, & Cerebro cavitates sint, in quibus spiritûs illi fiunt, debebat utique in hepate etiam esse cavitas: at nulla est. *Quartum* à viis, Cùm non habeat alias vias, quàm venas; venæ autem, ob tunicæ tenuitatem, sint ineptæ: dici non potest naturam tantoperè delirasse. *Quintum* à defectu nutritionis, Cùm aër accedere ad hepar non possit, unde restaurabitur? *Sextum*, Sanguis ipse turbulentus & crassus est, necdum ab excrementis liber: quî ergò dici possit idonea esse ejus materia? Huic se opponit Bertachius 3. *de spir.* 10. sed paucis: Pluribus & tantum non operosiùs quàm res ipsa vult, Altimarus in *opella singulari*. Non minùs enim quàm suprà de Calido, omnia congerit ex Galeno, sufficere ratus, si sectæ suæ consulat. Omninò Manardo circumspectior est, non tantùm in eo, quòd firmior est in Galeni placitis tuendis, sed & quia videt, qui consequatur propriam hepatis animam. Ab initio statim proponit argumentum Manardi, mox ne obscuritas ex ignoratione terminorum existere possit, docet, quid sit spiritus? & quotuplices illi.

illi ſint? Ejus rei occaſione affert locum Galeni, 12. *Meth* 5. quo dubitat, an detur ſpiritus naturalis? Tertiò, ut probare poſſit dari, ſtruit hypotheſes quaſdam hoc ferè ſenſu: Ex Galeni ſententiâ, 11. *Meth*. 1. partes ſolidæ triplici conſtant ſubſtantiâ, ſpirituoſa, carnoſa, & quæ ſpeciatim ſolida dicitur. Jam quia nulla harum partium ſubſiſtere poteſt, niſi in locum deperditi aliquid ſubrogetur: utique ſpiritus perennabit ſubſtitutione ſpiritûs alicujus. Spiritûs influentes cùm ſint triplices; non poſſint autem, vel vitales, vel animales (jam enim his aliud officium demandatum eſt) id præſtare: reliquum eſt, ut naturales præſtent. At verò quia hi ipſi in controverſia poſiti ſunt, probantur his rationibus. I. Ubicunque ſpiritus innatus eſt, neceſſariò indiget ille reſtauratione. At in hepate, parte principe, eſt ſpiritus innatus. Ergò. II. Si hepar eſt principium facultatis altricis; illa verò non in ſanguinis tantùm præbitione, ſed & ſpiritûs, conſiſtit: manifeſtum eſt, neceſſariò dari debere ſpiritum quendam hepatis. III. Si nihil in corpore noſtro planè ſincerum eſt, utique in ſanguine quoque venoſo erit ſpiritus. IV. Cùm hepar non minùs ſit principium, quàm Cor & Cerebrum; hæ autem duæ partes habeant ſpiritûs ſuos: cur hepar non habeat? Hæc ille pro cauſa ſua. In quibus quis non ſubitò agnoſcit futilitatem? Niſi enim vera ſit triplicitas animæ Galeni, non erit etiam vera aſſertio ſpiritûs hujus. Niſi conſtet eſſe ſpiritûs inſitos, non conſtabit quicquam hujus dogmatis. Et vera eſſe poteſt aſſertio illa Galeni, 11. *Meth*. 1. ut tamen falſum ſit, quod ſuperſtruitur. Intelligit autem Galenus per ſpirituoſam ſolidarum partium ſubſtantiam, non ſpiritum ex ſemine reliquum, ſed tenuiorem, & (ut ita dicam) aëreſcentem ſanguinis, pro nutritione allabentis portionem. Hæc autem pro reſtitutione ſuâ non indiget ſpiritu hepatis peculiari, qui non magis ibi eſt, quàm peculiaris anima: ſed ſatis eſt, ſi habeat ſanguinem laudabilem. Hinc patet, Altimarum bonam cauſam malè agendo perdidiſſe. Datur ſpiritus naturalis: is tamen hepati proprius non eſt, eo, inquam, ſenſu, quo principia Galeni volunt. Fit igitur proprius, dum ex Corde, partim per venam cavam in hepar transfertur, quod Thomas à Veiga etiam concedit: partim ex arteriis in venas, per mutuas ἀναστομώσεις infunditur. Ex his igitur judicare licet de iis, quæ pro ſolutione argumentorum Manardi affert Altimarus. Ego non affero, ne bono tempore malè abutar. Idem judicium eſto de iis, quæ Coſtæus, Piccolominus, Laurentius, Montaltus, Ferdinandus, Bertachius, alii afferunt.

CAP. IX.

De Spiritu Animali.

PLanum eſt, ut puto, etiamſi nullus moneo, per ſpiritum animalem me intelligere, non ſpiritum origine diſtinctum à vitali, quod Galenus vult: ſed vitalem in Cerebro alteratum eo modo, quo ſuprà ex Montano dixi. Unde apparet, quatenus mihi conveniat, aut non conveniat cum Scheckio, qui librum peculiarem fecit, in quo docuit, Spiritum, qui continetur in ventriculis Cerebri (ita loquitur) non eſſe animalem, ſed vitalem. Scheckius enim innixus unitati animæ, cordiſque primatui, quæ duo ob id diſtin-

distinctis operis explicat, verè contendit, non nisi unum esse spiritum. Quamdiu enim priora illa bene se habent, quomodo in Corpore dari possit spiritus quidam ἄλλ@ ? Ego, iisdem hypothesibus usus, doceo, unum reverà esse spiritum, quiq; ex aëratione sanguinis (ut sic loquar) in Corde quidem ortum habeat: sed quia actiones à diversis formis & naturis provenientes, ita loquitur Amicus, diversa & specie differentia opera pariunt; item, quia instrumenta diversis usibus & actionibus destinata, meritò diversa statuuntur, absurdum dictu non esse, si spiritum, qui sit instrumentum hujus actionis, quæ specie differt ab hac alterâ actione, specie dicam differre ab hoc spiritu. Non quidem, quòd ἄλλ@ sit, sed quòd ἀλλοῖ@, ut suprà me explicui. Hic considerari poterat, quomodo Galenus se gesserit in asserendo spiritu ἄλλῳ! At verò quia in *lib. de Act. & us. thorac.* abundè feci; quia etiam Bertachius 4. *Spir.* 9. invitus ad me accedit: non cupio molestus esse iis, qui ad Galeni contactum dolent. Operæ potiùs pretium fuerit videre, quid Scheckius profecerit? *Primum* ipsius argumentum est à causa finiente, ut loquitur. Manifestum est (inquit) Cerebrum, non minus quàm alia membra, ad obeundem munus suum, opus habere calore vitali Cordis. Quamvis enim ipsum in sua substantia sit frigidius Corde, idq; propter finem, ad obeundas suas actiones, quæ apud Arist. 1. *de Anima*, fiunt quiete: debuit tamen à calore Cordis redigi ad justam temperiē, ad eam scil. quæ actionibus illius est commoda. Nisi enim id fieret, perpetuò stuperet, perpetuò lethargicum esset, breviter otiosum & inutile. Jam verò Calor ille, à Corde ad Cerebrum elatus, non est alius ab eo Calore, qui è Corde fertur ad alia membra. Igitur quemadmodum in aliis membris non constituuntur alii calores, sed unus est, & dicitur Vitalis: ita in Cerebro. Parum autem refert, calorem dicas, an spiritum? Quod enim de Calore dictum est, de spiritu quoq; dici potest. Resp. Ita quidem est, ad Cerebrum, non minùs quàm ad alias partes, ablegatur sive Calor, sive spiritus Cordis: at verò Cerebrum est pars princeps, & accipit, non pro se tantùm, sed pro toto corpore. Hoc agnoscit Scheckius his verbis: Principatum interiorum sensuum Cerebro attribuimus, quod officium & quam ἐνέργειαν ut præstare possit, sedatum ipsum, tranquillumque, stabili & firmâ naturâ præditum esse oportet. Quibus verbis cùm planè dicat, Cerebri usum Aristotelicum; is verò sit, facere spiritum ἀλλοῖον, ex calido & instabili frigidum & stabilem, quid opus est pluribus? *Secundum* argumentum est à materia & efficiente. Si omninò differt animalis ille spiritus à vitali, quâ re differt? Non materiâ. Aut enim sanguis arteriosus est materia spiritûs animalis: aut spiritus vitalis. Sanguis non est. Aut enim continetur in suis vasis, aut extra illa in ventriculos Cerebri effunditur. Non hoc: grumescit enim, statim atque è vasis suis exiit, adeoque fit inutilis ulli rei secundùm naturam generandæ. Non illud: quid enim faciet spiritum? Nimirum, ut spiritus fiat, oportet calor adsit magnus, qualis in Cerebro non est. Relinquitur ergò, ut materia spiritûs animalis sit Vitallis ille, qui è Corde sursum elatus est. Si hoc, jam non differunt materiâ. Sed nec efficiente: Ubi enim calor qui illum facit? Resp. Omninò spiritus vitalis est, ut Gal. loquitur, οἰκεία ὕλη, *propria materia* animalis, & fit in Cerebro non per novam aliquam coctionem, quam Labarella etiam ti-
 met:

mes: sed per alterationem, ipsi etiam Scheckio non ignotam, siquidem bene cogitare velit, quæ de usu Cerebri docuit. Cæterùm cupio hic admonitos eos, qui frigidum aërem ad spirituum in Cerebro operationem tantis machinis attrahunt. Quid enim opus est frigitate, cùm Cerebrum ipsum sit frigidum? *Tertium* argumentum formare possis ex discursu illo bene longo, in quo contendit, nullam esse spiritûs animalis necessitatem, quod sensus & motus fieri possint à facultate sola sine spiritibus. Cui ego hoc reddo: tolli hoc modo totam de spiritibus doctrinam, quod nescio an Scheckius ipse sit permissurus. Quod ad rem nostram, cogitur dare spiritûs vel invitus. Si enim solutio contingit, est causa stuporis, quî fit quòd stupor abit, manente continui solutione? *Quartum* feceris ex iis, quibus spiritûs animales planè cupit è medio sublatos. Quibus breviter satisfacio: Nervos Opticos esse perforatos non repugnat omnium Recentiorum observationibus. Gemma enim *lib. 2. Cyclopædiæ*, vidit foramen. Septimum Vesalii musculum facere dilatationem pupillæ, planè inexpectatum est. Cùm enim in homine non sit, quomodo possit aliquid facere? Sed & in iis, in quibus est, longè alium usum habet de quo alibi. Et quo quæso modo dilatare possit pupillam, quam non attingit? Quod ad luciditatem spiritûs animalis, nihil illa nobis obstat. Etiamsi enim lucidus non sit, esse tamen potest. Et potest ille lucidus esse, tamen fieri visio, non quomodo Plato & Galens voluére: sed quomodo Aristoteles. Ad rete mirabile, plexusq; chorioides quod attinet, eâdem facilitate dici possunt facere ad generationem spiritûs animalis, quâ ille dicit ad conservationem vitalis facere. Imò pro generatione sunt similia naturæ opera, quæ testantur, ubi ubi sunt plexûs, ibi novam fieri elaborationem. Et ita quidem nunc me expedio, satis habens, si Scheckio satisfacio. Concludo ergò totum negotium de numero spirituum: Duo cùm sint extrema, quorum alterum non nisi unum spiritum admittit, alterum tres esse contendit: visum fuit neutram amplecti sententiam absolutè, sed utramque secundùm quid. Dico igitur, Non sunt tres spiritus, quia tres essent animæ: non est unus spiritus, quia ab uno tam diversæ actiones oriri non possunt. Ergò unus est origine, is scilicet qui è Corde in omnes partes influit: plures autem vi & efficaciâ, prout scil. in hac vel illâ parte recepti, appropriantur, & ministrant partis illius actionibus. Hos plures, si negaveris differre specie, sed accidentibus tantùm, temperie, tenuitate, crassitie substantiæ, aliis fortè, firmiori in Philosophia niteris vestigio: sin specie etiam differre voles, ob specie differentes actiones, accommodatiùs ad artem loquéris. Ita malleus est malleus, sive faber ferarius utatur, sive lignarius, sive alius quicunque artifex, quia unum habet usum tundendi. Interim malleus hujus artificis, dici potest differre specie à malleo illius artificis, quia alii operi destinatur, quod non raro figurâ variat, aliquando materiâ. Imò unus & idem artifex diversos habet malleos, quorum ille pertinet ad hoc opus, ille ad cæteros usûs.

CAP.

CAPUT ULTIMUM,
De Spiritu Genitivo.

REm obſcuriſſimam, & tantum non miraculo dignam obiter explicaturo, hinc viſum fuit facere dicendorum exordium. Vetuſta eſt controverſia, An teſtes ſint in cenſu partium principum? Quò minùs ſint, multa illis obſtant in Philoſophia Peripatetica. Cur videantur eſſe debere, unicum facit problema, quod Gal. 1. de Sem. 15. adeò extulit, ut teſtes cum Corde contenderit. Et eſt profectò res mirabilis, quomodo rem tantillam ſequatur tanta corporis mutatio, rem (inquam) ad vitam non neceſſariam! Verùm enim verò ſcitiſſimè reſolvit problema Jacchinus, Quæſt. natur. 28. è quo protraxi ego, 1. *Gener. hom.* 4. & 19. Uno verbo, fallacia eſt, quæ dicitur μὴ παρὰ τοῦτο. Accidunt hæc, ſed non accidunt ratione teſtium: verùm motûs illius vehementis, qui in libidine eſt. Hinc (1. *Gener*, 20.) quidam Eunuchi etiamnum viros agunt, & tam non ſunt fœminæ, ut fuerint qui furiis accenſuere tales. Ex hujus rei explicatione pendet alterum, non minùs vetuſtum, An ſemen dicatur ex toto corpore? Notum eſt, quot & quanta obſtent parti affirmativæ in eadem Philoſophia Peripatetica. Interim quam cauſam dabimus ingentis illius voluptatis, quâ totum corpus exultat? Ego *dicti operis & libri cap.* 12 conjuxi me cum illis, qui ſciunt, duo in ſemine conſiderari, Spiritum & Corpus. Hoc in ſolis partibus ſpermaticis præparari, dubium, quod ſciam, nullum habet: illum non in his ſolis fieri, ſed in ipſo actu ex omnibus partibus, in primis principibus, & inter has maximè è Corde, ad illas corrivari, puto credi poſſe propter indicibilem illam voluptatem, de qua dixi. Hic ſpiritus, ut iterum *l. cit. cap.* 7. docui, apud Ariſt. dicitur λόγος σπερματικός, ψυχή, σπέρμα τῆς ψυχικῆς ἀρχῆς, ἀρχή, ἀρχὴ κινοῦσα, ἡ τῆς κινήσεως ἀρχὴ τῆς ψυχῆς, θερμότης ψυχική, τὸ ποιοῦν, τὸ δημιουργοῦν, τὸ καλούμενον θερμὸν, ἀνάλογον ὂν τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ, *Ratio ſeminalis, forma, anima, ſemen principii animalis, principium, principium motus, principium animæ, calor animalis, id quod movet, quod fabricat, quod facit, nempe Calidum illud ab aliis Philoſophis vocatum, quod proportione reſpondet Elemento ſtellarum.* Poſtquàm enim unà cum ὄγκῳ σπερματικῷ, cum *corporatura ſeminis*, quod apud eundem σῶμα τῆς γονῆς, *corpus ſeminis*, in uterum bene diſpoſitum venit, cum puriſſima ſanguinis materni parte coit, conſtituitque cum illo τὸ πρῶτον μίγμα ἐκ θήλεως καὶ ἄρρενος, *primam miſcellam ex fœmina & mare*, quod κύημα Græci, *conceptum* Latini vocare ſolent. Et hoc κύημα in Viviparis reſpondet proportione in Oviparis ovo fœcundo, in plantis ſemini fœcundo. Utrobique verò conjunctum eſt utrumque principium activum & paſſivum. Hic ſpiritus genitivus, quia eſt ἄρπαγμα, ἢ ἀπόσπασμα, *particula ſpiritus paterni*, adeò idem agit, quod pater, ut nihil referat, patrémne dicas generare, an ſemen? Hinc fit, ut loco ſuo receptus, debitaque materiâ non deſtitutus, ἔχῃ τὴν κίνησιν, ἣν ἐκεῖνος ἐκίνει, *eo motu moveatur, quo moveri ſolebat ipſe pater*, hoc eſt, ad generationem, v. g. hominis, 2. *Gener.* 5. Quomodo autem motus ille progrediatur, non poteſt ſciri melius, quam ſuppoſitis viginti aliquot ovis gallinæ, ſingulisque diebus animadverſâ molitione, quâ de re actum eſt mihi, 2. *Gener. hom.* 12. Toto hoc

tempore spiritus genitivus cum subjecta sua corporatura, cum qua constituit unum τόδετι, habet tantum rationem principii activi, quod 3. *Gener. hom.* 3. & 4. demonstrasse me puto. Absolutâ generatione hoc τόδετι mutato habitu, dicitur Calidum nativum, in Corde sedem habens, ut toties jam dictum est. Hæc pauca ego dixisse volui, cum sponsione, si Philippi de Soldevilla labor de hoc spiritu ad me pervenerit, meliusque aliquid persuaserit, continuò me mutaturum sententiam. Idem dictum volo de omnibus, hîc in medio positis, in quibus si qui erunt, qui vitio mihi vertent, quod quædam aliter docuerim atque olim, illos scire velim, contigisse mihi quod Menandro, cujus liberam oris confessionem hîc facio meam: Εδόκουν μὲν νέος ὢν, ἐφρόνουν ἢ οὐδὲν.

In furem hujus Operis.

MERCVRIO sate furvo, nocturnáque LAVERNA,
Ni malis Noctis filius esse tuæ,
Quàm bene te novi, tam nolo hæc gratia detur,
Differat ut nomen publica fama tuum.
Ecce autem hanc tabulam suspendo in Palladis arce,
Posteritas ut te conspuat omnigena.

HOFMANNUS.

